

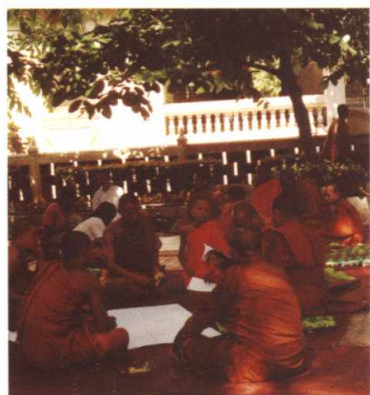
เสขียรธรรม

ถนนหนังสือ ๑ ฉบับที่ ๕๓ ปีที่ ๑๒
กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๕

การฟื้นฟูพระศาสนาจากหายนะสู่วิภวณะ

ประชุมใหญ่ เครือข่ายเสขิยธรรม ครั้งที่ ๑๓

๑-๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ ณ วัดศรีบุญเรือง อ.เมือง จ.แพร่

ก้าวต่อไป... ขอบ **เสวียนธรรม**

“เสวียนธรรม” ทั้งในความหมายของ “จดหมายข่าว” และความเป็น “เครือข่ายพระสงฆ์-พุทธบริษัท” เกิดขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์และสังคมไทย กว่าสิบปีที่ผ่านมา จึงทำหน้าที่ทั้งเป็นหลักหมายของประวัติศาสตร์ ที่บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนผ่านของเวลา และทำหน้าที่เป็นผู้บันทึก “ความเปลี่ยนแปลง” อันเกิดขึ้นกับคณะสงฆ์, สังคมนักบวชชายหญิง และสังคมไทย โดยภาพรวม ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วม ทั้งการผลักดันให้เปลี่ยนแปลง และรับผลกระทบทางความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มาโดยตลอด

ทุก ๆ ปี เครือข่ายเสวียนธรรมมีการประชุมใหญ่ของสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักบวช ทั้งพระภิกษุ สามเณร และแม่ชี โดยมีคฤหัสถ์จากคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาเข้าร่วมแลกเปลี่ยน, เรียนรู้ และแสดงทัศนะ ตลอดมา ทั้งบางปียังมีสามเณรและผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ เข้าร่วมการประชุมด้วย หากอยู่ในฐานะผู้บรรยาย หรือผู้เข้าสังเกตการณ์ มิได้เข้าร่วมประชุมโดยตรง

สำหรับปี ๒๕๔๕ นี้ การประชุมใหญ่เครือข่ายเสวียนธรรมจัดขึ้นที่วัดศรีบุญเรือง ซึ่งตั้งอยู่ในตัวจังหวัดแพร่ ภายใต้ความอนุเคราะห์ของพระอาจารย์สมชาย สจฺจาสโก ซึ่งเป็นเจ้าอาวาส

ผู้มีทั้งศิลาจารวัตรอันงดงามเรียบง่าย และขยัน-
ขันแข็งในการทำกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งด้านสาธารณสุขแผนไทย และการจัดอบรม
ผู้นำชุมชน ร่วมกับทางราชการจังหวัดแพร่ อีกทั้ง
ยังสามารถสืบทอดความเป็นสำนักวิปัสสนา ที่
ครูบาอาจารย์ริเริ่มไว้ก่อน ได้อย่างไม่บกพร่อง
นับได้ว่าเป็นพระเถระหนุ่มที่ควรแก่การยกย่องและ
สนับสนุนอีกท่านหนึ่ง

๒

เครือข่ายเสขิยธรรมประชุมใหญ่ พร้อม ๆ ไป
กับช่วงเริ่มต้นมหกรรมฟุตบอลโลก ที่นับวันจะ
กลายเป็นธุรกิจทำเงิน และดึงดูดความสนใจของ
ชาวโลกได้อย่างมหัศจรรย์ ภายใต้เงื่อนไขของธุรกิจ
ข้ามชาติ และเทคโนโลยีการสื่อสารไร้พรมแดน
ผ่านกระบวนการจัดการและวางแผนเป็นระบบ
จนสามารถจัดตั้งผู้คนส่วนใหญ่ของโลก ให้ละ
สายตาจากสิ่งอื่น ๆ มาทุ่มเทความสนใจ จดจ่อ
อยู่กับการแข่งขันฟุตบอลนานาชาติ ยาวนาน
ตลอดหนึ่งเดือนเต็ม

ก่อนหน้าการประชุมใหญ่ฯ ไม่นานนัก เข้า
วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ พระมหาสาธิต
จิรสุโก ได้ใช้ปืนเล็กยาวอัตโนมัติ ชนิด เอเค ๔๗
บุกเข้าทวงถามและเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐ
ก่อนการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีจำนวนหนึ่ง
ของรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ที่จะมีขึ้นในเช้าวัน
เดียวกันนั่นเอง

และไล่เกี่ยวกับการประชุมของเครือข่าย
เสขิยธรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จับกุมพระมหาวิเศษ
วีรปัญญา เจ้าอาวาสวัดหงส์ทอง จังหวัดนนทบุรี ใน
ฐานะผู้ร่วมวางแผนปล้นธนาคาร ให้ใช้กุญแจเป็น
สถานที่วางแผนฯ ตลอดจนรับฝากเงินของกลาง

ที่ได้จากการปล้นธนาคารกสิกรไทยสาขาลำลูกกา
จังหวัดปทุมธานี

ทั้งสองเหตุการณ์ซึ่งมีพระภิกษุเป็นตัวละคร
เป็นกรณีที่ควรใส่ใจอยู่เสมอ ค่าที่ว่าเป็นสิ่งใหม่
ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้น หรืออย่างน้อยที่สุด ก็ยังไม่เคย
ปรากฏเป็นข่าวต่อสาธารณชนในลักษณะนี้ เมื่อ
ประกอบเข้ากับการที่ทั้งสองรูปเป็นมหาเปรียญ
และหนึ่งในสองรูปเป็นพระสังฆาธิการระดับ
เจ้าอาวาสด้วยแล้ว ปฏิบัติที่เกิดขึ้นกับพุทธ-
บริษัทก็ควรที่จะมากไปกว่าการสรุปสั้น ๆ ว่า..
“ชั่วช่างชี ดีช่างสงฆ์” มิใช่หรือ?

หากควรมีโยนิโสมนสิการต่อปรากฏการณ์
ดังกล่าว และเหตุปัจจัยอันเป็นองค์ประกอบ
ทั้งหลายด้วย ทั้งนี้ เพื่อสาวไปหาเหตุ และแก้ไข
หรือป้องกันมิให้เกิดขึ้นอีก ด้วยการ “ดับ” ที่เหตุ
หรือต้นเงื่อนของเรื่องราวมิให้มีโอกาสบังเกิดขึ้นมา
อีกในอนาคต

กล่าวในส่วนของพระมหาสาธิต จิรสุโก นั้น
น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ว่าเหตุใดท่านจึงไม่ร้องเรียน
กับสายงานสังฆาธิการทั้งในท้องถิ่นหรือส่วนกลาง
หรือกระทั่งว่า เหตุใดท่านจึงมิได้ถืออาวุธปืน
ดังกล่าวบุกเข้าสู่ที่ประชุมมหาเถรสมาคม อันเป็น
องค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ และเหตุใด
พระภิกษุจึงสามารถพกพาอาวุธสงครามข้าม
จังหวัดเข้าสู่เมืองหลวงของประเทศได้อย่างง่าย-
ดายถึงเพียงนั้น

นี่มิใช่ผลสะท้อนถึงความอ่อนแอไร้อำนาจ
และขาดความไว้วางใจจากเพื่อนภิกษุ ขององค์กร
และการปกครอง-บริหารจัดการคณะสงฆ์ละหรือ?

และกล่าวในส่วนเจ้าหน้าที่ของรัฐ การละเลย
ไม่ตรวจค้นพระภิกษุหรือมิได้ใส่ใจสังเกต เป็นภาพ
สะท้อนถึงการให้เกียรติ หรือการเคารพนับถือต่อ
รูปแบบ อย่างปราศจากการตรวจสอบได้หรือไม่?

กล่าวสำหรับพระมหาวิเศษ วีรปัญญา ใช่หรือ

ไม่ว่า ปัจจุบันโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ที่ให้อำนาจเจ้าอาวาสแต่ผู้เดียวในวัด อีกทั้งปฏิเสธความมีอยู่และอำนาจที่แท้จริงของ “สังฆะ” นั้น ทำให้เจ้าอาวาสขาดกัลยาณมิตร มีหน้าซ้ำเพื่อนสหพรหมจารีที่มีได้ประจบสอพลอก็ไม่มีโอกาสใกล้ชิดหรือตรวจสอบต่อ “เจ้าอาวาส” ที่ตนร่วมอาราม เมื่อเจ้าอธิการขาดซึ่งสมณสัญญา จึงหันไปคบค้ากับมิชชันนารีและพากันเข้ารุกเข้าพงไปในที่สุด

กล่าวอย่างถึงที่สุดแล้ว ปรากฎการณ “๒ พระมหา” ก็น่าที่จะเป็นตัวจุดประกาย ให้พุทธบริษัทได้ถูกคิด ทั้งในแง่การศึกษาคณะสงฆ์ ที่ผลิตนักธรรมและพระมหาเปรียบออกมาอย่างโรงงานอุตสาหกรรม ที่มีแต่ปริมาณ หากไร้ความเป็นเลิศอย่างที่พระบรมศาสดาประสงค์ หรือการปกครองคณะสงฆ์ ที่ล้มเหลว อ่อนเปลี้ย และผิดพลาดอยู่ในทุกระดับ ตลอดจนความอ่อนแอล้มเหลวของฝ่ายคฤหัสถ์ ในการติดตามตรวจสอบดูแลความเป็นไปของบรรพชิต อันนอกเหนือไปจากบุญกุศริยาที่มุ่งกระทำกันในรูปแบบ จนละเลยเนื้อหาสาระเสียสิ้น

ขณะที่เนื้อหา, รูปแบบ และวิธีการ ของทุนนิยม-บริโภคนิยม กลับมีพัฒนาการจนได้รับการสมทานให้เป็น “สรณะ” ของผู้คนยิ่งขึ้นทุก ๆ ที่ ดังมีความสำเร็จของฟุตบอลโลกเป็นประจักษ์พยานอยู่แล้ว

๓

การประชุมใหญ่ของเครือข่ายเสขิยธรรมในปี นี้ จบลงด้วยข้อยุติและความเปลี่ยนแปลงเป็นอันมาก ทั้งในส่วนทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินงาน การจัดตั้ง “กองทุนเสขิยธรรม” และแนวทางในการบริหารจัดการภายในเครือข่าย

ตลอดจนแนวทางที่จะขยายผลการประยุกต์ใช้ศาสนธรรมเพื่อการแก้ปัญหาทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยมีคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาเป็นพันธมิตรใกล้ชิดร่วมกับองค์กรแนวร่วมอื่น ๆ

ทั้งนี้ เพราะเราเชื่อและมั่นใจเสมอมาว่า มีแต่หลักศาสนธรรมเท่านั้น ที่จะเป็นแก่นแกนของแนวทางการแก้ปัญหาทั้งปวง ภายใต้สภาวะการณ์บีบรัดทางสังคม, เศรษฐกิจ, วัฒนธรรม และการการเมือง ดังที่เป็นอยู่

๔

กล่าวในส่วนของ “จดหมายข่าวเสขิยธรรม” ทั้งรูปแบบและเนื้อหาสาระ ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงในโอกาสอันใกล้ หลังจากเริ่มใช้ทุนสนับสนุนโดยตรงจากกัลยาณมิตร และใช้บางส่วนจากกองทุนเสขิยธรรมมาดำเนินการผลิต ตลอดจนทดลองจัดจำหน่ายออกไปในวงกว้าง

ปัจจุบัน ท่านสามารถสนับสนุน “จดหมายข่าวเสขิยธรรม” ได้ทั้งการซื้อหาจากร้านหนังสือชั้นนำทั่วไป และการสมัครเป็นสมาชิก (ซึ่งมีส่วนลดถึงร้อยละ ๓๐ จากราคาปก) และการร่วมบริจาคเป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์เพื่อสนับสนุนการแจกจ่าย “จดหมายข่าวเสขิยธรรม” ไปยังพระภิกษุสามเณร และแม่ชีในชนบท (โดยไม่คิดมูลค่าทั้งหนังสือและค่าจัดส่งทางไปรษณีย์)

กองบรรณาธิการยังรอรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากท่านเสมอ โปรดติดต่อกับเราได้ที seki@buddhadasa.org หรือทดลองอ่าน “จดหมายข่าวเสขิยธรรม” ฉบับออนไลน์ ได้ที่ www.buddhadasa.org/html/seki.html

เสขิยธรรม

ฉบับที่ ๕๓ ปีที่ ๑๒ กรกฎาคม - กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

เป็นจดหมายข่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์ การประยุกต์หลักธรรมมาเข้ากับชีวิตและสังคมสมัยใหม่ ทั้งในหมู่ของบรรพชิตและฆราวาส

ผู้จัดทำ

กลุ่มเสขิยธรรม ร่วมกับ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

บรรณาธิการ

พระกิตติศักดิ์ กิตติโสภโณ

กองบรรณาธิการ

พระมหาเจิม สุวโจ พระไพศาล วิสาโล
พระใบฎีกาสุทัศน์ วัชรญาโณ
พระสุพจน์ สุวโจ พระมหาเชิดชัย กวีวิไล
นายปริธา เรืองวิชาธร นายสมเกียรติ มีธรรม
นางพุลฉวี เรืองวิชาธร นายพรชัย บริบูรณ์ตระกูล
นางสมฤทัย เกียรติเกาะ นางสาวอารยา พงษ์ศรี

ฝ่ายสมาชิก

นางพุลฉวี เรืองวิชาธร

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายธำรง ปัทมกาล

กลุ่มเสขิยธรรม

เกิดขึ้นจากการรวมตัวของพระภิกษุ-สามเณรและฆราวาส ผู้ห่วงใยในพระพุทธศาสนาและสภาพของสังคมไทย มีความประสงค์จะประยุกต์ใช้ศาสนธรรมเพื่อการพัฒนาด้านเมืองและสังคมอย่างสมบูรณ์ นอกเหนือจากการประสานงานและเกื้อหนุนกำลังใจซึ่งกันและกัน ในการทำงานเพื่อสังคมในด้านต่าง ๆ แล้ว ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งของกลุ่มฯ ก็คือ การเพียรพยายามประยุกต์ธรรมะเป็นข้อวัตรปฏิบัติเพื่อขัดเกลาตนเอง โดยมุ่งประโยชน์สุขของสังคมและเพื่อสมดุลของระบบนิเวศน์ อาทิ การลดและพยายามงดเว้นจากอบายมุขสมัยใหม่ เช่น บุหรี่ เครื่องดื่มสุก้าลัง น้ำอัดลม ภาชนะพลาสติกและโฟม เป็นต้น

ผู้มีความสนใจ ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่
ฝ่ายประสานงานกลุ่มเสขิยธรรม

๒๓/๑๕ ซ.รามคำแหง ๒๑ (นวมศรี) ถ.รามคำแหง
แขวงวังทองหลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๓๑๔-๗๓๘๕-๖
e-mail : seki@buddhadasa.org

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ประสานงานระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและการพัฒนาเพื่อดำเนินงานร่วมกัน
๒. แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเรื่องศาสนาและการพัฒนา พร้อมทั้งศึกษานานาแนวทางร่วมกันในการทำงาน
๓. ฝึกอบรมและสรรหาทรัพยากรบุคคลและวัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมหน่วยงานซึ่งต้องการการเกื้อหนุนดังกล่าว

การเป็นสมาชิก

เสขิยธรรม ออกเผยแพร่ปีละ ๕ ฉบับ ค่าสมาชิก ๒๐๐ บาท/ปี ประสงค์จะบอกรับเป็นสมาชิก ส่งรณานิติหรือตัวแลกเงินไปรษณีย์ส่งจ่ายในนาม นางพุลฉวี เรืองวิชาธร มายัง ๒๓/๑๕ ซ.รามคำแหง ๒๑ (นวมศรี) ถ.รามคำแหง แขวงวังทองหลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐ ปณ.หัวหมาก

พิมพ์และจัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย

สำนักพิมพ์สุภาพใจ

โทร. ๐-๒๕๑๕-๒๒๒๖, ๐-๒๕๑๕-๖๕๐๗

โทรสาร ๐-๒๕๑๖-๗๗๕๔

สารบัญ

เสมือนบทนำ

- ๑ ก้าวต่อไปของเสขิยธรรม
- ๒ จดหมายสหายธรรม
- ๗ จดหมายถึง ศพพ.

ปฏิกริยา

- ๘ สองพลังสามเนรี : เปิดใจสตรีออกบวช ผู้ทำทนายวงกรรมสงฆ์
- ๑๐ จดหมายเรื่องธรรมาครมธรรมมาตา

จับกระแส

- ๑๒ เมิ่ญหน้ากับความตายอย่างสันติ
- ๗๙ พระกะเรื่องอย่างว่า ผรั่งแก้ปัญหอยางไร?

บทความหลัก

- ๑๔ การฟื้นฟูพระศาสนา จากหายนะสู่วัฒนะ

เสขิยทัศน์

- ๒๖ บทสนทนากับโต๊ะอิหม่ามและภรรยา Yassir and Khadijah Chadly

บทความพิเศษ

- ๓๖ พุทธศาสนาของธิเบตกับปัญหาทางเพศ

เหลียวมองเพื่อนบ้าน

- ๔๖ ศรัทธาและรักอันไร้พรมแดน ในเขตคว้นพม่า-ล้านนา

ชีวิตแห่งการภาวนา

- ๕๒ สภาวะไม่เอาไหน

ธรรมลีลา

- ๕๗ นมัสการ

สตรีและเด็ก

- ๕๘ ประวัติศาสตร์ผู้หญิง (Her Story)

- ๖๒ การละเมิดสิทธิสตรีในธิเบต

- ๖๖ สองภิกษุณีแห่งหมู่บ้านพลัม นำภาวนาเพื่อการแปรเปลี่ยน

๑๐๐ ปีพุทธกาล

- ๖๙ จะรำลึกสิ่งใดในโอกาส ๑๐๐ ปีชาตกาล พุทธทาสภิกขุ?

: บทสัมภาษณ์ นายแพทย์ประเวศ วะสี

- ๗๓ พุทธทาสกับอำนาจในสังคมสมัยใหม่ "อำนาจแพทย์"

ประยุกต์ธรรม

- ๗๗ พุทธศาสนากับเทคโนโลยี

ท่องไปในชีวิตและงาน

- ๘๐ เหมือนลูกในดื่ยแขง ทำไม? และเพื่อใคร? : บทสัมภาษณ์ พระฐานี จูตวิริย

แวดวงเสขิยธรรม

- ๘๒ ประชุมใหญ่เสขิยธรรมครั้งที่ ๑๓

- ๘๗ ตู้หนังสือเสขิยธรรม

บันทึกตู้หนังสือเสขิยธรรม

- ๘๘ สรรนิพนธ์พุทธทาสภิกขุ ว่าด้วย "ศีลปะและสุนทรียภาพทางจิตวิญญาณ"

คิดคนละมุม

- ๑๐๑ อนาคตวัฒนธรรมไทย

- ๑๐๔ Mr.Su by Wallop

ภาพปกหน้า "ภูมิจักรวาล Tripumikatha" โดย วิโชค มุกดามณี

Oil, acrylic, sand spot colour on aluminum 120 x 80 cm., 2001

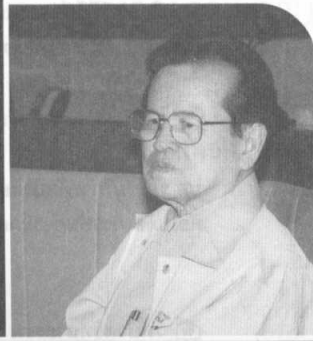
เรื่องแก่นในดัมบ

๓๖

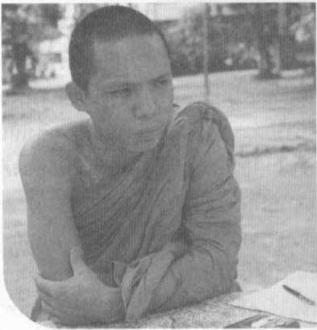

๑๔

๖๙

๘๐

๖๒

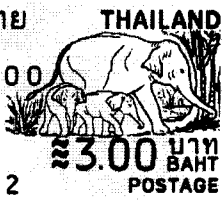

๕๒

ประเทศไทย
10906
07-12-2000
159
9031
7189
0005392

จึงไม่น่าแปลกใจที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมักมี ปัญหาขัดแย้งกับชาวบ้านเสมอ แม้มหาวิทยาลัยกระแสหลักของเมืองไทย ก็มุ่งผลิต นักวิชาการอย่างโลกตะวันตก เพราะสิ่งที่ เรียกว่าความเจริญในนิยามของมหาวิทยาลัย ประเทศนี้ ก็คือคิดอย่างฝรั่ง ทำอย่างฝรั่ง โดยไม่จำเป็นจะต้องเรียนรู้เรื่องของตัวเอง เลยก็ได้ ลักษณะเช่นนี้อาจารย์ผู้ลักษณะมอง ว่าเป็นไสยศาสตร์อย่างใหม่ที่กำลังครอบงำ สังคมไทย แต่การศึกษาที่พึงประสงค์คือ หลักไตรสิกขา ซึ่งอาจารย์ผู้ลักษณะเน้นย้ำ เสมอ เพราะเป็นการศึกษาที่เชื่อมระหว่าง สมองสู่หัวใจอย่างแท้จริง เพราะการศึกษา ที่ปราศจากหัวใจนั้น จึงไม่ต่างอะไรจาก คอมพิวเตอร์ที่มีแต่ความเก่ง แต่ก็น่าแปลก เพราะแม้แต่ตัวคอมพิวเตอร์ก็ไม่มีใครรู้จักตัวเอง ว่าอันคืออะไร ?

ขอเจริญพร

พระอนุเจียน อภินุญญ

ปล.ขอใช้บริการตู้หนังสือเสขียธรรมเล่ม ต่อไปคือ ก้าวพ้นความกลัวด้วยตัวเอง

๑๔ พ.ค. ๔๕

เจริญพร กองบรรณาธิการเสขียธรรม

ในธรรมสำนึกสำหรับสังคมร่วมสมัย ประกอบด้วยสาระที่หลากหลาย ซึ่งรวบรวม จากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เคยตีพิมพ์มาแล้ว นำมาจัดเป็นหมวดหมู่ มีทั้งปาฐกถา ข้อเขียน สัมภาษณ์บุคคล แปลคำภีร์และ ภาคผนวก

ประเด็นที่ใช้นำมาเสนอในที่นี้คือ สุนทรกถาในงานมอบปริญญาคุณะปฏิบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน ทั้งนี้เพราะถือว่าเป็นเรื่องแปลกใหม่ และเป็นนิมิตรหมายที่ดีของมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของชาวพื้นบ้านธรรมดา ๒ ท่าน คือ คุณจินตนา แก้วขาว และนายเจริญ วัตอักษร ซึ่งมีความไม่เรียนรู้ ในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นอย่างมี องค์รวม

ปกติการศึกษาของโลกตะวันตกเน้น ความเป็นเลิศเฉพาะด้าน นักวิชาการไทยที่ สำเร็จการศึกษาจากโลกตะวันตก จึงกลายเป็นต่างวัฒนธรรมของตัวเอง เพราะ ไม่เข้าใจสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมท้องถิ่น

วัดป่าศรัทธาธรรม

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๕

เจริญพร

สา-ระ-ขัน คติธรรมในห้าชั้น โดยสาม สลิ่ง รูปเล่มเล็กๆที่ครัดน่ารักดี น่าจะได้ ขนาดกับหนังสือการ์ตูนห้าชั้นในตลาดกลางที่ เห็นเคลื่อนตามแผงหนังสือแบบนั้น แต่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ด้วยเนื้อหาธรรมทั้งภาพ ประกอบที่ได้คุณวัลลภ แม่นยำ ที่มีเส้นสาย เกลี้ยงเกล้าแต่สื่ออารมณ์ขันได้เคลียร์ ซึ่งเป็นแผนประจำในบางกอกโพสต์

เป็นความสามารถของผู้เขียนที่ สาราภาพว่า เป็นการหยิบตรงนั้น ยืมตรงนี้ จากตรงโน้น แล้วนำมาประกอบกันขึ้นได้ เป็นเรื่องสั้น ๆ อ่านแล้วขันทามจุดประสงค์ พร้อมทั้งนำเสนอข้อคิดและคติธรรมให้เกิด เป็นสาระประโยชน์ต่อผู้อ่าน ซึ่งไม่ค่อยจะมีใครนำเสนอในรูปแบบเช่นนี้ ทั้งยังหลากหลายเรื่องราวมากลึกลงที่เรื่องใดเรื่องหนึ่งน่าจะ ไปโดนจิตกระแทกใจของผู้อ่านเข้าจนได้ และจะเป็นประโยชน์ถ้าผู้นั้นนำไปแก้ไข ปรับปรุงตนเองได้

สำหรับผู้เป็นธรรมวิหารีอันมีธรรมเป็น

ที่พึงเป็นสรวงผ่านชั้นตอนของศีลสังวรได้ ครบถ้วนพอสมควร จนกระทั่งจิตใจก้าวผ่าน คลื่นลมแรงธรรมศา เช่น ความเดือดเนื้อ ร้อนใจไปสู่ความสงบราบเรียบ ที่พัฒนาต่อ เป็นความปราโมทย์ ซึ่งมีพื้นฐานของอารมณ์ดี เป็นปกติบวกกับอารมณ์อันนุ่มลึกอยู่เสมอ แม้บางครั้งก็ซึนก็ซำกับการจรรมาของกิเลส ในรูปวิตกที่ไม่อยากวิจารณ์ต่อ อีกทั้ง อารมณ์ซึนก็มาจากกากระทบของ อายตนะภายในกับภายนอก ทั้งโดยเจตนา หรือไม่ก็ตาม นับเป็นความได้เปรียบของ บรรดาธรรมวิหารีตัวจริง ด้วยไม่ต้องพึ่งพา ปัจจัยภายนอกมากทำให้เกิดอารมณ์อันแต่ ประการใด ธรรมวิหารีตัวจริงนั้นจะมีรูปแบบคล้าย สา-ระ-ขัน ชนด้วย เพราะได้ สาระจาก ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างสมบูรณ์ พร้อม และได้อารมณ์ชื่นจาก ปราโมทย์ ปีติ ที่ส่งต่อไปปัสสชาติ สุข อันเป็นความสงบสุข อันแท้จริงของมวลมนุษยทั้งปวง

ในสา-ระ-ขัน ผู้เขียนได้สอดแทรกคติ ธรรมให้สอดคล้องกับแต่ละเรื่องได้อย่าง เหมาะเจาะ ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป เช่น “ยิ่งถ้าจิตของเราคอยส่งออกนอก เราก็ยิ่ง มองไม่เห็นตัวเองเข้าไปใหญ่” ทำให้นึกถึง พระอาจารย์คุณย์แห่งสุรินทร์ หรือ “นัก- ปฏิบัติธรรมจำนวนมากเข้าใจว่า การปฏิบัติ ธรรมคือการนั่งหลับ การบริการเรียบ ๆ อยู่ คนเดียว” ซึ่งเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งและทำให้ มองเห็นว่าองค์กรของสงฆ์ได้ขาดแคลน บุคลากรในระดับกัลยาณมิตร ผู้เผยแผ่ พระธรรมคำสอนได้ถูกต้องชัดเจนต่อแม้ สงฆ์ด้วยกันก่อนจะถึงฆราวาส และถ้ายัง มองไม่เห็นหนทางที่จะเห็นแสงสว่างได้บ้าง ในประเด็นนี้แล้ว ในภาพรวมพระสงฆ์ก็จะ นำพาฆราวาสปฏิบัติธรรมด้วยการนั่งหลับ- ตาบริการรวมกันต่อไป

ขอเจริญพร

พระอรรณพ อภินุญจน

จดหมายถึง สศช.

ขอต้อนรับ อาจารย์ ส.ศิริรักษ์

อาจารย์ ส.ศิริรักษ์ ยอดนักสู้
ท่านเดินทางมาสู่หมู่บ้านใหม่
ชื่อบ้านแก้วประการังสมตั้งใจ
อาจารย์เฝ้าฯ ท่านตั้งให้เมื่อหลายวัน

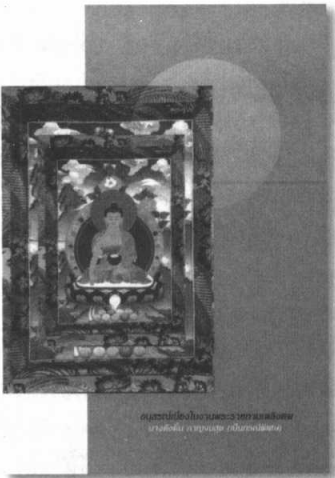
บ้านมวลชนต่อต้านค่านไฟฟ้า
มีคนมาเยี่ยมเยียนบ้านในฝัน
อาจารย์ ส. คนหนึ่งที่ผูกพัน
จึงดันดันสัญจรแรมรอนมา

ขอต้อนรับอาจารย์ท่านผู้
เข้าสู่ที่บ้านแก้วฯ สูดहरรรษา
เป็นนิมิตรหมายอันดีที่ท่านมา
ชวบ้านขอบอกว่าน่าชื่นใจ ฯ

นักกลอน ป.๔ กวีสี่แห่ง

สุกัญญา

๑ พ.ศ. ๕๕

แก่รูปปกหนังสือ
“วิญญานวาท ความเข้าใจเรื่องวิญญาน”
ในเสขยธรรม ฉบับที่ ๕๒ หน้า ๕๐

รำลึกครบรอบ ๙ ปี วันมรณภาพท่านอาจารย์พุทธทาส

ณ ห้องประชุมอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลาคม ๑๖

สี่แยกคอกวัว ถนนราชดำเนินกลาง กรุงเทพฯ

วันอาทิตย์ที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เวลา ๑๒.๓๐ - ๑๗.๓๐ น.

๑๒.๓๐ - ๑๓.๐๐ น. ชมวิดีโอที่สำนักงานฌาปนกิจศพท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ

๑๓.๐๐ - ๑๓.๒๕ น. พิธีกรรมทางศาสนา : คณะแม่ชีสารายาพระสุตรอันพึงสดับ

๑๓.๓๐ - ๑๔.๓๐ น. ปาฐกถา

“พุทธทาสภิกขุกับอำนาจรัฐ, คณะสงฆ์ และสังคมไทย”

โดย อ.สุวรรณ สภาอานันท์

๑๔.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. เสวนา

“ศาสนธรรมกับการเคลื่อนไหวทางสังคม”

วิทยากรร่วมอภิปราย :

บาทหลวงวิชัย โภคทวี, อ.จรัส มะลุลีสม, และ อ.ประมวด เพ็งจันทร์

ดำเนินรายการโดย คุณสุเมธ โสฬส

ในบริเวณงานมีการจำหน่ายหนังสือธรรมะ และหนังสือทางวิชาการ
ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและคำสอนของท่านอาจารย์พุทธทาส จากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม

โทร. ๐-๒๔๑๒-๐๗๔๔ และ ๐-๒๔๑๑-๐๗๗๔ ต่อ ๑๕

องค์กรร่วมจัด :

กลุ่มพุทธทาสศึกษา, มูลนิธิโกลดคิมทอง,

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.),

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย (คพส.)

และสำนักพิมพ์สุภาพใจ

เรื่องและภาพจากหนังสือพิมพ์ ไทยโพสต์ (เอ็กซ์-ไซท์ ฉบับวันเสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕)

สองพลังสามเณรี

เปิดใจ สตรีออกบวช ผู้ท้าทายวงการสงฆ์

สามเณรีธัมมรักขิตา หญิงไทยคนแรกที่ออกบรพชาในประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์จากวงการศาสนา หลังจากสามเณรีธัมมนันทาจุดกระแสการวิพากษ์ให้เกิดขึ้นมาแล้ว มาวันนี้สองสามเณรี สองแรงแข็งขันแห่งวัตรทรงธรรมกัลยาณี นครปฐม เปิดใจถึงปณิธานของผู้หญิงผู้มุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรม

สามเณรีธัมมรักขิตา สามเณรีคนแรกในเมืองไทยที่ออกบวชที่วัตรทรงธรรมกัลยาณี นครไชยศรี จ.นครปฐม เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมา โดยมีภิกษุณีสีทัสา สุมนะ จากศรีลังกาเป็นปวัตตินี (อุปัชฌาย์) และพระภิกษุสงฆ์ไทยจากวัดปลายนา จ.ปทุมธานี ๕ รูป ภิกษุณีอินเดีย ๓ รูป แมชีจากประเทศกัมพูชา ๒ รูป จากวัตรกัลยาณีศรีราชา จ.สระบุรี ๔ รูป

สามเณรีคนแรกที่บวชในไทย เดิมชื่อนางวรารงคณา วนวิชาเยนตร์ อายุ ๕๕ ปี ถือศีลออกบวชเป็นแมชีมานานกว่า ๙ ปี

การออกบวชของนางวรารงคณาก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ทั้งจากฝ่ายสนับสนุนและต่อต้าน เนื่องจากการพลิกฟื้นภิกษุณีซึ่งจบสิ้นไปจากพุทธศาสนาในประเทศไทย และเป็นเสียงวิพากษ์วิจารณ์ที่ต่อเนื่องจากครั้งสามเณรีธัมมนันทาแห่งวัตรทรงธรรมกัลยาณี หรือ รศ.ดร.ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ อดีตอาจารย์สอนด้านปรัชญา-ศาสนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเดินทางไปบรพชาที่ประเทศศรีลังกามาก่อนหน้านี้ ด้านสามเณรีธัมมรักขิตา วัย ๕๕ ปี

สามเณรีธัมมรักขิตา และสามเณรีธัมมนันทา

สามเณรีรูปแรกที่บรพชาในเมืองไทยกล่าวว่า ก่อนหน้านี้ถือศีลบวชเป็นแมชีอยู่ ๙ ปี เมื่อทราบข่าวว่าหลวงพ่ที่วัดปลายนา จ.ปทุมธานี เป็นผู้ที่สนับสนุนให้เกิดภิกษุณีก็ได้เข้าพบท่าน โดยหลวงแม่ (สามเณรีธัมมนันทา) ถูกนิมนต์ไปที่วัดปลายนา มีโอกาสได้คุยกัน ก็สนใจที่จะบวชเป็นสามเณรี ในครั้งแรกจะไปที่ศรีลังกา เพราะคิดว่าจะสงบกว่านี้ ปกติตนจะเป็นคนที่ปฏิบัติมาตลอด ไม่เคยสนใจข่าวคราวทางหนังสือพิมพ์เลย เจอหลวงแม่ครั้งแรกก็รู้สึกเหมือนคุ้นเคยมานาน ครั้งแรกที่ได้นิมนต์เกี่ยวกับวัตรทรงธรรมฯ มีแต่ไม่ค่อยดีบอกว่าเหมือนเป็นคนเกื้อน มีแต่เรื่องผิระเบียบ แต่เมื่อได้พบปะพูดคุยแล้วจึงได้รู้ว่าข้อเท็จจริงคืออะไร

ที่วัดปลายนา ท่านสนับสนุนพระภิกษุณี ถึงกับมีการเขียนติดเอาไว้ที่กระดานว่า สนับสนุนภิกษุณี ๔ ข้อ เพื่อให้พุทธบริษัท ๔ สมบูรณ์ เพื่อเพิ่มบทบาทให้สตรี ลดบทบาทที่มากเกินไปของบุรุษ และให้สตรีศึกษาเล่าเรียนอย่างอิสระ ตอนแรกต้องไปบรพชาที่ศรีลังกา วันที่ ๓-๔ มีนาคม แต่เป็นจังหวัดบังเอิญที่ภิกษุณีเข้ามาในเมืองไทยหลายรูป จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะบวชขึ้นที่เมืองไทย

สามเณรีธัมมรักขิตากล่าวต่อว่าการได้บวชเป็นสามเณรีเป็นความภูมิใจและปลานปลื้มที่ได้ช่วยยกระดับแมชีส่วนใหญ่ ยกสถานภาพของผู้หญิงที่ปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดการสอนที่งายขึ้น เพราะปกติแมชีที่ออกบวช คนจะมองว่ารับใช้พระ พระเองก็ให้คอยรับใช้พระมากกว่าทำงานทั้งวัน ไม่มีโอกาสเป็นตัวของตัวเอง อย่างน้อยก็ได้ช่วยเหลือสังคม ได้ช่วยเหลือสตรีที่มีปัญหา อย่างน้อยเมื่อเขาเข้าสู่วัด เขาก็สามารถเข้าได้อย่างสนิทใจ

เราบวชมานาน แต่การที่จะมาดังตงนี้ได้ไม่เคยคิดมาก่อน ไม่เคยฝันว่าจะต้องไปอยู่จุดไหน หลังบวชต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวเพื่อเป็นภิกษุณี ๒ ปี ในเดือนมกราคมปีหน้า หลวงแม่ก็จะไปที่ศรีลังกาเพื่อเป็นพระภิกษุณี หลวงแม่มีฐานที่มั่นคง ศึกษาด้านปรัชญาโดยเฉพาะ ทำให้เรารู้สึกว่าไม่ได้สู้เพียงลำพัง ความเป็นอยู่หลังจากบวชเป็นสามเณรีได้รับการยอมรับมากขึ้น เพราะวงตัวที่จะเข้ามาหาเรามากขึ้น แต่เราไม่ได้ยึดติดตงนั้น การเป็นแมชีหรือเป็นสามเณรีก็สามารถเข้ามาหาได้เป็นคนเหมือนกัน คนมักยึดติดที่ศีลสิ่งแบบฟอร์มที่สวมใส่

สื่อในเครือ **สำนัก**

พบแนวทางการเลี้ยงลูกคุณภาพตั้งแต่ **ภาคคุณแม่คนใหม่** ที่ตอบข้อข้องใจ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ด้านสูติ - นรีเวช และการดูแลครรภ์ **ภาคขบวนการของลูกน้อยและภาควัยเตาะแตะ 1-3 ปี** เสนอสาระเพื่อการเลี้ยงลูกวัยขวบอย่างเหมาะสม รวมทั้งวิทยาการใหม่ๆ ในการพัฒนาลูกทุกด้าน ท้ายภาคพบกับกุมารแพทย์ชื่อดัง ศ.พญ.ชนิกา ตูจินดา รศ.พญ.ประสพศรี อังถาวร และศ.พญ. วัลณีย์ บุญประกอบ จะมาตอบคำถามสุขภาพกายและใจอย่างถึงแก่น ใน**ภาคเรียนรู้โลกกว้าง 3-6 ปี** มีกิจกรรมสร้างสรรค์และแนวทางการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่ช่วยพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของ ลูกให้เพิ่มขึ้น สุดท้ายคือ**ภาคครอบครัวของเรา** นำทีมโดย อ.สมศรี สุกุลนันทน์ และคอลัมนิสต์ชื่อดังอีกหลายท่าน ร่วมเสนอมุมมองความคิด ในการสร้างครอบครัวคุณภาพและวิถีการสร้างชีวิตที่งดงาม **เนื้อหา เจาะลึก อ่านง่าย เหมาะสำหรับคุณแม่ทันสมัยที่ต้องการเลี้ยงลูกอย่าง สมบูรณ์แบบ ความหนา 160 หน้า**

สำนัก

ดวงใจ พ่อแม่

พบกับคอลัมน์ประจำเพื่อการดูแลสุขภาพลูก ใน**ภาคสุขภาพลูกรัก** รอบรู้สุขภาพเด็ก ปรีกษา หมอเด็ก 108 เรื่องกินของลูก เจ็บไข้อย่างไร **ภาคพัฒนาการสมวัย** รอบรู้พัฒนาการในแต่ละช่วง พร้อมข้อมูลเตรียมลูกเข้าอนุบาล เตรียมตัวเป็นคุณแม่คุณภาพ กับ**ภาคดูแลแม่ตั้งครรภ์ ภาคชีวิต และครอบครัว** หลากหลายเรื่องราว เต้นในเล่มกับ ดวงใจพ่อแม่ Special พบประสบการณ์จริงใน การเลี้ยงลูกของคุณพ่อคุณแม่ นำเสนอเรื่องราวเด่น ๆ ที่อยู่ในความสนใจของคุณ ๆ

life & family

พบกับหลากหลายเรื่องราวใน **ภาครักลูก** เรื่องฮิตของเด็กวัยรุ่น เวทีวัยทีน ตาม - ตอบ สารพัน ปัญหาวัยรุ่น **ภาคเพื่อครอบครัว** สัมภาษณ์เด่นคุณแม่แต่สาววัยรุ่น เรื่องราวเพื่อความเข้าใจใน สุขภาพของผู้หญิงที่สูงวัยขึ้น เข้าใจในความคิดและความต้องการของตนเอง รู้จักผู้หญิงร่วมสังคม คุณแม่พนักงาน มุมโปรดของพ่อและมุมเล็กของสัตว์เลี้ยง **ภาคบ้านและความงาม ภาคข่าว สาร - สาระ มีมาฝาก และ ภาคคลายอารมณ์** ดูหนังฟังเพลง ฟังเพลงครบทุกอารมณ์ หาอ่าน ได้ใน นิตยสาร Life & family

ติดต่อสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกได้ที่
บริษัท แพลน พับลิชอิง จำกัด

1532/40-43 ซ.กรุงเทพฯ-นนทบุรี 36 ถนนกรุงเทพฯ-นนทบุรี แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800
โทร.911-4211 ต่อ 111-113 โทรสาร 911-4948

๔๓๘ ถนนวิจิตรปารการ
อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๐๐๐
๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

กราบนำดีการ ท่านบรรณาธิการวารสาร
เสขียรธรรม

สิ่งทีส่งมาด้วย

๑.หนังสือธรรมมาศรมธรรมมาตา ๑ เล่ม
๒.เอกสาร “คำบอกกล่าว-ขอบคุณ และ
อนุโมทนา” ๑ ชุด

ดิฉันเป็นผู้หนึ่งทีได้เข้ารับการอบรม
ในโครงการฝึกอบรมตนเพื่อควมมีชีวิต
พรหมจรรย์ทีหมดจดงดงาม รุ่นที่ ๑ และ
รุ่นที่ ๒ มีความเข้าใจในหลักการและได้
สัมผัสบรรยากาศชีวิตปฏิบัติธรรมที
ธรรมมาศรมธรรมมาตาพอสมควร

เมื่อได้อ่านบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับ
ธรรมมาศรมธรรมมาตา ในวารสารเสขียร-
ธรรม ฉบับที่ ๕๒ (เมษายน-มิถุนายน
๒๕๕๕) ก็เห็นว่าน่าจะได้เพิ่มเติมควม
เข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ แก่ท่านและ
ผู้อ่านให้กระจ่างชัดมากขึ้น จึงได้จัดส่ง
เอกสารแนะนำธรรมมาศรมธรรมมาตา
และ “คำบอกกล่าว-ขอบคุณ และ
อนุโมทนา” ซึ่งอุบาสิกา คุณรัญจวน
อินทรกำแหง เขียนถึงสมาชิกโครงการ
ฝึกอบรมตน รุ่นที่ ๑-๕ มายังท่าน เพื่อ
ได้ทราบความเป็นมาและความคืบหน้า
ในการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมตนฯ
ทีมีมาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน

ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการมาด้วยความเคารพ
นางสาวอุทัยวรรณ ตั้งมันสกุล

คำบอกกล่าว-ขอบคุณ และอนุโมทนา

คำบอกกล่าว คือคำอธิบายเพื่อให้ทราบว่
เหตุปัจจัยใดทีกระทำให้มีการดำเนินแบบสบ-
ถาม ถึงควมเห็น ควมรู้สึก และข้อเสนอแนะ
จากผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมตนเพื่อควมมี
ชีวิตพรหมจรรย์ทีหมดจดงดงาม ตั้งแต่รุ่นที่ ๑ -
รุ่นที่ ๕ เนื่องด้วยคณะผู้จัดดำเนินการโครงการฝึก
อบรมตนฯ สำคัญอยู่เสมอว่ การดำเนินงานเรื่อง
ใดทีเป็นงานใหม่และเป็งานสำคัญ จำต้อง
มีการสอบสวน และทบทวนวิธีการดำเนินงาน
อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นสัมฤทธิ์
ผลเป็นทั้งควมสำเร็จและควมสุข แก่ผู้เข้าร่วม
อบรมในโครงการตลอดทีผู้จัดโครงการอบรมฯ
นั้นด้วย ดังผู้เข้าร่วมโครงการจะสังเกตเห็นได้ว่
ได้มีการปรับเปลี่ยนตารางการอบรมและกิจกรรม
ของแต่ละรุ่นมาโดยลำดับ เพื่อให้บังเกิดควม
เหมาะสมและควมสมควรทีดีขึ้นและถูกต้องขึ้น
แก่สภาพกาลและสิ่งแวดลอมของแต่ละจังหวัด
และโอกาส แต่อย่างไรก็ตาม คณะผู้จัดดำเนินการ
โครงการฯ สำนึกทีว่า ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้
ได้รับประโยชน์อย่างสมบูรณ์ตรงตามควม
ประสงค์ของผู้เข้าร่วมโครงการได้ เพราะเป็งาน
ทียากอย่างยิ่ง เพราะเกี่ยวกับจิตใจ ประสบการณ์
และภูมิหลังของแต่ละคนทีแตกต่างกันไปอันเป็
ธรรมชาติของมนุษย์ แต่ก็จะได้พยายามให้อีกขึ้น
ต่อไป

บัดนี้โครงการฝึกอบรมตนเพื่อควมมีชีวิต
พรหมจรรย์ทีหมดจดงดงามได้ดำเนินการมาถึง
รุ่นที่ ๕ แล้ว คณะผู้จัดดำเนินการฯ จึงมี
ควมดีว่ว่ เป็นการสมควรทีจะได้ออกแบบสบ-
ถามเพื่อขอทราบควมเห็น ควมรู้สึกและ
ทัศนคติต่อการดำเนินงาน อันหมายถึง หลักสูตร
ตารางการอบรม และกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนถึง
บรรยากาศ สภาพแวดล้อมและวิธีการดำรงชีวิต
อย่างผู้ปฏิบัติทีมีจิตแน่วแน่มั่นคงอยู่ในการ
ปฏิบัติ และควมพร้อมในการทีจะเรียนรู้รับ
รับคำสอนและการอบรมว่มีมากน้อยเพียงใด
และเพื่อทราบสิ่งทีเป็นอุปสรรคและปัญหา ตลอดจน
จนประสงค์จะได้รับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วม
โครงการ ตั้งแต่รุ่นที่ ๑ - รุ่นที่ ๕ อย่างรอบด้านใน
ส่วนทีเกี่ยวข้องในด้านวิธีการดำเนินการอบรม ในแง่
มุมมอง ๆ เพื่อเป็นการร่วมกันคิดร่วมกันพิจารณา
เพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติทีจะนำควมสำเร็จ
และควมสุขทีอบอุนมาสู่ใจของสมาชิกโครงการ
ทั่วกันทุกคน

เมื่อได้อ่านคำตอบแบบสบถามของสมาชิก
ทุกคนแล้ว จึงขอกล่าวขอบคุณต่อผู้ตอบแบบ-
สบถามทุกคนทีได้กรุณาใช้เวลาเขียนตอบ
แบบสบถามด้วยควมคิดและควมรู้สึกทีสุจริต
ใจ ด้วยควมตั้งใจและมุ่งหมายทีจะช่วยกัน
พัฒนาปรับปรุงและปรับเปลี่ยน เพื่อให้บังเกิดวิธี
การดำเนินงานโครงการทีสร้างสรรค์และอำนวยความสะดวก
ประโยชน์ให้อีกขึ้น ขอขอบคุณด้วยควมจริงใจต่อ
ทุกคน

นอกจากนี้ เมื่อได้อ่านข้อเสนอแนะ ควม
คิดเห็นและทัศนคติทีมีต่อโครงการฝึกอบรมตนฯ
ของสมาชิกผู้ตอบแบบสบถามแล้ว มีความรู้สึก
ปีติยินดีและอนุโมทนาด้วยอย่างยิ่ง สมาชิก

ส่วนใหญ่มีทัศนคติทีดีตามต่อโครงการฝึกอบรม
ตนฯ ด้วยได้มองเห็นคุณประโยชน์และได้สัมผัสกับ
ควมสุขสงบเย็นทีบังเกิดขึ้นภายใน อันเป็สิ่งที่
มีคุณค่าแก่ชีวิตอย่างหาประมาณมิได้ จึงขอ
อนุโมทนาและขอร่วมในควมรู้สึกสงบเย็น ด้วย
ควมปรารถนาว่าผู้ทีได้สัมผัสแล้วจะได้พยายาม
รักษาและเพิ่มพูนควมรู้สึกทีดีงดงามเช่นนั้นให้
ดำรงอยู่อย่างหนักแน่นมั่นคงและถาวรยิ่งขึ้น
สืบไป

อนึ่ง ใครขอโอกาสแสดงความรู้สึกในใจต่อ
สมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมตนฯ ทีเป็
เหมือนสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เป็นการ
แถลงด้วยควมจริงใจ และตรงไปตรงมาเพื่อให้
บังเกิดควมเข้าใจทีถูกต้องตรงกันในเรื่องของ
โครงการธรรมมาตา และโครงการฝึกอบรมตนเพื่อ
ควมมีชีวิตพรหมจรรย์ทีหมดจดงดงาม มิใช่โครงการ
เดียวกัน

โครงการธรรมมาตายังมิได้เกิดขึ้น ควมเพียง
บริเวณสถานที่และอาคาร ทีธรรมทานมูลนิธิได้
กำหนดจัดขึ้นเพื่อเป็บริเวณสถานที่ในการ
ดำเนินการธรรมมาตาในโอกาสทีเหตุปัจจัยเกี่ยวข้อง
พร้อมสมบูรณ์

ในขณะที่ควมพร้อมของโครงการธรรม-
มาตา ธรรมทานมูลนิธิและคณะผู้มีส่วนรับผิดชอบ
ในการทีจะดำเนินการโครงการธรรมมาตา
ต่อไปในอนาคตนั้น มีความเห็นร่วมกันว่ ไม่ควร
ทีจะปล่อยทิ้งสถานที่ซึ่งมีความพร้อมทีจะดำเนิน
งานกิจกรรมธรรมะได้ ไว้อย่างเปล่าประโยชน์
จึงได้ดำริให้จัดโครงการฝึกอบรมตนเพื่อควมมี
ชีวิตพรหมจรรย์ทีหมดจดงดงาม อาจจะเป็น
เหมือนโครงการนำร่อง เพื่อเป็แนวทางให้เห็น
ลูทางของการดำเนินในลักษณะนี้ให้เป็รูป-
ธรรมทีพอชัดเจนขึ้น อาจจะถูกว่ได้ว่โครงการ
ฝึกอบรมตนฯ มีความเนื่องกันอยู่บ้างกับโครงการ
ธรรมมาตาเพียงในส่วนขอขอบบริเวณสถานที่
ทีเรียกว่า “ธรรมมาศรมธรรมมาตา” แต่มิใช่
โครงการอันเดียวกัน มีความแตกต่างกันอย่างสิ้น
เชิงในเรื่องของหลักการหรือเป้าหมายสูงสุดของ
โครงการ

ในขณะที่โครงการธรรมมาตามีเป้าหมาย
สูงสุดเพื่อส่วนรวม คือให้โลกมีธรรมะเป็มารดา
เพื่อให้เพศแม่ได้มีโอกาศศึกษาธรรมะและปฏิบัติ
ธรรมได้อย่างเต็มที่ แล้วเผยแพร่และสืบอายุพระ-
พุทธศาสนาได้สูงสุด ในลักษณะของธรรมชุตินทร
ส่วนคุณประโยชน์ทีผู้เข้าร่วมโครงการจะได้รับ
เป็เฉพาะตัวนั้น เป็สิ่งที่เป็ผลตามมาอันเกิด
จากเหตุปัจจัยของการประพฤติปฏิบัติของแต่ละ
บุคคล นีเป็จุดมุ่งหมายตามทีเจ้าประคุณท่าน
อาจารย์พุทธทาสได้เขียนบันทึกไว้ด้วยลายมือ
ของท่านเองตามทีปรากฏอยู่ในเอกสารธรรมมา-
ศรมธรรมมาตา ส่วนจุดมุ่งหมายของโครงการฝึก
อบรมตนเพื่อควมมีชีวิตพรหมจรรย์ทีหมดจด
งดงามนั้นมุ่งพัฒนาคุณประโยชน์ให้บังเกิดขึ้น
เฉพาะตน เพื่อเป็พื้นฐานของการมีชีวิตพรหม-

จรรยาที่หมัดจดตามต่อไปเบื้องหน้าแก่สมาชิกผู้เข้าร่วมเข้ารับการอบรมตามโครงการนี้ ซึ่งจะไม่ได้ลึกซึ้งมากนักเพียงโดยย่อแล้วแต่เหตุปัจจัยของการประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคลนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องขอทำความเข้าใจให้ถูกต้องชัดเจนและตรงกันเป็นประการแรก

ประการที่สอง โครงการธรรมมาตาทเกิดขึ้นจากความดำริของเจ้าประคุณท่านอาจารย์พุทธทาสแต่ดั้งเดิม ตามที่ปรากฏในบันทึกด้วยลายมือขององค์ท่านในเอกสารที่ได้กล่าวแล้ว ดังนั้นหลักการที่ได้นำมาเขียนไว้ในโครงการธรรมมาตานั้นจึงเป็นหลักการที่ถอดมาจากความดำริของเจ้าประคุณท่านอาจารย์พุทธทาส ตามที่ปรากฏในบันทึกของเอกสารนั้นทั้งสิ้น คณะผู้ร่วมจัดเขียนโครงการธรรมมาตาท มิได้บังอาจตีหลักการของเจ้าประคุณท่านอาจารย์มาปรับเปลี่ยนแก้ไขตามใจคิดของตนเองเลย ทั้งนี้ด้วยความเคารพสูงสุดต่อองค์ท่านอาจารย์ในทุกประการ

ถ้าบุคคลใดจะใช้เวลาอ่านบันทึกคำอธิบายธรรมมาตาทที่เป็นลายมือขององค์ท่านอาจารย์อย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว โดยเฉพาะในหัวข้อว่า อารคมธัมมมาตาท (มารดาของโลกล) จะสังเกตเห็นคำว่าสูงสุดปรากฏอยู่ในชื่อหลักปฏิบัติว่า: *ปริยัติสูงสุด ปฏิบัติสูงสุด ปฏิเวธสูงสุด เมฆแผ่สูงสุด* นี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานที่มีอยู่ในความดำริขององค์ท่านอาจารย์ว่า ท่านประสงค์จะให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกของอารคมธัมมมาตาทให้ขึ้นถึงคุณสมบัตินี้ในระดับใด

คณะผู้ร่วมจัดเขียนโครงการธรรมมาตาทต้องขอสารภาพว่า ได้ใช้เวลาอ่าน ศึกษา ใคร่ครวญ พินิจพิจารณาบันทึกลายมือขององค์ท่านอาจารย์เกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างรอบด้าน จนนับจำนวนครั้งของการอ่าน ศึกษาเพื่อความเข้าใจชัดเจนไม่ได้เลยว่าเป็นจำนวนกี่ครั้ง นอกจากจะต้องมุ่งมั่นตั้งใจอ่าน ศึกษาจนระลึบทึ่งใจให้ได้

นี่เป็นประการที่สองที่ขอทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า หลักการของโครงการธรรมมาตาทนั้น เป็นสิ่งที่เป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งด้วยประการทั้งปวง ที่ผู้ใดจะมานึกคิดอยากปรับเปลี่ยนให้เป็นหลักการ "ตามใจฉัน" หากอยากจะทำกระทำการ เช่นนั้น ก็ควรคิดใช้ชื่ออื่น ไม่ใช่ชื่อ "ธรรมมาตาท" ตามความดำริของเจ้าประคุณท่านอาจารย์พุทธทาส

ประการที่สาม ที่ขอทำความเข้าใจก็คือโครงการธรรมมาตาทนั้นไม่มีกำหนดระยะเวลาว่าเป็นจำนวนเท่าไรนานเท่าไร เมื่อใดเมื่อความพร้อมในการเปิดโครงการธรรมมาตาทบังเกิดขึ้นโครงการนี้ก็จำเป็นต้องตัดสินใจเรื่องตลอดไป การที่กล่าวอย่างน้อย "ต้องอบรมกัน ๕ ปี" นั้น เป็นเพียงคำบอกกล่าวให้ทราบเวลา ๕ ปีนี้คือเวลาการอบรมพื้นฐานเบื้องต้น เพื่อให้มีความพร้อมที่จะรับการอบรมเบื้องต้นต่อไปภายหลัง ซึ่งไม่ว่าจากไหนในเวลาใดเลย จะต้องใช้เวลานานสักเพียงใดจึงจะสามารถพัฒนาตนให้เป็นผู้มีคุณสมบัติอยู่ในระดับสูงตามมาตรฐานที่องค์ท่านอาจารย์ได้ดำริไว้

แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้ไม่ควรนำมาเป็น

ปัญหาหรืออุปสรรคที่จะมาบั่นทอนกำลังใจในการมุ่งหน้าประพฤติปฏิบัติธรรม เพราะผู้ที่ได้สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกธรรมมาตาทนั้นย่อมเป็นผู้ที่ได้ตัดสินใจอุทิศชีวิตเพื่อบูชาพระธรรมอย่างแน่วแน่และเด็ดเดี่ยว จึงเชื่อว่าจะสามารถฝึกอบรมให้ค่อย ๆ มองเห็นและสัมผัสกับปัญหาหรืออุปสรรคนั้นในลักษณะเป็นสิ่งที่ทำลายความอดทนอดกลั้น ความบากบั่นหมั่นเพียร เพื่อให้เข้าถึงประตูดุชฎีของความปรารถนาสูงสุดที่ประเสริฐของชีวิต

ประการที่สี่ ที่ขอแสดงด้วยความเห็นใจและด้วยความเข้าใจในเหตุปัจจัยอันไม่เสมอกันของมนุษย์ซึ่งเป็นธรรมดาธรรมชาติเช่นนี้เอง ที่ว่าเห็นใจนั้นหมายความว่าเห็นใจทุกคนที่มีความแน่วแน่จะอุทิศชีวิตเพื่อการประพฤติพรหมจรรย์ แต่เมื่อคุณสมบัตินี้ในด้านการศึกษาหรืออายุไม่อยู่ในหลักเกณฑ์การคัดเลือกตามที่ปรากฏอยู่ที่ หน้า ๒๗ และหน้า ๒๘ ของเอกสารธรรมาคมธรรมมาตาท ซึ่งทั้งนี้ในการทำงานหรือปฏิบัติงานของโครงการใดก็ตามที่ปรารถนาให้มีทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพ จำเป็นที่จะต้องมีหลักการเป็นบรรทัดฐานและมีหลักเกณฑ์ระบบระเบียบเพื่อรักษาหลักเกณฑ์นั้นให้ดำรงคงอยู่อย่างถูกต้องมั่นคง จึงจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกดังที่ปรากฏอยู่ แต่ก็ด้วยความเห็นใจและความเข้าใจในความแตกต่างแห่งเหตุปัจจัยตามธรรมชาติของมนุษย์ จึงได้เขียนเรื่องกรยกเว้นกรณีพิเศษ สำหรับระดับการศึกษาและอายุที่ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ ฉะนั้นสตรีผู้ใดที่มีจิตใจแน่วแน่ มุ่งมั่นอุทิศชีวิตเพื่อการประพฤติพรหมจรรย์เพื่อรับใช้พระธรรม ไม่ต้องกังวลว่าหมดสิทธิ์หรือโอกาส เพียงแต่ขอให้เห็นใจว่าจะสามารถรักษาสุขภาพเอาไว้ได้อย่างแน่วแน่นั่นคง

อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจในเรื่องของหลักการเกี่ยวกับธรรมมาตาทที่ยังไม่ตรงกัน ดังที่ทำความเข้าใจมาทั้งสี่ประการข้างต้นนั้น นับเป็นคุณประโยชน์ได้อย่างหนึ่งเหมือนกันในประเด็นที่ได้เตือนให้คณะผู้ดำเนินงาน ได้สำนึกว่าจำเป็นที่จะต้องรีบทบทวนสอบสวนตนเอง ในเรื่องหลักการและวิธิตำเนางานของโครงการธรรมมาตาท ว่าตนเองได้มีความเข้าใจชัดเจน แจ่มแจ้ง ต่อเท่าในหลักการตามความดำริของเจ้าประคุณท่านอาจารย์พุทธทาสแน่นอนแล้วหรือยัง? ถ้ายังก็จำต้องรีบเร่งสอบสวนทบทวนโดยด่วน เพื่อให้สามารถแนะนำชี้แจงแก่สมาชิกให้เข้าใจถูกต้องไม่ไขว่ไขว่ในระหว่างโครงการธรรมมาตาทและโครงการฝึกอบรมที่ตามมาเมื่อมีความพร้อมจรรยาที่หมัดจดตาม เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบในงานนี้ทั้งในฝ่ายธรรมทานมูลนิธิและคณะผู้ทำหน้าที่ดำเนินงานโครงการฯ มีหน้าที่ต้องอธิบายชี้แจงแก่ทั้งบุคคลทั่วไปและสมาชิกของโครงการให้มีความเข้าใจถูกต้องไม่ไขว่ไขว่ เพื่อป้องกันกาเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด อันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่โครงการธรรมมาตาทที่ยังมิได้บังเกิดขึ้นเลย (ในขณะนี้ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕)

อย่างไรก็ตาม ขอเสนอแนะเพื่อการปรับเปลี่ยนตารางการอบรมกิตติ หลักสูตรกิตติ หรือ

กิจกรรมต่าง ๆ กิตติ ที่สมาชิกได้เขียนตอบมาในแบบสอบถามนั้น ส่วนมากเป็นข้อเสนอแนะที่มีเหตุผล สร้างสรรค์และแสดงความสามารถที่จะเห็นความเจริญก้าวหน้าของโครงการด้วยความสุจริตใจและตรงไปตรงมา เชื่อว่าคณะวิทยากรจะได้รับฟังและนำมาพิจารณาใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วนเพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้สร้างสรรค์อย่างเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เชื่อว่าสมาชิกทุกท่านย่อมทราบดีอยู่แล้วว่าเราไม่อาจหวังความสำเร็จล้นหลามได้อย่างทุกคนได้ เราจึงจำต้องลดอัตราความต้องการในส่วนตนให้อยู่ในระดับที่สอดคล้องกับส่วนรวมได้อย่างกลมกลืนในลักษณะที่ถือถืออากัปกิริยาอย่างฉันมิตรในธรรม

เมื่อได้รับการอบรมมาถึงระยะนี้แล้ว เชื่อว่าสมาชิกทุกท่านคนตระหนักแก่ใจดีแล้วว่า การประพฤติธรรมมิใช่ของเล่น มิใช่สิ่งส่งๆ แต่เป็นงานที่ต้องการคุณสมบัตินี้ที่อดทนอดกลั้นเป็นพิเศษ บากบั่นหมั่นเพียรเป็นพิเศษ มิใช่เปรียบวันยอควบคุมใจของตนเองได้อย่างพิเศษ มีความสม่ำเสมอในการฝึกปฏิบัติตนอบรมใจของตนอยู่ทุกขณะอย่างพิเศษ มีความสม่ำเสมอในการฝึกปฏิบัติตนอบรมใจของตนอยู่ทุกขณะอย่างพิเศษ รักษาสุขภาพจากอย่างเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ ยอมรับการประพองดีพรหมจรรย์ด้วยนาคว่า นี่แหละคือหนทางดำเนินไปสู่ความสิ้นทุกข์

ผู้ใดสามารถสร้างสรรค์พัฒนา "ความพิเศษ" ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วก็เป็นคุณสมบัติประจำตนย่อมประสบความสำเร็จงดงาม ความรุ่งเรืองสว่างไสวในธรรมจนเป็นผู้ย่อยเหินความทุกข์โดยประการทั้งปวงอย่างไม่ต้องสงสัยเลย

ขอขอบคุณและอนุโมทนาอย่างยิ่งต่อคุณฐิตินันทนา เวตติวงศ์ ที่ได้ช่วยรวบรวม เรียบเรียงสรุปคำตอบและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากแบบสอบถามทั้งสิ้นได้อย่างละเอียดลออครบถ้วนและยังได้สรุปเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เป็นอันมากแก่คณะวิทยากรเพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุงต่อไป เพื่อนำความสำเร็จและความสุขมาสู่งานและสมาชิกทุกคน

ชีวิตคือการทำงาน หากผู้ใดสามารถผนวกการทำงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องให้เป็นการปฏิบัติธรรมไปในตัวตามคำสอนของเจ้าประคุณท่านอาจารย์พุทธทาส ให้ได้ทุกขณะ ธรรมกับชีวิตย่อมบังเกิดความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกันแล้ว เมื่อนั้น บุคคลนั้นย่อมประสบแต่ความผ่องใส ธรรมะบังเกิดอยู่ทุกขณะ จนสามารถประจักษ์ชัดในใจว่าชีวิตคือความโสมนัสไปหมดเพราะแสงแห่งเหตุปัจจัยอันเกิดขึ้นตามธรรมดาธรรมชาตินั้นเอง

ด้วยความขอบคุณ อนุโมทนา และความปรารถนาดีจากใจ

อุภาสิกาภิญจวน อินทรกำแหง
๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เผชิญหน้ากับ

ความตาย

อย่างสันติ

ก ความตาย เป็นสิ่งที่หลายคน ปฏิเสธ กลัว และไม่ต้องการจะ พบเจอ แต่เมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จะมีวิธีสร้างความกล้าหาญในใจขึ้น อย่างไร เพื่อจะสามารถ เผชิญกับความ- ตายอย่างสันติ โดยไม่หวาดหวั่น

โครงการผู้หญิงเพื่อสันติภาพและความยุติธรรม โครงการสตรีและเยาวชน ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาร่วมกันจัดเสวนาหัวข้อนี้ขึ้น โดยมี **โจน ฮาลิแพกซ์ โรซี** พระเชินชาวอเมริกัน มาเป็นวิทยากร

งานนี้ได้รับความสนใจจากผู้ฟังเต็มห้องประชุมจิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื่องจากหลายคนตั้งใจจะมาฟังประสบการณ์อันล้ำค่าจากวิทยากร ซึ่งพิเศษมาก เพราะท่านเป็น **พระผู้หญิง** และที่น่าประทับใจมากคือ แม้ท่านจะมีอายุถึง ๖๐ ปีแล้ว แต่ใบหน้า น้ำเสียง และท่าทางของท่าน เต็มไปด้วยความเบิกบาน เป็นมิตรและมากอารมณ์ขัน

ประวัติของท่านพอสังเขปนั้น ท่านเป็นพระเชินชาวอเมริกัน ผู้ทำงานช่วยเหลือผู้ใกล้ตายมากกว่า ๓๐ ปี เป็นทั้ง นักมานุษยวิทยาและนักเขียน เป็นลูกศิษย์ท่านดิซ นัท ฮันท์ (ภิกษุชาว

เวียดนาม) และได้รับการแต่งตั้งจากท่านให้เป็นอาจารย์สอนธรรมะ ปัจจุบันท่านโจนฯ เป็นพระเชินในนิยายผู้สร้างสันติ และเป็นอาจารย์ประจำศูนย์เพื่อการศึกษาศาสนาพุทธศาสนาอุปายะ สหรัฐอเมริกา ก่อนที่จะมาบวชในพุทธศาสนา รากฐานเดิมท่านสนใจปัญหาสังคมมาก่อน ความที่เติบโตมาในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ได้พบเห็นปัญหา การไม่ชอบธรรมทั้งหลาย อาทิ การเหยียดผิว การกดขี่ทางเพศ การใช้ความรุนแรง และการอยู่ร่วมกับปัญหาทำให้ท่านได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย นอกจากคุณแม่ของท่านแล้ว ผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการต่อสู้เพื่อความถูกต้อง คือ ผู้หญิงผิวดำ ผู้ที่เลี้ยงดูท่านโรซีมานั่นเอง ซึ่งแม้จะถูกคนผิวขาวดูถูกอย่างไร เธอก็ไม่เคยแสดงความชิงชังให้ปรากฏ

ท่านนับถือศาสนาคริสต์ แต่ก็สนใจศึกษาหลักคิดจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ รวมถึงพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการหลุดพ้น และการมีอิสรภาพ อันเป็นสิ่งสอดคล้องกับการแสวงหาของท่าน เมื่อได้ศึกษาและได้เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ชาวพุทธหลาย ๆ ท่าน ในปี ค.ศ.๑๙๖๐ เป็นปีที่ตัดสินใจว่า ท่านควรจะเป็นพุทธศาสนิกชน เพราะเห็นว่าเป็นศาสนาที่นำมาปฏิบัติได้จริง และ**ควรเป็นชาว**

พุทธตัวเล็ก ๆ ไม่ใช่ตัวใหญ่ ๆ ที่เต็มไปด้วยการยึดมั่นถือมั่น เพราะความเป็นจริงที่เกิดขึ้นคือ มนุษย์รบราฆ่าฟันกันตายด้านศาสนา มากกว่าการฆ่าฟันกันตายเพื่อชิงเอาทรัพย์สินหรือผืนแผ่นดิน ศาสนาใหญ่ ๆ ในโลกได้สร้างสงครามมากมาย ดังนั้นหากเรายึดมั่นกับหลักคำสอนของศาสนา มากจนเกินไปเสมือนเป็นลัทธิจะตีสมบูรณแล้ว สันติสุขจะไม่ปรากฏ

การทำงานกับคนใกล้ตายของท่าน เริ่มต้นเมื่อคุณย่าต้องเผชิญกับความตายอย่างทุกข์ทรมานมาก สังคมอเมริกันไม่มีหลักปฏิบัติอะไรจะเป็นที่พึ่งแก่ผู้ใกล้จะสิ้นลมได้ เขาเหล่านั้นถูกปฏิบัติเสมือนเป็นคนชายขอบ และถูกมองว่าเป็นความล้มเหลวทางการแพทย์ อีกทั้งการศึกษาแบบการแพทย์ตะวันตกไม่ได้ให้การดูแลผู้ใกล้ตายด้วยความกรุณา

จากการทำงานกับผู้ใกล้ตายด้วยตัวท่านเอง ทำให้ท่านได้ค้นพบถึงคุณค่าของการเผชิญหน้ากับความตายด้วยความเข้าใจ ความตายไม่ใช่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เป็นโอกาสอันดีที่จะทำให้เราหลุดพ้นไปสู่ความเป็นอิสระสภาพได้

ผู้รู้ท่านหนึ่งบอกว่าจะประสบการณ์ในชีวิตปกติเหมือนการคดโกงที่ยิ่งใหญ่ เพราะเราจะมัวยุ่งกับการแต่งตัว หา

ความสุขด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่อย่างไร
เราก็ต้องตาย

องค์ทะไลลามะ เคยพูดไว้ว่า ศาสนา
ของท่านคือการอยู่และตายโดยปราศ-
จากความกลัว ท่านเห็นว่ามรณสติคือ
หลักปฏิบัติสำคัญสำหรับการใช้ชีวิต
อย่างสมบูรณ์ และวิคเตอร์ แฟรงโก ที่
เอากวีตรอดมาจากสงครามสมัยยุโรปก็
บอกว่าการเผชิญกับความตายทำให้
ประจักษ์แจ้งถึงคุณค่าของชีวิตที่อยู่

พระสมัยกลางแถบยุโรป เวลาเจอกัน
จะกระซิบข้างหูระหว่างกันว่า จงจดจำ
ความตาย

ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็น
ว่าการระลึกถึงความตายเป็นมีความสำคัญ
เพราะทำให้เราเห็นถึงคุณค่าของตน และมี
ชีวิตอยู่โดยไม่ประมาท ดังตัวอย่างของ
ชายอีกผู้หนึ่งซึ่งป่วยเป็นมะเร็งที่ขาได้
พบมา ชายคนนี้ต่อสู้กับมะเร็งด้วยการ
แพทย์อันหลากหลายควบคู่ไปกับการ
ปฏิบัติธรรม ระหว่างนั้นเขารู้ว่าชีวิตเป็น
สิ่งมีค่า และตระหนักว่าเป็นการยากที่จะ
กลับมาเกิดใหม่อีกครั้ง ดังนั้นขณะที่ยังมี
ชีวิตอยู่ ทุกวันเขาจะทำการช่วยเหลือ
เพื่อนมนุษย์อื่น ๆ เป็นเวลาหลายปีก่อน
เขาจะตาย และแน่นอนเขาจากไปอย่าง
เป็นสุข

อย่างไรก็ตามเรามีควรรอให้ถึงช่วง
เวลาก่อนตายแล้วจึงมาปฏิบัติมรณานุ-
สติ หนทางที่ดีกว่าคือ เราควรมีการ
ปฏิบัติทางจิตวิญญาณอย่างสม่ำเสมอ
ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้เรารู้แจ้งในขณะ
ใกล้ตาย แต่ยังสามารถทำให้เราชื่นชม
กับปัจจุบันขณะอย่างมีสติ รู้ตื่น และ
เบิกบาน

ในช่วงสุดท้าย ท่านได้เชิญชวนให้
ผู้ร่วมเสวนากวาวร่วมกันอย่างพร้อม-
เพรียง โดยอาศัยข้อความเหล่านี้เป็นการ
จุดใจไปสู่ความสงบสันติสุขภายในตน.

ขอให้ฉันค้นพบแหล่งพลังภายในที่สามารถทำให้ฉันสามารถเผชิญหน้ากับความทุกข์
ได้

ขอให้ฉันค้นพบแหล่งพลังภายในเพื่อจะทำให้ฉันสามารถเผชิญหน้ากับความทุกข์ของ
ผู้อื่นได้

ขอให้ฉันยอมรับกับความเจ็บปวดโดยตระหนักว่า ความเจ็บปวดนั้นไม่ได้ทำให้ฉัน
ผิดพลาดหรือเป็นคนเลว

ขอให้ความรักความเมตตาจากฉัน

ขอให้ความรักความเมตตาจากฉันทุก ๆ ชีวิตที่กำลังประสบกับความทุกข์

ขอให้ฉันสงบสันติ และ ปลดปล่อยความคาดหวังใด ๆ ลง

ขอให้ฉันได้ให้ความรัก โดยตระหนักว่า ฉันไม่สามารถควบคุมวิธีแห่งชีวิตหรือ
ความตาย หรือวิถีแห่งความทุกข์

ขอให้ฉันได้เป็นผู้ให้ความรัก ความเมตตา โดยที่รู้ว่า ฉันไม่สามารถควบคุมวิธีแห่ง
ชีวิตความทุกข์หรือความตายได้

ขอให้ฉันได้ให้อภัยกับตัวเองในสิ่งที่ฉันทำผิดพลาดไป หรือสิ่งที่ฉันยังไม่ได้ทำให้
สำเร็จ

ขอให้ฉันเห็นข้อจำกัดของตัวเองด้วยความกรุณาเหมือนที่ฉันเห็นความทุกข์ของผู้อื่น
ด้วยความกรุณา

ขอให้ฉันให้อภัยและได้รับการอภัย

ขอให้ฉันได้มอบตัวตนแก่ผู้อื่นโดยที่รู้ว่าฉันจะได้พบกับความรัก ความเมตตา และ
การต่อต้าน ความโกรธเคือง ความขุ่นข้องจากผู้อื่น

ขอให้ฉันได้มอบความรัก ความเมตตา ความห่วงใยอาทรแก่ผู้อื่น โดยที่รู้ว่า ฉัน
อาจจะได้พบกับทั้งความรัก ความเมตตา ความโกรธเคือง ความขุ่นข้องหมองใจ หรือ
ความสงสัยจากผู้อื่น

ขอให้ฉันและทุกสรรพชีวิตมีชีวิตและความตายอย่างสันติ

ขอให้ทุกชีวิตมีชีวิตและตายอย่างสันติ.

การฟื้นฟู พระศาสนา จาก สู่ วัฒนธรรม

๑

ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (กี มารชิโน) อดีตเจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ เคยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า

การนับถือพระพุทธศาสนานั้นอาศัยแรง ๒ แรงคือ

๑. สัทธาพละ แรงความเชื่อ

๒. ปัญญาพละ แรงปัญญา

ในระหว่างสัทธาพละ กับปัญญาพละนั้น หุ้มเอาวิริยพละ แรงความเพียร สติพละ แรงสติ และสมาธิพละเข้าไว้ด้วย ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ขึ้นไปเหมือนเจดีย์ ธรรมดาเจดีย์ต้องมีฐานวางซ้อนกันขึ้นไปเป็นชั้น ๆ ฐานล่างสุดต้องใหญ่กว้าง เปรียบเหมือนผู้นับถือพระพุทธศาสนาด้วยแรงศรัทธาความเชื่อ ส่วนผู้นับถือพระพุทธศาสนาด้วยแรงปัญญานั้น มีจำนวนน้อย เปรียบเหมือนยอดเจดีย์ที่ทำเป็น

ปาฐกถา เนื่องในโอกาสครบ ๖ รอบนักษัตร พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทรสีโล) วันเสาร์ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธูทิพย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถูกแก้วเปล่งแสงไว้นั้น แต่พระพุทธรูปที่ตั้งอยู่ได้ด้วยแรงศรัทธาก่อน ธรรมที่ยกมากล่าว จะเห็นความซื่อสัตย์ มีปัญญาอยู่ท้ายสุด และไม่ว่าที่ไหน ธรรมที่กล่าวถึงศรัทธาแล้ว จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับไว้ด้วยเสมอ คนที่นับถือพระพุทธรูปด้วยแรงศรัทธานั้นมีมากเหมือนฐานเจดีย์ ด้วยแรงปัญญานั้นมีน้อยเหมือนยอดเจดีย์ แต่ยอดเจดีย์จะอยู่ได้ต้องอาศัยฐานเจดีย์ที่รองรับไว้อย่างใหญ่กว้าง มิฉะนั้นแล้วหากไม่มีฐาน ยอดจะอยู่ได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อเตือนใจให้เข้าใจความเป็นธรรมมาฆอันนี้จะได้ไม่เอาความประพฤติปฏิบัติของพระสมมติสังฆบางรูปมาหักศรัทธาของตนเสีย และมองดูการนับถือพระพุทธรูปของคนที่ทั้งหลาย ซึ่งเป็นไปในรูปต่าง ๆ กัน ด้วยปัญญาอันชอบ

ถ้าเราเอาถ้อยคำของพระคุณท่านมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน ด้วยปัญญาชอบ เราคงสรุปได้ว่าฐานของการพระศาสนาในบัดนี้ทรุดโทรมและชวนเซเอามาก ๆ แม้ศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิก ทั้งพระและคฤหัสถ์ ก็ไม่แน่ว่ามีพลังขนาดไหน โดยคนส่วนใหญ่ดูจะไม่นำใจไปเชื่อและเลื่อมใสเงินอำนาจ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ตลอดจนลามก ยศศฤงคาร บริวาร ยิ่งกว่าพระรัตนตรัยเป็นไหน ๆ ยิ่งบาปบุญคุณโทษ และโลกนี้โลกหน้า ตลอดจนปรมาตถสัจจด้วยแล้ว ดูจะมีไว้ตีฝีปากกันยิ่งกว่าจะเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาปสาทะ ถ้าเป็นเช่นนั้น แรงปัญญาจะควบคุมแรงแห่งความเชื่อทางมิจฉาทิฐิได้อย่างไร

ที่เอ่ยถึงท่านพระธรรมเจดีย์รูปนี้นั้น ก็เพราะข้าพเจ้าคุ้นเคยกับท่านและเคารพนับถือท่านมาแต่เมื่อท่านยังเป็นพระมหากิ มารชินิ ตอนที่ข้าพเจ้าไปบวชเณร ณ วัดทองนพคุณ แต่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ นั้นแล้ว และยิ่งข้าพเจ้าคุ้นเคยกับท่านมากขึ้น จนภายหลังได้สนองงานท่านอย่างใกล้ชิด ได้แล

เห็นปฏิบัติและจริยวัตรของท่าน ก็ยิ่งเลื่อมใสจนข้าพเจ้าเขียนถึงท่านไว้เป็นเล่มสมุดอย่างชื่อ พระธรรมเจดีย์ พระผู้ใหญ่ที่ไม่กะล่อน กล่าวคือความกะล่อนของพระเป็นต้นเหตุให้เกิดหายนภัยในทางพระศาสนา เพราะพวกเราชาวบ้านถือเอาความประพฤติปฏิบัติของพระเถระเป็นแบบอย่างให้เราเข้าไปใกล้พระคุณท่าน เอาอย่างท่าน ในทางที่มีชีวิตอันเรียบง่าย ปลอ่ยวาง อย่างมีสติและปัญญา เพื่อเกื้อกูลสรรพสัตว์ อย่างบรรสานสอดคล้องกันทั้งภายในตัวเรา ระหว่างเรากับคนอื่น ๆ ตลอดจนสิ่งสังสารสัตว์และธรรมชาติที่แวดล้อมเรา

นิมิตดีก็ตรงที่พระครูพิพิธประชานาถและพระเถระอีกหลายรูปในกลุ่มเสขิยธรรม ล้วนเป็นพระที่ไม่กะล่อน โดยที่ท่านมีสัทธาพละ ควบคุมไปกับปัญญาพละ นับว่าท่านเหล่านี้ แม้จนท่านอื่น ๆ นอกกลุ่มเสขิยธรรมออกไป หากใช้แรงความเชื่อ ความเลื่อมใสในพระรัตนตยาคือคุณ ผนวกไปกับแรงปัญญา ซึ่งหล่อหุ้มไว้ด้วยแรงความเพียร แรงสติ และแรงสมาธิ โดยนำหัวข้อธรรมทั้ง ๕ มาประยุกต์ได้อย่างแยกคางกับโครงสร้างทางสังคมในปัจจุบัน ก็ย่อมอาจช่วยกันผลักดันให้หายนะกลายเป็นวิฆณะได้ แม้จะไม่ง่ายนักก็ตาม และถ้าพูดกันอย่างไม่เกรงใจแล้ว พระเถระของเราในกลุ่มเสขิยธรรมยังอ่อนแอนักในเรื่องสมาธิพละ ยิ่งท่านที่เน้นทางด้านจิตสิกขาในแวดวงของวัดป่า ส่วนมากก็ไม่รู้เท่าทันความเป็นไปในสังคมร่วมสมัย จึงเกิดอหังต์ปลอม จึงเกิดการเรียไรเงินจากคนจน มาช่วยคนรวยอย่างน่าเอือมระอา ทั้งนี้โดยมีจำต้องเอ่ยถึงพระเกจิอาจารย์ชื่อดังต่าง ๆ ตลอดจนพวกธรรมกาย ซึ่งเน้นไปในทางมิจฉาสมาธิยิ่งกว่าสัมมาสมาธิเป็นไหน ๆ

จากสมัยที่ข้าพเจ้าบวชเณรตอนก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ จะยุติลงจนตราบเท่าถึงทุกวันนี้ คิดเป็นปีก็ราว ๆ กึ่งศตวรรษเศษ ดูการพระศาสนา

จะหลุดโถมลงอย่างเห็นได้ชัดเจเนียง ๆ ขึ้นทุกที จำนวนพระกะล่อนก็เพิ่มมากยิ่งขึ้นในแทบทุกระดับ อย่างน้อยก็ในแวดวงของพระสังฆาธิการที่รับสมณศักดิ์ ยิ่งสูงส่งขึ้นไปในฐานันดรเพียงไร ความกะล่อนจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น หาไม่ก็ไม่เอาไหน อยู่ไปวัน ๆ อย่างทำเป็นทองไม่รู้ร้อน หากอ้างว่านั่นคือการเจริญอุเบกขาธรรม

คำว่าอุคฺคมคฺติในแวดวงของคณะสงฆ์หรือคฤหัสถ์ชน แทบไม่นำพากันเอาเลย ดังเมื่อเร็ว ๆ นี้ มูลนิธิโกลนคิมทองจัดงานขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นี้เอง ในโอกาสที่มูลนิธิดังกล่าวตั้งมาได้ ๓๐ ปี มีงานแต่วันที่ ๒๒ จนถึงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ เน้นให้คนร่วมสมัยเห็นความสำคัญของอุคฺคมคฺติ และการอุทิศตนเพื่อคนส่วนใหญ่ ยิ่งกว่าเพื่ออาการอันเห็นแก่ตัว ผู้จัดเชิญใครต่อใครมาพูดในเรื่องอุคฺคมคฺติกันมากหน้า แต่ดูเหมือนจะไม่มีใครเลยที่พูดถึงอุคฺคมคฺติในทางพุทธศาสนา ทั้ง ๆ ที่บางคนยอมรับว่า พระศาสนามีคุณกับเขาก็ตามที แล้วนี่จะไม่เป็นอาการแห่งความเสื่อมอีกประการหนึ่งดอกหรือ

ทั้งนี้ ทำให้ข้าพเจ้าจำต้องย้อนกลับไปสมัยเมื่อแรกบวชเณร ที่วัดทองนพคุณ เมื่อราว ๆ ห้าสิบหกปีมานี้ สิ่งแรกที่ข้าพเจ้าเรียนจากวัดคือ ทศบารมี หรือปฏิปทาอันยอดเยี่ยม อันเป็นคุณธรรมที่ควรประพฤติอย่างยิ่งยอด นับเป็นความดีที่ควรบำเพ็ญอย่างพิเศษเพื่อบรรลุถึงจุดหมายอันสูงสุด จนถึงขั้นอรหัตตผล แม้จนเข้าถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังได้

ข้าพเจ้าเห็นว่านั่นแลคืออุคฺคมคฺติ หรือเป้าหมายอันสูงสุดสำหรับพุทธศาสนิก ถ้าพุทธศาสนิกปราศจากมติดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องเป็นพุทธมามกะอีกต่อไป เพราะแม้คนที่ไม่มีศาสนาเลยก็เป็นคนดีได้

เมื่อข้าพเจ้าแรกบวชเณร อายุราว ๆ ๑๒ นั้น

พระท่านสอนให้รู้จักบารมีทั้ง ๑๐ ทศ โดยให้รู้ควบคู่ไปกับทศชาติชาดกด้วย โดยท่านเรียงให้เห็นเป็นเรื่อง ๆ อย่างควบคู่ไปกับบารมีเป็นข้อ ๆ ดังนี้คือ

๑. พระเตมีย์ - เนกขัมมะ
๒. พระมหาชนก - วิริยะ
๓. พระสุวรรณสาม - เมตตา
๔. พระเนมิราช - อธิษฐาน
๕. พระมโหสถ - ปัญญา
๖. พระภริทัตต์ - ศีล
๗. พระจันทกุมาร - ขันติ
๘. พระนารท - อุเบกขา
๙. พระวิฑูร - สัจจะ
๑๐. พระเวสสันดร - ทาน

ทั้งพระท่านยังสอนให้ ตัวย่อของพระเจ้าทั้ง ๑๐ ชาติไว้ให้จำไว้ได้ง่าย ๆ อีกด้วยว่า เตชะสุเนมะ ภูจะนาวิเว

โดยที่ในช่วงเข้าพรรษา พระท่านจะแสดงพระธรรมเทศนา แสดงถึงบารมีทั้ง ๑๐ ทศนี้ตามชาดกแต่ละเรื่อง ๆ ไปจนครบทั้ง ๙ ชาดก โดยอาจมีชาดกอื่น ๆ แทรกเข้ามาบ้าง โดยยกเอาเวสสันดรชาดกไปเทศน์เป็นมหาชาติตอนออกพรรษา เริ่มจากคาถาพันเป็นภาษาบาลีล้วน ๆ วันหนึ่งก่อน แล้วจึงถึงแหล่งเวสสันดรเป็นกัณฑ์ ๆ ไป ทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ซึ่งมักจะแสดงอีกสองวันซ้อนให้เห็นคุณค่าของท่านบารมี ว่าเป็นต้นตอที่มาของการวางรากฐานทางด้านอุคฺคมคฺติฝ่ายพุทธ หากปราศจากพื้นฐานดังกล่าว บารมีอื่น ๆ อีก ๙ ข้อ ก็ย่อมเป็นไปไม่ได้

ต่อเมื่อเทศน์มหาชาติกันอย่างสนุก และได้รศทั้งทางโลกทางธรรมแล้ว ท่านจึงแสดงจตุรวิริยสังอีก ๔ กัณฑ์ ว่าด้วยทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรคตามลำดับ ซึ่งก็คือยอดแห่งอุคฺคมคฺติในทางพุทธศาสนานั้นแล

ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าจะนำพระพุทธศาสนาออก

จากหายนภัย ที่เราไปหลงในโลก(บริโภคนิยม) ไกรธ (อำนาจนิยม) และหลง (ในตัวตนและอวิชชา ที่มาในรูปของวิทยาศาสตร์) อันทันสมัยต่าง ๆ เราต้องกลับมาเริ่มบำเพ็ญบารมีกันใหม่ให้จริงจัง อย่างเข้าใจให้ถ่องแท้ถึงเนื้อหาสาระ ซึ่งต้องประยุกต์ให้เข้าได้กับโลกสันนิบาตในบัดนี้ด้วย กล่าวคือ ควรเข้าใจเป็นขั้น ๆ ไปในเรื่องของ

๒

๑. บารมี (ระดับสามัญ เช่นทานบารมี ได้แก่ ให้ทรัพย์สินเงินทอง สมบัตินอกร่าง)

๒. อุปบารมี (ระดับรองหรือจนจะสูงสุด เช่น ทานอุปบารมี ได้แก่ การเสียสละอวัยวะเป็นทาน)

๓. ปรมัตถบารมี (ระดับสูงสุด เช่น ทานปรมัตถบารมี ได้แก่ การสละชีวิตเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น)

บำเพ็ญทั้ง ๑๐ บารมี ครบ ๓ ขั้นนี้ เรียกว่า สมตีสปาร์มี หรือ สมตีสบารมี แปลว่า บารมี ๓๐ ถ้วน

ข้าพเจ้าออกจะแปลกใจที่ *ธรรมนุญชีวิต* ของท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ปยุตโต) ซึ่งดูเหมือนจะเป็นหนังสือที่ดีที่สุดที่เรามีอยู่อย่างร่วมสมัย ที่ว่าด้วยพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดงาม กลับขาดข้อความอันว่าด้วยสมตีสปาร์มีไปอย่างน่าเสียดาย ทั้ง ๆ ที่พระคุณท่านอธิบายในเรื่องคนกับความเป็นคน คนกับสังคม คนกับชีวิต คนกับคน ตลอดจนคนกับมรรคหรือมรรคาแห่งชีวิต โดยที่ถ้ามีบทสุดท้ายว่าด้วยคนกับอุดมคติแห่งการเข้าถึงสภาวะอันสูงส่งขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงที่สุด *ธรรมนุญชีวิต* ก็น่าจะเป็นหนังสือที่สมบูรณ์ด้วยประการทั้งปวง ทั้ง ๆ ที่บทสุดท้ายของท่านเอ่ยไว้ด้วยบ้างแล้วในเรื่อง คนถึงธรรม หากนั่นเป็นเพียงการตอนเอาพระพุทธรูปมาให้อ่านกันเท่านั้นเอง แม้จะมีคุณประโยชน์ ถ้าได้แนวทางการเจริญบารมีทั้งสามสิบทัศ เป็นลำดับ ๆ ไป นี้จะวิเศษสุดแท้ทีเดียว

ในเมื่อท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ปยุตโต) ซึ่งเป็นอุดมชาติอันประเสริฐ ไม่ได้นำทางเราไว้ในเรื่องทศบารมี จะให้หันชาติอย่างข้าพเจ้า อาจหาญไปทำหน้าที่เช่นนั้นกระไรได้ แต่ถ้ามองในแง่ของมหายาน แม้คฤหัสถชนอย่างเรา ๆ ก็น่าจะทำความเข้าใจในเรื่องบารมีกันให้ชัดเจน เพื่อเป็นแรงนำทางเราไปสู่อุดมคติในทางพุทธศาสนา และถ้าเราเดินตามทางดังกล่าวได้อย่างชัดเจน เราจะไปพ้นหายนะ สุวัณณะได้โดยแท้

ในที่นี้ ข้าพเจ้าจึงใคร่พยายามอธิบายขยายความในเรื่องบารมีตามนัยวิธีของฝ่ายมหายาน อย่างน้อยก็เพื่อให้แยกออกไปจากทศบารมีที่เราเคยคุ้นกันมาแต่ก่อน โดยที่ทางมหายานนั้นเน้นที่บารมีหก แม้ภายหลังจากเพิ่มเติมขึ้นเป็นสิบก็ตามที่ ทางมหายานเรียงลำดับดังนี้คือ (๑) ทาน (๒) ศีล (๓) ขันติ (๔) วิริยะ (๕) สมာธิ (๖) ปัญญา หรือ *ปรัชญา* ที่ภายหลังเพิ่มอีก ๔ มี (๗) อุบาย ที่เราเรียกว่า อุบายโกศล (๘) *ปณิธาน* ที่ตรงกับอิฐฐานของเรา (๙) *พละ* ซึ่งรวมอยู่ในทศพลญาณของเรา และ (๑๐) *ฉวาน* ซึ่งกลายมาเป็นนิกายใหญ่ ที่เรียกตามญี่ปุ่นว่า เซน ดังเป็นที่นิยมชมชอบกันเป็นอย่างมากในตะวันตกสมัยนี้

สำหรับรายการปฐกถาวันนั้น จะรวบรัดลงที่บารมีเพียง ๖ ข้อ ซึ่งก็เชื่อว่าพอสมควรแก่การ ถ้าเราเข้าใจแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติให้ต้องตามกาลเทศะ จะพัฒนาพระศาสนาไปในทางที่ถูกที่ควร เท่า ๆ กับจะพาเราไปสู่อุดมคติอันสูงส่งในทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย

การสมาทานบารมีทั้ง ๖ ก็เพื่อมุ่งประโยชน์

ของสรรพสัตว์ ซึ่งนับว่าตรงกันข้ามกับนิสัยสันดาน
ของผู้คนในกระแสหลัก ซึ่งรวมถึงบรรพชิตด้วย
เพราะบารมีคือการกระทำที่สูงส่งขึ้นไปในการลด
ความเห็นแก่ตัว ยิ่งตัวตนสำคัญน้อยลง กรณีกิจ
ต่าง ๆ ย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูลคนอื่นสัตว์อื่นยิ่ง ๆ ขึ้น

บารมีทางฝ่ายมหายานก็มี ๓ ขั้นตอนเช่นกัน

(๑) **ขั้นพื้นฐาน** คือการตั้งจิตมั่นที่จะเกื้อกูล
ผู้อื่น สัตว์อื่น เป็นแรงบันดาลใจ หรือแรงผลักดัน
ตรงกับฉันทะที่จะให้ ที่จะช่วย

(๒) **ขั้นมรรค** เป็นการกระทำที่เจาะจงลงไป
อย่างชัดกับความเห็นแก่ตัวตรง ๆ ดังพรหมวิหาร
ธรรมนั้น ทำได้ยาก หากทำจนเป็นอาจินต์แล้ว
ย่อมเป็นธรรมที่ช่วยให้เราเติบโตในทางธรรมอย่าง
เต็มที่

(๓) **ขั้นผล** ย่อมเป็นการกระทำอันสูงส่งที่
ประพฤติปฏิบัติได้อย่างเป็นปกติ เพราะฝึกปรือมา
จนถึงขั้นที่เข้าถึงที่สุดแล้ว ไม่ต้องตรึกตรองอีกว่าจะ
ให้ดีหรือไม่ จะพูดความจริงดีหรือไม่ หากทำไปเอง
โดยอัตโนมัติ เพราะนิสัยสันดานหมดเยื่อใยในทาง
เลวร้าย หรือกึ่งดีกึ่งดีเสียแล้ว

ผู้ที่สมทานโพธิสัตว์ธรรมบารมี ย่อมมุ่งพลัง
หรือแรงบันดาลใจให้ได้เจริญบารมีเป็นขั้น ๆ เป็น
ข้อ ๆ ไป ดังที่ภายหลังเติมปณิธานหรืออธิษฐาน
บารมีเข้าไป ก็เพื่อขออำนาจพระรัตนตรัยให้คุณ ให้
เกื้อหนุนให้แต่ละคนเกิดพลังในอันที่จะเอาชนะ
ความเห็นแก่ตัว เพื่อเกื้อหนุนให้ทำคุณประโยชน์
กับคนอื่นสัตว์อื่น นั้นแล

บารมีห้าข้อแรกเป็นเรื่องของสัมพัทธภาพ มี
การแบ่งเราแบ่งเขา เพื่อลดความเห็นแก่ตัวของเรา
จะได้เพิ่มการอุทเทยแก่อีกฝ่าย ครั้นมาถึงปัญญา
หรือปรัชญาบารมี นี่เป็นโลกุตระธรรม ที่เข้าถึงความ
เป็นศูนฺย ซึ่งปราศจากทวิภาค ไม่มีเราไม่มีเขาอีก
ต่อไป

๑) ทานบารมี

ถือว่าสำคัญสุดแห่งการเริ่มมรรคาของบารมี
คือเรียนรู้หรือแสวงหาแรงบันดาลใจที่จะให้ ที่สุด
จนให้ความลับ ความเป็นตัวของตัวเอง ให้สรรพ
สัตว์มามีส่วนร่วมด้วย ดังคำว่าอรหันต์นั้น แปลว่า
ผู้ซึ่งไม่มีความลับนั่นเอง

ทาน คือการเริ่มเปิดตัวออก เปิดทรัพยากร
ของตนออกให้แก่ผู้อื่น สัตว์อื่นเท่าที่จำเป็นแก่เขา
ทางทิเบตแบ่งทานออกเป็นสี่ประการด้วยกัน
คือ

ก) **วัตถุทาน** ให้วัสดุสิ่งของแก่ผู้ที่ต้องการ เพื่อ
ช่วยลดความอดอยาก หิวโหย แร้นแค้น ให้เขาได้
มีที่อยู่อาศัย มีเสื้อผ้า อาหาร และยารักษาโรค

ข) **ให้ความปกป้องคุ้มกัน** สำหรับคนที่
อ่อนแอ ที่ต้องการความช่วยเหลือ จะได้พ้นจาก
ความหวาดกลัว ไม่ว่าจะจากโรคภัยไข้เจ็บ โจรภัย
หรือราชภัย คนที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีของโสภณ
ของแรงงานเด็ก ก็อยู่ในข้อนี้

ค) **ให้ความรัก** คนเป็นอันมากปราศจาก
ความรัก เขารู้สึกโดดเดี่ยวเดียวดาย แผลงแยก
ถ้าเราเข้าใจเขา รับฟังจากเขา สานไมตรีกับเขา
ยกย่องเขา ให้เกียรติเขา ให้เขาเกิดความไว้วางใจ
จนเป็นไมตรีจิตมิตรภาพ นับว่าสำคัญนัก

ง) **ธรรมทาน** ไม่ใช่ให้เขามาถือพุทธ หากเปิด
โอกาสให้เขาได้เข้าถึงสัจจะ ให้เขารู้ว่าแต่ละคนมี
พุทธภาวะ หรือศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ในหาก
เปิดใจออก ลดความเห็นแก่ตัวลง เขาจะเข้าถึง
ความจริงอันวิเศษมหัศจรรย์ยิ่ง เมื่อเข้าถึงสัจจะได้
แต่ละคนจะหาความสุขได้ทุกขณะ เขาจะเอาชนะ
ความวิกลจริต ที่ติดโรคมาจากลัทธิบริโภคนิยม
ทุนนิยม อำนาจนิยม ให้รู้จักปล่อยวาง อย่างเรียบง่าย
หากจะมีพลังในทางสร้างสรรคันฤมิตรกรรม
อย่างสำคัญทีเดียว

ทานหรือการให้ นั้น ขึ้นอยู่กับแนวคิดของเขา

เราต้องฝึกปรือไว้ ไม่ใช่ให้คนที่ต่ำต้อยกว่าเรา หากความต้องการของเขาช่วยให้เราได้เปิดกว้าง ให้เรามองเห็นอีกฝ่าย เห็นความต้องการของเขา ให้เรารู้สึกเป็นเกียรติที่ได้รับใช้เขา ให้อยากให้อย่างเต็มใจ ไม่ใช่ให้เพื่อหวังการตอบแทนจากเขา หรือหวังสวรรค์ นิพพาน กล่าวคือการให้ ที่ให้อย่างจิตใจที่บริสุทธิ์ อย่างไม่หวังผลใด ๆ อย่างไม่หวังเกรง หรืออย่างตระหนี่ถึงเหนียว กล่าวคือการให้ยอมเป็นไปอย่างปกติ ดุจดั่งการหายใจ เรายอมหายใจอย่างปกติฉันใด เราก็ยอมให้อะไร ๆ ใคร ๆ ได้อย่างปกติฉันนั้น

การหายใจช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้ฉันใด การให้อย่างปกติ ก็ช่วยให้ชาวพุทธมีความเป็นปกติ ทางด้านการลดความเห็นแก่ตัวฉันนั้น

๒) ศิลปกรรม

เมื่อฝึกปรือจนการให้เป็นไปอย่างปกติแล้ว ก็ย่อมไม่ยากที่จะฝึกพูด ฝึกทำ ในสิ่งซึ่งเป็นปกติ คือไม่เอาเปรียบตนเองและผู้อื่น โดยคำพูดและการกระทำดังกล่าว ยังช่วยให้เกิดบรรยากาศแห่งการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อสติจะได้เป็นตัวกำหนดของการดำเนินชีวิต ไม่ใช่กิเลสตัณหาเป็นตัวกำหนด

ทานบารมีช่วยผู้อื่น สัตว์อื่นได้ชั้นหนึ่ง โดยที่ศิลปกรรมช่วยให้เราไม่ต้องระวางตน ไม่ต้องพะวงถึงความเห็นแก่ตัวเท่าไรแล้ว เพราะถ้าทานบารมีแก่กล้ามากเท่าไร ความเห็นแก่ตัวก็ลดน้อยถอยลงไปเพียงนั้น ช่วยให้เรานำศิลปกรรมมาช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นได้ยิ่ง ๆ ขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น เราอยากโกหกเพื่อนรักสักคน เพื่อเขาจะได้ไม่โกรธเรา เพราะถ้าเราพูดความจริงว่าเราได้ลวงละเมิดเขาไปในบางกรณี เขาคงโกรธเคืองเป็นแน่

ที่เรามั่นในศิลปกรรมเพื่อที่จะไม่โกหก ก็เพราะ

ไม่อยากให้ความเท็จปิดบังสัจจะ ซึ่งจะพัวพันกัน ในทางความเท็จ อย่างชายตัวไปเรื่อย ๆ ทั้งยังเป็น การสร้างอกุศลกรรม ทำให้ปิดบังเรา ไม่อาจเข้าถึง พระอริยมรรค

ใช่แต่เท่านั้น การพูดเท็จกับคนอื่นนั้น บางกรณีเขาก็รู้ว่าเราโกหกเขา หรือถ้าเขาไว้ใจเราและเชื่อเรา ความเท็จที่เราบอกเขา อาจทำให้วิถีชีวิตของเขาตั้งอยู่บนความเท็จ เขาจะต้องทนทุกข์ เพราะความเท็จที่เราโกหกขึ้น นับว่าเป็นโทษอย่างทวีคูณ ฉะนั้นการไม่พูดเท็จ คือการไม่สร้างความทุกข์ให้ตัวเราเองและผู้อื่น

ในชั้นที่ลึกซึ้งลงไปนั้น ศิลปกรรม หมายถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลสรรพสัตว์อย่างตรงไปตรงมา และอย่างจริงใจ แม้จะทำได้ยาก และแม้จะต้องเผชิญอุปสรรค ก็ไม่ย่อท้อ

ศิลปทางฝ่ายเถรวาทนั้น เราปฏิบัติตามสิกขาบทเป็นข้อ ๆ หาไม่เราก็ทุศีล หรือล่วงสิกขาบทเป็นข้อ ๆ ไป แต่ในทางมหายาน ศิลปกรรมไม่ได้ยึดถือเป็นข้อ ๆ หากหมายเป็นองค์รวมว่าคำพูดและการกระทำของเราช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นหรือเปล่า คือนอกจากให้ (โดยทาน) แล้ว เราต้องประพฤติปฏิบัติเพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์และรับใช้ผู้อื่นอีกด้วย ในกรณีเช่นนี้ อาจผิดศีลข้อนี้ แต่โดยองค์รวมถือได้ว่าเป็นคุณประโยชน์ยิ่งกว่า ย่อมพึงกระทำ ดังทะเลลामะถอดไตรจีวรออกแต่งเป็นทหารสะพายปืนเพื่อหนีกองทัพจีน นี่ไม่ถือว่าผิด ในขณะที่พระพิมลธรรม (อาจ) สวมเครื่องกันภัยนตรายทับจีวรไว้ ตอนลงไปในเมืองด่านหินที่เยอรมัน ท่านถูกเล่นงานเสียแทบแย่ หรือถ้าเรารู้แน่ว่า โจรคนนี้มีลูกระเบิดที่จะสังหารคนในเรือทั้ง ๕๐๐ ให้ตายลงหมด เราจำต้องฆ่าโจรคนนี้เสียหนึ่ง มีเรื่องเล่าว่าพระอาจารย์เจ้ารูปหนึ่งในนิเบตเป็นที่เคารพสักการะของมหาชน วันหนึ่งท่านแต่งตัวมอมแมม หากพยายามปล้ำหญิงสาว ญริมธาร

น้ำ เด็กหญิงวิ่งหนีกลับไปบอกมารดา โดยเล่าถึงรูปร่างหน้าตาและการกระทำของพระเถระรูปนั้น มารดาบอกว่าท่านองค์นั้นเป็นผู้สำเร็จ ถ้าท่านจะปล้ำ ก็ให้ท่านปล้ำเถิด นี่ถือได้ว่าเป็นบุญกิริยา ครั้นเด็กสาวกลับไปหาท่าน ท่านบอกว่าเจ้ามาหาเราช้าไปเสียแล้ว เมื่อตอนเราจะปล้ำเจ้า ก็เพราะเห็นได้ด้วยญาณว่าลามะผู้ลามกรูปหนึ่งซึ่งเพิ่งตาย กำลังจะไปเกิดในท้องลา ถ้าเราเสพกามกับเจ้า แม้ศีลเราจะขาด ก็อาจช่วยให้ลามะรูปนั้นมาเกิดเป็นคนในท้องเจ้าได้ แต่นี้ก็ไปแล้ว เขาไปเกิดเป็นลาเรียบร้อยไปแล้ว ดังนี้เป็นต้น นี่คือข้อแตกต่างทางศิลปะารมีของมหายาน กับศิลปะสิกขาของเรา ซึ่งควรที่เราจะดำริ โดยอย่าเพิ่งด่วนสรุปลงง่าย ๆ

ประเด็นที่พึงพิจารณาคือ ผู้ที่ยึดแนวทางของศิลปะารมี ต้องถามตัวเองอยู่เสมอว่า เราลดความเห็นแก่ตัวลงไปได้แค่ไหน เราเปิดกว้างจริงแท้ได้แค่ไหน แล้วเรายอมประพฤติปฏิบัติได้โดยความเปิดกว้างของเรา อย่าติดยึดอะไร ๆ อย่างแคบ ๆ

ถ้าศีลหมายถึงความเป็นปกติ เราต้องมุ่งที่ความยุติธรรมทางสังคมด้วยเสมอไป อย่ามุ่งที่ศีลอันบริสุทธิ์ของเรา ในขณะที่สังคมของเราเต็มไปด้วยคนอดอยากยากไร้ เต็มไปด้วยโสเภณีเด็ก ยาบ้า ยาฆ่า นักการเมืองอันซื่อฉล พ่อค้าและนายธนาคารที่ปล้นเงินของราษฎรไปโดยถูกกฎหมาย

ถ้าเราตีประเด็นนี้ได้ไม่ชัด การถือศีลตามรูปแบบดูจะนำไปสู่หายนะยิ่งกว่าวิฆนะ ทั้งนี้รวมถึงพระที่ฉันโกศิพี โดยไม่ได้ยิน ไม่ได้เห็น และไม่สงสัยเลยว่า ไก่ นั้น ๆ ถูกเลี้ยงมาอย่างเลวร้ายเพียงไร โดยมีเยต้องเอ๋ยถึงแมกโดนัล และอาหารแตกต่วนอื่น ๆ และน้ำขวดทั้งหลาย ซึ่งไม่ผิดศีลข้อที่ ๕ ไข่ใหม่ เพราะไม่มีแอลกอฮอล์ แต่มอฟินในโคคา-โคลา การขายไมเคิล แจกสันพร้อม ๆ กันไปกับขายเป๊ปซี่โคล่า ผิดศีลข้อไหน บริษัทเนสคาเฟ่เอานมไป

ขายให้อาฟริกาแล้ว ฆ่าเด็กที่นั่นไปเท่าไรต่อเท่าไร แต่เราก็ไม่เห็นว่ามีศีลใหม่ในการกินกาแฟยี่ห้อนี้ ดั่งที่น้ำมัน ปตท. ทำลายป่าไปอย่างไร บริษัทยูนิคัลทำลายล้างในทางสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างไร เราก็ไม่เห็นว่ามีศีลใหม่ แม้จนนิตยสารชั้นนำอย่าง *ศิลปวัฒนธรรม* ยังรับลงโฆษณาให้บริษัทยูนิคัลและปตท.

ถึงเวลาแล้วละกระมัง ที่เราต้องเข้าใจในเรื่องศีลสำหรับสังคมเมือง ที่มีความซับซ้อนซ่อนเงื่อนทางโครงสร้างอันอยู่ดิตรรมและรุนแรง หาไม่พุทธศาสนา ก็เป็นเพียงประเพณีและพิธีกรรมอันหมดความสำคัญกับวิถีชีวิตอันประเสริฐไปเสียแล้วอย่างน่าเสียดาย

๓) ขันติบารมี

คือการที่ไม่มีปฏิกิริยาตอบโต้เหตุการณ์ หรือกรณีที่น่าท้อใจ ที่ก่อให้เกิดความรำคาญ หรือก่อให้เกิดความกลัว

ขันติมีสามขั้นตอนคือ (ก) อดกลั้น แม้อีกฝ่ายจะข่มขู่หรือทำร้าย (ข) รับสภาพความยากแค้น หรือการทรมาน โดยเจริญศาสนธรรมด้วยขันติบารมี (ค) รับสภาพอย่างปราศจากความกลัว แม้สภาวะดังกล่าวอาจขยายไปในทางเลวร้ายยิ่งขึ้น แต่ก็มั่นในสังฆธรรม ในข้อที่ว่า ธรรมะย่อมชนะอธรรมในที่สุด

๑) เป็นการเผชิญกับสภาวะทุกข์ที่มีคนเหยียบย่ำให้ในชีวิตเรา เราต้องยอมรับว่ามีคนเกลียดเรา มีคนที่ทนเราไม่ได้ โดยพยายามเอาชนะเรา ให้ร้ายเรา แม้จนปล่อยข่าวลือหรือนินทาว่าร้ายด้วยประการต่าง ๆ ถ้าเราไม่ได้ตอบหากยอมรับอย่างอดทนอดกลั้น นั่นคือเดินตามทางของขันติบารมี กล่าวคือไม่โกรธตอบ ไม่ด่าตอบ ไม่ทำร้ายตอบ แต่ไม่ได้หมายความว่าอยู่เฉย ๆ ขันติบารมีนั้นเหมือนกับ

เล่นยูโด คือถ้าเราตั้งท่ามั่นไว้ด้วยอุบายอัน
แยบคาย ฝ่ายที่โจมตีเราด้วยความโกรธ
ความเกลียด ความเคียดแค้น หรือริษยา
อาฆาต ย่อมแพ้ภัยตัวเอง กล่าวคือ เราไม่เอา
ความเลวร้ายโต้ตอบ หากเอาความดีชนะ
ความชั่ว หรือโทษจริตของศัตรูจะทำลายตัว
เขาเอง

● เมื่อเผชิญความทุกข์ยากที่ทนได้ยาก หาก
เจริญจิตสิกขาด้วยภาวนามายปัญญา เราน่า
จะเกิดความยินดี ที่ตามปกติเราไม่ค่อยมี
เวลาภาวนา เขาจับเราไปขัง ไปทรมาน ช่วย
ให้เราใช้เวลาภาวนามากขึ้น เราย่อมสว่างขึ้น
ลดความเห็นแก่ตัวลง เกิดความใจกว้างยิ่ง ๆ
ขึ้น

● ช่วยให้เราเข้าใจว่าอะไร ๆ หลายสิ่งหลาย
อย่าง ที่เราเข้าใจไม่ได้ เพราะมันซับซ้อนซ่อน
เงื่อน กล่าวคืออะไร ๆ มักไม่เป็นไปตามที่เรา
เห็น ตามที่เราเข้าใจ มักไม่เป็นไปตามที่เรา
คาดหวัง เช่นเรานึกว่าเป็นคือสถานีรถไฟ เราไป
รอรถเท่าไร ๆ ก็ไม่มา โดยอาจมีนกกระจะจอก
เทศมาแทน แสดงว่าเราเข้าใจผิดไป จึงอย่า
เสียใจ อย่าโกรธ อย่าคับแค้นใจ หรือเมื่อเรา
เข้าไปเป็นรัฐมนตรีแล้วนี่ก็จะทำอะไร ๆ
ก็ได้ แท้ที่จริงหาได้เป็นไปดังที่เราคาดไม่
แม้จนกรรมการมหาเถรสมาคมก็เช่นกัน
จึงควรที่จะฝึกความเข้าใจ ให้ซึ่งในสภาวะ
สัจย์ของสมมติบัญญัติ

ขันติบารมีช่วยให้เกิดนฤมิตรกรรม ในทาง
สร้างสรรค์ เพราะขันติช่วยให้เชื่อมั่นในธรรม ไม่ใช่
เชื่อมั่นในสมมติบัญญัติ เชื่อมั่นในกรรม ในผลของ
กรรม เมื่อถึงกาลละเทษอันควร สิ่งต่าง ๆ ย่อมเป็น
ไปตามกรรม ตามธรรมชาติ อย่างไม่มีใครอาจ
ขวางกั้นได้ จะไปปรับร้อน ขัดขืนธรรมชาติไปทำไม
กัน

ผลของขันติบารมี คือการมีชีวิตอย่างไม่ตั้ง
ความหวัง อย่างไม่กลัว ปัจจุบันเป็นเวลาอัน
ประเสริฐสุด เมื่อไม่หวังแล้วอะไร ๆ เกิดขึ้น ก็ไม่
ดีใจ ไม่เสียใจ เราอยู่ในโลกอย่างสัมพันธ์กับโลก
ไม่ต้องการให้โลกหันเหียนมาตามอึดตาของเรา
หรือจำเป็นต้องทำสงครามกับโลก

๔) วิริยบารมี

ความเพียรยิ่งแก่กล้าเท่าไร ยิ่งช่วยให้บารมี
แข็งแกร่งขึ้นเท่านั้น หาไม่เรามักหาโอกาสลดความ
เพียร หรือมีมารมาขอลดความเพียร ให้กลายเป็น
เกียจคร้าน หรือเฉยเมยไป ในการปฏิบัติธรรม

วิริยะนั้น ท่านบอกว่าไม่ต้องมีสันโดษ มุ่งมั่น
ได้เต็มที่ แต่นี่ต่างไปจากพวกบ้างาน ที่เร่งทำงาน
ที่ต้องการผลงาน ในการแข่งขันต่าง ๆ ซึ่งเป็นสมัย
นิยม เพราะนั่นทำลายร่างกาย จิตใจและบริษัท
บริวาร

ทางทิเบตถือว่าความเกียจคร้าน คือทำอะไร
ให้วุ่นวาย ยุ่งเหยิงไปเรื่อย ๆ โดยมีกิจกรรมมาก
หากปราศจากความหมายในทางด้านการลด
ความเห็นแก่ตัว หากไปมัวเมาในผลได้ต่าง ๆ ซึ่ง
มักเน้นไปในทางสร้างอัตตาให้ยิ่งใหญ่ขึ้น และมัก
เป็นไปในทางแก่งแย่งแข่งดีกัน ทำให้คนที่อ้างว่า
ขยัน มัวแต่วิ่งวุ่นจนหาเวลาว่างไม่ได้ ตั้งแต่เช้าจน
ค่ำ ทำงานอย่างแทบไม่หยุดหย่อน ไหนจะประชุม
ไหนจะสั่งงาน ไหนจะลงนามในเอกสารต่าง ๆ ไหน
จะรับแขก ฯลฯ โดยที่แต่ละกิจกรรมไม่มีความ
สำรวม ไม่มีความสงบ ไม่มีการพักผ่อนทาง
วิญญาณ และไม่ได้มุ่งผลทางด้านลดละเลิก หาก
มีแต่คิดจะได้ จะกอบโกย จะให้ได้ผลสำเร็จในทาง
วัตถุ หรือในทางลาภยศสุขสรรเสริญอย่างจอม-
ปลอม

ที่พุทธประเพณีทางทิเบต ซึ่งมีชื่อว่า
dzokchen ถือว่ากิจกรรมอันวุ่นวายต่าง ๆ ในทาง

โลกคือความเกียจคร้านนั้น ก็เพราะมันตั้งอยู่บน
อวิชชา คนที่ประกอบกิจกรรมนั้น ๆ ทำตามนิสัย
สันดานหรือความเคยชินอย่างปราศจากการ
วิพากษ์วิจารณ์กิจการงานของตนด้วยสติปัญญา
หรือด้วยโยนิโสมนสิการ ที่บ่งว่าทั้งหมดนี้คือความ
เกียจคร้าน หมายถึงเกียจคร้านที่จะวิเคราะห์เจาะ
ลึกลงไปยังจิตใต้สำนึกของตนว่ากิจการงานนั้น ๆ
ได้ผลในทางจิตวิญญาณของตนบ้างไหม ช่วยให้
สงบลง ให้เบาบางและปล่อยวางบ้างไหม ช่วยให้
เพื่อนร่วมงานประสานเข้ากันอย่างเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวไหม หรือเพิ่มความเครียดยิ่ง ๆ ขึ้น ถ้ากล้า
ท้าทายความเกียจคร้านทางจิตวิญญาณ จนเกิด
การวิพากษ์วิจารณ์กิจการงานของตนอย่างเจาะลึก
ลงไป ถึงขนาดกล้าเปลี่ยนวิถีชีวิต นี่จึงจะเปลี่ยน
ทิศทางจากกิจกรรมอันก่อให้เกิดทุกข์ มาเดินตาม
หนทางอันเป็นสุขวิถิได้อย่างเรียบง่าย อย่างไม่ต้อง
เร่งร้อน ให้กระวนกระวายใจ โดยลดอะไร ๆ ในทาง
รูปแบบของกิจกรรมลงไปได้มาก

เมื่อเป็นเช่นนี้ ทุกสถานการณ์จะเป็นไป
ตามพลังของธรรมชาติ ซึ่งมีสติปัญญาเป็นตัวนำ
มีจิตลึกซึ้งเป็นตัวกำหนด ให้ทุก ๆ กิจกรรมเป็นไป
เพื่อความเป็นปกติ นั่นก็คือศีลอย่างถูกต้องทั้งทาง
อรรถและพยัญชนะนั่นเอง

ท่านตรุงป่า รินโปเชกล่าวว้าวิริยะ คือความ
เพียรชอบ เพียรไปตามธรรมชั้นตะ ยิงทำงานหนัก
ก็ยิงเบิกบาน เพราะเรามีความสุขกับบมิตกรรม
ที่เกิดขึ้นด้วยการลดความเห็นแก่ตัว วิถีชีวิตของเรา
จึงเต็มไปด้วยการให้ (ทาน) ซึ่งเป็นไปอย่างปกติ
โดยไม่เอาเปรียบตัวเราและผู้อื่น หากแก้กฏให้มีความ
ยุติธรรมในสังคมอย่างสันติ (ศีล) โดยมีขันติ
เป็นตัวเกื้อหนุน ให้ทุก ๆ ขณะของความเพียรเปี่ยม
ไปด้วยปิติสุข โดยเราจักไม่ท้อแท้ ไม่เห็นว่ากรณี
ใด ๆ ไม่น่าสนใจ หรืออุปสรรคใด ๆ โทษใหญ่โตเกิน
ไป ทั้งนี้เพราะใจเราเปิดกว้างอย่างลดความเห็น-

แก่ตัว ย่อมพร้อมที่จะเพียรพยายามทำการทุก ๆ
อย่างจนตราบเท่าถึงพุทธภูมิ

๕) สมาธิหรือญาณบารมี

ซึ่งเริ่มด้วยสมถะและวิปัสสนาอย่างของเรา
คือการเจริญอานาปานสติจนเกิดความสงบเป็น
หนึ่งเดียว เพื่อให้สัมผัสมาตกับสัมผัสสมาธิเป็นหนึ่ง
เดียวกัน โดยจะใช้อุบายวิธีอื่น ๆ นอกเหนือจาก
การพิจารณาของลมก็ได้ เช่นกสิณหรือนัยะอื่น ๆ
อันท่านพระพุทธโฆษาจารย์บรรยายไว้อย่าง
ละเอียดใน *วิสุทธิมรรค* หากทางมหาวิทยาลัยว่า
วิปัสสนาภาวนา ควรเข้าสู่ศูนย์กลาง

ภาวนาวิธิตามมหาวิทยาลัยนั้น ประการแรกเพื่อ
ประโยชน์ของผู้ปฏิบัติธรรม จะได้เกิดความเบิก-
บาน ความมั่นใจ อย่างปราศจากความสงสัยใน
พุทธภูมิ เมื่อเกิดสัมมาทิฐิเช่นนี้แล้ว พระโยคาวจร
ย่อมอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นและสัตว์อื่น
ดังจะสังเกตได้ว่า เมื่อจิตยังไม่เป็นหนึ่งเดียว ย่อม
เร่รอน วิตกกังวล หรือฟุ้งซ่านไปด้วยประการต่าง ๆ
รวมทั้งเกิดความลึกลับสงสัยในเรื่องโลกนี้โลกหน้า
ในเรื่องบาปบุญคุณโทษ แม้จะไม่แน่ใจในเรื่อง
ของกรรมและวิบากผล ซึ่งมักเป็นไปกับคนสมัย
ใหม่โดยมาก แม้จนพุทธศาสนิก ที่ไม่ได้เจริญจิต-
สิกขาจิตใจย่อมถูกรบกวนได้ง่าย ยากที่จะรอดพ้น
ไปได้จากอคติทั้งสี่ (คือลำเอียงเพราะรัก เพราะ
เกลียด เพราะกลัว หรือเพราะหลง) หรือนิรวรณ
ทั้งห้า (คือ (๑) พอใจในกาม (๒) ความขัดเคืองแค้น
ใจ หรือคิดร้าย (๓) ความหุดหู่และเชื่องซึม (๔)
ความฟุ้งซ่าน ร้อนใจ กระวนกระวาย กลุ่มกังวล
(๕) ความลึกลับสงสัย

อาศัยญาณบารมีที่เจริญสมาธิภาวนาเป็น
ขั้น ๆ โดยเริ่มง่าย ๆ จากการติดตามลมหายใจ
โดยสลัดความคิดทิ้งเสีย หากให้สติเกิดขึ้นอย่างรู้ตัว
ทั่วพร้อมอยู่ในปัจจุบัน

จากจุดนี้เอง เราอาจเปลี่ยนนิสัย สันดาน
แม้จนมิอาจหาวิธี ที่ติดอยู่ในค่านิยมของสังคมร่วม
สมัยเสียได้ และถ้าสมาธิภาวนาดังกล่าวอาจช่วย
คนใกล้เคียงให้เข้าสู่ญาณบารมีได้ด้วย ความเป็น
กัลยาณมิตรย่อมจักเกิดขึ้น แม้จะต้องเผชิญอุป-
สรรคใด ๆ ใหญ่โตเพียงไหน ก็จะไม่หกล้มหนีไป
เสีย หากเผชิญกับทุกข์เหล่านั้น ๆ อย่างรู้เท่าทัน ด้วย
การสวahaเหตุแห่งทุกข์ให้ได้ และรู้จักดับทุกข์ตาม
แนวทางของอริยอัษฎางคิกมรรค หากก็นำเอา
ทานบารมี ศีลบารมี ขันติบารมี และวิริยะบารมีมา
เป็นอุปกรณ์ในการขจัดทุกข์โรคภัยต่าง ๆ

ผลของญาณบารมี ย่อมช่วยให้เรามีสติอยู่
เสมอไปให้เห็นอะไร ๆ อย่างชัดเจน อย่างเป็นองค์
รวม อย่างรู้ตัวทั่วพร้อม และยินดีเผชิญปัญหา
ต่าง ๆ อย่างเบิกบาน อย่างรู้เท่าทัน

ยิ่งเราสำนึกได้ว่า เรามีพุทธภาวะอยู่ในตน
จะปฎิบัติอะไรกับมาร ดังศัพท์ในทางมหายาน
ใช้คำว่า ตถาคตครม หรือเรามีความเป็นเช่นนั้น
เองอยู่ในห้องของเราทุกคนนั่นแล

๖) ปัญญาบารมี หรือปรัชญาปารมิตา

บารมีทั้งห้าที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ถือว่าเป็น
สัมพัทธภาพ มีการโยงใยถึงกันระหว่างผู้ปฏิบัติ
ธรรม ซึ่งสมาทานโพธิสัตว์มรรคกับอีกฝ่าย ซึ่งอาจ
เป็นหนึ่งในเดียวหรือรวมหมดทั้งสรรพสัตว์ที่เผชิญ
ความทุกข์อยู่ ผู้ปฏิบัติธรรมอาจช่วยเกื้อกูลผู้อื่น
และสัตว์อื่นได้บ้าง โดยที่ปัญญาบารมีหรือปรัชญา
ปารมิตานี้ถือว่าเป็นปรมาตถประโยชน์อย่างสูงสุด
ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างเรากับเขา ปราศจาก
ความเป็นทวิภาค หากเข้าถึงธรรมชาติที่แท้ เพื่อ
เข้าถึงสภาวะอันปลอดไปจากความนึกคิด ไม่มีอีก
แล้วในเรื่องผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ โดยเข้าถึง
สภาวะแห่งศูนยตา ซึ่งก็คือสาระของสรรพสิ่ง

ถ้าปราศจากปัญญาบารมีเสียแล้ว บารมีห้า

ขั้นแรกก็เป็นไปดั่งหนึ่งกิจกรรมสำหรับคนตาบอด
เท่านั้น โดยที่ขั้นสุดท้ายนี้เป็นตัวนำ ดุจดั่งแสงสว่าง
ที่พาบารมีทั้งห้าให้กระจ่างขึ้น ให้ทำกิจต่าง ๆ
อย่างกระชับและแม่นยำ ท่านเปรียบเทียบว่าพระ-
เจ้าจักรพรรดิเสด็จออกสงครามด้วยจาดูตรงคเสนา
เปรียบเทียบได้ว่าบารมีทั้งห้า ก็ดุจดั่งจาดูตรงคเสนา
นั่นเอง โดยปัญญาบารมีคือ องค์พระจักรพรรดิผู้
เป็นจอมทัพ ถ้าปราศจากพระองค์ท่านเสียแล้ว
กองทัพจักได้ชัยชนะละหรือ

นี่ฉันใด ปัญญาบารมีก็ฉันนั้น เพราะปัญญา
บารมีช่วยให้เห็นสภาพการณ์ต่าง ๆ อย่างกระจ่าง
ชัด เมื่อใช้ทาน ศีล ขันติ วิริยะ และสมาธิ อย่าง
บรรสานสอดคล้องกัน ด้วยความเหมาะสมกลม
กลืนกัน ไม่ใช่บารมีอย่างหนึ่งอย่างใดมากเกินไป
หรือน้อยเกินไป

อนึ่ง การเข้าถึงปรัชญาบารมี ช่วยให้ผู้
ประพடுத்தธรรมเข้าใจถึงวิสุทธิทั้งสามขั้นต่อนอีก
ด้วย เช่น ทาน การให้ ถ้าผู้ให้โดยคิดถึงตนในฐานะ
ผู้ให้ โดยมีผู้รับ การให้ดังกล่าวถือว่าเป็นทานอย่าง
ธรรมดา หากใช้ทานบารมีไม่ แม้การให้ดังกล่าวย่อม
อำนวยประโยชน์แก่ทั้งผู้ให้และผู้รับก็ตาม แต่ถ้าใช้
วิธีของวิสุทธิทั้งสามแล้วไซ้ ผู้ที่สมาทานโพธิสัตว์-
ธรรมบารมี ต้องฝึกใจไว้ว่าไม่มีผู้ให้ ไม่มีผู้รับ และ
ไม่มีการให้ คือให้อย่างไม่มีแนวคิดเกี่ยวกับการให้
อยู่ในกิจกรรมนั้น ๆ เลย และไม่มีการหวังประโยชน์
หนึ่งใดตอบแทนจากการให้นั้น ๆ ด้วย กล่าวคือให้
อย่างไม่มีความคิดในเรื่องการให้อยู่ในหัวสมอง
ด้วยประการใด ๆ ปัญญาเกิดขึ้นมาเอง ว่าการให้
เป็นการแสดงออกของท่านบารมี ตามที่เราแต่ละ
คนมีพุทธภาวะอยู่ในตน การให้จึงเป็นไปโดย
ไม่มีการนึกคิดหรือตรึกตรองใด ๆ ลึน นับเป็นทาน
อันบริสุทธิ์อย่างแท้จริง

๓

ที่กล่าวถึงบารมีทั้งหกของมหายานมาทั้งหมดนั้น เก็บความมาจากข้อเขียนของกัลยาณมิตร ชื่อ เรย์นัล เรย์ ซึ่งสอนหนังสืออยู่ด้วยกันกับข้าพเจ้า ณ มหาวิทยาลัยนาโรปะ ในสหรัฐอเมริกาเรื่อง Indestructible Truth ไขว่ข้าพเจ้าจะเข้าถึงโพธิสัตว์ธรรมบารมีดังกล่าวก็หาไม่ หากอยากเตือนใจพวกเราว่าบารมีทั้ง ๑๐ ของเรา เคยเป็นเนื้อหาสาระที่พาพวกเราให้เข้าถึงอุดมคติในพุทธศาสนามานานักแล้ว รับผิดชอบบางอย่างของมหายานเขา เพื่อเอามาเปรียบเทียบกับของเรา เพื่อเข้าหาภูมิปัญญาเดิมของบรรพชนของเรา คงช่วยให้เราถอนตัวออกได้จากหายนภัยที่เป็นอยู่กับพุทธศาสนาเวลานี้ โดยที่พระมหาเถระโดยเฉพาะก็ในวงการของพระสังฆาธิการชั้นสูงนั้นไม่แน่ใจว่าท่านมุ่งปัญญาบารมีกันมากนักน้อยเพียงใด ถ้าขาดหัวใจในข้อนี้ไป ทั้งยังขาดสมาธิภาวนาด้วยแล้วไซ้ สีสลิกขาก็จะเป็นเพียงเครื่องร้อยรัดดุจดั่งสีลพัทพราสาท ที่ทำให้ติดยึดในรูปแบบและพิธีกรรม ซึ่งนำไปสู่ไสยเวทวิทยา หากไม่นำไปสู่การติดยึดในยศ ในศักดิ์ ในอำนาจ และเงินตราตลอดจนความสะดวกสบาย ซึ่งล้วนเป็นหายนภัยทั้งสิ้น

ถ้าสีล สมาธิ และปัญญาบารมีพร่อง จะทำให้ท่านนั้น ๆ กล้า ๆ กลัว ๆ ไม่กล้าเผชิญหน้ากับทุกขสังข์ ไม่กล้าแม้เพียงพูดวาจาสัตย์ที่ขัดกับความนิยมของคนใหญ่คนโตในสังคมร่วมสมัย นี้แลคือเหตุแห่งความเสื่อมที่สำคัญ

ถ้าพระและอุบาสกอุบาสิกาของเรา จะหันกลับมาหาบารมีธรรมทั้ง ๑๐ ของเรา หรือทั้งหก

ของมหายานเขา ก็จะช่วยให้เราถอนตนขึ้นได้จากหายนภัยในบัดนี้ โดยเริ่มได้ง่าย ๆ จากสมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา ซึ่งจักช่วยให้เราเกิดความเบิกบาน อารมณ์อย่างโยงหัวใจมานำหัวสมองให้มองเห็นอันตรายของอติวาทุปาทาน หากเห็นคุณประโยชน์ของการให้ยิ่งกว่าการรับ (ทาน) ของความเป็นปกติในตัวเราและสังคมรอบ ๆ เราให้เกิดความยุติธรรมทางสังคม (ศีล)

นี่ก็คือเอาทาน ศีล ภาวนา กลับมาเป็นเป้าเพื่อเข้าถึงความวัฒนาสถาพร ดังคำว่า ภาวนานั้นมีคุณค่ายิ่งกว่ากล่าวว่าจะพัฒนาหรือพัฒนาเป็นไหน ๆ โดยเราต้องเข้าใจว่า ภาวนาหมายถึง

๑. กายภาวนา (การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ)

๒. สีลภาวนา (การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน)

๓. จิตตภาวนา (การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อุตุน มีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น)

๔. ปัญญาภาวนา (การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา)

ในบาลี ท่านแสดงภาวนา ๔ นี้ ในรูปที่เป็น

คุณบทของบุคคล จึงเป็น ภาวิตกาย ภาวิตศีล ภาวิตจิต ภาวิตปัญญา (ผู้ได้เจริญกาย ศีล จิต และปัญญาแล้ว) บุคคลที่มีคุณสมบัติชุดนี้ครบถ้วนย่อมเป็นพระอรหันต์

อีกนัยหนึ่ง ภาวนาในแง่ของเรา ก็รวมตลอดหมด ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคัม (ศีล) และปัญญา และโดยเนื้อหาสาระแล้วก็ไม่ขัดกับโพธิสัตว์ธรรมบารมีของฝ่ายมหายาน เป็นแต่เขาอธิบายกว้างขวางออกไป และในบางแง่มุม ลุ่มลึกลงไปอย่างควรแก่การรับฟังเป็นอย่างยิ่ง

หากการบรรยายมาทั้งหมดนี้ ถ้าจะมีประโยชน์ ผู้ฟังน่าจะนำไปตรึกตรอง แล้วหาทางคิดร่วมกัน พูดจาหารือกัน จนเป็นการกระทำร่วมกัน ในหมู่กัลยาณมิตร แม้จะนอกแควดวงของกลุ่มเสขยธรรมออกไปก็ยิ่งได้ ซึ่งรวมถึงเครือข่ายชาวพุทธเพื่อพุทธศาสนาและสังคมไทย กลุ่มพุทธศาสน์เพื่อสังคม และผู้คนในแควดวงของคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา ซึ่งรวมถึงศาสนิกเหล่าอื่นด้วย โดยเราไม่ถือว่าเขานั้น ๗ ด้อยกว่าเรา หรือเป็นบุคคลวงนอก ที่ต่างไปจากเรา ถ้าเราเป็นกัลยาณมิตรของกันและกัน เราย่อมร่วมกันเจริญบารมีธรรมเท่าที่จะทำได้จากสามัญบารมี ขึ้นสู่อุปบารมี จนถึงปรมัตตบารมีในที่สุด

ถ้าเป็นเช่นนี้แล้วไซ้ร้ หายนภัยในปัจจุบัน อันเป็นสนิมที่เกาะแน่นอยู่ในสถาบันหลักของพุทธศาสนาไทย ก็จะเป็นตัวบ่งชี้ให้พวกเราที่รู้จักวางท่าทีอย่างถูกต้อง เพราะคนในกระแสหลัก รวมทั้งพระผู้ทรงสมณศักดิ์สูงที่หลงในยศ ในอำนาจ และในความรู้แค่ทางอ้อม อย่างปราศจากโยนิโสมนสิการ ก็ต้องปล่อยให้เขาล่มลงไป โดยที่นี่ไม่ใช่ครั้งแรก ดังเมื่อตอนก่อนกรุงแตกในปี ๒๓๑๐ สภาพของคณะสงฆ์ในสถาบันหลัก ก็คงไม่ดีไปกว่าเวลานี้มากนัก แม้เวลานั้นลัทธิบริโศคนิยมยังไม่มีทุนนิยมยังไม่แข็งแกร่ง แต่เจ้ากุกิติดในไสยเวท-

วิทยากันมิใช่น้อย เจกเช่นการปลาสนาไปของคณะสงฆ์ในลังกาทวีป ในสมัยพระเจ้าบรมโกศก็เช่นกัน แม้จนการล่มสลายของพระพุทธศาสนาในชมพูทวีปก็ส่อเค้า แต่ก่อนการรุกรานของพวกมุสลิมด้วยซ้ำไป

และแล้วบัดนี้ พุทธศาสนาก็มีที่ท่าแห่งการฟื้นฟู่ขึ้น แม้ในชมพูทวีป โดยอาศัยการกดขี่อย่างเลวร้ายของลัทธิธรรม ที่ทำให้เกิดบุคคลอย่างนายแอมเบดก้าขึ้นจากวรรณะจัณฑาล จนคนจัณฑาลจำนวนมากหาศาลหันมาสมาทานพระพุทธศาสนา แม้จะยังขาดไตรสิกขาอยู่มาก ก็มีทางที่จะช่วยกันพยุงให้กระตั้งขึ้นได้ ยิ่งจีนทำลายล้างพุทธศาสนาในทิเบต องค์พระประมุขและพุทธศาสนิกจากประเทศนั้น ได้นำแสงธรรมกลับมาสู่ชมพูทวีป เป็นเหตุให้ชนชั้นนำในประเทศนั้นหันคืนกลับมาสู่พุทธศาสนาอย่างน่าชื่นชม เป็นจำนวนมิใช่น้อย มิใช่ต้องเฝ้าถึงการแผ่พระศาสนาไปในประเทศต่าง ๆ ทางอ้อมงกค

ถึงสถาบันหลักในทางพุทธศาสนาของไทยจะไม่ฟื้นขึ้นมาได้ง่าย ๆ ตราบใดที่เรายังมีอสังขี และสมิอยู่ในวงการพระมหาเถระชั้นสูง หาไม่เราก็มีแต่พระสังฆาธิการที่มีแต่ความกลัว ๆ กลัว ๆ หรือกลัวยิ่งกว่ากลัว ที่จะเจริญเนกขัมปฏิบัติอย่างโยงโยไปถึงบารมีอีก ๙ ประการ ก็คงต้องปล่อยให้หายนภัยกลืนกินท่านนั้น ๆ ไป และตราบใดที่สถาบันสงฆ์ยังเป็นเพียงทางผ่านให้พระหนุ่มเถรน้อยได้รับการศึกษาเพียงแคในระดับห้วสมองให้เขาไปมีอาชีพที่ดีขึ้นกว่าเดิมในทางเศรษฐกิจ แม้เขาไม่จำเป็นต้องเป็นคนดี โดยคณะสงฆ์เองก็เลิกทำหน้าที่ตามพระวินัยบัญญัติเพื่ออบรมพระนวกะ ให้เป็นมัชฌิมะและเถระอย่างรู้เท่าทันพระวินัย ให้ศีลสิกขาโยงโยไปถึงจิตสิกขาเพื่อเข้าถึง

๑ อ่านต่อหน้า ๓๕

เสขียทัศน์

พิมพ์ อุดมอิทธิพงษ์ แปล

จาก "Yassir and Khadijah Chadly : A Conversation with a Muslim Imam and His Wife"

เรื่องและภาพจาก Turning Wheel, Winter 2002

บทสนทนา กับ

โต๊ะอิหม่าม

และภรรยา

Yassir and Khadijah Chadly

Yassir Chadly เป็นโต๊ะอิหม่ามหรืออาจารย์สอนศาสนาในมัสยิดแห่งเมืองโอกแลนด์ รัฐแคลิฟอร์เนีย เขาอาศัยอยู่กับ Khadijah ภรรยาของเขาและลูกสามคนในเมืองอัลบานี ยัสเซอร์ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่กู้ภัยที่สละวัยนำสาธารณะหลายแห่งในเมืองเบริกเลย์ และเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือ เขาร้องเพลงและเล่นเครื่องดนตรีของโมริออคโคที่ชื่อว่า Oud และ Gimbri ซึ่งเป็นเครื่องสายทั้งคู่ คาคีซาห์เองก็ร่วมร้องกับเขาด้วยบางครั้ง และเล่น Karcaba เครื่องเขย่าประกอบจังหวะ คาคีซาห์ยังทำกระเบื้องเซรามิกและภาชนะดินเผาที่มีสีสันลวดลาย และจารึกด้วยถ้อยคำจากพระคัมภีร์อัลกุรอาน

อลัน เซนุกเก (Alan Senauke) และซูซาน มูน (Susan Moon) ได้สัมภาษณ์ยัสเซอร์และคาคีซาห์ในบ่ายวันเสาร์ในห้องนั่งเล่นที่บ้านในเมืองอัลบานี และคาคีซาห์ได้ขงขารสมินต์แบบโมริออคโคให้ดื่มอย่างเอร็ดอร่อย หลังการสัมภาษณ์ พวกเขายังได้ร่วมกันร้องเพลงด้วย...

อลัน : ช่วยเล่าความเป็นมาของคุณหน่อยได้ไหม คุณได้ปฏิบัติธรรมมาในแนวไหนบ้าง

ยัสเซอร์ : ผมเติบโตในคาซซาบลังกา ประเทศโมริออคโค ครอบครัวผมนับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนนี หรือที่เรียกว่าพวก "ชาดลี" (Chadly) ผมก็เลยมีนามสกุลว่า "ชาดลี" ด้วย

พ่อผมรู้คัมภีร์อัลกุรอานทั้งเล่ม ส่วนผมในตอนเด็กกลับเป็นตรงกันข้าม คำถามที่ผมชอบถามพ่อก็คือ "ทำไมพ่อต้องทำละหมาด (สวดมนต์) วันละห้าครั้ง และประกอบพิธีพวกนั้นด้วยละ พวกอเมริกันเขาไปถึงพระจันทร์แล้วนะ พวกเขาเรียนรู้ที่จะทำโน่นทำนี่ แต่พ่อเอาแต่สวดภาวนา เต็มวันเราก็ไม่ทันเขาหรอก"

พ่อก็คงบอกว่า "ลูกเอ๋ย ให้อั้วพวกที่เหยียบพระจันทร์ได้นะ ถ้าพวกนั้นทำให้พระอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันตกได้ด้วยละก็ พ่อก็จะขอสมัครเป็นสาวกของพวกเขาดูด้วยคนหนึ่ง" ผมเองก็อดหัวเราะไม่ได้กับที่พ่อพูด

ยัสเซอร์ ชาดลี

กำลังเล่น Gimbri เครื่องดนตรีของโมริออคโค

ถ่ายภาพโดย ซูซาน มูน

พ่อปล่อยให้ผมทำตัวเป็นขบถ ปล่อยให้ผม
ยาว เล่นเพลงของเจมส์ เทเลอร์และจิมมี เฮนดริกซ์
ด้วยกีตาร์ อ่านหนังสือของคาร์ล มาร์กซ์ เพื่อนของ
พ่อมักจะบอกว่า “เฮ้ นี่ลูกของคุณเหวอ มันบ้าไป
แล้วมั้ง” พ่อก็จะบอกว่า “ผมเพียงแต่ให้ภูมิคุ้มกัน
ลูกเท่านั้นแหละ”

ซูซาน : แล้วคุณมาถึงอเมริกาได้อย่างไรกัน

ยัสเซอร์ : ในตอนทศวรรษ ๑๙๗๐ ผมได้เป็นครู
สอนโรงเรียนมัธยมในคาสซาบลังกา และในตอน
ฤดูร้อน ผมได้สมัครสอนภาษาอาราบิกให้กับพวก
อาสาสมัครอเมริกันพีชคอร์ปเพื่อเหล่าไฟพิเศษ
เล็ก ๆ น้อย ๆ ผู้หญิงอเมริกันที่ผมสอนคนหนึ่ง
มาจากรัฐเวอร์มอนต์ และเราใกล้ชิดกัน เธอกับ
เพื่อนอาสาสมัครอเมริกันคนอื่น ๆ ได้มาที่บ้านผม
บ่อย ๆ แม้ผมก็จะซงซาและทำแพนเค้กแบบ
โมริอคโคให้พวกเขากิน พวกเขาบอกว่า “พวกคุณ
ติดต่อพวกเราเหลือเกิน เราอยากเชิญให้คุณไปเที่ยว
บ้านเราที่อเมริกาบ้าง” แล้วพวกเขาก็ซื้อตั๋วเครื่องบิน
ให้ผม พร้อมทั้งหาวิชาแบบนักท่องเที่ยงให้ด้วย
เมื่อไปถึงอเมริกา ผมก็ได้ไปเยี่ยมพวกเขาที่กรุง-
นิวยอร์ก บอสตัน และเวอร์มอนต์

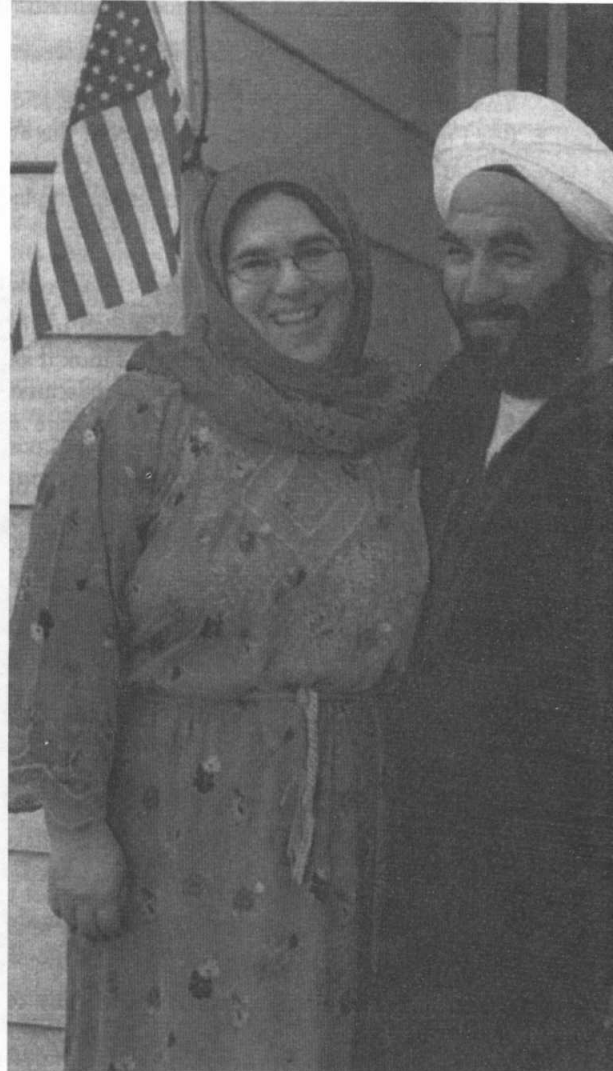
ในปี ๒๕๒๐ ไฮซิน ซึ่งเป็นเพื่อนเก่าแก่ของ
ผมและเป็นครูอเมริกันอีกคนหนึ่งได้ชวนให้ผมมา
เที่ยวที่ซานฟรานซิสโก เขาบอกว่า “คุณยังไม่ได้
เห็นอะไรหรอก ถ้ายังไม่ได้มาแถบชายฝั่งตะวันตก
ของอเมริกา (Bay Area) มันเหมือนกับโมริอคโค
ยังไฉ่ยังงั้นแหละ” เขาชวนผมหลายเที่ยวและบอก
ผมว่า “มาสิ แล้วคุณจะไม่เสียใจเลยที่มา”

ตอนนั้นเขาทำงานที่ร้านอาหารโมริอคโค
ผมก็เลยไปที่ร้านซึ่งเป็นของเพื่อนเขา ที่ร้านมีคณะ
ระบำสะตืออยู่สามคน คนหนึ่งเล่น Oud อีกคนเล่น
กลอง และอีกคนเป็นนักเต้น ผมรู้สึกประหลาดใจ
มากที่เห็นอเมริกันชนสามคนเล่นดนตรีของเรา

ผมรอจนพวกเขาเล่นเสร็จและได้บอกพวก
เขาว่า “ผมขอเล่น oud ได้ไหม” แล้วผมก็เริ่มเล่น
พวกเขาชอบที่ผมเล่นมากและบอกว่า “พวกเรา
อยากให้คุณมาร่วมวงด้วยจังเลย”

ตอนนั้นที่ร้านต้องการบริการอีกคนหนึ่ง ผมก็
เลยทำงานเหล่าไฟพิเศษที่นั่น เมื่อเลิกจากงานที่นี้
ผมก็ไปอีกร้านหนึ่งที่ชื่อว่า Keystone Korner

คาดิซาร์ และยัสเซอร์ ซาดตี ที่หน้าบ้านพักในเมืองอัลบานี รัฐแคลิฟอร์เนีย.
ถ่ายภาพโดย ซูซาน มูน

ตอนนั้นมียามหัวล้านเฝ้าอยู่ข้างหน้า เมื่อเห็นผม เขาก็ทักว่า “ซาลาม อาโลกุม” ผมก็ทักตอบว่า “อาโลกุม ซาลาม” แล้วเขาก็เชิญผมเข้าไปในบ้าน ทำให้ผมได้ฟังเพลงของนักดนตรีแจ๊ซอย่าง Winton Marsalis นานมากก่อนที่เขาจะดัง และยังได้ฟัง Art Blakley และ วง Jazz Messengers ซึ่งทำให้ชีวิตผมเปลี่ยนไปทั้งหมด

อลัน : *คุณพบกับคาดีซาร์ได้อย่างไร*

ยัสเซอร์ : ตอนนั้นผมเอาเครื่องดนตรีแบบโมริออคโคไปขายที่ตลาด ชาวโมริออคโคจำนวนมากมักจะนัดพบกันที่ตลาดแอซบี มันเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชนย่อย ๆ แห่งหนึ่ง พวกโมริออคโครู้ว่าจะพบกันได้ที่ไหน คาดีซาร์มาที่ตลาดและก็ได้เห็นเครื่องดนตรีชิ้นนั้น เธอบอกว่า “นี่เป็นเครื่องดนตรีแบบโมริออคโคนี่” เธอรู้เพราะว่าเคยไปโมริออคโคมาหลายครั้งแล้ว

ตอนนั้นผมยังสอนดนตรีอยู่ ผมก็เลยเชิญให้เธอมาเรียนด้วย เธอมาและก็ได้ขงซามินต์และใส่ชุดสีดำ แล้วเราก็เริ่มคุยกันไปเรื่อย ๆ

ซูซาน : *คาดีซาร์ ตอนนั้นคุณกำลังศึกษา
นิกายซูฟีแล้วหรือยัง*

คาดีซาร์ : ตอนนั้นดิฉันไปอยู่ต่างประเทศมา ๕ ปี และได้ศึกษาศาสนาพุทธแบบทิเบตที่เมืองธรรมศาลา และได้เริ่มเรียนนิกายซูฟีและศาสนาอิสลามด้วย ตอนนั้นดิฉันก็เริ่มสนใจแล้วละ อันที่จริงดิฉันเกิดมาในครอบครัวชาวยิวแต่ครอบครัวเราก็ไม่ได้เคร่งศาสนาแบบนั้น ดิฉันเองก็ไม่ได้มองว่าตัวเองเป็นชาวยิว นอกจากในด้านวัฒนธรรมเท่านั้น

อลัน : *ยัสเซอร์ แล้วคุณได้กลายเป็นโต๊ะ-อิหม่ามได้อย่างไร*

ยัสเซอร์ : เมื่อมาที่อเมริกาตอนนั้นผมยังนับถือ

ศาสนาอิสลามแบบเผ่าชาดลืออยู่ ตอนนั้นมิแค่ผมคนเดียวไม่มีใครแถวนี้นับถือศาสนาอิสลามสายนี้เลย พอซึกนาซิมซึ่งเป็นศาสนาจารย์ซูฟีแบบเผ่า Naqshbandi มาถึง ผมก็เลยได้ไปนมัสการท่าน ผมได้เห็นเปลวไฟพวยพุ่งออกจากศีรษะของท่าน มันเหมือนกับภาพรูปปั้นแบบเปอร์เซียที่มีการนำเอาเปลวไฟไปไว้เหนือศีรษะบุคคลที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือภาพนักบุญในยุโรปที่มีเปลวไฟพวยพุ่งรอบศีรษะ เมื่อได้เห็นรัศมีไฟนี้ซึ่งใหญ่มาก ทำให้ผมทราบทันทีว่าท่านเป็นตัวแทนแห่งแสงสว่าง ผมรู้แล้วว่าได้มาพบกับคนที่จริง บรูซที่ยิ่งใหญ่ ผมก็เลยเข้ารีตกับนิกายของท่าน และท่านก็ได้แต่งตั้งให้ผมเป็นโฆษกของนิกาย และคอยให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่ต้องการเข้ารีตด้วย และต่อมาก็ได้มอบคทาให้ด้วย

อลัน : *ก็เท่ากับท่านส่งมอบตำแหน่งให้ใช่มี*

ยัสเซอร์ : ใช่ เป็นการส่งมอบตำแหน่งให้

อลัน : *แสดงว่าท่านเห็นอะไรบางอย่างในตัว-คุณนะสิ*

ซูซาน : *ช่วยเล่าให้ฟังเกี่ยวกับมัสยิดของคุณ
หน่อยสิ*

ยัสเซอร์ : ผมไปที่มัสยิดที่ชื่อว่ามัสยิดอัล อิมาน และผมเทศน์ที่นั่นทุกวันศุกร์ ซึ่งเป็นวันถือศีลของชาวมุสลิมเหมือนกับวันซิบาตของชาวยิวหรือวันอาติดยสำหรับชาวคริสต์ ผมจะให้คำปรึกษาที่ตรงกับใจพวกเขา ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้มาฟัง ทุกเช้าวันเสาร์พวกเขาจะทำกิจกรรมบางอย่างคล้าย ๆ กับพุทธนิกายเซ็น ซึ่งเราเรียกว่า ซิกูร์ คือ พวกเขาจะนั่งกันเป็นวงกลม

ซูซาน : *คุณเป็นอาจารย์หลักที่นั่นใช่ไหม*

ยัสเซอร์ : ใช่ ผมเป็นอิหม่ามเพียงคนเดียวที่มัสยิด

อลัน : “อิหม่าม” หมายถึงครูไข่มัย

ยัสเซอร์ : อิหม่าม หมายถึงใครก็ตามที่เป็นผู้นำการสวดภาวนา

ซูซาน : คนที่มีมัสยิดของคุณเป็นใครกันบ้าง

ยัสเซอร์ : ส่วนมากพวกเขาจะเป็นอเมริกันเชื้อสายอัฟริกัน (คนผิวดำ) และอเมริกันเชื้อสายยุโรป บางคนก็มาจากปากีสถานและบังคลาเทศ มีคนเชื้อสายอาหรับเพียง ๒-๓ คน

คาดีซาร์ห์ มัสยิดที่นั่นส่วนมากมักจะตั้งขึ้นเพื่อคนเฉพาะกลุ่ม อย่างเช่น มัสยิดสำหรับคนผิวดำล้วน ๆ หรือสำหรับชาวอัฟกานิสถานล้วน ๆ หรือสำหรับชาวปากีสถานล้วน ๆ แต่มัสยิดของเราค่อนข้างแปลก เพราะคนที่มา มาจากหลากหลายเผ่าพันธุ์

ซูซาน : ใครก็ตามมัสยิดของคุณได้ใช้ไหม

ยัสเซอร์ : ตรงได้ป้าย “มัสยิดอัลอิมาน” เราเขียนไว้ว่า “ยินดีต้อนรับทุกท่าน”

อลัน : ศาสนาอิสลามมีความสัมพันธ์กับศาสนาอื่น ๆ ที่ถ่ายทอดจากท่านอับราฮัม อย่างเช่น ศาสนายูได หรือศาสนาคริสต์อย่างไร

ยัสเซอร์ : ก็เหมือนกับที่คุณพูดนั่นแหละ ท่านอับราฮัมเป็นตัวเชื่อมระหว่างทั้งสามศาสนา ศาสนาทั้งสามมีจุดเริ่มต้นมาจากท่านอับราฮัม พระมะหะหมัดเองก็มีเชื้อสายสืบทอดจากท่านอับราฮัม ชาวอาหรับมีความรู้เกี่ยวกับบรรพชนของเขาดี เหมือนกับที่ชาวมอรมอนเป็นที่นี้

อลัน : เหมือนกับที่พวกเราในนิยายเขียนทำเหมือนกัน ผมเองมีเอกสารที่ระบุถึงสายการสืบทอดจากยุคต่าง ๆ นับจากยุคพุทธกาลลงมาจนถึงครูของผมและมาจนถึงผม

ยัสเซอร์ : เรามีการนับสายการสืบทอดแบบนั้นเหมือนกัน ท่านอับราฮัมมีลูกชาย ๒ คนคือ ไอส์ก และ อิซเมล และอิซเมลมีลูก ๑๒ คน ซึ่งลูก ๑๒ คนนี้ได้กลายเป็นชนเผ่าทั้ง ๑๒ เผ่าและท่านศาสดามะหะหมัดก็มาจาก ๑ ใน ๑๒ เผ่าที่ว่านี้ ท่านเกิดหลังจากพระเยซู ๖๐๐ ปี ซึ่งนับช่วงของการสืบทอดที่ยาวนานมากที่สุดระหว่างศาสดาองค์หนึ่งไปยังศาสดาอีกองค์หนึ่งในศาสนาอื่นศาสดาต่าง ๆ มักจะสืบทอดต่อเนื่องกัน ก่อนพระเยซูก็เป็นจอห์น เดอะ แบปติสต์ และก่อนหน้านั้นก็เป็นท่านโจนาห์

อลัน : ภายหลังจากพระมะหะหมัดมีศาสดาองค์อื่น ๆ อีกหรือไม่

ยัสเซอร์ : เมื่อพระมะหะหมัดเกิดขึ้นมา ท่านได้กล่าวว่า “ศาสดาต่าง ๆ ก็เหมือนกับอิฐในบ้านบ้านนั้นเกือบจะสำเร็จลงแล้วหากแต่ขาดอิฐไปเพียงหนึ่งก้อน ข้าพเจ้าเองเป็นอิฐก้อนนั้น และบัดนี้บ้านทั้งหลังได้สำเร็จเสร็จลงแล้ว” ทั้งท่านยังได้กล่าวว่า “ จะไม่มีศาสดาอื่นใดหลังจากข้าพเจ้า หากการตรัสรู้ธรรมจักดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง” ท่านกล่าวว่าธรรมอันที่จะเกิดขึ้นในหมู่มนุษยชาติโดยผ่านความฝันของพวกเขา

มันก็เหมือนกับเป็นช่องว่างขนาดใหญ่ แล้วมันก็ นูม ออกมา พระมะหะหมัดก็เกิดขึ้นมา ท่านเกิดขึ้นมากลางทะเลทรายในกรุงเมกกะ ในศูนย์กลางอันเว้งว่าง

ในขณะที่ยังเด็ก ท่านรู้ว่ามึ่บางสิ่งที่พิเศษในตัวเอง แต่ท่านไม่เข้าใจว่ามันมีคุณค่าอะไรจนกระทั่งท่านเริ่มเป็นหนุ่ม ดังนั้นเมื่ออายุได้ ๔๐ ปี ท่านได้ไปปลีกวิเวกในถ้ำ และได้ตั้งคำถามขึ้นว่า “เราเป็นใครกันนะ ทำไมเราถึงอยู่ที่นี้ และเรามาจากไหน เราจะไปที่ไหนกัน และนี่มันมีความหมายอะไรกันแน่”

แล้ววันหนึ่งเทวดาเกเบรียล ก็ได้มาพบกับท่านแล้วบอกว่า “จงอ่าน” พระมะหะหมัดก็บอกว่า “ผมอ่านหนังสือไม่เป็น” เทวดาก็ได้จับมือพระองค์แล้วได้กล่าวว่า “จงอ่าน” ดังนั้นคำคำแรกที่เกิดขึ้นในศาสนาอิสลามคือคำว่า “epcah” หรือในภาษาอังกฤษว่า “อ่าน” ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ เทวดาเกเบรียลได้บอกกับพระมะหะหมัดว่า “เจ้าเป็นศาสดาองค์หนึ่ง และเจ้าต้องออกไปข้างนอกเพื่อบอกกับประชาชนว่าพระเจ้าได้ส่งให้เจ้ามาเพื่อแก้ไขการดำรงชีวิตอย่างไรวิธีศีลธรรมของพวกเขา” ตอนนั้นพวกเขาต่างมีชีวิตที่เลวร้าย พวกเขาใช้ชีวิตแบบชนเผ่า และทุกคนต่างเป็นเอกเทศจากกัน แต่ละคนก็มีกฎเกณฑ์ของตัวเอง พวกเขาไม่สามัคคีกัน พวกเขาต่างบูชาเทพเจ้าที่แตกต่างกัน พวกเขามีเทพเจ้าบูชาถึง ๓๖๕ องค์ไม่ซ้ำกันในแต่ละวัน ชนเผ่าต่าง ๆ มุ่งมาที่นครเมกกะ และถวายเงินให้กับเทพเจ้าที่ต่างกันของแต่ละคน

เมื่อพระศาสดาได้ถือกำเนิดขึ้น ท่านก็ได้ประกาศว่าการแบ่งแยกนี้ไม่มีอยู่ นอกจากความเป็นหนึ่งเดียว ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นหนึ่งเดียว และทุกสิ่งทุกอย่างได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นหนึ่งเดียว และยิ่งไปกว่านั้นความเป็นหนึ่งเช่นนั้นไม่อาจจะจินตนาการได้ ตอนนั้นพวกเขาแต่ละคนต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่ท่านบอกว่ามันไม่อาจจะเป็นไปได้และไม่มีความจำเป็นอะไรที่คุณคิดว่าเป็น มันก็จะไม่เป็น

ชาวบ้านต่างงุนงงสงสัยต่อคำสอน และกล่าวว่า “แล้วเราจะยึดเหนี่ยวกับสิ่งใดเล่า ในเมื่อเราไม่รู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร” ชาวบ้านได้เข้ามาหาท่านและผู้ที่จะสังหารท่าน ท่านจึงต้องไปยังอีกสถานที่หนึ่งที่เรียกว่า เมืองเมดินา และในเมดินา ท่านก็ได้พบกับคนที่พร้อมจะรับสาสน์จากท่าน

แต่ตอนนั้นชนเผ่าใหญ่ที่สุดเผ่าหนึ่งในอาหรับโกรธมาก เพราะพวกเขาได้เงินมากมายจาก

การบูชาของชนเผ่าต่าง ๆ ที่พากันหลงใหลบูชาในเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ พวกเขาบอกว่า “นี่เจ้ามะหะหมัดบอกว่าเราจะต้องมีเทพเจ้าองค์เดียว และยังเป็นเทพเจ้าที่เรามองไม่เห็นอีกด้วย ถ้าอย่างนั้นเราต้องกำจัดเจ้ามะหะหมัดไป” ตอนนั้นก็เลยเกิดสงครามขึ้นมาและพระมะหะหมัดก็ต้องปกป้องตัวเอง

ท่านสามารถชนะสงคราม และได้กลับไปยังกรุงเมกกะ และครอบครองนครแห่งนั้น ผู้คนต่างหวาดกลัวว่าท่านจะล้างแค้น พวกเขาได้ถามท่านว่า “ท่านจะทำอย่างไรกับพวกเราละ” ท่านก็บอกว่า “พวกท่านก็รู้จักข้าพเจ้านี้ แล้วพวกท่านคิดว่าข้าพเจ้าจะทำอย่างไรละ” พวกเขาก็บอกว่า “ท่านเป็นผู้มีความกรุณาอย่างมาก” พระมะหะหมัดจึงบอกว่า “ท่านพูดถูกต้องแล้ว” และท่านก็ให้อภัยกับทุกคน ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ

เหตุการณ์ครั้งนั้นนับว่ามีชื่อเสียงมาก กล่าวคือการให้อภัยกับมหาชนในนครเมกกะ ก่อนหน้านั้นไม่ว่าใครที่ชนะสงครามก็มักจะทำการล้างแค้นด้วยการเช่นฆ่าคนของอีกฝ่ายให้ตายไปจนหมด การให้อภัยยังเป็นเรื่องใหม่ในตอนนั้น

ซูซาน : ช่วยเล่าให้ฟังหน่อยเกี่ยวกับทัศนะทั่วไปในศาสนาอิสลามในเรื่องของความรุนแรงและสงคราม

ยัสเซอร์ : มันก็มีแนวคิดเกี่ยวกับนกพิราบ ซึ่งนกพิราบเป็นตัวแทนของสันติภาพ แต่ถ้าคุณไม่ทำอะไรเพื่อปกป้องนกพิราบ นกอินทรีก็จะมาจิกกินนกพิราบไป คุณจะต้องหาทางปกป้องนกพิราบ ดังนั้น ถ้าคุณอยากจะมีสันติภาพคุณก็ต้องพยายามป้องกันไม่ให้นกอินทรีมาจิกกินนกพิราบตัวนั้นได้ เพราะนกอินทรีมักจะล่าเหยื่อที่เป็นนกพิราบเสมอ

อลัน : นี่เป็นอุปมาอุปไมยที่น่าสนใจ เพราะอินทรีย์ก็เป็นสัญลักษณ์ของประเทศของเรา ผมคิดว่าคนเป็นจำนวนมากในโลกมีความเห็นว่า อเมริกามีอำนาจเหมือนกับเป็นผู้ล่าเหยื่ออย่างนั้น

ยัสเซอร์ : ตามหลักศาสนาอิสลาม คุณสามารถป้องกันตัวเองได้ แต่คุณต้องพร้อมจะพูดว่า “นี่คุณกำลังกดขี่ฉันและฉันจำเป็นต้องปกป้องตัวเอง” นี่ไม่ใช่สิ่งที่จะมาเล่นลั่นกัน คุณต้องบอกสิ่งนั้นอย่างตรงไปตรงมา การเลี้ยงบาลีเพื่อฆ่าคนที่บริสุทธิ์ไม่ใช่หลักการของศาสนาอิสลาม

คาดีซาร์ : เราไม่ยอมรับการฆ่าตัวตายด้วยเช่นกัน เราถือว่าเป็นบาปอย่างหนึ่ง

ซูซาน : ดูเหมือนว่าทุกศาสนามีแนวโน้มที่อาจจะเป็นลัทธิคลั่งศาสนาที่สุดโต่งได้ คุณคิดว่าศาสนาอิสลามมีแนวโน้มในทำนองนั้นอย่างเด่นชัดหรือไม่

ยัสเซอร์ มันไม่ได้มีอะไรเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามหรอก แต่เป็นเรื่องของตัวบุคคลบางคนที่มีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในตัวเองสูงและยโสโอหัง ถ้าคุณเอาคน ๆ นั้นมานับถือศาสนาอิสลามเขาก็จะแสดงพฤติกรรมแบบนั้นในศาสนาอิสลาม และถ้าคุณเอาเขามานับถือศาสนาคริสต์ เขาก็จะแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกันในศาสนาคริสต์ พวกเขาเป็นบุคคลที่做事情ต่าง ๆ โดยอาศัยแรงผลักดันจากความเจ็บปวดและความโกรธ พวกเขาไม่ได้มีฐานที่มั่นคงอะไร

พื้นฐานสำคัญของศาสนาอิสลามคือความศรัทธา ตามหลักศาสนาอิสลามศรัทธา จะต้องประกอบด้วย ๒ คุณธรรม กล่าวคือความอดทนและความกตัญญู ถ้าคุณไม่มีคุณธรรมทั้งสองประการนี้ คุณก็ไม่อาจมีศรัทธาได้

นี่แสดงว่าพวกนั้นไม่มีความอดทน พวกเขา

ต้องการที่จะทำอะไรบางอย่างอย่างรวดเร็ว “ก็คุณทำกับฉันอย่างนี้ ฉันก็ต้องตอบโต้กับคุณบ้าง” แต่การมองให้เห็นถึงเบื้องหลังของปัญหาและทำความเข้าใจล้วนแต่ต้องอาศัยความอดทน

และถ้าคุณไม่มีความศรัทธา ก็แสดงว่าคุณไม่มีความกตัญญูเช่นกัน เหมือนกับที่บอกว่า “สิ่งที่พวกเขากระทำกับฉันถือเป็นบทเรียนของฉันโดยแท้ และฉันควรที่จะมีความสุข เพราะว่าฉันกำลังได้รับบทเรียน” นี่คือการกตัญญู ซึ่งเป็นพื้นฐานของศรัทธาในศาสนาอิสลาม

ในช่วงท้ายของศตวรรษที่แล้ว ขบวนการหัวรุนแรงกลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า Wahabism ได้ก่อตัวขึ้นในประเทศซาอุดีอาระเบีย กลุ่มหัวรุนแรงนี้ได้ขยายใหญ่ขึ้นพร้อมกับการที่ประเทศซาอุดีอาระเบียได้ร่ำรวยมากขึ้น พวกเขาไม่ได้สร้างกฎเกณฑ์อะไรขึ้นมาใหม่ พวกเขาเพียงแต่ตีความและใช้กฎหมายอย่างสุดโต่ง พวกเขาบอกว่าคุณไม่สามารถฟังเพลงได้ และผู้หญิงก็ไม่สามารถขับรถได้ อะไรทำนองนั้นแหละ ตอนนี้นักพวกเขากำลังเผยแพร่ลัทธิ Wahabism ไปทั่วโลก และนั่นเป็นทัศนคติของคนทั่วไปที่มีต่อศาสนาอิสลามตอนนี้

ซูซาน : คุณช่วยจำแนกความแตกต่างระหว่างนิกายต่าง ๆ ของศาสนาอิสลามได้ไหม

ยัสเซอร์ : ๙๐% ของชาวมุสลิมนับถือนิกายซุนนี พวกเขาปฏิบัติตามวิถีทางที่ท่านศาสดาได้เคยทำมา ส่วนอีก ๑๐% เป็นพวกนิกายชีอะห์ พวกเขาบอกว่าคนที่จะสามารถบอกให้เราทำสิ่งโน้นสิ่งนี้ได้จะต้องสืบเชื้อสายมาจากพระศาสดาเท่านั้น

คาดีซาร์ พวกเราต่างนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน ที่เขากล่าวคือความแตกต่างเท่าที่มีอยู่พวกที่นับถือซูฟี ก็ไม่ได้เป็นอีกนิกายหนึ่ง ทั้งยัสเซอร์และดิฉันต่างก็เป็นซุนนีและซูฟี เพียงแต่นิกายซูฟีจะเน้นคำสอนที่เป็นรหัสลับมากหน่อย

ซูซาน : แล้วคนในประเทศ ซาอุดีอาระเบีย
นับถือนิกายซุนนีใช่ไหม

ยัสเซอร์ : ใช่ พวกเขาเป็นซุนนี แต่พวกเขาต่อต้าน
นิกายซูฟีมาก

คาดีซาร์ : ในนิกายซูฟี พวกเราสนใจแต่ว่าบุคคล
นั้น ๆ มีความตั้งใจหรือมีใจที่จะทำ มากกว่าจะไป
ดูว่าพวกเขาปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์หรือไม่

ซูซาน : อีกแง่มุมหนึ่งของศาสนาอิสลามที่
ดิฉันคิดว่าคนทั่วไปเข้าใจผิดไปมาก โดยเฉพาะ
ในขณะนี้ได้แก่ความหมายของคำว่า ยัสดี

ยัสเซอร์ : สงครามศักดิ์สิทธิ์หรือยัสดีมีอยู่ ๒
ประเภท คือการต่อสู้ภายนอกและภายใน ยัสดีแบบ
หนึ่งคือการต่อสู้เพื่อหยุดยั้งความอยุติธรรม เป็น
ตอนที่คุณต้องทำอะไรมากมายเพื่อให้มันดีขึ้น
เหมือนอย่างที่ท่านมาร์ติน ลูเธอร์ คิง ทำ ซึ่งก็ถือ
ได้ว่าท่านทำยัสดีอย่างหนึ่ง

มันเป็นเหมือนการต่อสู้อย่างหนึ่ง เหมือน
เวลาคุณเล่นกีฬา อย่างคุณวิ่ง ๑๐๐ เมตร คุณก็ต้อง
ทำอะไรหลายอย่างที่เหมือนยัสดี ทั้งการฝึกวิ่งและ
ยกน้ำหนัก

ยัสดีภายในคือการกำจัดคุณลักษณะที่เลว-
ร้ายออกไป มันเหมือนกับการต่อสู้เพื่อให้เกิดความ
บริสุทธิ์ การต่อสู้ภายในเป็นเรื่องที่ยากกว่าการต่อสู้
ภายนอกมาก จึงถือกันว่ายัสดีภายในเป็นเรื่องที่สูง
ส่งกว่า

ซูซาน : ลองมาดูถึงสถานการณ์ปัจจุบันบ้าง
ตั้งแต่เหตุการณ์วันที่ ๑๑ กันยายนเป็นต้นมา
ในฐานะชาวมุสลิมและยังเป็นชาวโมร็อกโค
คนหนึ่งคุณได้เผชิญกับอะไรบ้าง โดยส่วนตัว
คุณได้ถูกล่วงเกินในทางใดบ้างหรือไม่

ยัสเซอร์ : ผมเองเคยโพกศีรษะตลอดเวลาที่ไป
ข้างนอก ในวันที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นมา ผมกำลัง

ไปตรวจสอบสารเคมีสำหรับใส่ในสระน้ำที่โรงเรียน
มัธยมในเมืองเบิร์กเลย์ และในระหว่างที่ขับรถไป
ผมก็สังเกตเห็นคนมองผมแปลกไปจากเดิม แม้ว่า
มันจะเป็นแค่การที่พวกเขาของคุณ แต่คุณก็รู้สึก
อะไรมากมายขึ้นมา ผมก็เลยตัดสินใจไม่โพกศีรษะ
อีก และตอนนั้นผมมีเครายาว ผมก็ได้ตัดให้มันสั้น
ลง

ซูซาน : คงเป็นเรื่องน่าเจ็บปวดมากทีเดียวที่จะ
ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองแบบนั้น

ยัสเซอร์ : มันก็ไม่เจ็บปวดหรอก เพราะผมเองก็
ไม่ชอบทำให้คนอื่นเสียใจ การเป็นทาสรับใช้คนอื่น
เป็นเรื่องสำคัญที่สุด

ซูซาน : แล้วคุณได้เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวไปบ้าง
หรือเปล่า

ยัสเซอร์ : เวลาอยู่ที่บ้าน ผมก็จะสวมผ้าคลุมแบบ
นี้และก็จะสวมผ้าคลุมเวลาที่ไปมัสยิด เพราะมันแค่
เดินจากบ้านไปที่รถ ขับรถไปที่มัสยิด จากมัสยิด
กลับมาที่รถ แล้วก็ขับรถกลับบ้าน ไม่มีปัญหา
อะไร แต่ถ้าผมต้องไปที่อื่นด้วย ผมก็จะใส่เสื้อผ้า
ธรรมดา

ซูซาน : แล้วคุณละ คาดีซาร์

คาดีซาร์ : ตอนนั้นดิฉันวางพวกเครื่องปั้นดินเผา
อยู่ตรงสนามหญ้าหน้าบ้าน ซึ่งมีตัวอักษรอารบิก
อยู่ ดิฉันก็ต้องเอาเครื่องปั้นเหล่านั้นมาเก็บไว้นับแต่
วันที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นมา พวกเรากลัวมากใน
ช่วงหลายวันแรก ดิฉันเองกังวลมากเกี่ยวกับการที่
ยัสเซอร์ต้องออกไปข้างนอก เพราะเรามักอ่านพบ
ข่าวของคนที่ถูกยิงเสมอ

แต่โดยทั่วไปในเมืองอัลบานี พวกเรากลับได้
รับการปฏิบัติที่ตรงกันข้าม คนที่นี่มีความเป็น
มิตรมาก เป็นมิตรจนเกินไป พวกเขาทำเหมือนกับ

เวลาที่คุณเห็นใครบางคนที่เป็นโรคจิตแล้วคุณ
อยากจะทำให้เขารู้ว่าคุณไม่ได้กลัวเขา คนที่ไม่รู้จักเรา
ก็บอกไม่บอกมือให้ พร้อมกับยิ้มให้คำโตซึ่งเป็นเรื่อง
ที่ดีมาก แต่ยัสเซอร์แทบจะไม่ได้ออกไปร้านค้ากับ
ดิฉันหรือไปเดินเล่นอีกสักเท่าไร เขามักจะพักอยู่ที่
บ้านมากขึ้น

สำหรับดิฉัน ดิฉันแค่ถอดผ้าคลุมศีรษะออก
ดิฉันก็ดูเหมือนคนทั่วไปแล้ว แต่ถ้ายังมีใครกวาด
ดิฉันอีก ดิฉันก็จะบอกพวกเขาว่าดิฉันเป็นชาวยิว

ซูซาน : แล้วลูก ๆ ของคุณล่ะ

คาติซาร์ : อัลบานี เป็นเมืองที่เล็กมาก เด็ก ๆ ก็มี
เพื่อนของเขา พวกเขาเองไม่ได้รับผลกระทบอะไร
จริงจัง ดูเหมือนว่าจะปกติดี

**ซูซาน : แล้วคนที่มัสยิดมีความกลัวกับสิ่งที่เกิด
ขึ้นบ้างหรือไม่**

ยัสเซอร์ : ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น ผมเองก็
กำลังสอนเกี่ยวกับลัทธิคัลลิสตาสนาและการที่คน
สามารถใช้กฎในศาสนาอย่างสุดโต่งเกินไป พวกที่
สุดโต่งมาก ๆ จะบอกว่าการตีมโวน์เป็นบาป และ
เพราะคุณเอาองุ่นมาทำไวน์ คุณก็ไม่สามารถกิน
องุ่นได้ด้วยเช่นกัน พวกเขาไปอย่างสุดโต่งได้ขนาด
นั้น

ส่วนคำสอนของผม มักจะเน้นที่การเดินทาง
สายกลาง ให้มีความสมดุล ไม่เอียงไปข้างใดข้าง
หนึ่ง ผมบอกให้พวกเขาเดินทางสายกลางและ
ศาสนาอิสลามก็เป็นหลักแห่งทางสายกลาง

**ซูซาน : เราพูดถึงทางสายกลางในพุทธศาสนา
เช่นกัน**

ยัสเซอร์ : ผมได้สอนให้พวกเขาไม่ทำตัวอย่าง
สุดโต่งตั้งแต่ก่อนเหตุการณ์วันที่ ๑๑ กันยายน
พอเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ทุกคนก็เข้าใจที่ผมกำลัง

พูดถึงอะไร

บางทีผมยังยกตัวอย่างให้ได้หัวเราะกันอีก
ผมเล่าให้พวกเขาฟังถึงเรื่องของชายคนหนึ่งที่ไม่
ยอมรับโทรศัพท์ หมอก็เลยบอกกับเขาว่า “ช่วย
กรุณารับโทรศัพท์เมื่อมันดังด้วย” อีกหนึ่งเดือนต่อ
มาชายคนนั้นก็กลับมาหาหมอ และหมอก็ถามว่า
“ตอนนี้คุณรับโทรศัพท์แล้วหรือยัง” ชายคนนั้นบอก
ว่า “ตอนนี้ผมรับโทรศัพท์ทุกครั้งที่มันดัง แล้ว
พยายามทำให้ดีกว่านั้นอีก ผมก็เลยรับโทรศัพท์แม้
ว่ามันจะไม่มีเสียงดังก็ตาม” นั่นเป็นการทำแบบ
สุดโต่ง ไม่เป็นปกติ แต่ว่าชายคนนั้นก็คิดว่าเขาทำ
ได้อย่างเยี่ยมยอดแล้วล่ะ เหมือนกับพวกสุดโต่งเอง
ก็ไม่คิดว่าตัวเองเป็นพวกสุดโต่ง พวกเขาคิดว่า
ตัวเองกำลังทำอย่างดีเลิศแล้ว

อลัน : นั่นหมายถึงว่า แม้ว่าพวกนี้จะมีควา
มยโสโอหัง แต่อย่างน้อยก็มีเมล็ดพันธุ์ที่ดีด้วย
เช่นกัน

ยัสเซอร์ : ถูกทีเดียวแหละ ถ้าคุณบีบพวกเขา
มาก ๆ คุณก็จะพบว่าอันที่จริงพวกเขาเพียงแต่
อยากจะเป็นคนที่ดีเลิศเท่านั้นเอง แม้แต่ในกองทัพ
ของพวกตาลิบัน พวกเขาก็มีผ้าโพกศีรษะสีขาว
พวกเขาเองก็มีคุณธรรมบางอย่างอยู่

**ซูซาน : แล้วคุณจัดการกับสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในตอน
นี้ในแง่ของอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร มันคง
เป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากของคุณเหมือนกัน
นะ**

ยัสเซอร์ : มันถึงเวลาที่เราต้องอธิบายให้คนเขารู้
กันเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม มีคนอยากรู้และผมเอง
ก็ได้อธิบายเท่าที่จะทำได้ มันเหมือนกับตอนนี้มีคน
เอาแว่นขยายมาส่องดูพวกเรา ผมเองมีความหวัง
ว่าสถานการณ์จะดีขึ้น ผมรู้สึกอย่างนั้นจริง ๆ
ผมได้กลายเป็นพลเมืองอเมริกันประมาณ ๕ ปี

ที่แล้ว และในตอนสัมภาษณ์ คำถามที่พวกเขาถามผม ตอนที่แจ้งความประสงค์จะเป็นพลเมืองอเมริกันก็คือ “คุณรู้จักมาร์ติน ลูเธอร์ คิงว่าเป็นใครไหม” นั่นเป็นสิ่งที่พวกเขาอยากรู้ ผู้หญิงคนที่สัมภาษณ์มีกองเอกสารอยู่มากมายข้างหน้า และเธอได้ถามคำถามนี้กับผม ผมก็ตอบว่า “เขาก็คือคนที่พูดว่า ‘ข้าพเจ้ามีความฝัน’ เธอก็ยิ้มและบอกว่า ‘คุณสอบผ่านแล้ว’”

มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ พรารถนาจะเห็นชาวยิว ชาวปาเลสไตน์ ชาวผิวดำ และชาวผิวขาว กุมมือ และทำงานร่วมกัน และประกาศว่า “เราจะต้องชนะ” ผมคิดว่าท่านเป็นเหมือนศาสดาพยากรณ์สิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น และสิ่งนั้นก็กำลังจะเกิดขึ้น ผมคิดว่าอเมริกาจะเป็นผู้นำที่ทำให้เกิดสนธิสัญญาสันติภาพระหว่างชาวปาเลสไตน์กับชาวอิสราเอล และทำให้พวกเขากุมมือร่วมกันได้

และชาวมุสลิมในอเมริกาก็กำลังจะอธิบายว่าศาสนาอิสลามคืออะไร ฉะนั้นทุกอย่างดูเหมือนกำลังจะดีขึ้น การอธิบายก็จะทำให้เกิดความเข้าใจ และเมื่อมีความเข้าใจ เราก็มีความหวังว่าจะมีความดีงามขึ้น ผมกำลังคิดว่าผู้คนกำลังมุ่งไปทางนั้น เพราะเราแต่ละคนต่างก็มีเจตนาที่ดี.

หนังสือใหม่น่าสนใจ

ลูกคราบอเมริกัน

จากอัลเลน กินส์เบิร์ก
ถึงเฮอเบิร์ต มาร์คิส
ในทัศนะของ ส.ศิวรักษ์
สถาบันสันติประชาธรรม
และเสมสิกขาลัย จัดพิมพ์
พิมพ์ครั้งแรก มิถุนายน ๒๕๔๕
กระดาษปรีฟ ๑๘๘ หน้า
ราคา ๑๒๐ บาท

การฟื้นฟูพระศาสนา...

๑ ต่อจากหน้า ๒๕

ปัญญาสิกขาแล้วไซ้

เราวางเฉยกับสถาบันหลักเสียเลยจะดีกว่าหันมาหาพวกเรา ซึ่งเป็นพระหนุ่มเณรน้อย แม้อายุ ๖ รอบนักษัตรแล้วอย่างหลวงพ่อนาน ก็ยังมีความเป็นหนุ่มจรรจร้อยู่ทางสติปัญญา ซึ่งพร้อมจะเจริญบารมีธรรม ถ้าเรา่วมกันทั้งกับฆราวาส รวมถึงเปิดโอกาสให้มีสามเณรีและภิกษุณี

ต่อไปเราจะมิบริษัท ๔ ครบถ้วน อย่างมีคุณภาพ แม้จะด้อยในทางปริมาณ แต่คุณภาพสำคัญเหนืออื่นใด โดยเราไม่ต้องการพระมหาเถรกรรมเจดีย์อันยิ่งใหญ่ และเลวร้าย หากเราต้องการเถรกรรมเจดีย์ที่มีฐานอันประกอบไปด้วยศรัทธาในทางสัมมาทิฐิ ทุ่มไปด้วยวิริยะบารมี ที่มีสติคอยตักเตือนให้เกิดความรู้ตัวทั่วพร้อมอยู่เสมอ ไม่แต่รู้เท่าทันตัวเองเท่านั้น หากยังต้องรู้เท่าโลกสันนิบาตในปัจจุบัน อันมีทั้งสังคมบ้าน สังคมเมือง และบริษัทข้ามชาติอีกด้วย โดยที่ทั้งหมดนี้ต้องมีปัญญาบารมีเป็นจุดตั้งยอดขององค์พระธรรมเจดีย์

ขอให้เรามาช่วยกันก่อสร้างพระธรรมเจดีย์กันขึ้นใหม่ ดังในสมัยโบราณเราถ่อพระเจดีย์ทรายกันตามลานวัด เพื่อช่วยถมวัด และช่วยให้เกิดอนิจจลักษณะ ในความไม่ติดยึดในวัตถุต่าง ๆ อย่างที่ถ้าต้องการแสวงหาธรรมจากพระเจดีย์ทราย เราก็จะเข้าได้ถึงอนิจจลักษณะและอนัตตลักษณะด้วย

พระธรรมเจดีย์ที่เรา่วมกันก่อสร้างขึ้นใหม่นี้ จะไม่เป็นไปในทางวัตถุ แต่จะเป็นไปในทางบารมีธรรม อันนำเราให้เข้าถึงพุทธภูมิ และจะช่วยให้สังคมของเราเป็นได้ดังแดนสุขาวดีหรือพุทธเกษตรของพระอมิตภพพุทธเจ้าก็ยิ่งได้.

บทความพิเศษ

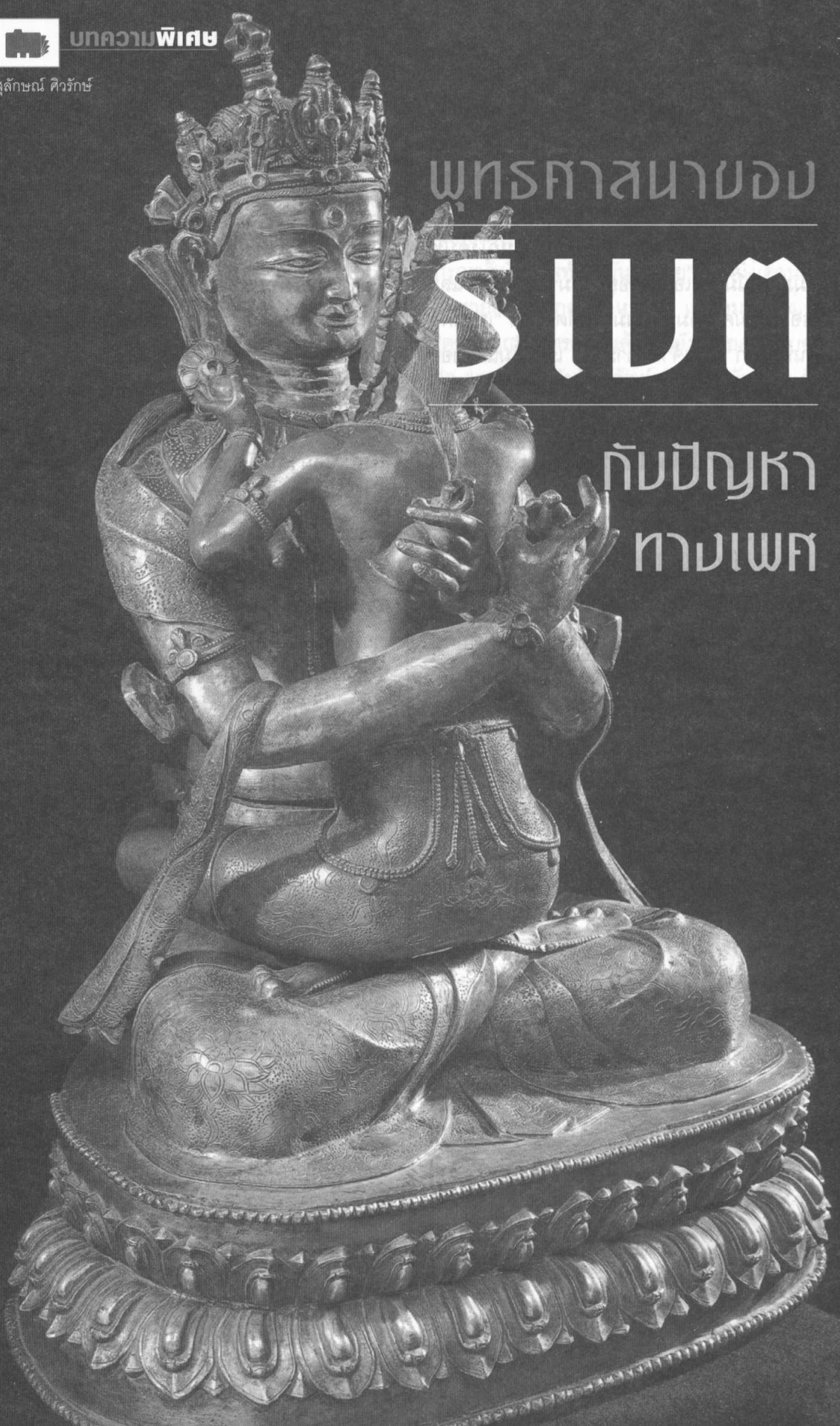
สุลักษณ์ ศิวรักษ์

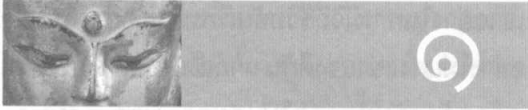
พุทธศาสนาแบบ

ธัมม

กับปัญหา

ทางเพศ

ในอดีต ฝรั่งเศสรู้เรื่องพุทธศาสนาน้อย ยังการเข้าไปริเบตก็ยากยิ่งนัก ครั้นไปเห็นวัดแบบริเบต (ซึ่งมีอยู่ที่เนปาล ภูฐาน และบางเขตของอินเดีย เช่น ลิกชิมและลาดัก) มีภาพฝาผนังที่แสดงท่ามกลางของหญิงชายเสพพากัน ก็เลยตกใจ พาให้เขียนถึงพุทธศาสนาแบบนั้นไปในทางลบเอามาก ๆ โดยที่ภาพพวกนี้เขียนบนผนังผ้า แขนงตามวัดตามบ้าน อย่างพระบฏของเราด้วย

คนไทยที่ติดยึดว่า พุทธศาสนาของเราเท่านั้นที่มีความเป็นเลิศ โดยมองไปยังลัทธินิกายอื่นว่าเหลวไหล ทั้งยังนับถือฝรั่งอีกเป็นพิเศษ ก็เลยเชื่อว่าพุทธศาสนาของริเบตเป็นเรื่องที่เต็มไปด้วยไสยเวทวิทยา และเน้นในเรื่องราคจริต จนบางคนเรียก ลามะ ว่า ลามก เขาเลยก็มี

แท้ที่จริง ลามะ แปลว่า ครูบาอาจารย์ ผู้สอนทางด้านการศึกษาปฏิบัติธรรม ซึ่งอาจเป็นพระก็ได้ เป็นฆราวาสก็ได้ ทั้งนิกายวัชรยานหรือตันตรยานทางด้านริเบตนั้น ถือว่าการบรรลุธรรมเข้าถึงความเป็นพุทธะได้ทั้งพระและฆราวาส

ทางเถรวาทของเรา สอนในเรื่องเพศตามสิกขาบทข้อที่ ๓ คือให้มีกามสังวร รู้จักระมัดระวังในทางราคะ ไม่หมกมุ่นไปในทางกามคุณ ดังศีลข้อที่ ๒ ก็สอนให้รู้เท่าทันความโลภ ศีลข้อที่ ๑ สอนให้รู้เท่าทันความโกรธ และข้อ ๔ ให้รู้เท่าทันความหลงนั่นเอง

ทั้งหมดนี้เป็นการศึกษาปฏิบัติธรรม เพื่อพยายามประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นปกติ (ศีลแปลว่า ปกติ) แม้ยังเข้าไม่ได้ถึงขั้นนั้น ก็ใช้ความสังวรหรือสำรวมระวังเอาไว้ (ส่วนศีลข้อที่ ๕ นั้น ท่านแนะนำให้รู้จักวางท่าทีจากสิ่งซึ่งมาจากภายนอก ที่ทำให้เรามึนเมา

จนเกิดความประมาท แล้วอาจล่วงศีลได้ทั้ง ๔ ข้อ ฉะนั้น ศีลข้อ ๕ น่าจะรวมถึงทุก ๆ สิ่งที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้เรามึนเมา อันได้แก่รายการโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ ทางสื่อมวลชนด้วย)

ว่าเฉพาะศีลข้อที่ ๓ นั้น ถ้าต้องการเข้าถึงความเป็นปกติอย่างแท้จริง คือการดำรงชีวิตอย่างประเสริฐที่ท่านใช้คำว่าพรหมจรรย์ ผู้ปฏิบัติธรรมที่เข้าถึงกามสังวร จนเห็นโทษของกามแล้ว ย่อมไม่พ้นชีวิตคู่ได้เลย นี่แหละคือหัวใจของการออกบวช กล่าวคือ ผู้ออกจากครอบครัว ย่อมมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่ไม่เดี๋ยวตาย กล่าวคือใช้จิตศึกษา อบรมศีลศึกษา ให้บุคคลคนเดียวบรรสานความเป็นบวชเพศกับอัตถิพิศในตนให้ประสานกัน จนเกิดความสมดุลง่าย จึงไม่จำเป็นต้องแสวงหาคู่ครองจากคนต่างเพศ หรือคนเพศเดียวกัน

เมื่อใครก็ตาม ที่อบรมจิตใจจนบรรสานสอดคล้องกันได้ ด้วยจิตศึกษาหรือสมาธิวิธีแล้ว ชีวิตของเขาย่อมเป็นไปอย่างปกติ คือไม่เบียดเบียนตัวเอง และไม่เบียดเบียนคนอื่นหรือสัตว์อื่น หากความเป็นไปในชีวิตจักเน้นไปในทางที่เกื้อกูลสรรพสัตว์ เริ่มจากคนรอบ ๆ ข้างไปจนธรรมชาติที่แวดล้อมตน และขยายออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเท่าที่ศีลบารมีและสมาธิบารมีของเขาจะมีมากน้อยเพียงใด โดยเขายอมเข้าถึงปัญญาบารมีในที่สุดอีกด้วย กล่าวคือเขายอมลดความเห็นแก่ตัวลงไปได้เรื่อย ๆ และเข้าใจธรรมชาติอย่างชัดเจนยิ่ง ๆ ขึ้น จนเขาหมดสภาพของความติดยึดในตัวตน หากรวมเข้าในขอบวนการของธรรมชาติอย่างอิงอาศัยกันและกันตามสภาพของความเป็นเช่นนั้นเอง

การที่พระของเราเป็นอสังขีกันมาก ก็เพราะเขาเหล่านี้ออกบวชโดยไม่เห็นโทษของกามคุณ และสมัยนี้ลัทธิบริโภคนิยมเป็นปัจจัยหลักของสังคม โดยมีสื่อมวลชนหมอมเมาให้คนหลงระเริงไป

กับกามคุณในทางต่าง ๆ ผู้ที่ไม่ฝึกปรือมาในทางสมาธิภาวนาอย่างรู้เท่าทันตัวเองและสังคม ย่อมตกเป็นเหยื่อของราคะ โภคะ โสคะ และโมหะได้ง่ายดายยิ่งนัก

นอกจากนี้แล้ว ในสังคมเดิมของเรา วัดที่ทั้งบ้าน บ้านพึ่งวัด พระพึ่งโยม โยมพึ่งพระ ต่างเกื้อกูลกันและกัน แม้ภายในวัดเอง ศิษย์ก็พึ่งครูบา-อาจารย์ ซึ่งก็ย่อมใกล้ชิดกับศิษย์ ยิ่งเพื่อนสหธรรมิกก็คอยตักเตือนกันและกัน โดยที่พิธีกรรมต่าง ๆ ในวัดก็เป็นไปเพื่อให้พระได้เจริญไตรสิกขา แม้จะมีไสยเวทวิทยาเข้ามาร่วมอยู่ด้วย ตลอดจนเดรัจฉานวิชาต่าง ๆ ในทางโลก แต่พุทธธรรมก็เป็นตัวนำที่สำคัญยิ่ง หากวัฒนธรรมที่ว่านี้พังทลายลงเกือบหมดแล้ว พิธีกรรมในทางศาสนาจึงเป็นไปในทางรูปแบบอย่างน่าเบื่อ เจ้ากูเป็นอันมากก็ปราศจากความละอาย (ลัษฐี) คือต่อหน้าธารกำนัลเรียบร้อย แต่ลับหลัง หากเป็นเช่นนั้นไม่ นีมีโยต้องเอ่ยถึงพระพวกโลน ๆ ที่แม้ต่อหน้าญาติโยมก็มีอาจารย์อันแสดงความหยาบกระด้างออกมา แม้จนพระผู้ใหญ่ก็มักไม่ละอายใจ ที่มีรถยนต์คันโต ๆ (แม้จะใส่ชื่อผู้อื่นเป็นเจ้าของ) มีกฎวิธานยังกับคฤหาสน์ของเศรษฐี ตลอดจนนั่งนอนบนเตียงตั้งซึ่งยัดหนุนและสำลืออย่างอุดหนุนไปในทางกามกิเลสแทบทั้งนั้น ญาติโยมที่แลเห็นกิจวัตรในทำนองนี้ก็ไม่เห็นผิด หากช่วยกันถวายเงินทอง ตลอดจนวัสดุเครื่องอำนวยความสะดวกเหล่านี้ จนพระที่มีชื่อเสียงโด่งดังกลายเป็นพวกที่หาเงินเก่ง เพื่อเอาไปสร้างโรงพยาบาลและโรงเรียน โดยที่เงินพวกนี้ได้มาจากการเสกเป่าวัตถุมงคล ที่อ้างสรรพคุณต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นการหลอกลวงแทบทั้งนั้น โดยพุทธบริษัทไม่เคยถามเลยว่าพระมีหน้าที่ในการหาเงินไปช่วยสร้างวัตถุ เพื่อช่วยองคาพยพต่าง ๆ ของรัฐด้วยหรือไม่ ทั้ง ๆ ที่โดยเนื้อหานั้นพระควรเป็นสมณะ คือผู้สงบระงับ เพื่อเป็นแบบให้ญาติโยม

เอาอย่างในการมีวิถีชีวิตอันเรียบง่าย อย่างสันโดษ อย่างไม่แก่งแย่งแข่งดีกัน หากเป็นไปอย่างบรรสานสอดคล้องกันทั้งภายในและภายนอก ครั้นพระมากลายสภาพเป็นพราหมณ์ไป ก็เลยกลายเป็นเจ้าพิธี ยิ่งมีฤทธิ์ มีอำนาจยิ่งดี โดยที่ฤทธิ์อย่างเก่านั้นเป็นเรื่องของไสยเวทวิทยา ซึ่งถ้าปราศจากการควบคุมโดยคุณธรรมเสียแล้ว เจ้ากูก็จะกำเริบเสิบสาน หลงยศ หลงอำนาจ และลุ่มหลงไปกับไสยเวทอย่างใหม่ อันได้แก่เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ นั้นเอง พระพวกนี้จึงเป็นอสังขีกันมาก คือถ่วงวายุในเรื่องเงินทอง และประกอบกิจกรรมทางเพศอย่างฆราวาส หากต้องแอบกระทำหรือปิดบังความชั่วของตัวเอง

ตราบไตที่มีมนุษย์ยังมีความโลภโกรธหลงเป็นเจ้าเรือน โดยไม่ควบคุมเอาไว้โดยไตรสิกขา มนุษย์ก็แทบไม่ต่างไปจากเดรัจฉาน หรือเลวร้ายกว่าเดรัจฉานเสียอีก เพราะเดรัจฉานประกอบกิจกรรมทางเพศตามสัญชาตญาณเท่านั้น หากมนุษย์สามารถกระตุ้นสัญชาตญาณให้ประกอบกิจกรรมทางเพศได้อย่างเกินเลยความจำเป็น ดังเช่นความโลภก็เกินเลยไปได้ยิ่ง ๆ ขึ้นกับการสะสมทรัพย์ ศฤงคารบิรวารบนความทุกข์ยากของผู้อื่น รวมถึงการทำลายล้างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ความโกรธก็เพิ่มยิ่ง ๆ ขึ้นกับการแสวงหาอำนาจ และการสะสมอาวุธยุทโธปกรณ์ ตลอดจนการขยายกิจกรรมทางการเมืองออกไปอย่างไม่รู้เท่าทันตนเอง โดยที่ทั้งหมดนี้คือความหลง หรืออวิชชานั้นแล แม้ทรัพย์ที่ได้มาและอำนาจที่ได้มา จะเจือจางออกไปทำบุญบ้าง ก็หาได้เป็นกุศลกรรมที่แท้จริงไม่ เพราะทรัพย์นั้น ๆ ได้มาจากการกระทำที่เป็นอกุศลจากการปล้นสดมภ์มาจากคนยากไร้ หรือจากเล่ห์เพทุบายในทางการค้า แม้จะใช้กฎหมายมาเข้าข้างตน ก็ตามที

ว่าเฉพาะการเสพกามที่มีราคะเป็นเจ้าเรือน

นั้น ท่านลามาธิบรูหนึ่งอธิบายว่า สามัญมนุษย์มี
 ตัวกระตุ้นในทางเพศให้ผสมสุกับคุณอน ซึ่งจะให้ผล
 เป็นสามขั้นตอนคือ (๑) ได้รับความพอใจ
 (๒) ได้เข้าถึงความลึงโลดอย่างปราศจากความคิด
 ที่ภาษาสมัยใหม่ใช้คำว่าเข้าถึงจุดสูงสุดในกา-
 มกริษา และแล้วก็จะเข้าถึงข้อ (๓) การปราศจาก
 ความสุข ยิ่งเมื่อตัวกระตุ้นในทางเพศหมดไปกับ
 คู่ครองคนนั้น มันจะแปรเปลี่ยนไปเป็นความเกลียด
 ซังเอาเลย ดังจะเห็นได้ว่าคู่สามีภรรยาที่หย่าร้างกัน
 มักมีความเกลียดหรือโกรธแค้นเป็นเจ้าของ แม้ยัง
 อยู่ด้วยกัน เมื่อตัวกระตุ้นในทางเพศหมดไปกับ
 คู่ครองคนนั้น ความเย็นชาก็เข้ามาแทนที่ ยิ่ง
 ต้องการแสวงหาคุณอนใหม่ ก็ทำให้เกลียดซังคุณอน
 เดิมไปเอาเลย หาไม่ก็หวงแหนไว้อย่างมีความ
 อิจจาริษาเป็นเจ้าเรือน ตามที่ใช้ศัพท์กันว่า
 หึงหวงนั่นเอง ขอให้ดูตัวอย่างทางราชสำนักแต่
 ก่อนที่พระราชามีเจ้าจอมเป็นเรือนร้อย (ไทย)
 เรือนพัน (จีน) แต่เมเสีเทวีและคุณข้างในนั้น ๆ ให้
 บริการทางเพศได้แต่กับชายคนเดียว คือพระราช
 และถ้าสตรีใดไปชอบพอบุรุษอื่นใด แม้เพียงมี
 เพลงยาวถึงกัน หรือให้หมากพลูแก่กันเท่านั้น
 ก็ต้องโทษประหารเสียแล้วทั้งคู่ โดยที่สตรีที่ว่านั้น
 ยังไม่ได้ร่วมเพศกับชายผู้ในใจของเธอเลย ในขณะที่
 ที่พระราชาร่วมเพศกับสตรีใดก็ได้ แต่พระราช
 ก็หาพ้นไปได้จากขั้นตอนทั้งสามที่ท่านลามาธิบรู
 กล่าวไว้ได้ไม่ ยิ่งเมื่อถึงข้อสามด้วยแล้ว ในราช-
 สำนักของเราแต่ก่อน มีสตรีที่เรียกกันว่าเจ้าจอม
 ห้องเหลื่อรวมอยู่ด้วยมิใช่น้อย คือคุณเธอเหล่านั้น
 เป็นที่เกลียดซังของพระราชาก็แล้ว แม้จะเคย
 ถวายบริการทางเพศให้ทรงได้เข้าถึงข้อ ๑ และข้อ
 ๒ มาแล้วก็ตาม โดยที่คุณเธอเองจะเข้าถึงข้อ ๑
 และข้อ ๒ ได้หรือไม่ ก็ไม่เป็นที่ประจักษ์

ในกรณีของพระองค์เจ้าทักษิณชานัน ทรง
 เป็นพระนองนางในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเคยเป็นเจ้าจอม

ภาพนี้แสดงพิธีบวงสรวงพระนองนางในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเคยเป็นเจ้าจอม
 เป็นพระนองนางในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเคยเป็นเจ้าจอม

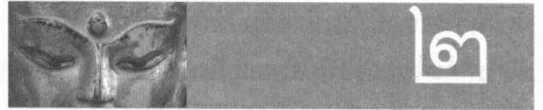
มาก่อน แล้วต่อมาถึงกับเสียดพระจิต ส่วนกรณีของ
 พระองค์เจ้ายิ่งวรลักษณนั้น ทรงเป็นพระพี่นาง
 หากลักลอบได้เสียดกับอ้ายโตที่ในพระบรมมหา-
 ราชวัง ผลก็คือฝ่ายชายถูกประหารชีวิต ฝ่ายหญิง
 ถูกถอดออกจากความเป็นเจ้า แล้วกล่าวกันว่า
 ตายเอง ยิ่งในรัชกาลที่ ๒ ด้วยแล้ว พระเจ้าน้อง-
 นางเธอปฏิเสศที่จะร่วมเพศกับพระราชาก็เป็น
 พระเชษฐาธิราช ผลก็คือทรงถูกประหารชีวิต นัยว่า
 เพราะทรงบริกาษาพระเจ้าแผ่นดินอย่างไม่กลัว
 พระราชาอาญา

ที่ว่าเป็นเรื่องของชนชั้นสูง ที่ไม่มีใครเคย
 กล่าวถึงอย่างจริงจัง ๆ แต่คนชั้นกลางหรือชั้นล่าง
 ไม่ว่าไทยหรือเทศ ก็มีสัญชาตญาณแห่งความเป็น
 สัตว์อยู่ด้วยกันทั้งนั้น โดยที่ถ้าไม่ปฏิบัติธรรมเสีย

แล้ว ความเป็นสัตว์กับการเสพกามย่อมเลวร้ายได้ ยิ่งกว่าเดรัจฉานดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยิ่งนักบวชที่สังคมถือว่าเขานั้น ๆ ต้องทรงพรหมจรรย์ด้วยแล้ว พวกนี้จึงเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอกอย่างอำมหิต ยิ่งกว่าคนครองเรือน ดังเจ้าอาวาสองค์ก่อนของวัดราชโอรสนั้น เมื่อยังครองพระอารามอยู่ก็มีชีวิตรมาตะโกนร้องเรียกพระคุณท่าน ขณะลงอุโบสถสังฆกรรมว่า “เอาผิวของกุศินมา” และเมื่อท่านองค์นั้นมรณภาพลง ก็มีหญิงผู้มีชื่อยอยู่ในห้องนอนของท่านค่อนข้างมาก โดยที่อีกหลายต่อหลายวัดที่สมภารเสพกามกับนางช้อย่างชื่นใจ เมื่อท้องขึ้นมาก็ให้ไปทำแท้งเสีย แล้วนี่ล่องปราสาทก็ซ้อกันเล่า มิใยต้องเอ่ยถึงว่าพระคุณเจ้าพวกนี้มักมีเงินทองอย่างโกงเขามา และมักอวดอุตริมนุสธรรมกันอีกด้วย

เรื่องกามราคะในวังและในวัดนั้น เป็นเรื่องอันละเอียดอ่อน แต่ในสมัยโบราณ การที่ผู้ชายเอาเปรียบผู้หญิงนั้น ยอมรับกันได้โดยเปิดเผยในทางวัฒนธรรม ฉะนั้นในวัง จึงลงโทษจำเพาะแต่สตรีพร้อม ๆ กันนั้นพระราชาก็เป็นผู้ที่ “ขอยกพระพุทธศาสนา” จึงต้องกำราบสมิและอลัชชีให้หมดไปจากพระอารามหลวง หาไม่อาณาจักรจักไม่มีศาสนจักรเป็นเครื่องคุ้มครอง ให้รัฐหรือรกรังไปได้ด้วยดีโดยวงล้อทั้งสอง

ก็ในเมื่อความเชื่อดังกล่าวหมดไปแล้ว รัฐบาลซึ่งมาทำหน้าที่แทนพระราชฯ ย่อมไม่ใยดีกับการกำจัดอลัชชี ถึงต้องการจะทำก็ทำไม่ได้ โดยที่วัดราษฎร์ในจังหวัดต่าง ๆ นั้น ชาวบ้านเป็นผู้ที่คอยตรวจตราความประพฤติของพระกันเอง ยิ่งในเรื่องการเสพเมถุนของเจ้ากูด้วยแล้ว ชาวบ้านจะจับสีกกันไปที่ไหนที่ แต่วัฒนธรรมที่ว่านั้นก็ปลาสนาการไปแล้ว คือเรายอมแพ้วัฒนธรรมแห่งการบริโภคที่เข้ามาเป็นตัวกำหนดคุณค่าของสังคมไทยในระดับต่าง ๆ แทนที่วัฒนธรรมเดิมของเรานั้นเอง

พุทธศาสนาของทิเบตนั้นต่างจากของเรา ตรงที่เรายึดถือเอามติของพระเถระ ๓ องค์คายนาคครั้งแรก หลังพุทธปรินิพพานเพียงไม่กี่เดือน นี้แลคือข้อยุติในการตัดสินพระธรรมวินัย ซึ่งเราถือว่าเป็นผู้แทนองค์พระศาสดา แม้พระศาสดาจะโปรดให้แก้ไขวินัยบัญญัติในสิกขาบทที่ไม่สำคัญได้ ที่ประชุมในการสังคายนาครั้งนั้นก็ลงมติว่าจะไม่ขอแก้ไขสิกขาวินัยข้อใด ๆ เลย และประวัติการทำสังคายนาต่อ ๆ มาของฝ่ายเถรวาทก็เน้นในเรื่องนี้ โดยที่ข้อความในพระไตรปิฎกเองก็ปรากฏว่าได้รวมข้อโต้แย้งในทางพระอภิธรรมเมื่อคราวตติยสังคายนาไว้ด้วย ดัง *กถาวัตถุ* เป็นประเด็นที่สำคัญในทางอภิปริชญา

อนึ่ง การสังคายนาครั้งที่ ๓ ณ กรุงปาฏลิบุตร ภายใต้ราชูปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกนั้นสำคัญที่สุดสำหรับนิกายฝ่ายใต้ของเรา เพราะปรากฏว่ามีการส่งธรรมทูตไปยังลังกาทวีป (พระราชโอรสเป็นหัวหน้าของฝ่ายพระภิกษุ พระราชธิดาเป็นหัวหน้าของฝ่ายพระภิกษุณี) และประเทศอื่น ๆ รวมสุวรรณภูมิ ซึ่งมีพระโสณะและพระอุตระเป็นผู้นำ โดยเราเชื่อว่าธรรมทูตคณะนี้ขึ้นบกที่นครปฐม ซึ่งดูจะสมจริงยิ่งกว่าที่พม่ากล่าวไว้ว่าไปขึ้นบกที่ประเทศนั้น รว ๗ พ.ศ. ๓๐๐ เป็นต้นมา

จากนั้นพุทธศาสนาในชมพูทวีปก็คลี่คลายขยายตัวไปทางเหนือ มีพระเจ้ากนิษกะเป็นราชูปถัมภ์ จารพระพุทธรูปและเป็นภาษาสันสกฤต ในขณะที่ทางฝ่ายเราจารลงเป็นบาลี (ที่ลังกาเป็นครั้งแรก) และพุทธศาสนาทางเหนือนั้นปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปจากทางฝ่ายใต้ของเรา จนเกิดลัทธิมหายาน (แพร่ขยายไปยังจีน ซึ่งมีพระถังซำจั๋งเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญยิ่ง แล้วออกไปยังเวียดนาม เกาหลี

และญี่ปุ่น) และมีลัทธิวัชรยานต่อไปอีกด้วย โดยเราต้องไม่ลืมว่ามหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งใหญ่ยิ่งที่สุดนั้น มีการเรียนการสอนทั้งสาวกยาน (เถรวาท) มหายานและวัชรยาน ทางลังกาทวีปเองก็เคยมีทั้งมหายานและสาวกยาน (ณ อภัยคีรีวิหารและมหาวิทยาลัย) โดยที่ยานทั้งสามนี้ได้แพร่ขยายไปยังกัมพูชา และชวา สุมาตราอีกด้วย โดยเราเองก็รับมาทั้งสามยาน หากเพิ่งมาแปลงเป็นเถรวาทตามแบบลังกาวงศ์ เมื่อสมัยกรุงสุโขทัยนี้เอง แต่ก็ยังไม่ได้สิ้นเชื้อทางมหายานและวัชรยานไปเสียเลยทีเดียว ว่าเฉพาะในทางวัชรยานนั้น ริเบตรับไปอย่างเต็มที่ แล้วแพร่ขยายไปยังมณฑลโกเลีย รวมถึงจีน โดยที่บางนิกายของจีนได้รับอิทธิพลจากวัชรยานมากเป็นพิเศษ ดังนิกายชินกอนที่ญี่ปุ่นนั้น จะถือว่าเป็นวัชรยานก็ยังได้ โดยที่ญี่ปุ่นรับต่อไปจากจีนอีกทีหนึ่ง

วัชรยานเน้นในเรื่องการขณสรพัสต์วัชาม โขมสงสาร ด้วยการบำเพ็ญโพธิสัตตธรรมบารมีเช่นเดียวกับมหายาน หากเพิ่มตันตรวีธี (จึงบางครั้งเรียกวัชรยานหรือการมีพาหะเป็นเพชร เพื่อตัดอวิชชาได้อย่างทันทีทันใด ว่าตันตรวาน คือใช้วิธีการของตันตระ อันเป็นความลับที่สอนโดยครูบาอาจารย์หรือลามะ กับลูกศิษย์เป็นวงใน อย่างเป็นความลับ แม้คัมภีร์ของตันตระก็จารไว้ ไม่ให้คนนอกอ่านรู้เรื่อง จำเพาะลูกศิษย์ที่ร่ำหัดสนั่นแล้ว จึงจะอ่านคัมภีร์ที่ว่านี้ออก) และตันตรวีธีนี้แลที่มีเรื่องในทางเสพกาม รวมอยู่ในคำสอนของอนุดรโยคะ คือโยคีวิธีอันยิ่ง จำเพาะศิษย์จำนวนน้อยเท่านั้นที่จะปฏิบัติได้ถึงขั้นนั้น

ทางฝ่ายวัชรยานถือว่าเมื่อก่อนที่พระศากยมุนีพุทธเจ้าจะตรัสรู้ นั้น ตัณหาและราคะได้ปรากฏแก่พระองค์ด้วย ดังภาพมารผจญของเรา ก็แสดงออกในทางบุคลาธิษฐานของความโลภ โกรธ หลงอย่างชัดเจน พระพุทธองค์ทรงทราบได้โดย

พระญาณว่าตัณหาราคะเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์ติดอยู่ในวงวัฏสงสารของการเวียนว่ายตายเกิด กล่าวคือมนุษย์พร้อมที่จะทนทุกข์ เพราะต้องการความสุขจากการเสพกาม ยิ่งต้องการความสุขมากเท่าไร ก็ยิ่งก่อโครงสร้างต่าง ๆ ขึ้นให้ลึ้มความทุกข์ หรือหนีไปจากความทุกข์ ดังลัทธิกามสุขัลลิกานุโยคในสมัยพุทธกาล และลัทธิบริโภคนิยมในปัจจุบัน ซึ่งสลับซับซ้อนซ้อนเงื่อนยิ่งกว่าสมัยโบราณมากนัก

กล่าวได้ว่ามนุษย์มีตัณหา จนพาให้เกิดเป็นความฝัน หรือฝันเพื่อง หรือตั้งความหวัง แล้วพยายามหาทางทำอะไร ๆ ให้สมหวัง แต่แล้วก็มีความผิดหวังตามมาด้วยเสมอไป ยิ่งอยากได้มากขึ้น หรืออยากได้ให้ผิดแผกไปจากเดิม ก็ยิ่งเพิ่มความทุกข์ให้โดยจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม

อริยสัจสี่ชี้ให้เห็นถึงตัวความทุกข์ว่ามาจากตัณหา ซึ่งโยงไปที่โลก โกรธ หลง โดยที่มนุษย์อาจดับทุกข์ได้โดยไตรสิกขา หรือตามหนทางแห่งพระอริยมรรค เพราะเมื่อเราเอาชนะตัณหาได้ ความเห็นแก่ตัวยอมปลาสนาการไป เป็นอันว่าปัญญายอมเกิดขึ้นอย่างเป็นแสงสว่าง พร้อม ๆ กับกรุณา ที่ตั้งใจที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นสัตว์อื่น โดยที่ทางมหายานและวัชรยานเชื่อว่ามนุษย์เรามีโพธิจิตอยู่แล้ว คือเราพร้อมที่จะตรัสรู้ตามรอยบาทพระศาสดา ถ้าเราปลดปล่อยตัณหาเสียได้

ก็การที่จะปลดปล่อยตัณหาให้ได้ นั้น ทางตันตระสอนว่าต้องใช้ *อุบายะ* หรืออุบายโกศล คือใช้วิธีหนามยอกเอาหนามบ่ง ดังปรากฏในคัมภีร์*เหวัชรตันตระ* ว่า “โลกถูกผูกมัดเอาไว้ ก็เอาตัวที่ผูกมัดนั้นแลมาปลดปล่อยเสีย โดยถูกความหลงครอบงำ จึงไม่รู้ความจริง (*สัตย์*) และคนที่เข้าไม่ถึงความจริง จะเข้าถึงที่สุดแห่งทุกข์ไม่ได้” ฉะนั้นคัมภีร์นี้เสนอว่าให้ใช้ตัณหา นั้นแลมาประกอบกรรมตามโยคีวิธี ความซอมนั้น ทางเถรวาทเราคงรับ

ตลอดไปนั้น หาได้ประกอบกุศลกรรมไม่ ยิ่งทำบุญ
โดยหวังสวรรค์ หรือต้องการให้สังคมยกย่องด้วย
แล้ว นั่นเป็นของปลอมเอาเลยทีเดียว

ทางวัชรยานถือว่าผู้ปฏิบัติธรรมตามทางของ
เขา ต้องฝึกปรือมาก่อนแล้ว ทางสาวกยานและ
มหายาน โดยวิธีการของวัชรยานช่วยให้เราเข้าถึง
ประสบการณ์ต่าง ๆ ของเราอย่างทันทีทันใด
เหมือนดังกับว่าเราเป็นคนตาบอด ก็ต้องผ่าตัดจน
ตาดีให้ได้

ในกรณีของต้นหานั้น ถ้าฝึกทางด้านศีล
สมาธิ ปัญญามาบ้างแล้ว ย่อมกลายสภาพได้
ไม่ยาก จากความเป็นอุปสรรคต่อการตรัสรู้ มาเป็น
ตัวแปรเปลี่ยน ให้จิตใจของเรากว้างขวางขึ้น
คือเปลี่ยนกามฉันทะมาเป็นธรรมฉันทะ เปลี่ยน
ความเห็นแก่ตัวมาเป็นความไม่เห็นแก่ตัว โดยเรา
เอาต้นหานั้นแลมาเป็นตัวตั้งสำหรับการภาวนา

ตามทางของอนุตรโยคะนั้น ต้นหาเป็นอีก
ด้านหนึ่งของกรุณานั้นเอง เมื่อเราลดความเห็นแก่
ตัวลงได้แล้ว ต้นหาก็กลายมาเป็นตัวเกื้อหนุนให้
เราเพิ่มพูนการุณยภาพ เรามีชีวิตอย่างยินดีปรีดา
พร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลสรรพสัตว์อย่างเต็มใจ
โดยเราแลเห็นความงาม ความดี และความจริงใน
ทุกชั่วขณะอีกด้วย

แต่ถ้าฝึกปรือมาในทางธรรมอย่างไม่เพียงพอ
ต้นหาก้จะไปปรับใช้อัตโนมัติ ยิ่งประกอบกิจกรรมทาง
เพศกันในขณะปฏิบัติธรรมด้วยแล้ว จะให้โทษยิ่ง
กว่าให้คุณ แม้จนถึงกับเกิดวิกลจริตก็ยังมี

ขออย่าว่าพระโยคาวจรต้องปฏิบัติธรรมมาแล้ว
ตามวิธีของสาวกยาน ในเรื่องสมณะ (ให้จิตใจสงบ
เป็นหนึ่งเดียว) และวิปัสสนา (คือรู้จักใช้โยนิโส-
มนสิการ จำแนกความเห็นแก่ตัวออกไปได้มาก
แม้จะยังไม่หมดไปเสียเลยทีเดียว) จากนั้นจึงเจริญ
โพธิสัตว์ธรรมบารมีตามแนวทางของมหายาน
ที่อาจปรับต้นหามาเป็นความกรุณาได้ แล้วจึงจัก

ฝึกฝนปฏิบัติธรรมด้วยวิธีที่ปฏิบัติที่เร

ไม่ได้

วิธีการดังกล่าวปรากฏอยู่ใน *อนุตรโยคตัน-
ตระ* ซึ่งถือว่าเป็นคำสอนอันสูงสุดของวัชรยาน โดย
เฉพาะก็ทางด้านต้นหาและปัญหาทางเพศ แต่
พระโยคาวจรต้องได้รับการฝึกปรือมาก่อนแล้วทาง
ด้านศีล สมาธิ และปัญญา ตามแบบของสาวกยาน
หรือหินยาน หากเขาเห็นว่าวิธีการของสาวกยาน
นั้นมุ่งให้ต้นหาดับสนิท จนเราตัดขาดจากความ
ทุกข์ของเราเองและความทุกข์ของผู้อื่น จึงกล่าวหา
ว่าวิธีการของเราเป็นยานอันดับแคบ

เขาถือว่าการลดต้นหานั้นเป็นของดี เพราะ
ถ้ามีอยู่มากเท่าไร จะทำให้เรารุนแรงมากเท่านั้น
ทั้งทางเพศ (ราคะ) ทางโลก โภจร และทางหลง
อุปายะ หรืออุปายโกศลทางฝ่ายมหายานนั้น
สามารถใช้วิธีที่แปรเปลี่ยนต้นหาให้กลายเป็น
ขันติและกรุณา เพื่อเกื้อกูลผู้อื่นสัตว์อื่นต่อไป แต่ถ้า
เลี้ยงกรุณาคุณไว้ อย่างมีการติดยึดในตัวตน นี้จะ
ให้โทษยิ่งกว่าให้คุณ ดังคนรวยที่ช่วยคนจนให้จน

เข้าถึงต้นตอวิธีแห่งวัชรยาน คือเอาเพชรเป็นพาหะ เพื่อตัดอวิชชาหรือความมืดบอดต่าง ๆ ออกให้เด็ดขาด ตัณหาจึงกลายมาเป็นวัตถุแห่งการเพ่ง เพื่อให้จิตใจเบิกบาน น้อมนำไปในทางที่ไม่เห็นแก่ตัว

ตามทางของอนุตรโยคะนั้น ไม่เน้นข้อแตกต่างระหว่างตัณหากับการอุณยภาพ กล่าวคือเมื่อพระโยคาวจรปฏิบัติธรรมจนมีศีลอย่างเป็นปกติแล้ว ย่อมเป็นคนสะอาด บริสุทธิ์ การยึดมั่นถือมั่นในตัวตนหมดไป ตัณหาที่เคยร้อนเป็นไฟ เพื่อให้เจ้าตัวสมประสงค์ในทางวาคะ กลายไปเป็นความเย็น ที่มุ่งไปในทางเกื้อกูลผู้อื่น สัตว์อื่น

ตามปกติ พลังภายในชายและหญิงย่อมแสดงออกได้ให้เป็นปรากฏการณ์ทางด้านต้นตอระ ถือว่าความสัมพันธ์ทางเพศเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งนัก กล่าวคือรูปร่างอันแหลมคมของสตรีย่อมเอื้อมไปถึงได้ยังความที่อของบุรุษผู้คุ้นเคยอยู่แต่กับการประพฤติปฏิบัติตนในทางเพศ พร้อมกันนั้น บุรุษเพศก็มุ่งแสวงหาอารมณ์อันเร่าร้อนของสตรี-เพศ

หัวใจของความต้องการทางเพศนั้นรุนแรงไม่แพ้ความมุ่งมาดปรารถนาในทางบรรลุดูธรรมของพระโยคาวจร ทางต้นตอระยานเสนอแนะให้เข้าใจในเรื่องความต้องการทางเพศ โดยที่กามตัณหาเป็นแกนกลางในการแสดงออกอย่างมีชีวิตชีวา นับเป็นแกนกลางที่เชื่อมร่างกายให้เข้ากับจิตใจ

ถ้าไม่เข้าใจพลังระหว่างเพศชายกับหญิง ทั้งคู่นี้อาจเผชิญหน้ากันดังกับสู้รบในสงคราม ผลก็คือเกิดความวิกลจริตขึ้นได้ไม่ยาก โดยที่ฝ่ายหญิงยังมีอารมณ์รุนแรงขึ้นดังกับบ้าคลั่ง แม้จนถึงกับก่อการทำลายล้างต่าง ๆ โดยที่ทางฝ่ายชายก็ยิ่งกลายเป็นคนดื้อรั้นหยาบกระด้าง อย่างไม่อ่อนไหวในทางที่ถูกที่ควร

แม้หญิงชายจะตั้งดูเข้าหากัน แต่ถ้าต่างก็

ยึดมั่นในอัตตาของตน ก็ย่อมก่อให้เกิดการเอาวัดเอาเปรียบขึ้น จะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ผลก็คือความทุกข์และความแปลกแยก ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมตามทางของวัชรยานจึงต้องเรียนรู้ที่จะแลเห็นข้อแตกต่างระหว่างเพศ และเห็นด้วยว่าแต่ละเพศก็มีจุดเด่นจุดด้อย แล้วนำมาประสานกันให้เกิดความบรรสานสอดคล้องได้อย่างไร

ที่คนต่างเพศต้องการกันและกัน ก็เพราะเรา รู้สึกว่าเราเองขาดความสมบูรณ์ หากทั้งคู่สมสู่กันอย่างเข้าใจกัน อย่างรักใคร่กันด้วยความทนุถนอม กล่อมเกลี้ยง เราย่อมเข้าถึงองค์รวมของขั้วบวกกับขั้วลบ หรือหยินกับหยาง ซึ่งก็คือความบรรสานสอดคล้องของบุรุษเพศกับอิตถีเพศนั่นเอง

ประเด็นก็คือทำอย่างไร จึงจะตัดขาดไปได้ จากนัยลบของตัณหา ซึ่งมักพัวพันอยู่กับความเห็นแก่ตัว แม้จะสำเร็จความใคร่ได้ด้วยตนเอง กับเพื่อนร่วมเพศหรือกับเพื่อนต่างเพศ หากมุ่งสนองเพียงสัญชาตญาณแห่งความเป็นสัตว์ ผลที่ตามมาก็คือนิรวรณที่ขัดขวางจิตใจไม่ให้ก้าวหน้าไปในทางคุณธรรม คือ (๑) ยังคงหมกมุ่นอยู่ในทางกามคุณหาไม่ก็ (๒) คิดร้ายผู้อื่น ที่เรานึกว่าจะมาแย่งคู่ครองของเรา แม้จนบางทีถึงกับคิดร้ายกับคู่ครองของเราเอง (๓) เกิดความหดหู่ซึมเซา (๔) ความฟุ้งซ่านรำคาญ รวมถึง (๕) ความลึกลับเสงสัย

เมื่อพระโยคาวจรลดความเห็นแก่ตัวได้แล้ว ย่อมสามารถใช้อनुตรโยคะต้นตอระ แปรสภาพของตัณหาอย่างที่สามารถชนเผชิญอยู่ ให้กลายเป็นมหาศุขะ ซึ่งเป็นประตูไปสู่การตรัสรู้

ตามทางของวัชรยานนั้น มีการสอนถึงวิถีทางที่ช่วยให้เกิด อูบายะ เพื่อสร้างพลังภายใน ให้พัฒนาไปอย่างตรง ๆ และอย่างเข้มแข็งขึ้น นับว่าผิดไปกับการภาวนาตามทางของสวากยานซึ่งเป็นไปอย่างช้า ๆ เพื่อสะกดจิตไม่ให้กลายเป็นความคิด คือให้เข้าถึงความเป็นเช่นนั้นเอง ในขณะที่

ที่การเดินทางทางของ มหาศุขะ ถือว่าเป็นเครื่อง
มือที่ช่วยสะกิดอารมณ์และแนวความคิดต่าง ๆ
ที่ขัดขวางการตรัสรู้อย่างได้ผลรวดเร็ว เพราะเมื่อ
ขจัดอุปสรรคดังกล่าวได้แล้ว ปัญญากับกรุณาย่อม
เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันอย่างทันทีทันใด

เมื่อพระโยคาวจรสามารถนำเอาทรัพยากร
ภายในตนมาช่วยให้เกิดการตื่นขึ้นอย่างตรัสรู้
การุณยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในตนย่อมปรากฏ
ออกมาอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล
สรรพสัตว์

ก็ในเมื่อค้นหาและราคาจะเป็นส่วนสำคัญขึ้น
พื้นฐานของชีวิตมนุษย์ จึงจำต้องรู้ว่า จะจัดการ
กับมันอย่างไร อย่างรู้เท่าทัน โดยเอาเชื้อเพลิง
นั้น ๆ มาแปรสภาพให้กลายเป็นพุทธภาวะและ
การุณยภาพ

เราแต่ละคนมีทั้งธาตุแห่งความเป็นบุรุษและ
สตรีอยู่ในตัวเรา โดยที่ธาตุทั้งสองนี้มีความสมดุลย์
กันในจิตใจและร่างกายอย่างสุขุม คือพันร่างอย่าง
หยาบและจิตใจอย่างหยาบออกไปนั้น มีความ
ละเอียดอ่อนอย่างสุขุมที่สามัญมนุษย์เข้าไม่ถึง

ในระดับของกายและใจที่ยังหยาบอยู่นั้น
คนเพศหนึ่งจะหยอกคนอีกเพศหนึ่ง เพื่อความเป็น
องค์รวม แต่ถ้าปล่อยให้ตัวตนนำพาไปอย่าง
ปราศจากอุปายโกศล ต้นหนาราคะจะเป็นเจ้าเรือน
นำพาไปในทางที่สับสนวุ่นวาย จนเป็นอุปสรรคให้
เข้าไม่ถึงการตรัสรู้

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นชาย ในจิตใจอันสุขุม
ของข้าพเจ้า ย่อมมีความสมดุลย์ของบุรุษเพศกับ
อิตถีเพศอยู่ภายใน หากแต่ข้าพเจ้าเข้าไม่ถึงความ
สุขุมคัมภีรภาพดังกล่าว โดยที่องค์พหุอันหยาบ
กระด้างของร่างกายข้าพเจ้านั้นขาดความสมดุลย์
มีสภาพของความเป็นชายมากไป จึงหยอกความ
เป็นหญิงมาเติมให้เต็ม

เพราะมีร่างกายเป็นชาย ข้าพเจ้าย่อม

แสดงออกถึงคุณลักษณะแห่งบุรุษเพศออกไปอย่าง
เข้มแข็ง พร้อม ๆ กับการหวนหาคุณลักษณะของ
อิตถีเพศ เพื่อให้เกิดความสมดุลย์อย่างเป็นองค์รวม
แต่ถ้าข้าพเจ้าเป็นชายที่มีความเป็นอิตถีเพศอยู่
ในทางความคิดฝันมากกว่าความเป็นบุรุษเพศ
ข้าพเจ้าย่อมหวนหาบุรุษมาเป็นคู่ครองหรือคู่นอน
เพื่อให้เกิดความสมดุลย์

อุปายวิธีในทางตันตรยานั้น แนะนำให้ใช้
ร่างกายนี้แลมาใช้ให้ความเป็นบุรุษเพศกับอิตถี-
เพศสัมพันธ์กัน ดั่งหนึ่งเสพกามด้วยกัน เพื่อให้
กิริยาอาการดังกล่าวเป็นจุดมุ่งในการภาวนา ให้
แลเห็นต้นหนาราคะอย่างไม่เห็นแก่ตัว จนไปพ้น
ทวิภาคได้

วิธีการของโยคะตันตระนั้น สอนสั่งให้
ประพฤติปฏิบัติตามสามขั้นตอนคือ (๑) พงไปที่
เทพนิมิต ที่เรียกในภาษาธิเบตว่า ยิดัม ซึ่งแยกเป็น
หญิง-ชาย หรือ ยับ-ยัม โดยที่ทางภาษาสันสกฤต
ใช้คำว่า วัชรโยคินีเสพกามกับจักรสังวระ

(๒) ฝึกจิตใจให้สามารถสร้างความร้อนขึ้นมา
ได้ภายใน (ภาษาธิเบตใช้คำว่า ตุมไม ซึ่งเท่ากับ
จันทลี ในภาษาสันสกฤต) ให้ความร้อนนั้น
ขยายตัวไปในร่างกายอันสุขุมของเรา โดยอาศัย
ลมปราณซึ่งอัดเข้าไปใน นวาทิ หรือช่องกลางของ
ร่างกาย

(๓) กามมูทรา คือประกอบกามกิริยากับคน
เพศตรงกันข้าม เพื่อกระตุ้นให้อารมณ์ในทางเพศ
และความคิดที่หมกมุ่นในทางกามคุณหมดไป

ทั้งสามวิธีนี้เป็นไปเพื่อหาทางรู้จักกับธรรม-
ชาติของต้นหนาราคะ เพื่อข้ามพ้นไปสู่การตรัสรู้
โดยเข้าถึงสภาวะของมหาศุขะ เสียก่อน

ในตอนที่พระโยคาวจรหรือตันตริกะพึงไปยัง
นิมิตหมาย ณ รูปเทพยิดัม องค์เดียว หรือเสพกาม
กับศักติ (คือคู่ครองของท่าน) อันได้แก่สภาพของ
ยับ-ยัม นั้น กามตัณหาจะร้อนแรงยิ่งนัก หากโยง

ไปได้ถึงเทพเจ้าต่าง ๆ โดยเราไม่รู้ว่าเป็นเทพองค์ใดบ้าง จนความเป็นคู่ที่ว่านี้กลายเป็นหนึ่งเดียว

การภาวนาดังที่ว่านี้ ก่อให้เกิดประสบการณ์ทางด้าน มหาสุขะ จนผู้ภาวนากลายสภาพจากความ เป็นชายหญิงไปเป็นเทพที่มีชื่อว่า เहरुกะ (ชาย) กับ ซากินี (หญิง) มหาสุขะที่เกิดขึ้นนั้น ทำลายจิตที่ติดอยู่กับความคิด ช่วยให้การรับรู้เป็นไปได้อย่างสูงส่ง จนผู้ปฏิบัติธรรมตามแนวนี้มีประสบการณ์โดยตรงกับธรรมชาติที่แท้ของจิต

เมื่อเข้าได้ถึงกายอันสุขุมตามโยคีวิสัย พลังที่โยงกายกับใจเข้าด้วยกัน ย่อมนำไปถึงคุณสมบัติของจิตใจที่มีค่าอันหาประมาณมิได้ โดยที่ตามปกติแล้วเราเข้าไม่ถึงคุณสมบัติดังกล่าว ยิ่งเจริญ อานาปานสติ จนลมปราณทะลุทะลวงเข้าไปยังนาทิจ หรือช่องต่าง ๆ ในร่างกาย จนเข้าไปได้ถึงช่องกลาง พลังในทางธาตุไฟที่เกิดขึ้นภายในเช่นนี้ ก่อให้เกิดพลังมหาสุขะ อีกทางหนึ่งด้วย ผลก็คือที่เราเคยจำได้หมายรู้มาอย่างผิด ๆ หรือติดยึดในปรากฏการณ์ต่าง ๆ นั้น ก็จะปลาสนาการไป นี้ก็เป็น มหาสุขะ อีกอย่างหนึ่ง คือไม่มีความคิดติดอยู่เลย หากเป็นประสบการณ์อย่างชัดเจนที่ไม่มีความคิดนี้กรวมอยู่ด้วย

สำหรับ กามมูทรานั้น ต่างไปจากการแสวงหา กามกิริยาเพื่อให้สมอารมณ์ในทางความใคร่ดังที่สามัญชนทั่ว ๆ ไปต้องการ หากการเสพกามของคู่ตันตริกันนั้นเป็นการภาวนาทางมหาสุขะ โดยอาศัยการเสพสังวาสเป็นพาหะ เพื่อให้อารมณ์อันร้ายแรงปลาสนาการไป กามคุณและความคิดคำนึงในทางกามฉันทะก็หมดไปด้วย

การปฏิบัติตนตาม กามมูทรานั้น ฝ่ายชายไม่มีการหลั่งน้ำอสุจิ หรือฝ่ายหญิงก็ไม่มีการเข้าถึงจุดสูงสุดในการเสพ หากน้ำอสุจิกลายสภาพจากน้ำอย่างหยาบไปเป็นน้ำอย่างสุขุมแล้วไหลกลับเข้าไปในนาทิจกลาง ทำให้เกิดร่างอย่างสุขุมขึ้น

และเมื่อเข้าถึงมหาสุขะนั้น พลังลมจากนาทิจต่าง ๆ รวมเข้าสู่นาทิจกลาง ช่วยให้โพธิจิตแจ่มชัดขึ้น

ตันตริวิธีชี้ให้เห็นว่าการยอมจำนวนตาม ตันตริหาราคะนั้นเป็นอันตราย แต่ถ้าใช้ภาวนามยวิธิตี อาจเอาตันทนามาทำให้เชื่อได้ ดังทางฝ่ายวัชรยานเชื่อว่าท่านปทุมสมภพนั้นตรัสรู้แล้ว แต่ก็มีศักดิ์เป็นดังคู่ครองชื่อ เยเอ โสภยัด และท่านบอกศักดิ์ของท่านว่าถ้าหญิงชายยอมให้ตันทนามามีอิทธิพลเหนือตน มนุษย์ก็ไม่ต่างไปจากอสุรกายหรือปีศาจ แต่ถ้าใช้ตันทนาราคะตามทางของการปฏิบัติธรรมอย่างไม่เห็นแก่ตัว จะช่วยให้เกิดพลังในทางธรรม และช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในได้อย่างสำคัญ

อาจสรุปได้ว่า คำสอนในทางตันตริซึ่งว่าด้วย ปัญหาทางเพศนั้น เน้นว่าเพศเป็นส่วนสำคัญสำหรับความสุขของมนุษย์ โดยชี้ให้เห็นด้วยว่าถ้ารู้จักฝึกกามราคะให้เชื่อ จนนำมาพัฒนาอย่างถูกทาง ย่อมเป็นหนทางที่จักนำไปสู่การตรัสรู้ นี้ นับว่าผิดไปจากคำสอนของฝ่ายสาวกยานและมหายานโดยทั่ว ๆ ไป

ตามวิถีทางของตันตริยานนั้น มหาสุขะ เกิดขึ้นได้ โดยจิตใจได้ประสบการณ์กับธรรมชาติของจิตใจตนเอง โดยข้ามได้พ้นถึงการติดยึดอยู่กับ ตันตริหาราคะ เพื่อทำลายเสียได้ซึ่งการติดยึดในตัวตน

จากมุมมองดังกล่าว การประกอบกิจกรรมทางเพศที่อยู่เหนือการติดยึดหรือที่ไปพ้นความเห็นแก่ตัว ช่วยให้เราพร้อมยิ่งขึ้นสำหรับการเข้าใจถึงความ ต้องการของผู้อื่นและสัตว์อื่น โดยที่ความต้องการดังกล่าวมีประเด็นในเรื่องเพศรวมอยู่ด้วยแทบทั้งนั้น.

ศรัทธา และ รัก อันไร้พรมแดน ในเขตแคว้นพม่า—ล้านนา

ร้อนแล้ว แต่คณะทัวร์วัฒนธรรมจากเชียงใหม่ไปพม่า ที่มีชื่อว่า “ตามรอยเจ้าจันท์ผืนหามะเมื่อยะ”* ไม่ย่อท้อต่ออุณหภูมิอันระอุ ทุกคนรู้จักเจ้าจันท์ใน *เจ้าจันท์ผมหมอม* ของมาลา คำจันทร์ และมะเมื่อยะ จากเพลงอมตะของ จรัล มโนเพ็ชร การเดินทางในครั้งนี้คุณมาลา คำจันทร์ นักเขียนรางวัลซีไรท์ไปด้วยเป็นแขกรับเชิญ ใครที่อ่านนิยายเรื่อง *เจ้าจันท์ผมหมอม* คงจำได้ว่าเจ้าจันท์แห่งล้านนาตัดสินใจเดินทางป่าฝ่าดงไปพระธาตุดินทรเขว่นเพื่อไปไหว้สาและเอาผมอันแสนยาวไปลดอันตราย โชคดีว่าไม่ต้องแต่งงานกับใคร-ชายคนรัก หรือว่าพ่อค้าปะหล่อง-ต้องสู้ เจ้าจันท์คือจินต-

นาการ ส่วนมะเมื่อยะคือ ความจริงซึ่งกลายเป็นตำนานอันจดจำกันไม่รู้เลือน เรื่องรักที่ต้องพลัดพรากจากกันของมะเมื่อยะสาวพม่าเมืองมะละแหม่งและเจ้าน้อยศุขเกษม ราชบุตรของเจ้าหลวงเชียงใหม่เกิดขึ้นเมื่อราว ๑๐๐ ปี ก่อนนั้น

ล้านนากับพม่าสัมพันธ์กันนานนับ เท่าที่มีบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในพงศาวดารเมืองเชียงใหม่ เมื่อพระยามังรายแบ่งอาณาเขตตั้งอาณาจักรแล้ว ก็เริ่มยกทัพไปตีพม่า และจากนั้นมาก็ไม่เคยได้พักรบกันเลย จนกระทั่งล้านนาตกอยู่ภายใต้การครอบครองของพม่าเป็นเวลานานถึง ๒๐๐ ปี ก่อนจะถูก

* จัดโดยสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ ๒๔-๒๘ มีนาคม ๒๕๔๕

กู้คืนมาได้ ในสมัยพระเจ้ากาวิละ โดยความช่วยเหลือจากสยาม เรื่องรบพุ่งทำสงครามขยายอำนาจ พรากผู้คนไปเป็นเชลยศึกเป็นเรื่องราวสวนใหญ่ในหน้าประวัติศาสตร์ของมนุษย์แทบทุกกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นผลพลอยได้หลังสงครามคือ การถ่านอินทงวิฒนธรรม และความรู้เรื่องเทคโนโลยีต่างๆ ในการประดิษฐ์วัสดุเครื่องใช้ เครื่องใช้ในภาษาพม่า นั้นเรียกว่า “ยวนเก๋” ยวนหรืออินทงเป็นชื่อเรียกกลุ่มชนในล้านนา ผ้าทอมัดหมี่ลวดลายคล้ายเขมรที่ผลิตในหมู่บ้านชาวอินทงแถบทะเลสาบอินเล เรียกว่า “ซินเม่” ซึ่งก็คือชื่อที่ชาวพม่าเรียกเมืองเชียงใหม่ ส่วนแก๊งฮังเล น้ำพริกฮอง ข้าวซอย นับรวมถึงผักกาดจอบของชาวไทยใหญ่ในรัฐฉาน อาหารขึ้นชื่อของล้านนาล้วนได้มาจากพม่า หรือรัฐไทในพม่า จิตรกรรมฝาผนังโบราณในวัดบวกรอกหลวง วัดป่าแดด และวัดอื่น ๆ ในล้านนาเป็นฝีมือของช่างพม่า หรือไม่กี่ไทใหญ่ รวมทั้งสถาปัตยกรรมในวัดหลายต่อหลายวัดในล้านนาที่ละม้ายคล้ายคลึงของพม่า บัดนี้ได้กลายเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมของล้านนาและของประเทศชาติโดยรวม

ประเพณีไหว้พระธาตุของชาวล้านนา กำหนดให้คนไหว้พระธาตุประจำปีเกิดของตนซึ่งกระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในล้านนา เช่น ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน โดยมีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง มีเพียงพระธาตุประจำปีเกิด ๒-๓ องค์ที่อยู่นอกเขตล้านนา นั่นก็คือ พระธาตุพนมของคนเกิดปีวอก พระธาตุพุทธคยาของคนเกิดปีมะโรง และพระธาตุขเวดากองของคนเกิดปีมะเมีย จนหลายคนตั้งข้อสังเกตว่าน่าจะเป็นการคิดตั้งประเพณีเพื่อรวมศูนย์อำนาจที่ตั้งใจจะตัดสยามออกไปจากวงจร มิงงานวิจัยที่พบว่าประเพณีบูชาธาตุของล้านนามีมาในช่วงที่ล้านนากำลังถูกผนวกเข้าไปเป็นมณฑลหนึ่งของสยามนี้เอง เป็นการคิดค้นของชนชั้นปกครองล้านนา เพื่อคานอำนาจโดยยกศรัทธาขึ้นมาชมด้วยเหตุนี้จึงรวมเอาพระธาตุตะกิงหรือขเวดากองเข้ามาด้วย แทนที่จะเป็นพระธาตุของสยามจะเป็นจริงตามนี้หรือไม่ หรือเป็นเพียงการลากความให้เกิดเป็น “วาทกรรม” ของนักวิชาการรุ่นใหม่ๆ ก็ไม่อาจสรุปได้ แต่ที่แน่ ๆ ชาวล้านนาที่เกิดปีมะเมียใฝ่ฝันจะได้ไปไหว้พระธาตุปีเกิดของตนสักครั้งในชีวิตนี้แม้จะอยู่ต่างแดน และพระธาตุที่ดูจะเป็นความลึกลับราวอยู่เพียงในตำนาน

ขานเล่าแต่อยู่ในใจของชาวล้านนา คือ พระธาตุอินทร์แขวน อ้ายมาลา คำจันทร์ ก่อนหน้านี้ไม่เคยเห็นพระธาตุอินทร์แขวนแต่เขียน เจ้าจันทน์ผ่อมอม ด้วยแรงบันดาลใจจากที่ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าสู่ให้ฟัง และจากรูปวาดบนของยาหอมตรา “พระธาตุอินทร์แขวน” ผลิตภัณฑ์จากลำปางที่ใช้กันทั่วไปในล้านนา

ทั้งหมดนี้คือ ที่มาของการจัดทัวร์ทางวัฒนธรรมเพื่อสักการะพระธาตุ และตามเก็บร่องรอยแห่งความสัมพันธ์ เชียงใหม่-พม่า เราบินตรงจากเชียงใหม่ไปยังกั๋งถึงราวบ่าย ๓ โมง กว่าจะผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองและผ่านด่านศุลกากรเข้าเมืองและผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองที่พี่น้องชาวมุสลิมที่กลับจากเมกกะ ออกมาได้เพื่อนก็เป็นลมไปแล้ว ๑ คน จากนั้นไกด์ชาวไทยใหญ่จากเชียงตุง ๒ คน ชื่อชายหลวง (อ่านจายโหลง) และนุชกีพานั่งรถบัสออกจากเมืองหลวงมุ่งสู่พะโคหรือหงสาวดี พอไปถึงก็ตรงไปนมัสการพระธาตุมูเตตาหรือขเวมอดอ ซึ่งเป็นหนึ่งในพระธาตุสำคัญในพม่า จังหวะเวลาดีเหลือเกิน แดดอ่อนแสงพอมีร่มเงาให้นั่งไหว้พระธาตุโดยไม่ร้อน ตากล้องจะชอบแสงสีในยามนี้ ใช้เวลาในการบันทึกภาพพระธาตุและสภาพรายล้อมโดยไม่ต้องเร่งรีบ

ไปไหนต่อ มีคนบอกว่าคำว่า “พุทธะ” หมายถึงความเบ่งบาน ด้วยเหตุนี้ ชาวพุทธจึงใช้ดอกไม้ เป็นเครื่องสักการะ บ้านเราใช้ ดอกบัวและดอกไม้อื่น ๆ มัดกับ ใบพร้อมรูปเทียน ในศรีลังกา หน้าวัดพระเขี้ยวแก้ว มีดอก ลั่นทมวางเรียงกันขายเป็นกอง ๆ ซื้อมัดแล้วประคองเข้าไปในวัด เหมือนดังรูปภาพฝาผนังในวัด นั้น ในพม่าก็ใช้ดอกไม้แบบ ซิงชาวคล้ายกับดอกไม้ที่ทาง ล้านนาเรียกว่า “ตำเหิน” มัด ขายเป็นช่อ ๆ แต่ในวัดนอกเมือง หลวงเช่นวัดพระธาตุมูเตาเด็ก ๆ จะเอาดอกพิกุลมาร้อยเรียงลงใน ก้านดอกหญ้า ขายเป็นเส้น ๆ ดอกเล็ก ๆ ส่งกลิ่นโรยรินชวน ถวิลหาวันเวลาเก่า ๆ

เข้าก่อนเดินทางไปยังอีก เมืองหนึ่งเราแวะนมัสการพระ นอนที่เจดีย์ชเวดาเลียง ซึ่งยาว ๑๔๐ ฟุต และเก่าแก่ถึง ๑,๐๐๐ ปี (เขารู้ว่าอย่างนั้น) มาคราวที่ แล้วไม่ทันได้สังเกต คราวนี้ขาย หลวงชี้ชวนให้ดูพระบาทของ พระนอนที่ไม่ได้ตั้งเสมอกัน แต่ พระบาทข้างบนจะปิดออกไป จากพระบาทด้านล่าง และชี้แจง ว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวพม่ายัง เชื่อว่าพระพุทธเจ้ายังไม่ได้เสด็จ สูสวรรคต หากยังคงประทับอยู่บน โลกกับเราท่าน หลังอาหาร กลางวัน เราออกเดินทางไป

เมืองมะละแหม่งโดยผ่านเมือง สะเทิม ซึ่งมีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ท่าตอน สะโตง สุธรรมาวดี หรือนครพิน เป็นเมืองหลวงเก่า แก่ของรัฐมอญ เชื่อกันว่าเมือง สะเทิมเป็นจุดเริ่มต้นที่พุทธ ศาสนาเข้ามาสู่สุวรรณภูมิ พระ โสณะ และพระอุตรที่พระเจ้า อโศกส่งมาเผยแพร่พุทธศาสนา ในแถบนี้จะขึ้นท่าที่เมืองนี้หรือ ไม่ คงต้องไปถามนักประวัติ ศาสตร์ แต่ในสมัยพระเจ้ากือนา แห่งราชวงศ์มังราย สมุนเถระนำ พุทธศาสนาแบบลังการวมมายัง ล้านนา โดยผ่านเมืองนี้ แรกที เดียว จะมีนักวิชาการเช่น ดร. ยันท์ เพนซ์ อาจารย์พิริยะ ไกร ฤกษ์ อาจารย์พิทยา บุญาค อาจารย์ ม.ล.สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ ตามมาด้วยเพราะต้องการจะมา อ่านจารึกในเมืองมอญเก่าแก่นี้ แต่คำนวณดูแล้ว เวลาที่ทัวร์ คณะนี้ให้มีน้อยนิดจึงยกเลิก เป็นที่โล่งอกโล่งใจของผู้จัด

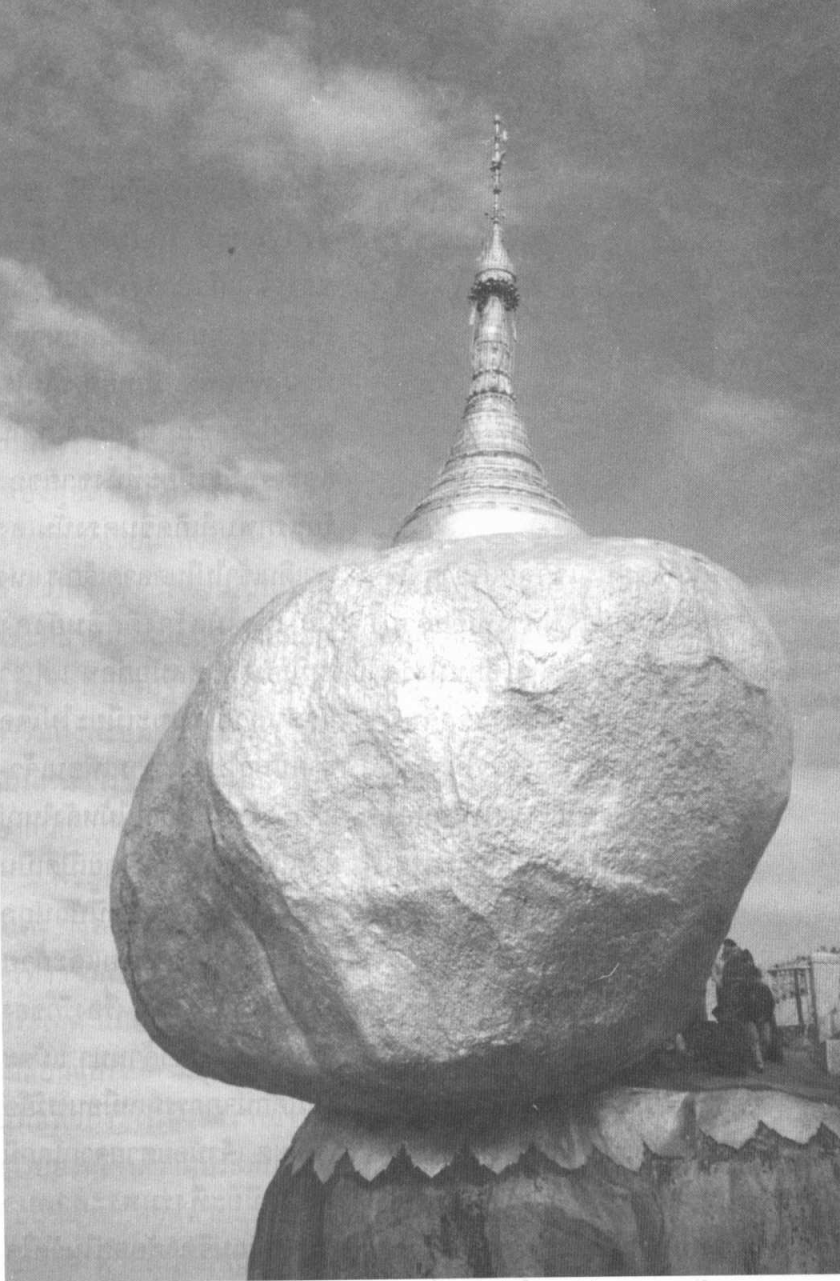
เส้นทางสู่มะละแหม่งนั้น ราบเรียบไม่ใช่เฉพาะถนนระดับ พื้นราบตรงฉิวเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงภูมิทัศน์สองข้างด้วย ที่โล่งเตียนเสมอดันเสมอปลาย อาจารย์วิถี พานิชพันธุ์ ไกด์ กิตติมศักดิ์ของเราเปรยขึ้นมาว่า วิธีการปราชมนกลุ่มน้อยของ พม่าคือ ถางป่าให้เรียบ หลาย คนเคลิ้มหลับไปก่อนถูกปลุกให้

ตื่นด้วยเสียงเพลงโฟล์คของ กำเมืองของจรัญ มโนเพ็ชร และ สุนทรีย์ เวชานนท์ ที่อาจารย์จิรั จันทร์ ประทีปะเสนเปิดให้กันฟัง ก่อนจะเล่าเรื่องมะเมียะและเจ้า น้อยสุขเกษมที่ได้ค้นคว้า และ เขียนขึ้นเป็นบทละครแต่ยังไม่ เสร็จ เหลือการเดินทางไปดู สถานที่จริง จึงร่วมเดินทางมา ในครั้งนี้ด้วย

ในยุคจักรวรรดินิยม อังกฤษยึดพม่าตอนใต้ได้ก่อน จึงแปลงเมืองมะละแหม่งซึ่งเป็น เมืองประมงเล็ก ๆ ให้เป็นเมือง ทำเป็นศูนย์กลางของการค้า นำ เข้าสินค้าจากอังกฤษ และส่ง ออกไม้สักจากพม่าที่ตัดเป็นซุง ล่องแม่น้ำสาละวิน นักประวัติ ศาสตร์ที่ศึกษาเศรษฐกิจของ ล้านนาในยุคช่วงปลายศตวรรษ ที่ ๑๙ และต้นศตวรรษที่ ๒๐ บอกเล่าเรื่องราวและเส้นทางเดิน ของพ่อค้าวัวต่าง ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นจีนฮ่อ ที่เดินทางนำคาราวานสินค้าจากยูนนานมาขาย ตามเมืองต่าง ๆ เช่น เชียงตุง เชียงใหม่ ลำปาง ระแหง (ตาก) และต่อไปยังมะละแหม่ง ขากลับ จะซื้อสินค้านำเข้าจากอังกฤษ กลับไปขายตามเมืองรายทางดัง กล่าว คนในสมัยนี้คงจะนึกภาพ การเดินทางแบบคาราวานไม่ ออกแล้ว เพราะอะไร ๆ ถูกทำให้ ง่ายด้วยเครื่องจักร เครื่องยนต์

แต่ในสมัยนั้นเจ้านายใน
 เชียงใหม่บังคับจ้ะรววยด้วยการค้า
 แบบกองคาราวานที่ใช้เวลาแรม
 เดือนแบบนี้ หลักฐานการบันทึก
 ของชาวอังกฤษที่มาทำการค้า
 หรือเดินทางมาสังเกตการณ์
 กล่าวพาดพิงถึงเจ้าอุบลวรรณ
 ผู้มีศักดิ์เป็นน้าของพระราชชายา
 เจ้าดารารัศมี เธอเป็นผู้หญิงแถว
 หน้าในยุคหนึ่งที่จัดการบริหาร
 การค้า และเป็นผู้เล่าให้ฝรั่ง
 อังกฤษฟังว่ากองคาราวานที่เดิน
 ทางระหว่างยูนนานมะละแหม่ง
 ที่มาพักแรมที่เชียงใหม่ มีจำนวน
 ม้าและพ่อราว ๗,๐๐๐-๘,๐๐๐
 ตัว ดั่งนั้นถึงไม่ใช่เรื่องประหลาด
 ที่เจ้าแก้ววรวงศ์ส่งเจ้าน้อยศุข-
 เกษมราชบุตรไปเรียนที่มะละ-
 แหม่ง เพราะเจ้าเชียงใหม่ทำ
 การค้ากับอังกฤษที่มะละแหม่ง
 รุ่งเรืองกว่าสยามซึ่งยังมีอุปสรรค
 ในการเดินทาง หรือจะมองเป็น
 เรื่องการเมืองก็ได้

คนที่ตามรอยมะเมื่อยะ เช่น
 อาจารย์จิริจันทร์ไปที่ไหนกันบ้าง
 พอเข้าเมืองมะละแหม่งซึ่งร่มรื่น
 ด้วยความเขียวครึ้มของต้นไม้
 ใหญ่้อย และแปลกตาด้วย
 บ้านเรือนแบบยุโรป เจาก็วะ
 นมัสการพระธาตุใจตะลัน ซึ่งเป็น
 พระธาตุประจำเมือง จำกันมาว่า
 เจ้าน้อยศุขเกษม กับมะเมื่อยะ
 เมื่อรักกันแล้ว ก็พากันมาสาบาน
 รักกัน ณ พระธาตุแห่งนี้ ผู้ที่

พระธาตุนันทราชวัน ที่หน้าผาใจทิโย หนึ่งในสามพุทธศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์สูงสุดที่ชาวพม่านับถือ
 ต้นกำเนิดของ "นิราศเจ้าจันทน์หม่อม" โดยนักเขียนชื่อโรหิตมาลา คำจันทร์

ทำการค้นคว้ามาอย่างละเอียด
 รู้ซึ่งถึงว่า คำสาบานนั้น มีความ
 ว่าถ้าหากใครนอกใจก็ขอให้คน
 นั้นอายุสั้น ผู้เล่าเรื่องนี้บอกต่อไป
 ว่า มะเมื่อยะมาเชียงใหม่พร้อม
 เจ้าน้อย แต่ไม่ได้รับการยอมรับ
 จึงต้องกลับบ้านเมืองตน ฝ่าย

เจ้าน้อยเสียใจแต่ก็ไปแต่งงาน
 กับเจ้าบัวชุมที่พ่อแม่สนับสนุน
 และไปรับราชการที่กรุงเทพฯ
 แต่ก็กินเหล้าเมายาทุกวันจน
 ตายไปในที่สุด คนเล่าจบตรงนี้
 แต่คนฟังสรุปว่าพระธาตุใจตะลัน
 ศักดิ์สิทธิ์ดีแท้ วัดพระธาตุใจตะ-

ลันตั้งอยู่บนเขาสูงเตี้ย ๆ ใจกลางเมือง เดินทางไปอีกด้านหนึ่งเป็นวัดเล็ก ๆ อีกหนึ่งวัดวิหารมีดสลัว แต่กระจกจกขึ้นที่ประดับประดาแวววาวในความมืด อาจารย์วิถีชี้เข้าไปในห้องเล็ก ๆ ให้เราไปนมัสการพระเชี้ยวแก้ว ในฝาแก้วรูปโค้งสูงที่อยู่กลางห้องมีพระเชี้ยวแก้วห้อยอยู่ รูปทรงคล้ายไข่มุกยวรีไหวพระเชี้ยวแก้วด้วยใจศรัทธาพอออกมาอ้ายมาลาเดินมากระซิบบ่นว่า “ผมเพื่อนักวิชาการเหลือเกิน มีใจใฝ่หาความจริงแบบเอาเป็นเอาตาย แต่ขาดศรัทธา ถ้ามองว่าใช่พระเชี้ยวแก้วจริงหรือไม่”

คืนนั้นเหนื่อยและอยากพัก จึงไม่ได้ตามอาจารย์จรรย์จันทร์ไปโรงเรียนเซนต์แพทริก ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เจ้าน้อยสุขเกษมเรียนหนังสือ อาจารย์จรรย์จันทร์กลับมาเล่าว่าโรงเรียนใหญ่โตมาก เสาต้นบ่อเรือ มีสระว่ายน้ำด้วย แต่ถูกปล่อยให้ทรุดโทรมแล้วตอนนี้รุ่งเช้าเราออกไปกับชายหลวง

นั่งแท็กซี่ไปตลาดที่มะเมียะขายของ และบ้านอุโบตัง เพื่อนของเจ้าแก้วนรวิฐที่เป็นผู้ดูแลเจ้าน้อย นัยว่าเจ้าน้อยมาอยู่บ้านเพื่อนพ่อ วันหยุด เดินไปตลาดไดวอชวิน ที่อยู่ใกล้ ๆ กัน และเจอมะเมียะที่นั่งขายของรักแรกพบก็เกิดขึ้นตรงนั้นเอง เราเดินเข้าไปในตลาดเล็ก ๆ แห่งนั้น เพิ่งไม้สร้างติดดินยังคงเหมือนตลาดสมัยก่อน แต่เราหาคนสวยเช่นมะเมียะไม่เจอ จากนั้นก็ไปแวะบ้านเพื่อนเจ้าแก้วนรวิฐ เป็นบ้านไม้หลังใหญ่ข้างล่างดูเหมือนจะเคยเปิดเป็นร้านขายของ แต่บัดนี้บ้านถูกปิดตาย เจ้าของชายและย้ายออกไปนานนมแล้ว เรื่องรักของสาวพม่าและเจ้าล้านนา แม้จะเป็นโศกนาฏกรรมเหมือนโรมิโอ-จูเลียต เจ้าน้อยตายจากโลกนี้แต่มะเมียะพึงร่วมพระศาสนา บวชเป็นแม่ชีอาศัยอยู่ในวัดใจตะลันนั่นเอง เจ้าอวาสเล่าให้อาจารย์จรรย์จันทร์ฟังว่า ตอนท่านมาอยู่เป็นสามเณรในวัดนี้ใหม่ ๆ มีแม่ชีชื่อตอนางเลียน ว่าง ๆ ก็มวนนุหรีให้คนไปขายในตลาดเหมือนที่มะเมียะเคยทำ เราจึงเข้าใจว่ามะเมียะ ซึ่งแปลว่ามรกตได้เปลี่ยนชื่อไปเป็นนางเลียน ไม่มีญาติพี่น้องนอกจากน้องชายเพียงคนเดียว แล้วแม่ชีคนนี้ก็สิ้นชีวิตในปี พ.ศ. ๒๕๐๕

คนที่อ้อมอกอ้อมใจที่สุดในการเดินทางมามะละหม่งเห็นจะไม่ใช่อื่นนอกจาก อาจารย์จรรย์จันทร์ ผู้ใฝ่ใจจะทำละครเรื่องมะเมียะให้เราได้ระลึกถึง วันเวลาเก่าก่อน และสอนเรื่องรักให้คนหนุ่มสาว

จากมะละหม่งมุ่งขึ้นไปเมืองใจที่ยอนันเป็นที่ตั้งพระธาตุอินทร์แขวน ระหว่างเดินทางอ้ายมาลาเล่าเรื่องเบื้องหลัง เจ้าจันท์ผมหอม ที่ปรารถนาจะเขียนถึงผู้หญิงในประวัติศาสตร์ เพราะไม่ค่อยมีการเขียนถึงจึงไม่รู้ว่าผู้หญิงล้านนาสมัยนั้นรู้สึกนึกคิดอย่างไร คราวนี้ชื่อ เจ้าจันท์ผมหอม ที่สำนักพิมพ์เคล็ดไทยพิมพ์ติดไปด้วย ๕ เล่ม ให้สมาชิกทั่วรั้วจับฉลาก เพื่อจะได้นั่งอ่านก่อนถึงพระธาตุ บางคนเอามา นั่งอ่านดัง ๆ

บ่ รักพี่แล้ว

ขอตายเป็นผี

บ่ ตอบวาที

ขอตายลับหน้า

พอถึงแบบสแคมป์เราก็เปลี่ยนไปนั่งรถกะบะใหญ่ ไร้หลังคามีไม้แผ่นเล็ก ๆ พาดให้นั่งเรียงกันเป็นแถว ๆ โยกเยกกันไป ในรถอย่างสนุกสนาน ราว ๔๐ นาที ก่อนจะถึงที่ที่รถขึ้นไปไม่ได้ จากนั้นถ้าใครแข็งแรงดีก็เดิน ถ้าใครไม่พร้อมก็นั่งเสลี่ยง มาคราวนี้คิดว่าร่างกายดีแล้ว แต่

เดินไปได้สัก ๑๐ ก้าว ก็รู้ว่าต้อง
นั่งเสด็จที่คนหามทั้ง ๔ พร้อม
อยู่แล้ว ศรัทธาของชาวพม่าเมื่อ
เทียบกันแล้ว ของเราอ่อนด้อย
กว่ามากนัก สามปีที่แล้วเราเดิน
ขึ้นพระธาตุอินทร์แขวนพร้อม ๆ
กับพ่อเฒ่าแม่เฒ่าที่นำลูกหลาน
มาด้วย นึกชื่นชมฝ่ายบ้านเมือง
พม่าที่ยังคงรักษาประเพณีการ
เดินขึ้นดอยไปสักการะพระธาตุ
และอดไม่ได้ที่จะหวนนึกถึงพระ-
ธาตุดอยสุเทพ ซึ่งกำลังจะกลายเป็น
สวนสนุกไปแล้วด้วยกระเช้า
ลอยฟ้า ไม่ต้องคิดถึงการทำบุญ
ด้วยการเดินขึ้นดอย และคำนึงถึง
ความศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตย์อยู่ทั้งดอย
จำได้ว่าคราวก่อน อาจารย์สุจิต
นักธรณีวิทยาร่วมเดินทางมา
พระธาตุอินทร์แขวนด้วย ตลอด
ทางเราฟังแต่การบรรยาย วิชา
ธรณีวิทยา ๑๐๑ ครั้งพอเดินถึง
บริเวณใกล้กับพระธาตุ เห็นหินที่
ตั้งแบบตกแหล่มีตกแหล่แบบ
พระธาตุอินทร์แขวน แต่ขนาด
เล็กกว่าอยู่หลายกอง อาจารย์
สุจิตร์ก็เริ่มอธิบายปรากฏการณ์
นี้ตามหลักวิชาที่รำเรียนมาทันที
จนเกือบลืมไปว่าเขาเรียกว่า
พระธาตุพระอินทร์โอบมาแขวน
ไว้ มาตรการนี้ย้ายมาลา คำจันทร์
นั่งลงไหว้สาและภาวนาด้วยใจ
เปี่ยมศรัทธา รำพึงรำพันว่า
ถ้ามาเห็นเสียก่อนคงเขียนเรื่อง
เจ้าจันทร์ ไม่ออก มีเสียงล้อเลียน

ว่า เจ้าจันทร์จะต้องไถ่ผมยาวถึง
๗ เมตรถึงจะลอดพระธาตุได้
ด้วยหินอามสีและทองคำเปลว
อันเป็นฐานพระธาตุนั้น ก่อน
มหิมา มิน่าข้าผู้หญิงห้ามเข้า
ใกล้พระธาตุเด็ดขาด แล้วก็มี
เสียงสอดขึ้นให้กำลังใจกันว่า
สำหรับนักเขียนแล้วจินตนาการ
สำคัญกว่าความจริงเป็นไหน ๆ
และที่สำคัญ สมัยนี้หากคนเขียน
หนังสือที่มีรากฐานทางวัฒนธรรม
ถึงพร้อมด้วยศรัทธา อัน
เป็นต้นธารของจินตนาการได้
ยากนัก

พระธาตุอินทร์แขวนใน
วันนี้ ยังคงตั้งตระหง่านรอรับ
ศรัทธาจากชาวพุทธในและนอก
ประเทศ แม้บริเวณรอบข้างจะ
เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สาม
ปีที่แล้วกระเบื้องโบราณของ
ยุโรปยังสร้างความประทับใจให้
กับผู้ชื่นชอบลวดลายและร่อง-
รอยอดีตมาบัดนี้พื้นหินอ่อนที่ปู
ยาวเต็มบริเวณ คอนข้างจะ
ลื่น แล้วก็ต้องถอนใจยาว ๆ เห็น
ที่เราจะหนีวัฒนธรรมบ้านหินอ่อน
หินแกรนิตไปไม่พ้นเสียแล้ว แต่
ความเรียบง่ายในการสร้างพระ-
ธาตุเล็ก ๆ บนหินก้อนยักษ์ก็ยังคง
อยู่ นึกถึงว่าเมื่อพุทธศาสนา
เข้าสู่สุวรรณภูมิ ณ บริเวณใกล้
เคียงกันนี้ คงเป็นอะไรที่เรียบง่าย
ถึงใจคน และดลให้เกิดศรัทธาที่
หมดจดตั้งใจเห็นเป็นพระธาตุ

อินทร์แขวน ต่อม บริสุทธิ และ
จริงใจ เทียบไม่ได้เลยกับความ
อลังการของคนในเมืองหลวงที่
เห็นและเป็นไปในพระธาตุขเวดาก
อง การปิดทองพระธาตุเสร็จสิ้น
ไปเมื่อปีก่อน หากช่างได้รับคำสั่ง
ให้สร้าง ๆ ๆ จนแทบจะไม่เห็น
ฐานพระเจดีย์แล้ว เป็นปัญหา
เกี่ยวพัน เงินกับศาสนาที่มองไม่
เห็นว่าจะจลันสุดเมื่อไหร่ และที่
ไหน ๆ ก็มีทั้งนั้น คนเกิดปีมะเมีย
ได้ไหว้สาพระธาตุขเวดากอง
ประจำปีเกิดสมใจ แล้วก็ต้อง
ทำใจไม่ให้เศร้าหมองกับการ
เปลี่ยนแปลง แน่นอนยอมรับได้
แต่อดมีปฏิกิริยาไม่ได้

การจาริกไปในแดนแห่ง
ศรัทธาและรักของชาวพม่า และ
ล้านนาสิ้นสุดลงเมื่อ ๒ เดือน
ที่แล้ว แต่ผู้จาริกยังไม่สิ้นศรัทธา
ที่จะหาหนทางเดินต่อไปในที่ซึ่ง
ไร้พรมแดนแบ่งประเทศ ปราศ-
จาก ความเหลื่อมล้ำทางเชื้อชาติ
ผิวพันธุ์ ทั้งการเชิดชูประเทศชาติ
และความแตกต่างของความคิด
ทางการเมือง หรือแม้กระทั่ง
อุดมการณ์อันยืนยง ที่จอห์น
เลนอน จินตนาและปรารถนา
นั้นจะเป็นไปได้สักเพียงใด หรือ
จะไกลเกินฝัน.

ทำไมเรา ไม่เอาไหน

ฉัน

เคยถามตัวเองเสมอว่า ทำไมเวลาเราไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เราจึงต้องไป “ส่งอารมณ์” หรือไป “สอบอารมณ์” กับครูของเรา ยิ่งคำหลังนี้ ยิ่งทำให้ฉันทั้ง ‘กลัว’ ‘เกรง’ และ ‘เกร็ง’ เป็นที่สุด

เมื่อแรก เวลาจะไปส่งอารมณ์ ฉันทำท่าเหมือนกลัวจะถูกจับได้ว่าไม่ได้ท่องหนังสือ และก่อนไป -- ก็จะไม่เร่งรีบปฏิบัติเพราะกลัวไม่มี “สภาวะจะไปส่ง” กลัวครูจะตำหนิ หรือไม่ก็อดเลื่อนชั้นจากเตรียมอนุบาล ขึ้นเป็นอนุบาล ทั้งที่แค่คิดเรื่องจะไปส่งอารมณ์ ก็ต้องถูกคัดตัวบรรจงเต็มบรรทัด ว่า มัวแต่วิตก ๆ ๆ ไม่ได้ปัจจุบัน ๆ ๆ หนึ่งร้อยจบ

ต่อมา เมื่อครูท่านหนึ่ง ยิ้มด้วยความเมตตา และให้กำลังใจ หลังจากฉันรายงานทุกสิ่งเสร็จสิ้นว่า “จำไว้ ไม่มีอะไรที่น่ากลัว เรามีหน้าที่ตามรู้เท่านั้นนะ” และนั่น ถือเป็นครั้งแรกที่ฉันเลิกกลัวการส่งอารมณ์ และกระจ่างชัดว่า คนที่คอยแต่จะคิดเข้าข้างตัวเองและสู้รู้อย่างฉัน จำเป็นต้องมีครูคอยกระหนาบไม่ให้พียงน!! หรือเผลอเดินชมสวนดอกไม้ระหว่างทาง แล้วคิดล่วงหน้าว่า งวดนี้ पास ชั้นแน่เลยเรา!!

แล้ววันหนึ่งฉันก็ร้องอ้อกับตัวเองขึ้นทำนองว่า ที่แท้การส่งอารมณ์ต้องมีสูตรสำเร็จแน่ ๆ ทั้งหมดทั้งมวล เขาแค่จะเช็ค อัตราการครองสติของเธอว่า ขณะนี้มีความถี่จำนวนเท่าใด เพราะการปฏิบัติธรรมนั้นแสนจะเป็นวิทยาศาสตร์ ถ้าคุณมาคิดนี้ ผลที่ได้มันต้องอยู่ตรงนี้ชัดเจน ดั่งมีชื่อเสียงเรียงนามว่าญาณนั้นญาณนี้ ซึ่งฉันฟังทีไร ฉันก็รู้สึกไกลตัวทีนั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว พอถึงหมดเวลา ก็จงส่งข้อสอบที่ทำเสร็จแล้วมาซะดี ๆ และที่สำคัญคุณโกงสอบไม่ได้ แม้คุณจะส่งคำตอบที่ขโมยเขามาแบบจ้างคนทำวิทยานิพนธ์ให้ แต่ครูจะ “ดับเบิลเช็ค” ค่ะ แล้วท่านจะรู้ทันที ว่ากลลวง, จำมาจากหนังสือหรือของแท้

สภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สารพัดจะสำแดงอาการ “ธรรมดา” ออกมาเรื่อย ๆ เป็นอาการแสนธรรมดาชนิดที่เราไม่เคย “ประจักษ์” มาก่อนเลย จึงหลงนึกว่า อาการเหล่านี้เป็นของแปลกและรู้สึกตื่นเต้นจนหลายครั้งไม่อาจ “ตามรู้” เฉย ๆ อย่างที่ครูแนะนำได้ และอาการเหล่านี้ก็ช้อนกลลวงเอาไว้ หากใครนึกว่า มันแปลกเสียจนต้องเอาไว้เก็บกัน!

ฉันเชื่อว่าสภาวะทั้งหมดในช่วงเวลาที่ปฏิบัติเข้มข้น มาให้เรา “ชิมเฉย ๆ” เมื่อได้ชิม ได้รู้สึก ก็เอาไว้ ‘ยังให้ทัน’ เวลาโดน “คุณไม่รู้อิโหนอิเหน่เลย...ย ให้ตายเถอะ” มันเข้าสิง!!

ซึ่งที่แท้จะเรียกว่ามันกระโดดเข้าสิง ก็ไม่ถูกนัก ที่แท้แล้วสมยอมให้มัน “ครอง” อย่างหน้าขึ้นตาบานมาโดยตลอด เพียงแต่ตอนนี้ คุณสติเริ่มเย็น “หมายเตือน” ชูไล่ที่เข้าให้แล้ว และถ้าไม่ไป

อาจต้องใช้วิชาตีสมนี่คือ “เผาไล่ที่”!! และจะว่าไปทั้งหมด ก็คือการแข่งในช่วงที่ “ที่ดิน” นี้ยัง “ใช้การได้” เท่านั้น อย่าได้หวังความถาวรในการออกโหนดหรือ นส๓. ให้เมื่อเลย

และในความรู้สึกของฉัน การบรรลุนิสิตาบัน ฯลฯ ก็แสนจะเป็นวิทยาศาสตร์ ฉันว่าเหมือนฟิล์ม X-ray ที่ปรากฏผลการทำงานของคุณสติแบบชื่อ ๆ ตามเนื้อผ้า ว่าต่อเนื่องตลอดเวลาได้มากน้อยเพียงไร นั่นเอง ถ้าตลอดเวลาไม่มีตกหล่นเลยเมื่อไร ชื่อเรียกของสภาวะนั้นคือ อรหันต์

ซึ่งเรื่องนี้ ฉันเคยเปรยกับเพื่อน เธอหัวร่อกึก “เธอมันเพี้ยนวะ!”

ไอ้เรื่องเพี้ยนนี้ขอเล่าแทรกสักเล็กน้อย ก่อนฉันจะหันหน้าเข้าวัด เพื่อนหลายคนที่เคยเป็นสาวก้ากันด้วยกัน ตกเตือนว่า “ระวังเพี้ยนนะเธอ”

ก็เจ้าเพื่อนคนนี้แหละที่ได้ตอบแทนฉัน “ยังกะตอนนี่เจ้าหล่อนไม่เพี้ยนงั้นนี่!”

เออเอาเข้าไป ฉันเลยทำตามที่เหมาะสมดูท่านายไว้ว่า “รู้ตัวใหม่ว่า “พุทธ”

เสีย” แปลเป็นภาษาชาวบ้าน คือปากไม่ติ ด้วยการทำหน้าที่เย้ยหยัน “ฉันว่าพวกแสบ ๆ เพี้ยน ๆ พวกฮิปปี หรือไม่กี่อาร์ทิสต์(บางคนเท่านั้นคะ* ชี้เกียจโดนเขาดู!) น่าจะกระเทาะเข้าไปถึงธาตุได้ง่ายนะ คนพวกนี้ชี้หมิ่นไล่ ชี้จับผิด ไร้กรอบและพยายามกระเทาะตัวเองแบบมะงุมมะงาหรามาโดยตลอดอยู่แล้ว”

วันหนึ่งฉันไปวัดที่ต่างจังหวัด และจากวันนั้น ทำให้ฉันซาบซึ้งใจว่าการสงอารมณ์ ไม่ได้มีขึ้น เฉพาะตอนเข้าคอร์สปฏิบัติแบบเข้มข้นหรอกนะโยม เมื่อหลวงพี่ดวงตาใสแจ๋วรูปหนึ่งถามขึ้นด้วยน้ำเสียงแสนธรรมดาว่ากับคนทั่วไปเขาชวนคุยเรื่องหุ่นว่า “ปีนี้โยมโกรธกี่ครั้ง”

เคราะห์ดีที่ผู้ถามครองสมณเพศ ไม่งั้นฉันคงนึกว่าประชด! ก็โธ...ถามเช่นนี้เป็นการ “ดูผิด” กันอย่างฉกาจจรรจ์ ถามความถี่เรื่องโกรธกับคนเช่นฉันนี่ละหรือ หลวงพี่หนอหลวงพี่!

ฉันอ้อมแอ้ม เกรงใจพระ “นับครั้งไม่ถ้วนเจ้าคะ เดียวจิต เดียวจิต”

และบัดนี้ ฉันขอสงอารมณ์กับผู้อ่าน ที่ฉันทั้งหวาดและทั้งกลัว โดยทั่วไปฉันเขียนเรื่องให้หนังสือเล่มไหน ไม่เคยกลัวเลย ด้วยไม่ค่อยกลัวผู้ที่มีสติปัญญาควบคุมกันมา นั้นหมายถึงสติปัญญาแบบฉลาด ๆ ทางโลก เพราะฉันไม่เคย(กล้า)ลงทะเลเบียนในมาตรวัดนั้น แถมยังประกาศตัวเองของบ่เปรี้ยวมาโดยตลอดว่า ตนนั้นขออยู่ในมาตรวัดของคนของความรู้สึกนึกคิด

แต่สำหรับหนังสือเล่มนี้ ฉันต้องกลั่นใจเขียนมาหลายเล่มแล้ว ด้วยจินตนาการว่าผู้อ่านเป็นผู้มีสติอันจะนำไปสู่ปัญญา แบบมีสติก่อนปัญญา ตามมาทีหลัง

ใครเล่าจะไม่หวาดไม่กลัว กลัวจะจับได้ว่า สภาวะที่ผ่าน ๆ มาของฉันมันไม่เอาไหนจริง ๆ

และเมื่อเกิดความกลัวที่นี้ เจ้าทักษะในการ “รวบคำ ลำดับคิด” ก็เลยรวน สนิมขึ้นทำงานไม่อัตโนมัติเหมือนที่ผ่าน ๆ มา มันจะงะงะเสียจนฉันกลัวว่าตัวเองจะเขียนหนังสืออีกไม่ได้ และกลายเป็นคนธรรมดา! คิดดูเถิดคะ ว่าฉันซบซ้อนได้ถึงเพียงนี้ นึกว่าตัวเองพิเศษกว่าคนอื่น ตรงเขียนหนังสือได้!!

เครียดคะเครียด เมื่อเครียดก็ซื้อทุเรียนมารับประทานทุกวัน กินไปก็คิดพล็อตไป หวังให้คนอ่านทั้ง ดั่งนี้คะ

๑. จำเราจะเขียนเป็นนิยายดีกว่า ให้สามีเป็นนักวิทยาศาสตร์ ผัง

ไม่ใคร่ซิปเข้าไปในหัวของภรรยา ทุกครั้งที่จิตปัญญาการ ไม่ใคร่ซิปจะอ่านออกมาจากสมองเพราะนั่นคือการเคลื่อนไหวครั้งแรก ก่อนที่สมองจะสั่งการไปยังระบบประสาท กล้ามเนื้อ ฯลฯ จากนั้นเครื่องจะแปรค่าออกมาต่อกับคอมพิวเตอร์และพริ้นท์ออกมา

ความคิดจะกระโดดไปตรงนั้นตรงนี้ สนุกตรงภรรยาคิดด่าสามีมากมาย แต่กลับมีวิธีพูด แนววิยะวาจา จนสุดท้าย เรื่องนี้จบลงตรงที่ วิทยาศาสตร์ไปไม่ถึงไหน เพราะเจ้าเครื่องที่ว่านี้ แม้จะพัฒนาเพียงไรก็ยังมีความเร็วจำกัด มีจากหนึ่ง สองสามภรรยาตาเหลือกเพราะเครื่องได้พิมพ์ความคิดออกมาไม่ขาดสาย แต่เครื่องมือนี้ก็ยิ่งหยาบเกินกว่าจะไล่จับเรื่องราวที่แวบไปแวบมาตลอดเวลาได้หมด

๒. อย่างกระนั้นเลย เล่าเรื่องท่องเที่ยวพม่า ไปนมัสการพระธาตุอินทร์แขวนดีกว่า เล่าถึงการปฏิบัติภาวนาของคนพม่า หรืออาจเปรียบเทียบว่า ศาสนาพุทธเข้าไปประเทศไทย แล้วเกิดใหม่ตามภูมิภาคที่เป็นพ่อแม่ เช่น เล่าตอนคนพม่าพูดกับฉันว่า “ดูเถอะ คนพม่าไม่มีใครแขวนพระเครื่องหรือห้อยพระพุทธรูปเจ้าอยู่ในใจเราตลอดเวลา” ให้เรื่องจบลงตรงที่ พอกลับมาเมืองไทย มีแต่คนมาขอ “คอ” ของสามีฉัน เพราะเขาห้อยพระ “หลวงปู่ทวด”(เหยียบน้ำทะเลจืด)และหลายคนรังคอกเขาจนกระดูกแทบเคลื่อน พร้อมบอกราคาเช่าด้วยแววตาที่พร้อมจะต่อรอง!

๓. หงุดหงิด ๆ อุตส่าห์ ไปซื้อทุเรียนก้านยาวมาแทนหมอนทอง แต่ก็ยังอับจนปัญญา จึงอยากเขียนเรื่อง “คำ” ที่คนโบราณเคยเท่าทัน แต่คนปัจจุบัน ใช้ไปยั้งจั้น ๆ โดยเริ่มเรื่องว่า

“ฉันเคยสงสัยเรื่อง “ธาตุ” นึกถึงคุณย่าที่เป็นหมอแผนโบราณ จำได้ราง ๆ ว่าคุณย่าเคยเอาเข็มจิ้มคนข้างบ้านที่นอนแผ่เหมือนศพ แล้วยิ้มละไมแบบไม่กลัวสักนิด “ให้เลือดลมมันเดิน”

คนโบราณฉลาดลุ่มลึก คำที่เขาใช้เรียกนั้น บ่งบอกถึง ‘ความเท่าทัน’ ใน “มนุษย์ที่กำลังอ้าปากพะยาบ ๆ พุดเข้าข้างตัวเอง พุดสงสารตัวเอง ฯลฯ” ตรงหน้า ได้เป็นอย่างดี จึงไม่แปลกและฉันเชื่อสนิทใจไม่กังขาว่า ทำไมในสมัยของพระพุทธองค์จึงมีคนที่ยังธรรมแล้วบรรลุโดยทันที

หรือแม้แต่คนที่ “เป็นลม” ที่คนโบราณเรียก ‘ย้อ ๆ’ นั้น เขาชี้เกี้ยวขยายความว่า มนุษย์ผู้นี้เกิดสภาวะไม่สมดุลขึ้น เพราะธาตุลมเป็นเหตุ หรือครั้นเนื้อครั้นตัว คำนี้ บอกสภาวะดิน น้ำ ลม ไฟ ได้น่ารักที่สุด

(เขียนมาถึงตรงนี้ ฉันก็ให้กระจ่างใน “กัณฑ์” ของตน ชนิดแจ๋วแห้ว ขึ้นมาอีก ก็เพราะฉันช่างวิเคราะห์นี่เอง ทำให้คุณต้องส่ายหน้า เหมือนจะลุ่นเวลาฉันมาส่งอารมณ์ ทำนองว่า เขาให้อยู่กับปัจจุบัน ใ้ฉันก็วิเคราะห์ให้อยู่นั่นแหละ!)”

แล้วอาจพูดเลยไปถึงเรื่องเพลง ที่นึกได้ตอนนี้คือเพลงพระราชนิพนธ์ “แสงเทียน” ที่ท่อนหนึ่งร้องว่า “นิจจิงสังขารนั้นไม่เที่ยง เสี่ยงบุญกรรมทุกคน เคยทำกรรมไว้ก่อน เขิญปวงเทวดาข้าว่ายวอน ขอพรคุ้มไปชีวิตหน้า” แล้วรวบรวมเพลงที่สะท้อนศรัทธาในพุทธศาสนา

เฮ้อ...แต่ฉันก็ไม่ได้เขียนทั้งสามเรื่องนั้น เพราะความกลัวไม่แจ้ง ได้ทำลายทุกสิ่งลง

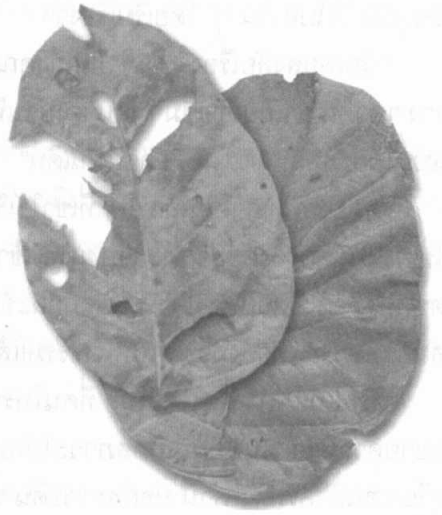
เท่านั้นยังไม่พอ คราวหน้าถ้าไปวัดเดิมที่ จ.ลำปาง ฉันจะตอบหลวงพี่ว่า นอกจากไม่กล้าเขียนต้นฉบับดังที่กล่าวมายาวเหยียดนี้แล้ว

ฉันยังโกรธ เครียด หาทางโยนความผิดให้คนอื่นตลอดเวลาและตลอดปี หากต้องทำอะไรให้ “ทันเวลาที่กำหนด” แล้วมันหมิ่นเหม่จะทันไม่ทัน

นอกจากนั้น แม้จะไม่เริ่มต้นว่าใคร แต่เรื่องผสมผลเสลาก็ ทุบย่อย!!

และเหนืออื่นใด กว่าหนังสือเล่มนี้จะออกมา เรื่องนี้คงเลิกฮิตไปแล้ว แต่ฉันขอสารภาพไว้ ณ ที่นี้เลยว่า ทุกครั้งเวลาเชียร์บอลโลก

ฉันไม่เคยมีสติตั้งหลงเหลืออยู่กับตัวเองแม้แต่บ่อย
เชื่อแล้วค่ะ ว่าเราต้องส่งอารมณ์กันทั้งชีวิต.

นมัสการ

พระบรมศาสดา..

จำเนียรวันเวลาที่ผ่านไป
สองพันห้าร้อยสี่สิบห้าพรรษากาล
บัดนี้วัด, วัง, บ้าน ..พัลวัน

ไม่รู้ไหน "วินัย" ไหน "ธรรมะ"
ไม่รู้ไหน "ละ" ไหน "ยึดมั่น"
ยกพวกขึ้นหน้าด่าทอกัน
ไม่เกรงกลัวนรกสวรรค์ชั้นใดใด

มีวัดบ้าน, วัดป่า, วัดสามานย์
มีลัทธิศาสดาแย้งกัน "ใหญ่"
พุทธพจน์รจนามาอย่างไร
อัครซีพจน์แปลงไปปรับใช้ตน

มีกฎบัตรกฎหมายไว้ปกครอง
เอาไว้ชี้ครรถดด้วยเหตุผล
กระทั่ง "พรหมจรรย์" ถูกผ่านพ้น
เหลือแต่พวก "นักปล้น" สุมหัวกัน

แต่งตั้งพวกตั้งหมู่ตั้งกู-มึง
ให้ก้าวถึงที่หมาย..ที่ไผ่ผืน
ให้ยศฐาบรรดาศักดิ์เพราะผลักดัน
ผลประโยชน์ทั้งนั้น...แบ่งกันกิน

แล้วยกหูชูหางสร้างสาวก
สกปรกแปลกแยกแลกทรัพย์สิน
เหยียบคำสอนศาสดาเป็นอนาคน
หยามหมิ่นผู้รู้..วิญญูชน

พระบรมศาสดา...

ยังนับวันการพระศาสนาถึงสืบสน
อ้างสัมมา-มิจฉา "ทิฏฐิ" ..อลวน
จะ "หลุดพ้น" อย่างไรเล่า..พระศาสดา ฯ c~

ประวัติศาสตร์ผู้หญิง

วันนี้...ฉันได้เรียนรู้เรื่องราวยิ่งใหญ่มา ราเบียเล่าเรื่อง “ประวัติศาสตร์ผู้หญิง” ซึ่งแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Herstry แทนที่จะใช้คำว่า Histry (ประวัติศาสตร์) อย่างที่ใช้กันทั่ว ๆ ไป คำว่า Histry นั้นก่อนมาจากคำว่า His Story ซึ่งแปลว่า เรื่องราวของผู้ชายเหล่านั้น ดังนั้น Herstry – Her Story จึงมีความหมายว่า เรื่องราวของเธอผู้หญิงเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม ก็ยังถือเป็นความรู้กระแสรองเท่านั้น

เป็นความรู้จากโลกตะวันตก ที่ราเบียบอกว่าต้องเทียบกับวัฒนธรรมของเราเองด้วย ว่ากันว่าระบบภาษาก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ถูกใช้เพื่อกดขี่ทางเพศ เช่นเดียวกับการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ผ่านสายตาผู้ชาย ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่เขาจะถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ มุมมองของตน แม้จะไม่ได้มีเจตนาร้ายหรือแสวงหาประโยชน์ใดเลยก็ตาม แต่นั่นก็ทำให้คุณค่าของผู้หญิงถูกลดทอนลง เพราะเธอไม่อาจเชื่อมโยงตนเองกับความรู้และขบวนการเคลื่อนไหวของมนุษยชาติได้อย่างเต็มที่ในฐานะผู้หญิงคนหนึ่ง หากจะได้รับการบันทึกหรือเล่าชานกับเขาบ้าง ก็เฉพาะในกรณีพิเศษ ซึ่งนาน ๆ ครั้งจะปรากฏ ฉะนั้น การที่เรื่องราวของเธอได้รับการบันทึกในหน้าประวัติศาสตร์ก็เป็นเพราะ “ความเป็นผู้หญิงพิเศษ” ของเธอ มิใช่ในฐานะที่เป็นผู้หญิงคนหนึ่งแต่อย่างใด

แม้ในหนังในละคร เธอคงจะเห็นแต่ภาพผู้หญิงดีในกรอบ (นางเอก) กับภาพผู้หญิงร้ายที่ร้องกรี๊ด ๆ ผู้หญิงธรรมดา ๆ อย่างฉันที่วันหนึ่งอาจแสนดี ขณะที่วันต่อมาอยากจะร้องกรี๊ด ๆ บ้างเลยไม่รู้ว่าจะวางตัวเองไว้ตรงไหน มองดูเธอเหล่านั้นเล่นบทบาทไป ผันเฟื่องว่าจะได้เป็นนางเอกกับเขาบ้าง แต่เมื่อความพยายามยิ่งยวดที่จะเป็นนางเอกให้ได้ขาดผิงลง (ฉันหมายถึงวันที่อยากจะร้องกรี๊ด ๆ มันมาถึง) ก็ได้แต่ปลอบใจตัวเองว่ามันเป็นแค่หนังแค่ละครเท่านั้นเอง อย่างไรก็ตาม มันไม่ใช่นักที่จะเข้าถึงความจริง ฉันจึงยังคงสับสนต่อไป หวังว่าเธอคงเข้าใจ

นี่เป็นครั้งแรกที่ได้ฟังบรรยายวิชาประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา ชีววิทยาแบบที่ทำให้ความเป็นผู้หญิงข้างในฉันเติบโต ข้างเป็นคำบรรยายที่ยิ่งใหญ่และทรงพลัง !

แต่ขณะเดียวกัน ก็ทำให้ฉันเข้าใจผู้ชายมากขึ้นด้วย เข้าใจว่าทำไมเขาจึงบ่มเพาะความเป็นชายแบบที่เราเห็นและคาดหวังกัน ทั้งหมดทั้งมวลนี้ไม่ใช่ความผิดของใครแม้แต่หน่อย โลกหมุนเคลื่อนไปและจะหมุนกลับมาเสมอ โลกสอนเราถึงกฎอนิจจัง กฎแห่งความไม่เที่ยงแท้ที่แสนจะเที่ยงแท้ !

ความรู้สึกดังกล่าวทำให้ฉันอยากร้องไห้ขึ้นมา

.....

เธอลองอ่าน Her Story คุณนะ ฉันหวังว่าเราจะมีโอกาสได้คุยกันว่าเราจะก้าวกันต่อไปอย่างไรดี

ภาพประกอบจาก ศิลปวัฒนธรรม ลำดับที่ ๒๗๑ ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๔๕

Her Story

- ประมาณ ๕ ล้านปีก่อน มนุษย์ก่อนยุคปัจจุบัน ซึ่งใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่บนต้นไม้ได้ลงมาอาศัยอยู่บนพื้นดิน และนี่เป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ผู้หญิงด้วย เพราะเมื่อเธอหัดเดินหลังตรง กระดูกเชิงกรานจึงไม่อยู่ในท่วงท่าที่พัฒนาได้อีก สะโพกของเธอจึงไม่ขยาย

ขนาดที่จำกัดของกระดูกเชิงกราน ทำให้น้ำหนักศีรษะของทารกถูกจำกัดด้วย ดังนั้นระบบประสาทบางระบบจะยังไม่พัฒนาจนสมบูรณ์ในครรภ์ มนุษย์จึงเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดแรกที่พัฒนาสมองโดยเรียนรู้ผ่านทางภาษาและวัฒนธรรม ภายหลังจากคลอด

- งานและภาระหน้าที่ของผู้หญิงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งได้สร้างความกดดันแก่เธอ - การคลอดลำบากมากขึ้น ต้องใช้เวลาเลี้ยงดูลูกมากขึ้น ต้องการความช่วยเหลือยาวนานขึ้น

ผู้หญิงยุคก่อนมนุษย์นี้ เป็นสัตว์เพศเมียชนิดแรกที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ภายหลังคลอด

- พัฒนาการแบ่งปันอาหาร เพราะต้องช่วยเหลือกัน จึงเกิดการร่วมมือกันระหว่างผู้หญิง แต่ขณะเดียวกันผู้ชายก็ต้องปรับตัว แทนที่จะกินอาหารทันทีในบริเวณที่ล่าสัตว์ได้ ก็ต้องมี

ภาระมากขึ้น คือ ลากเนื้อกลับ “บ้าน” มาให้ผู้หญิง จึงเกิดความร่วมมือกัน และมีกรแบ่งแยกพลังกำลังความแข็งแรงทางกาย

- เริ่มต้นการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ โดยมีเพศสัมพันธ์เพื่อแลกกับเนื้อสัตว์ ผู้หญิงจึงเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเพศสัมพันธ์ได้ตลอดเวลา เพื่อต้องการแลกกับเนื้อสัตว์ที่ผู้ชายล่ามาได้

- สมองของมนุษย์พัฒนาขึ้น เมื่อสมองเจริญเติบโตมากขึ้น ได้แยกออกเป็น ๒ ซีก คือ

สมองซีกซ้าย ควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อในร่างกายซีกขวา ทำงานเกี่ยวกับคำพูด ภาษา คิดเป็นเส้นตรง - มีอดีต ปัจจุบันอนาคต เป็นนามธรรม สัญลักษณ์และการคำนวณ

สมองซีกขวา ควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อในร่างกายซีกซ้าย เป็นส่วนที่เก่าแก่กว่า ทำงานเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ความรู้สึก เห็นภาพกว้าง เห็นเป็นองค์รวม จินตนาการ ผสานสอดคล้อง

๑๐ **คอร์ปัส คัลโลซั่ม (corpus callosum)**

เป็นประสาทที่เชื่อมสมองทั้ง ๒ ซีก เหมือนกับสะพานที่คอยบอกว่า สมองแต่ละส่วนทำอะไรอยู่บ้าง ผู้หญิงมีประสาทส่วนนี้มากกว่าผู้ชาย ประมาณ ๑๐-๓๐% หมายความว่าเด็กผู้หญิงเมื่อคลอดออกมาแล้วนั้นจะมีความสามารถในการประสานประสาทจากสมองทั้งสองซีกมากกว่าเด็กผู้ชาย

ส่งผลให้ผู้หญิงสามารถ ๑.แสดงความรู้สึกได้ง่ายกว่าผู้ชาย ๒.สำนึกรู้กับความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกันได้ดี ๓.ทำงานได้หลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน

และเช่นเดียวกัน **ส่งผลให้ผู้ชายสามารถ** ๑.ปิดบังความรู้สึกของตนเองได้ดีกว่า ๒.จดจ่อตั้งใจอยู่กับงาน ๆ เดียวได้ดี ๓.สามารถแยกตัวเองออกจากผู้ถูกล่า เพื่อให้ฆ่าได้ง่ายขึ้น เช่น แยกความรู้สึกกลัว สงสาร ได้ในขณะที่ล่าสัตว์

การแบ่งยุคตามแบบของนักมานุษยวิทยา

๑๐๐,๐๐๐ ปีก่อน (ยุคหินเก่า)

เป็นยุคที่มนุษย์ปัจจุบันที่มีความฉลาดอุบัติขึ้นและพัฒนาขึ้นมา เป็นสังคม วัฒนธรรมที่เท่าเทียมร่วมไม้ร่วมมือ วัฒนธรรมมีเพศสัมพันธ์อย่างอิสระ ใช้ชีวิตเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ จาริก มีบางแห่งที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

ธรรมชาติคือบ้าน มีความศักดิ์สิทธิ์ และมีความเป็นหญิง

๑๒,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ ปีก่อน (ยุคหินใหม่)

ยุคเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ที่เป็นผู้หญิง (Female Earth Goddess)

มีการเปลี่ยนของภูมิอากาศ อากาศแห้งแล้ง ฝนน้อยลง เกิดทะเลทราย มนุษย์จึงตั้งถิ่นฐานอยู่ตามแหล่งน้ำ ประชากรหนาแน่นมากขึ้น เกิดการ

ตั้งเมือง มีการค้าเพิ่มขึ้น ยุคนี้เองที่ผู้หญิงเรารู้จักการปลูกพืช โดยนำเมล็ดไปหยอดไว้ในดิน เริ่มรู้จักการทำเกษตร เกษตรกรรมเป็นงานของผู้หญิง

สังคมมีความสงบ มีความขัดแย้งบ้าง แต่ไม่พบหลักฐานการทำสงคราม

มีการนับถือเทพเจ้าผู้หญิงในวัฒนธรรมต่าง ๆ การล่าสัตว์มีความสำคัญน้อยลง พบหลักฐานการทำพิธีกรรม เครื่องปั้นดินเผา งานศิลปะ

มีวัฒนธรรมของการร่วมมือระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจคือ มีเทพเจ้าผู้หญิงที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ แต่จะพบผู้ชายที่เป็นพี่ชายหรือน้องชายปรากฏอยู่ด้วยเสมอ เป็นการแสดงถึงการไม่มีใครคนใดคนหนึ่ง เพศใดเพศหนึ่งเป็นศูนย์กลางอำนาจ

ช่วงปลายของยุคนี้ที่เกษตรกรรมเกิดการขยายตัว ผู้หญิงจึงคิดวิธีการทำงานต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และเพราะข้อจำกัดของร่างกาย ผู้หญิงจึงเชื่อเชิญให้ผู้ชายเข้ามามีส่วนร่วมในการเกษตร แต่หลังจากยุคนี้ ผู้ชายก็เข้ามาควบคุมระบบเกษตรกรรมอย่างเต็มตัว

พร้อมกับที่ผู้ชายเริ่มรู้ว่าตนเองมีส่วนร่วมสัมพันธ์อย่างไรต่อการใช้กำเนิดเด็ก จึงเริ่มคิดที่จะสืบทอดมรดกให้แก่ลูกของตนเองเท่านั้น ทำให้ต้องทราบให้ได้ว่าเขาเป็นพ่อของเด็กอย่างแท้จริง จึงเกิดการควบคุมทางเพศกับผู้หญิง และนี่เอง เป็นจุดเริ่มต้นของการกดขี่ทางเพศ!

๖,๐๐๐ - ๓,๕๐๐ ปีก่อน

ยุคเทพเจ้าแห่งฟ้าฟากที่เป็นผู้ชาย (Male Sky Gods)

เป็นยุคเริ่มต้นของสังคมชายเป็นใหญ่ ทะเลทรายเพิ่มขึ้น ทำให้ขาดแคลนอาหาร เมืองเริ่มหนาแน่นมากขึ้น มีการลักขโมย สังคมรวมศูนย์ขึ้น จึงให้ผู้ชายเป็นผู้นำ เพราะผู้ชายเก่งในการล่า เป็นยุคที่พบหลักฐานการทำสงคราม เกิดการแย่งชิงผู้หญิง เด็กและผู้หญิงกลายเป็นวัตถุสิ่งของ อยู่ในความครอบครองของ

ผู้ชาย มีการกดขี่ทางเพศ ควบคุมผู้หญิงในด้านเพศสัมพันธ์เพื่อสืบมรดกแก่ลูกของตนเอง

นักโบราณคดีขุดพบหลักฐานว่ามีพระเจ้าผู้หญิงถูกทำร้ายโดยผู้ชาย หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดระบุว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคนี้ คือ พระเจ้าผู้หญิงที่มีชื่อว่าเทียเม็ต ถูกฉีกทิ้งร่างกายโดยมาดซึ่งเป็นลูกชายของตนและหลังจากนั้น ก็พบแต่หลักฐานห้ามเคารพนับถือพระเจ้าผู้หญิง ดังปรากฏในพระคัมภีร์เก่า เช่น ภาควัทยา ในคัมภีร์พระเวท

ผู้ชายได้พยายามทำให้พระเจ้าผู้หญิงหายไป (โดยไม่จดบันทึก) แต่ในทุกหนทุกแห่งจะพบผู้คนที่ยังเคารพนับถือพระเจ้าผู้หญิง โดยเฉพาะในชนบท ผู้คนจะรักษาความเชื่อนี้ไว้ได้มากกว่าคนเมือง

๒,๖๐๐ ปีก่อน

เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

ท่ามกลางสังคมที่เลวร้าย เกิดขบวนการต่อต้านสังคมแบบชายเป็นใหญ่ดังกล่าว โดยศาสนานักคิดต่าง ๆ ที่พยายามพัฒนาความเป็นหญิง และนำเสนอออกสู่สังคม

พระพุทธรเจ้า โสเครติส เล่าขุ ประกาศกยิว เริ่มปฏิรูป เปลี่ยนแปลงสังคม พัฒนาความเป็นหญิงและประกาศสัจจะนี้ต่อมนุษย์ หลังจากนั้น พระเยซู พระโมฮัมหมัด เน้นย้ำในสิ่งเดียวกัน คือ สอนให้รักและดูแลเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นลักษณะของความเป็นหญิง แต่สังคมชายเป็นใหญ่ก็ยึดพื้นที่กลับมาได้อีก ในศูนย์กลางอำนาจมีการทำลายศาสนาที่มีพระเจ้าผู้หญิง อย่างไรก็ตาม ในระหว่างนี้ บริเวณรอบนอกจากศูนย์กลางอำนาจก็ยังคงมีการนับถือพระเจ้าผู้หญิงอยู่ ในสังคมตะวันตกยุคนี้ ยังพบผู้หญิงที่นำพิธีกรรมทางศาสนา

จนกระทั่งสังคมชายเป็นใหญ่สามารถยึดพื้นที่ในส่วนกลางของศูนย์รวมอำนาจได้ทั้งหมด ผู้หญิงในทุก ๆ อารยธรรมจึงถูกควบคุม ถูกทำร้าย

๑,๕๐๐ ปีก่อน - ปัจจุบัน

๑ ในยุโรป มีการเผาแม่แมดทั้งเป็น ประมาณ

๙ ล้านคน แม่แมด เป็นชื่อที่แนวคิดสังคมชายเป็นใหญ่ใช้เรียกผู้หญิงที่นับถือพระเจ้าผู้หญิงหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเป็นหญิง ถ้าเทียบกับวัฒนธรรมไทยคงเช่นเดียวกับผีฟ้า หรือแม่หมอโลกตะวันตกยุคนั้นเกิดโรคระบาด จึงมีการสร้างความเชื่อว่าเป็นเพราะแม่แมด บทลงโทษผู้หญิงเหล่านี้คือตาย

๑ ในจีน ผู้หญิงถูกมัดเท้าให้เล็กจนกระดูกแตกละเอียด เท้าที่บอบบางจนเดินแทบจะไม่ได้นั้น ถูกทำให้เชื่อว่ามีเสน่ห์ทางเพศ นอกจากนั้น ยังมีการฆ่าทารกเพศหญิงจำนวนมากในปัจจุบัน เพราะกฎหมายจีนอนุญาตให้มีลูกได้คนเดียว วัฒนธรรมจีนให้ความสำคัญกับลูกชาย ดังนั้น ชะตากรรมของลูกสาวคือตาย

๑ ในอัฟริกา แม่ทำการตัดปมกระสันให้ลูกผู้หญิงด้วยตนเอง เพราะถูกทำให้เชื่อว่าผู้หญิงไม่ควรมีความรู้สึกทางเพศ ทำให้ทารกหญิงติดเชื่อและเสียชีวิตจำนวนมาก จนปัจจุบันกฎหมายอนุญาตให้ทำการตัดปมกระสันนี้ได้ อย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยแพทย์ในโรงพยาบาล!

ปัจจุบัน

เป็นยุคแห่งการตื่นรู้ครั้งยิ่งใหญ่ (Great Awakening)

เป็นยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง สถานการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงมาตลอดนั้น ได้ทำให้ผู้คนเปลี่ยนระบบคิด ด้วยความตระหนักดีว่าเราทั้งหลาย ต่างกำลังทำร้ายโลกและตนเอง

จึงเป็นยุคที่ผู้หญิงลุกขึ้นมาพูดเพื่อตนเอง และเท่านั้นยังไม่พอ มีผู้ชายที่กระทำเช่นนี้ด้วยเหมือนกัน และนับวันจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ พวกเขาพูดเพื่อผู้หญิง ซึ่งทำยที่สุดก็คือพูดเพื่อมนุษยชาติทั้งหมด

พวกเราในปัจจุบันต่างก็มีชีวิตอยู่ในยุคนี้ และเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการตื่นรู้ครั้งยิ่งใหญ่ที่กำลังดำเนินไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่งดงาม.

สตรีและเด็ก

ข้อมูลจากศูนย์ริเบตเพื่อสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย
แปลโดย โครงการผู้หญิงเพื่อสันติภาพและความยุติธรรม

การละเมิด
ในริเบต

สิทธิสตรี

สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้หญิงชาวริเบตถูกล่วงละเมิดตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง ผู้หญิงริเบต โดยเฉพาะสามเณรี ยังคงถูกจับอยู่เสมอ เมื่อแสดงความคิดเห็นตามสิทธิเสรีภาพที่พึงมีพึงได้ ในคุณนั้นพวกเธอจะถูกปฏิบัติอย่างเลวร้ายและถูกทารุณ ผู้หญิงริเบตยังถูกบังคับให้ทำหมัน ซึ่งรวมไปถึงการคุมกำเนิดและทำแท้งด้วย

ประเทศจีนลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงทุกรูปแบบ เมื่อปี ๒๕๓๓ เมื่อพิจารณาทั้งตามกฎหมายในประเทศและข้อบังคับสากล ประเทศจีนล้มเหลวที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงในนิคม ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลจีนมีการวางแผนนโยบายและกฎเกณฑ์ ที่เลือกปฏิบัติ และใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงนิคมอย่างต่อเนื่อง

นักโทษหญิง

ผู้หญิงนิคมมีบทบาทสำคัญเสมอมาในการสนับสนุนและปกป้องสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพของนิคม ตั้งแต่รัฐบาลจีนเข้ายึดครองนิคมเมื่อปี ๒๕๐๒ ผู้หญิงโดยเฉพาะสามแฉวี จะเป็นผู้นำในการเดินขบวนประท้วงอย่างสันติ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลจีนยุติการกดขี่ชาวนิคม ในจำนวนนักโทษการเมืองที่ถูกจีนคุมขังอยู่ในคุกทั่วทั้งนิคมนั้น ๒๖% เป็นผู้หญิง จากข้อมูลเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๔๒ มีนักโทษการเมืองที่ทราบจำนวนแน่นอน ๖๑๕ คน ในจำนวนนั้นเป็นผู้หญิง ๑๖๒ คน และ ๘๐% ของนักโทษหญิงเป็นสามแฉวี

สภาพในคุกสำหรับผู้หญิงนั้น แย่แกว่ามาตรฐานสากลยิ่งนัก ไม่มีการจัดหาผ้าอนามัยไว้ให้สำหรับช่วงที่ผู้หญิงมีประจำเดือน ที่ร้ายกว่านั้นคือผู้หญิงจะไม่ได้รับอนุญาตให้ชำระล้างเป็นเวลา นานนักโทษเหล่านี้ต้องทำงานหนัก ถูกบังคับให้บริหารร่างกาย และถูกทารุณต่าง ๆ นานา ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

แม้จะถูกทารุณอย่างไรร้าย นักโทษหญิงยังคงทำการประท้วงเจ้าหน้าที่จีนในคุกอย่างต่อเนื่อง วันที่ ๑ พฤษภาคม (วันแรงงาน) และ ๔ พฤษภาคม (วันเยาวชน) ๒๕๔๑ นักโทษในคุกตราปี้ เริ่มการประท้วงเพราะถูกบังคับให้เข้าร่วมพิธีชักธงชาติจีนทันทีที่การประท้วงเริ่มขึ้น เจ้าหน้าที่กองกำลังตำรวจติดอาวุธเข้ามาล้อมผู้ประท้วงไว้และรุมตีอย่างไม่เลือกหน้า สามแฉวีก็ถูกทุบตีอย่างหนักด้วยเช่นกัน เมื่อการประท้วงยุติลง นักโทษที่เป็นสามแฉวีในแดน

๓ ทั้งหมดประมาณ ๑๐๐ รูป ได้รับบาดเจ็บสาหัส และอีกหลายคนมีเลือดออก เจ้าหน้าที่สุ่มเลือกสามแฉวี ๒๐ รูป ไปคุมขังเดี่ยว ในจำนวนนั้นมีสามแฉวี ๓ รูป ที่ถูกเพิ่มโทษ ที่เหลือถูกคุมขังเดี่ยวเป็นเวลา ๗ เดือน

นางวาง ซานโดร เป็นนักโทษการเมืองหญิงที่ถูกจองจำนานที่สุดในนิคม ปัจจุบันเธอรับโทษจำคุก ๒๑ ปี ในคุกตราปี้ ครั้งแรกเธอถูกจับเมื่ออายุ ๑๐ ปี เมื่อร่วมประท้วงเมื่อปี ๒๕๓๐ ครั้งนั้นเธอถูกคุมขัง ๑๕ วัน ครั้งที่สองเธอถูกจับเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๓๓ เมื่ออายุ ๑๓ ปี และถูกคุมขังนาน ๙ เดือน ครั้งสุดท้ายเธอถูกจับเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๓๕ ในข้อหาพยายามจะเดินขบวนเพื่อปลดปล่อยนิคมในกรุงลางซา โทษของเธอถูกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ๓ ครั้ง เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๓๖, มิถุนายน ๒๕๓๙ และตุลาคม ๒๕๔๑ (สืบเนื่องจากการประท้วงในคุกตราปี้ เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๑) เธอตกเป็นเหยื่อของการปฏิบัติที่ทารุณและถูกคุมขังเดี่ยว มีรายงานว่าสุขภาพของเธออ่อนแอลงมาก

การทารุณกรรมผู้หญิง

เครือข่ายข้อมูลข่าวสารนิคม ซึ่งเป็นองค์กรตรวจสอบข่าวสารอิสระ ได้ทำการตรวจสอบการปฏิบัติต่อนักโทษนิคมในคุกของจีน พบว่า “อัตราการเสียชีวิตของนักโทษการเมืองชาวนิคมในคุก หรือเสียชีวิตหลังจากถูกปล่อยออกมาไม่นาน โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากการถูกจองจำนั้น เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ นักโทษการเมืองหญิง โดยเฉพาะในคุกตราปี้ กรุงลางซานั้นมีอัตราเสี่ยงสูงที่สุด อัตราการเสียชีวิตนั้นอยู่ที่ ประมาณ ๕% หรือ ๑ ใน ๒๐ คน”

โซียง กุนซัง เดินทางออกจากนิคมมาถึงอินเดียเมื่อเดือนเมษายน ๒๕๔๓ เธอให้ข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับการประท้วงในคุกตราปี้เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๑ เธอให้รายละเอียดเรื่องการทุบตีนักโทษการเมือง การคุมขังเดี่ยวเป็นเวลา ๗ เดือน การถูกบังคับให้บริหารร่างกาย และอีกหลายกรณีที่นักโทษ

ถูกทารุณจนเสียชีวิต

คำให้การของเธอยังบอกถึงข้อมูลการละเมิดทางเพศที่กระทำต่อผู้หญิงในคุกตราปจี ซึ่งตรงกับหลักฐานจากคำให้การและรายงานจากแหล่งอื่น ๆ วิธีที่ผู้หญิงถูกกระทำทางเพศตามรายงานเหล่านี้ก็ เช่น ถูกดึงเสื้อผ้าทิ้งจนเปลือยกาย เจ้าหน้าที่ใช้เครื่องช็อตไฟฟ้าแรงสูงจี้ที่หน้าอกและอวัยวะเพศ รวมถึงการข่มขืน เจ้าหน้าที่ยังใช้กระบองไฟฟ้าจี้ที่มือ เท้า สอดเข้าไปในปาก ช่องคลอดและทวารหนัก

การเสียชีวิตจากการถูกทารุณ

ในการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบการทารุณกรรมเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๓ ตัวแทนรัฐบาลจีน ชื่อ คิวของซุน ได้แย้งว่า “เจ้าหน้าที่ทางการจีนเคารพและปฏิบัติตามข้อกำหนดของอนุสัญญา” เขาอ้างว่า “ทางการจีนได้พยายามอย่างดีที่สุดที่จะป้องกันการทารุณกรรมและการปฏิบัติต่อนักโทษอย่างไร้มนุษยธรรม”

แม้จะมีคำกล่าวอ้างเช่นนี้ นักโทษการเมืองธิเบตยังคงถูกทารุณและได้รับการปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรมในคุกอยู่เสมอ ตัวอย่างข้างล่างนี้แสดงให้เห็นว่า นักโทษการเมืองธิเบต โดยเฉพาะผู้หญิง ยังคงถูกทารุณจากเจ้าหน้าที่จีนจนถึงแก่ชีวิต

เด็ก ยังซอม (ดรับกี เพมา) อายุ ๒๑ ปี เป็นสามเนรีจากสำนักนีโมโดวา โชเต็น เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ เธอถูกจับและถูกตัดสินจำคุก ๔ ปี เพราะมีส่วนร่วมในการเดินขบวนเพื่อเรียกร้องอิสรภาพในกรุงลาซา หนึ่งในอาทิตย์หลังจากเธอเข้าร่วมการประท้วงในคุกตราปจีเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๑ ยังซอมถูกทุบตีอย่างหนัก เจ้าหน้าที่ตีเธอด้วยกระบองไฟฟ้าที่หน้าอก แก้ม และสอดกระบองเข้าไปในช่องคลอด ผลจากการถูกทุบตีทำให้ใบหน้าของเธอฟกช้ำดำเขียว เธอแทบจะพูดไม่ได้ แต่ในวันรุ่งขึ้น เธอถูกบังคับให้ยืนตากแดดร่วมกับนักโทษคนอื่น ๆ ตั้งแต่ ๗ โมงเช้า ถึง ๒ ทุ่ม ยังซอมและนักโทษอื่น ๆ ต้องหนีกระดาดษหนังสือพิมพ์ไว้ระหว่างขาและ

ใต้รักแร้ รวมทั้งมีขามเติมน้ำเต็มวางไว้บนศีรษะ นักโทษหลายคนล้มลงหมดสติไปแต่ไม่มีใครได้รับอนุญาตให้เข้าไปช่วยเหลือ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๑ เธอหายตัวไปพร้อมกับสามเนรีรูปอื่น ๆ หลังจากนั้นทางการจีนประกาศว่า เธอเสียชีวิตเนื่องจากฆ่าตัวตาย แม้ว่าจริง ๆ แล้วการเสียชีวิตนี้จะเป็นผลโดยตรงมาจากการถูกทารุณ กรณีเช่นนี้ยังเกิดกับ ทาซี ลาโม, ซูลทริม ซังโม, คุณดลยอนเต็น พวกเขาล้วนเสียชีวิตจากการถูกทารุณ

การทารุณกรรมสามเนรี

สามเนรีมีบทบาทสำคัญในการเดินขบวนเรียกร้องอิสรภาพ ไม่เคยมีรายงานว่าสามเนรีรูปใดใช้ความรุนแรงในการเดินขบวนเลย แม้จะเป็นเช่นนี้ สามเนรีมักถูกจับกุมขังและถูกทารุณอยู่เป็นประจำ ในข้อหาเข้าร่วมการประท้วงอย่างสันติ

เจ้าหน้าที่ทางการจีนมักจะลงโทษและเค้นข้อมูลโดยกระทำทารุณทางเพศ หรือไม่ก็ทำไปเพียงเพื่อจะถูกเหยียดหยามสามเนรีเท่านั้น การทำร้ายเช่นนี้ไม่ใช่เป็นการละเมิดสิทธิในฐานะผู้หญิงเท่านั้น หากแต่เป็นการละเมิดความเป็นสามเนรีซึ่งถือศีลพรหมจรรย์ หลังจากนั้นสามเนรีมักจะถูกบังคับให้สึก เพราะศีลพรหมจรรย์ถูกละเมิดอย่างไม่สมัครใจ

แม้จะถูกปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้าย สามเนรีเหล่านี้ยังคงมีชื่อเสียงในฐานะผู้กล้าที่ต่อต้านการทารุณกรรมในคุกของรัฐบาลจีน

เดือนเมษายน ๒๕๓๕ รัฐบาลจีนเริ่มดำเนินการ “โจมตีอย่างรุนแรง” ซึ่งเป็นการเปลี่ยนระบบการศึกษาให้กลายเป็น “การศึกษาเพื่อความรักชาติ” โครงการนี้มีจุดประสงค์เพื่อปราบปรามการกระทำที่แบ่งแยกจีนและธิเบต ทุกสถาบันทางศาสนาต้องดำเนินการตามโครงการนี้ สามเนรีและพระจะถูกควบคุมตรวจตราอยู่เสมอ มี “ทีมปฏิบัติการ” คอยให้การศึกษาด้านการเมือง และสืบหาผู้คัดค้านรัฐบาล สามเนรีถูกบังคับให้ลงนามในคำปฏิญาณเพื่อละทิ้งองค์ทะไลลามะและละทิ้งความเชื่อทางศาสนา ทั้งยัง

ต้องเห็นชอบกับประวัติศาสตร์ริเบตที่จีนเป็นผู้เขียนขึ้น ใครก็ตามที่ไม่ยอมทำตามจะถูกจับหรือถูกขับออกจากสำนัก สามเณรีหลายรูปยอมที่จะออกจากสำนักดีกว่าจะทำตามโครงการการศึกษาเพื่อความรักชาตินี้ สามเณรีรูปใดที่เคยถูกคุมขังด้วยเหตุผลทางการเมือง จะไม่ได้รับอนุญาตให้กลับมาอยู่ที่สำนักเดิม หรือเข้าร่วมกับสถาบันทางศาสนาใด ๆ

การละเมิดสิทธิทางศาสนา

การจำกัดเสรีภาพทางศาสนาที่รัฐบาลจีนทำกับชาวริเบต ส่งผลให้สามเณรีต้องทรมานกับการถูกล่วงละเมิดหลายรูปแบบ ช่วงแรกของปี ๒๕๔๓ มีรายงานการจับกุมและคุมขังสามเณรีอย่างต่อเนื่อง การถูกขับไล่ออกจากสถาบันศาสนาเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นประจำ “ทีมปฏิบัติการ” ยังคงเข้าไปตามสำนักต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้สามเณรีต้องเผชิญกับการ

ล่วงละเมิดต่าง ๆ จำนวนสามเณรีมีแนวโน้มจะลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากสำนักต่าง ๆ ถูกสั่งปิด

ในรายงานเรื่องสิทธิมนุษยชนประจำปีของสหรัฐ ที่ออกเผยแพร่เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๓ กล่าวว่า “ชาวพุทธริเบตตกอยู่ในภาวะถูกกดขี่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อรัฐบาลเริ่มเข้มงวดกับผู้วิพากษ์วิจารณ์และผู้ที่ทำกรทำการแบ่งแยกเงินและริเบต” รายงานกล่าวต่อไปว่า รัฐบาลจีน “ขยายขอบเขตและเพิ่มจำนวนโครงการการศึกษาเพื่อความรักชาติ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อควบคุมวัดต่าง ๆ และขับไล่ผู้สนับสนุนองค์ทะไล ลามะ”

ตามรายงานนี้โครงการการศึกษาเพื่อความรักชาติที่บังคับให้คนปฏิบัตินั้นประกอบด้วย โครงการที่ต่อต้าน “ผู้แบ่งแยกเงินและริเบต” การลงนามในคำปฏิญาณเพื่อละทิ้งองค์ทะไลลามะและบันเซนลามะ

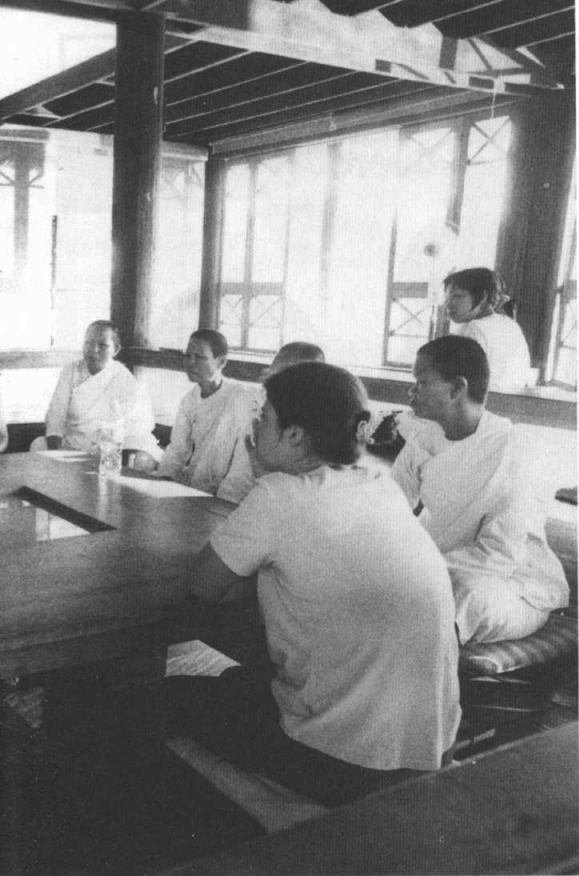
สองภิกษุณี แห่งหมู่บ้านพหลัม นำภาวนา เพื่อการแปรเปลี่ยน

อาศรมวงษ์สนิทร่วมกับคณะกรรมการศาสนา เพื่อการพัฒนา จัดงานภาวนาเพื่อการแปรเปลี่ยน เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา โดยบรรยากาศเป็นไปฉันท์มิตรผู้เกื้อกูลการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี

ภิกษุณี ๒ รูป ได้แก่ ภิกษุณีนิรามิสสา (ชาวไทย) และภิกษุณีอัจฉริยา (ชาวไอริช) ผู้นำการภาวนา โดยมีได้อาศัยเพียงคำสอน แต่ปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างในวิถีชีวิตด้วยความมีสติ เบิกบานแจ่มใส โดยผู้เข้าร่วมอบรมต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันถึงความสงบสันติที่ท่านแสดงออกให้เห็นอย่างเป็นธรรมชาติในการเดิน การยืน การพูด ในทุกอิริยาบถ อันเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมอบรมเกิดกำลังใจและได้รับประโยชน์อย่างมาก

คำสอนประการหนึ่งที่ท่านเน้นคือ มนุษย์

ทุกคนล้วนมีเมล็ดพันธุ์ที่ดี (ความรัก ความเมตตา สติปัญญา ชันติ ฯลฯ) และไม่ดีในตนเอง (ความโกรธ ความเกลียด อิจฉาริษยา ฯลฯ) อยู่ที่ว่าเราจะเปิดโอกาสให้เมล็ดพันธุ์ประเภทไหนงอกงามมากกว่ากัน เราไม่ควรปล่อยให้เมล็ดพันธุ์ไม่ดียอกงามขึ้น เช่น

“เมื่อเราโกรธ เราสามารถดูแลไม่ให้เมล็ดพันธุ์นี้ขยายใหญ่ขึ้นด้วยการตามลมหายใจ หายใจเข้า ฉันรู้ว่าฉันกำลังโกรธ หายใจออก ฉันจะดูแล เยียวยาความโกรธของฉัน ถ้าเราไม่มั่นคงในการปฏิบัติ เมื่อคนอื่นมาทักว่าเธอโกรธแล้วนะ เราปฏิเสธว่าฉันไม่ได้โกรธด้วยอาการของความโกรธ นั้นย่อมไม่เกิดประโยชน์ การตระหนักรู้ถึงความโกรธของเราด้วยการรู้ลมหายใจเข้า หายใจออก จิตของเราก็จะสงบระงับ เราจะดูแลความโกรธของเราเหมือนกับแม่ที่ห่ก่ล่อมลูกน้อย

ในโอบกอด ก็จะทำให้ลูกของเราหยุดร้องได้”

หากเราไม่ดูแลความโกรธ เท่ากับว่าเราได้รดน้ำเมล็ดพันธุ์ประเภทนี้ให้ใหญ่โตขึ้นมา ซึ่งจะทำให้ควบคุมดูแลยากขึ้นกว่าเดิม เช่นเดียวกัน หากเราหมั่นรดน้ำเมล็ดพันธุ์แห่งความกรุณา ความเข้าใจบ่อยครั้งขึ้น เมื่อมีสถานการณ์ที่จะต้องโกรธ เมล็ดพันธุ์ที่ดีทั้งหลายจะออกมาปกป้องเรา แทนที่จะโกรธก็เกิดความเข้าใจขึ้นมา เพราะเราได้รดน้ำเมล็ดพันธุ์แห่งความเมตตา ความกรุณาไว้แล้วด้วย และนี่คือสิ่งสำคัญของการตั้งชื่อคอร์สนี้ว่าภาวนาเพื่อการแปรเปลี่ยน คือค่อย ๆ แปรเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ไม่ดีมาสู่เมล็ดพันธุ์แห่งความดี โดยอาศัยการภาวนาอย่างมีสติด้วยการตามลมหายใจมาเป็นแบบฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ.

ทัศนคติความคิดจากผู้เข้าร่วม “ภาวนาเพื่อการเปลี่ยนแปลง”

คุณจันทิมา ธนาสว่างกุล อาชีพรับราชการ

“ได้เรียนรู้หลาย ๆ อย่างจากการเข้าอบรม เรื่องสำคัญคือ ได้ฝึกสติจากการฟังเสียงโทรศัพท์ แต่เดิมเวลาเราอยู่ที่ทำงาน พอโทรศัพท์ดัง จะร้อนรนรีบเข้าไปรับโทรศัพท์ทันที พอได้ฝึกสติตามคำแนะนำของภิกษุณี เราจะไม่รีบเหมือนก่อน แต่จะมายู้งกับลมหายใจก่อน จะให้โทรศัพท์ดังสัก ๓ ครั้ง ระหว่างนั้นจะตามลมหายใจไปด้วย ทำให้มีสติที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่จะผ่านมาทางเสียงโทรศัพท์ได้ดีขึ้น ถ้าไม่ได้ฝึก เมื่อก่อนจะหวั่นไหวไปตามเรื่องที่มากกระทบ พอฝึกสติรู้สึกว่าจะเกิดภูมิด้านทานต่อภาวะต่าง ๆ ได้ดีขึ้น นี่คือรูปธรรมที่นำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

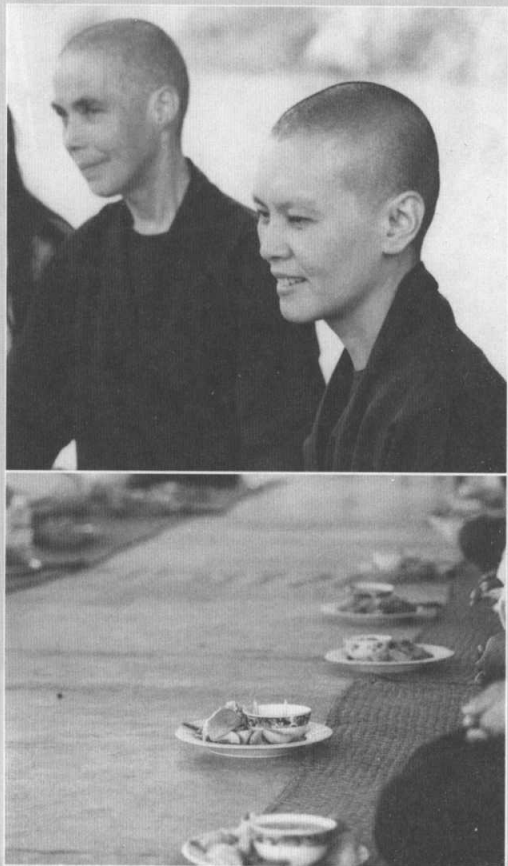
แต่เดิมไม่เคยรู้มาก่อนว่า ในตัวเรามีเมล็ดพันธุ์หลายประเภท ทั้งดีและไม่ดี การอบรมทำให้เรารู้และสามารถเอาเมล็ดพันธุ์ที่ดีมาใช้ นำมาควบคุมเมล็ดพันธุ์ที่มีปัญหามาดูแลอารมณ์โมโห โทสะต่าง ๆ โดยใช้วิธีตามลมหายใจตามรู้ดูอารมณ์ที่เกิดขึ้น สามารถช่วยควบคุมสถานการณ์นั้น ๆ ให้อ่านปลาย

อีกเรื่องที่ได้เรียนรู้คือ การมองผู้อื่นอย่างเข้าใจ เมื่อก่อนเราเห็นใครที่เราไม่ชอบ เราอาจจะหมั่นไส้ ไม่อยากคบหา ภิกษุณีสอนให้ฝึกมองสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นปัจจัย เช่น การที่เขาเป็นอย่างนั้น อาจเกิดจากการเลี้ยงดูแบบหนึ่ง ทำให้มีบุคลิกภาพแบบหนึ่ง เช่นเดียวกับที่เราเองก็ได้รับการเลี้ยงดูมาอีกลักษณะหนึ่ง จึงไม่ควรเพ่งโทษใคร เรื่องนี้ช่วยให้มองโลกอย่างกว้างขึ้น ยอมรับเขาอย่างที่เขาเป็น ช่วยลดความขัดแย้งเวลามองคนที่ต่างจากเรา”

คุณสุวรรณา เปรมวรกุล อาชีพธุรกิจส่วนตัว

การเข้าร่วมอบรมครั้งนี้เป็นโอกาสที่ดีได้ใกล้ชิดภิกษุณี พระผู้หญิง ทำให้เราได้ใกล้ชิดกับผู้มีวัตรปฏิบัติอันเป็นแบบอย่าง มีวิถีชีวิตอันงดงาม เบิกบานแจ่มใส ทำให้เรารู้ว่าคนที่ฝึกฝนสติมาอย่างดี จะเป็นเช่นนี้ ทำให้มีกำลังใจที่จะฝึกฝนตนเองให้เป็นเช่นนั้นบ้าง อีกทั้งบรรยากาศของสังฆะก็มีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติด้วย ช่วงที่เดินทางมาใหม่ ๆ จะรู้สึกตัวเองร้อนใจ เมื่อเข้าสู่บรรยากาศการปฏิบัติ หันไปมองคนรอบข้างทุกคนดูสงบ ตั้งใจปฏิบัติ ทำให้มีสติพิจารณาตนเอง ซึ่งถ้าอยู่ลำพังก็เป็นการยากที่จะฝึก สังฆะทำให้เราได้สัมผัสถึงความสงบเย็น เบิกบาน มาร่วมอบรมจึงได้พักผ่อนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้มีพลังกำลังใจที่จะเดินทางต่อไป

การปฏิบัติลำพังเปรียบเหมือนเสือที่ออกจากป่ามาอยู่ในเมือง ในไม่ช้าก็จะถูกยิงตายเพราะผิดธรรมชาติ เหมือนเราถ้าเราปฏิบัติคนเดียว ถึงจะมีฐานการภาวนามาบ้าง

แต่ถ้าไม่มีกลุ่มคอยหนุนเสริมเป็นกำลังใจ เราก็อาจจะฝ่อไปในภายหลัง

คุณวาสนา ชินวรการ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์

ไม่ได้เข้าร่วมตลอด แต่ก็สัมผัสได้ถึงประโยชน์ของการภาวนา ประทับใจมากตอนฝึกเดินจงกรม ระหว่างเดินเข้าไปท่ามกลางทุ่งนา ตอนนั้นมีความรู้สึกที่เราสามารถที่จะเผชิญกับภาวะต่าง ๆ ได้โดยไม่หวั่นไหว ไม่มีความกลัวว่าจะมีพายุ ฝนตกอะไรทั้งสิ้น เราสามารถที่จะอยู่กับวิถีธรรมชาติได้อย่างเป็นสุข แม้ว่าบรรยากาศภายนอกจะมีความผันผวนแปรปรวน ธรรมชาติจะอลหม่านด้วยลมแรง ๆ เป็นบางระยะ เราก็สามารถสงบได้อย่างประหลาด มีความรู้สึกเป็นมิตรกับสรรพสิ่งรอบตัวในขณะนั้น แม้แต่กิ่งไม้ที่โยกไหวไปตามลมก็เหมือนว่าเขากำลังทักทายเรา ให้การเรียนรู้กับเราอยู่ตลอดเวลา เป็นความสงบสันติที่สัมผัสได้ขณะเข้าอบรม.

๑๐๐ ปี
Phonw
๒๖ พฤษภาคม ๒๔๘๕-๒๕๕๕

กลุ่มพุทธทาสศึกษา สัมภาษณ์
www.buddhadasa.org

จะรำลึกสิ่งใด

ในโอกาส ๑๐๐ ปี ฆาตกาฬ พุทธทาสภิกขุ?

บทสัมภาษณ์ นายแพทย์ประเวศ วะสี*

๐ ควรจะฉลองหรือรำลึกอะไรในโอกาส ๑๐๐ ปีท่านอาจารย์พุทธทาส

ท่านอาจารย์พุทธทาส สำหรับผมเอง ท่านเป็นมหาบุรุษร่วมสมัยที่หาได้ยาก และท่านก็เกิดมาในสมัยที่เรายังทันเห็น... คำสอนของท่าน สิ่งที่ท่านค้นคว้ามาก็เอามาพยายามอธิบายให้คนสมัยใหม่เข้าใจ เป็นเรื่องยิ่งใหญ่มาก และท่านอาจารย์พุทธทาสนั้นเป็นคนสายตาไกล มองเห็นนานแล้วว่าโลกนี้วิกฤติ

คนอื่นเพิ่งพูดตอนนี้ แต่ท่านอาจารย์พุทธทาสพูดมาตั้งแต่ ๒๔๗๕ ว่าโลกวิกฤติแล้ว พยายามคล้าย ๆ ตะโกนบอก ที่ว่า **“โลกวิกฤติแล้วไว้ย!”** หรืออะไรทำนองนั้น บางครั้งท่านจะมีคำอย่างนี้ ซึ่งแปลว่าท่านเห็นไกลมาก ขณะนั้น

บ้านเมืองเราผู้คนก็ไม่ค่อยเข้าใจอะไร เพิ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง..ถ้าเราย้อนกลับไปแต่ท่านอาจารย์พุทธทาสเห็นแล้ว ว่าโลกที่ไปอย่างนี้..มันไปไม่ได้

แล้วก็หลังจากนั้นผ่านมามาก ๖๐, ๗๐ ปี เราก็เห็นว่าโลกวิ่งเข้าไปสู่วิกฤติมากขึ้น ๆ เรื่อย ๆ จนกระทั่งขณะนี้ในตะวันตกก็มีคนพูดกันเยอะว่า มันไปไม่ได้แล้ว มันวิกฤติแล้ว ไม่มีทางรอด นอกจากมนุษย์ปฏิวัติทางจิตวิญญาณ หรือ ปฏิวัติจิตสำนึกใหม่ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ท่านได้พูดไว้..นะครับ

แล้วคำสอนของท่านมีต่าง ๆ นานา และเป็นสิ่งที่ท่านค้นคว้า เรียกว่า สกัถเพชรออกมาจากพระไตรปิฎก มันเป็นขุมปัญญาอันยิ่งใหญ่ที่ท่านสร้างไว้ตรงนี้ แล้วองค์ท่านเองมีศิลปะในการแสดง มีความงามด้วย..อยู่ในนั้น แล้วมีเรื่องมิติทางจิตวิญญาณสูง ไม่ได้เป็นแบบวิชาการล้วน ๆ เหมือนวิชาการกระดาดฯ ถ้าอ่านไปเรียกว่า จิตมันขึ้น

เพราะฉะนั้นท่านพุทธทาสได้สร้างขุมทรัพย์ไว้

* สัมภาษณ์ นายแพทย์ประเวศ วะสี
ณ ห้องประชุมจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ บริพัตร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๖.๔๕ - ๑๗.๐๐ น.

นายแพทย์ประเวศ วะสี

เป็นชุมทรัพย์อันยิ่งใหญ่ แล้วโลกไปในภพภูมิเดิม คือ ภพภูมิทางวัตถุนิยม มันไปไม่ได้แล้ว มันติด และเมื่อมันติด..มันวิกฤตุดอย่างนั้น มันต้องเปลี่ยน ภพภูมิ โดยยกภพภูมิขึ้น จากภพภูมิทางวัตถุ ไปสู่ภพภูมิที่ท่านเรียกว่า..ทางวิญญาณ หรือขึ้นไป ที่การมีจิตใจสูง มีจิตใจเป็นมนุษย์ มันหนีไม่พ้น แล้ว..สำหรับตรงนี้

เพราะฉะนั้นในโอกาส ๑๐๐ ปี ที่คนจะระลึก ถึงท่าน ก็ควรจะศึกษาเรื่องอาจารย์พุทธทาสให้ มากที่สุด ว่าท่านเป็นใคร ท่านสอนอะไร?

ถ้าจะเอาต้น ๆ ก่อน ว่าท่านเป็นใคร ท่าน สอนอะไร แล้วก็ให้ลึกขึ้น พยายามทำความเข้าใจ สิ่งที่ท่านสอน คือพยายามศึกษาพุทธธรรม กัน ให้กว้างขวาง ให้มาก ให้ลึก คิดว่าตรงนี้เป็น จุดสำคัญที่สุด ไม่ใช่ไปปฏิรูปองค์กรพระศาสนา ตรงนั้นจะทะเลาะกันสูง

เรื่ององค์กรเป็นเรื่องอำนาจ แล้วถึงมันจะจัด องค์กรกันอย่างไร ก็จะมีคนไม่ค่อยรู้เรื่อง เข้าไปมี อำนาจในองค์กร มันก็จะมีเรื่องราวกันต่อไป น่าจะ ส่งเสริมเรื่องการศึกษาเรื่องพุทธธรรมให้มากที่สุด แล้วจะเป็นการสร้างคนไว้มาก ๆ ที่เข้าใจเรื่องนี้ จะได้ช่วยกัน

.....

อย่างที่ท่านมอบมรดกไว้ ๓ ประการ ซึ่งเป็น เรื่องสำคัญ อยากให้คนได้เห็นสิ่งที่ท่านมอบไว้ แล้วก็เข้าใจด้วย คือ

ข้อที่ ๑. อยากให้ศาสนิกของแต่ละศาสนา ทำความเข้าใจในหัวใจหรือในแก่นความสำคัญ ของศาสนาของตน ๆ บางทีเราไปติดอยู่ที่กระพี้แล้ว ก็ไปทะเลาะกัน แต่เข้าไปถึงแก่นแล้ว แก่นมันจะ เหมือนกัน ที่ตรงนี้ ท่านรู้ ท่านถึงบอกว่าให้ศาสนิก ของแต่ละศาสนา ทำความเข้าใจศาสนาของตน ๆ และ

ข้อที่ ๒. มีความร่วมมือระหว่างศาสนา เรา เห็นแล้ว..ทะเลาะกันเยอะ บางที่ฆ่ากันตาย มีความ รุนแรงเรื่องศาสนา ไม่มีความร่วมมือระหว่าง ศาสนา

และ ข้อที่ ๓. ให้ช่วยกันดึงมนุษย์ออกจาก วัตถุนิยม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญซึ่งหนีไม่พ้น อันนี้คือ การยกภพภูมิออกจากภพภูมิทางวัตถุ ขึ้นไปสู่ ภพภูมิที่มันสูง ภพภูมิของความเป็นมนุษย์ จึงเป็น เรื่องใหญ่ที่ท่านมอบไว้

เพราะฉะนั้นถ้าจะระลึกถึงท่านในโอกาส ๑๐๐ ปี ก็ศึกษาประวัติของท่าน ท่านเป็นใครอยู่ที่ ไหน ท่านสอนอะไร และทำความเข้าใจสิ่งที่ท่าน สอนให้มาก มากขึ้น ๆ ขยายตัวออกไปให้มาก ๆ ศึกษาพุทธธรรมกัน

แต่ขณะเดียวกัน เราก็ไม่ได้เกลียดศาสนา อื่น..ทำอย่างที่ท่านสอนไว้ เป็นคนใจกว้าง รัก เพื่อนมนุษย์ ไม่ว่าใครจะเป็นอะไร ที่ไหน เราก็ทำ อย่างนี้ ทำอย่างนี้ให้มากขึ้น ๆ ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเราเอง ในครอบครัว ในที่ทำงาน ใน ประเทศ และต่อไปก็ในโลก

จุดนี้เป็นจุดแข็งของไทย คือเรื่องพุทธศาสนา เราต้องเอาจุดแข็งของเรา เราบัวแต่ไปเอาเรื่องอื่น เรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดอ่อนของเรา แต่ว่าเรามีสิ่งที่

เป็นจุดแข็ง เราไม่ได้เอาสิ่งที่เป็นจุดแข็ง

และตรงนี้ ผมคิดว่า ต่างชาติที่เขากำลังมี ปัญหาเยอะ เขาขัดแย้ง ซ้ำกัน เขาไม่สามารถ แก้ไขปัญหาได้ จะเป็นเรื่อง ยิว อาหรับ ฮินดู เรื่อง มุสลิมที่ไหน ๆ แต่เมืองไทย หลายศาสนาสามารถ อยู่ร่วมกันด้วยสันติได้ อันนี้เป็นจุดแข็งของเรา เป็นความดีของเรา ถ้าชาวโลกรู้ จะรู้สึกชื่นชม (คนไทย) เขาอยู่กันได้อย่างไร มีตั้งหลายศาสนา ทำไม่ไม่ตีกัน ไม่ฆ่ากันเหมือนที่อื่น

เพราะฉะนั้นเรามีความดีอยู่ ซึ่งผมคิดว่าเรา ต้องรู้ ไม่เช่นนั้นเราจะถูกวางยาให้คิดว่า เรามีแต่ ความเลวร้าย เราเป็นพวกโจร พวกโกง เป็นพวก ไม่ดี จะถูกวางยาไว้..ให้คิดอย่างนั้น

.... ..

จริง ๆ เรามีของดี และบางเรื่องเป็นเรื่องดีกว่า ฝรั่งเศสมากมาย พุทธศาสนาถึงจะมีปัญหาอย่างไร มันก็ยังมีอยู่ ยังมีราก มีอะไรอยู่ และเรามีท่าน อาจารย์พุทธทาส ซึ่งเป็นปราชญ์ที่หาไม่ได้เลยใน โลก..อย่างนี้อยู่กับเรา!(เน้นเสียง) แล้วทำไมเรา ไม่สนใจที่จะศึกษา และเรายังพอทัน ว่า..พระ- พุทธเจ้า ๒,๕๐๐ ปี เออ! ไม่มีใครเคยเห็นพระองค์ แต่ท่านอาจารย์พุทธทาสเรายังเห็นชัด ๆ อยู่ น่าจะเอาตรงนี้มาศึกษา ก่อให้เกิดศรัทธา เกิดความ ปิติ แล้วก็เกิดการเรียนรู้..นะครับ

ตรงนี้จะเป็นการระลึกถึงท่านในทางที่ดีที่สุด คือมีศรัทธา และมีการเรียนรู้ มีการปฏิบัติ เป็น ปฏิบัติบูชาท่านอาจารย์

๑ ในฐานะที่คุณหมอ ศึกษางานท่านอาจารย์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับ ส่วนตัวและแก้ปัญหาในระดับโครงสร้าง อยากให้แนะนำสั้น ๆ ว่ามีวิธีการศึกษางาน ท่านอาจารย์และนำไปประยุกต์ใช้...อย่างไร บ้าง?

ผมเองได้ศึกษาของท่านอาจารย์พุทธทาส มาก อาจจะไม่เรียกว่าศึกษาจนเข้าใจว่าท่านสอน อะไร ศึกษาแล้วก็เกิดความปิติ ..ว่าท่านพูดอะไร เป็นเหตุเป็นผล เป็นความงามไปหมด

ท่านเก่ง ท่านจับหลักสำคัญ ๆ แล้วยกขึ้นมา แล้วตรึงโน่นสำคัญนี่ท่านย้ำ ย้ำแล้วย้ำอีก ท่าน ไม่ใช่แบบวิชาการที่เห็นเป็นพริด..ไปแบบนั้น ตรึงโน่นสำคัญนี่เหมือนท่านบอมบ์ บอมบ์แล้ว บอมบ์อีกอยู่ในเรื่องนั้น ซึ่งมันทำให้เราเข้าใจใจจุด ที่สำคัญ อย่างเรื่องอิทัปปัจจยตา คนอื่นเขาอาจจะ ผ่านไป แต่ว่าท่านจับมาเป็นหนังสือตั้งเล่มหนึ่ง เล่มใหญ่ เราอ่านไปแล้วมันเข้ามาเป็นกระแส... กระแสนี้มันเปลี่ยนแปลงตัวเรา

เดิมเราเกี่ยวข้องกับอะไร ก็เกี่ยวข้องกับด้วยอารมณ์ แต่อิทัปปัจจยตานี้มันเปลี่ยน ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับ ด้วยปัญญา มันเป็นปัญญาไปหมด เรื่องความ โกรธ ความเกลียดมันน้อยลงไป แล้วมันก็อยู่เป็น สุข ตัวเราเป็นสุข เห็นอะไรก็เห็นอย่างที่ท่านว่า **ตถตา** มันเป็นเช่นนั้นเอง เพราะมีเหตุปัจจัยให้มัน เป็นเช่นนั้น อันนี้มันเป็นยอดแล้ว เป็นยอดทาง ปัญญา แล้วพอเรารู้เท่าทันมัน เราเกิดเปลี่ยนแปลง เหมือนเกิดใหม่ เป็นอีกคนหนึ่ง เป็นอีกคน หนึ่งเลย...ถ้าเข้าใจสิ่งนี้

และพอมาเกิดกับตัวเอง มันก็เกิดความสุข เกิดความอิสระ และอยากให้คนอื่นเห็นบ้าง เพราะ มันเป็นความสุข ความสงบ ความอิสระ...ทุกอย่าง เราจะมองอะไรไปก็เห็นเชื่อมโยงไปหมด ทั้งหมด

ก็อยากเห็นคนมาศึกษาท่านอาจารย์ **สมมติ** ว่าถ้าเป็นคนใหม่มาศึกษาเที่ยวเดียวไม่เข้าใจ ลองอีก ศึกษาไป ศึกษาไป มันจะเข้าใจขึ้นเรื่อย ๆ

เพราะท่านสร้างไว้มากเหลือเกิน เรื่องนั้น เรื่องนี้ ชอบเรื่องไหน มีหลายสำนวน หลายเรื่อง ยังไม่เข้าใจเรื่องนี้ อ่านเรื่องนั้นเรื่องนี้ก็ได้ แต่ใน ที่สุดจะเชื่อมโยงกันหมด เป็นเรื่องเดียวกันหมดเลย

ที่ท่านสอนไว้ แล้วท่านก็ให้กำลังใจอย่างดี

เพราะบางครั้งเราไปพูดกันให้มันยากเกิน "นิพพานเป็นเมืองแก้ว อยู่ไกลไปไม่ถึงหรอก" "อีกแสนชาติไม่ถึงหรอก!" ท่านว่า "อ้าว! ทุกคนนะเคย แล้วทั้งนั้น นิพพานแล้วทั้งนั้น นิพพานซิมลอง..." อันนี้ให้กำลังใจอย่างแรง

แล้วมันทำให้นึกถึงตัวเอง เดิมก็ไปนึกถึงโน่น.. ต้องไปหาอาจารย์ผู้พิเศษที่นั่นที่นี้ พระอรหันต์ที่ไหน ไม่รู้ไปหาที่ไหน อยู่ที่ตัวเองแหละ ตัวเองมีเชื้ออยู่แล้ว เพราะว่าเราไม่เห็นแก่ตัว ตลอดเวลา ตอนไหนเราไม่เห็นแก่ตัวเรามีความสุข มีความเป็นอิสระ ท่านบอก "นั่นแหละ มันอยู่ที่ปลายจมูก..." นั่นแล้ว..อยู่ไม่ไกล ถ้ามันเห็นตรงนี้ มันก็เกิดกำลังใจ ว่า โอ้! เราก็เคยเจอ! เราก็เจอได้! ท่านก็บอกว่า อ้าว! ทำอย่างไรให้มันเกิดบ่อยขึ้น ให้มันเกิดยาวขึ้น!

อันนี้ก็คิดว่ามันเป็นทางที่เราทุกคนจะทำได้ ที่ตรงนี้ เพราะคล้าย ๆ มันมีเชื้ออยู่ในตัวแล้ว มันมีเชื่อความดี ทุกคนมันมีเชื่อความดีอยู่ในตัวแล้ว ให้กำลังใจ และจากนี้มันก็จะต่อไป มันก็จะพัฒนาไปเรื่อย ๆ

และอีกอันที่สังเกตจากองค์ท่าน ท่านอาจารย์พุทธทาส ท่านจะถือทุกอย่างเป็นการเรียนรู้..ทุกอย่าง เรียนรู้จากทุกอย่างที่อยู่รอบตัวท่าน เรียนรู้จากไก่ จากปลา จากกบ จากนก จากความเจ็บไข้..ทุกอย่าง ท่านเรียกว่าทุกอย่างเป็นการเรียนรู้ เพราะฉะนั้น เราเรียนรู้ทุกวัน ให้เราเป็นคนฉลาดขึ้นและเป็นคนดีขึ้น ท่านเป็นตัวอย่างของบุคคลเรียนรู้ที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ท่านเพียงองค์เดียวจึงมีความสำคัญเหลือเกิน เป็นการแสดงว่ามนุษย์เราถ้าเป็นมนุษย์เรียนรู้ เหมือนพระพุทธเจ้าเป็นองค์ปฐมว่าเมื่อพระพุทธเจ้าบรรลุนิพพานนี้โลกธาตุสั่นสะเทือน เพราะมันเกิดสิ่งใหม่ขึ้นแล้ว

เพราะมนุษย์แต่ก่อนไม่เคยคิดพึ่งตนเอง คิดพึ่งแต่ภูเขา พึ่งทะเล พึ่งเทวดา พระอินทร์ พระพรหม แต่ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นการประกาศใหม่ เป็นของใหม่เลย ว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้ที่จะเป็นอิสระ และพึ่งตนเองได้โดยสมบูรณ์ เป็นการเปลี่ยน ถ้าพูดภาษาปัจจุบันก็ว่า เปลี่ยนคอนเซ็ปท์ เปลี่ยนแนวคิดใหม่เลยจากที่มนุษย์พึ่งตนเองไม่ได้ มาเป็นมนุษย์พึ่งตนเองได้ แล้วมนุษย์จะมีค่าสูงกว่าเทวดาอีก เพราะว่าเทวดา พระอินทร์ พระพรหมมาไหว้พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นมนุษย์ แต่ได้บรรลุนิพพานด้วยการศึกษา

ตัวอย่างท่านอาจารย์พุทธทาส ท่านว่าท่านเป็นทาสของพระพุทธเจ้า ท่านก็ตามรอยอย่างนี้มา และท่านก็เป็นบุคคลเรียนรู้แล้วเราก็เห็นว่าพอท่านเรียนรู้แล้วท่านมีศักยภาพมาก

เพราะฉะนั้นบุคคลอื่น ถ้าพยายามเอาอย่างท่าน พยายามเรียนรู้เอื้อตามอัธยาศัยของตน ๆ ก็จะเป็นคนมีค่าขึ้นทั้งสิ้น เป็นประโยชน์แก่ตัวเอง เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ นี่มันเป็นความงามสำหรับผมเองที่เห็น และผมก็รู้สึกว่าคุณก็ยังไม่ได้ไปไหน เพราะก็เห็นท่านหมดในทุกสิ่งทุกอย่าง

ถ้าเราศึกษาจนเข้าใจ พุทธทาสธรรม..อาจ จะเรียกอย่างนั้น ธรรมะของท่านก็อยู่ทุกหนทุกแห่ง อยู่ในเครื่องบินที่กำลังบินตกเสียง อยู่ในอากาศ อยู่ในต้นไม้ ใบหญ้า

เพราะฉะนั้นที่ว่าพุทธทาสไม่ตาย มันรู้เลย มันรู้..มันรู้จริง ๆ ว่า เออ..ท่านอยู่ในทุกหนทุกแห่ง คือ สิ่งที่ท่านกระทำ ธรรมกับธรรมชาติมันกลายเป็นเรื่องเดียวกัน.

๑๐๐ ปี
พินิจ
๑๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๕ - ๒๕๔๖

อรรถวิ งามวิทยาพงศ์

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย (คพส.)

<http://www.budnet.info>

b_netmail@yahoo.com

พุทธทาส กับ อำนาจ ใน สังคมสมัยใหม่

อำนาจแพทย์

ก ยังจำกันได้ว่า แพทย์นี้เองที่ทำให้ท่าน นายกฯ ซึ่งเคยถูกคนบ่นกันทั้งเมืองว่า ไม่ยอมฟังใคร ไม่ว่าจะป็นนัก... ฯลฯ ท่านเถียงหมด แต่พอแพทย์ซึ่งรักษาอาการ หูอักเสบสั่งให้ท่านหยุดพูดเพื่อจะหยุดการฟัง ท่านนายกฯ ก็เชื่อโดยทันที ไม่มีโต้แย้งว่าไม่รู้ไม่จริง รู้แต่ทฤษฎี แล้วก็แพทย์อีกนั่นแหละที่ข่าวบอกว่า “อนุญาต” ให้ท่านผู้นำของเราเดินทางไปจีนได้ ท่านจึงได้ไป

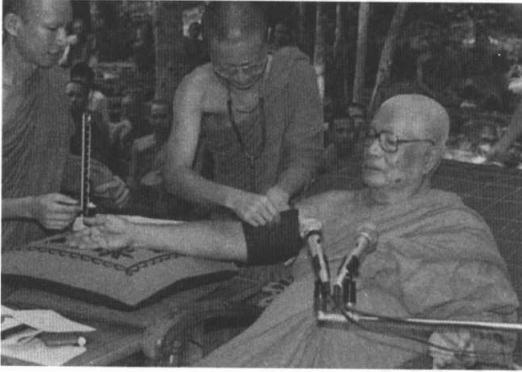
อำนาจของแพทย์มาจากการที่คนทั้งหลาย เชื่อว่า เป็น “ผู้รู้” ในสิ่งที่ผู้อื่นส่วนใหญ่ไม่รู้ และ

ความรู้นั้นสามารถลดบันดาลให้มนุษย์พ้นทุกข์ จากโรคภัยอันตรายทั้งกายและใจได้ เป็นอาชีพ เดียวที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่ก่อนเกิดต่อเนื่องไป จนถึงหลังตาย ในสังคมสมัยใหม่ แพทย์ยิ่งขยาย อำนาจออกไปอีก จากบทบาทของการเอาชนะโรค ภัยไข้เจ็บ มาสู่การมีอำนาจจากการเป็นผู้กำกับ การเกิด การเอาชนะความตาย และเป็น “ผู้จัดการใหญ่” ให้ร่างกายมนุษย์มีรูปลักษณะและคุณสมบัติ ตามที่เจ้าของต้องการ เช่น ไม่อ้วน ไม่แก่ ผิวขาว จมูกโด่ง เตะปี่บดั่ง ฉลาด จำเก่ง อารมณ์ดี ฯลฯ บทบาทและอำนาจของแพทย์จึงเข้าไปอยู่ใน วิถีชีวิตของคนในสังคมสมัยใหม่ทุกชั้นมากยิ่งขึ้นกว่า อำนาจใด ๆ โดยถูกตั้งคำถาม ตรวจสอบ สงสัย น้อยที่สุดด้วย เพราะคนส่วนมากเชื่อกันว่า แพทย์ คือผู้รู้ดีที่สุดในเรื่องจัดการกับชีวิตให้ปกติสุขและ

หมายเหตุ : บทความ“พุทธทาสกับอำนาจในสังคมสมัยใหม่”

มี ๒ ตอน คือ อำนาจเงิน (ลงในเสขวิทยธรรมฉบับที่ ๕๒), อำนาจแพทย์

เป็นไปตามที่ตนเองต้องการ (ปรึกษาแพทย์ทุกครั้ง
ที่.....)

ความเชื่อของคนส่วนมากนี้ ตรงกันข้ามกับ
โลกทัศน์ ความเชื่อของท่านอาจารย์พุทธทาส
ดังนั้น ท่านจึงเป็นคนไข้ที่ไม่มอบความวางใจให้
ความรู้ของแพทย์อย่างเบ็ดเสร็จเท่าไรนัก พระ-
อุปัฏฐากที่ดูแลรับใช้ใกล้ชิดเล่าไว้ในหนังสือว่า
เมื่อนายาที่แพทย์จัดไว้ไปถวายให้ฉัน ท่านมักจะ
ต้องถามก่อนว่า เป็นยาอะไร กินเพื่ออะไร หรือ
เมื่อแพทย์สั่งว่า ห้ามฉันอาหารบางประเภท
เพราะจะทำให้อาการโรคเกาต์กำเริบ ท่านก็จะ
ต้องทดลองก่อนว่าจริงหรือไม่ เมื่อพบว่าจริงก็จะ
ทำตาม และเคยปรารภด้วยว่า แพทย์มักจะพูดขัด
กันเอง จนไม่รู้จะเชื่อใคร แสดงว่า ท่านวิเคราะห์
ตรวจสอบความรู้ของแพทย์อยู่ตลอดเวลา จึงไม่น่า
แปลกใจว่าเหตุใด ท่านจึงมักจะเลิกฉันยาที่แพทย์
แผนปัจจุบันจัดถวายอยู่บ่อย ๆ ในโรคที่ท่านรู้จัก
หรือมีประสบการณ์ในการรักษามาก่อน เช่น
ฉันผักนึ่งรักษาเบาหวานแทนยาที่แพทย์จัดให้
ใช้สมรามีห้ามการไหลของเลือด ฯลฯ โดยยังไม่ต้อง
กล่าวไปถึงอาหารเสริมสุขภาพสมัยใหม่อีกจำนวน
มากที่มีผู้หวังดีนำมาถวาย แต่ท่านไม่เคยฉันเลย
เพราะท่านเชื่อว่าสุขภาพที่ดีอยู่ในการดำเนินชีวิต
ของบุคคลผู้นั้นเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ท่านมิใช่ผู้ต่อต้านหรือแสดง

ตนเป็นปฏิปักษ์กับการแพทย์สมัยใหม่ หากจำกัด
ขอบเขตอำนาจของแพทย์ด้วยทำที่นิมนทล (อ่าน
“ท่านอาจารย์พุทธทาส คนไข้ที่ผมได้รู้จัก : บันทึกจากแพทย์
ผู้ถวายการรักษา” / น.พ. นิธิพัฒน์ เจียรกุล) มิให้เกินเลย
ไปจากโลกทัศน์ ความเชื่อพื้นฐานของท่านอาจารย์
ท่านจึงเป็นผู้เลือกและตัดสินใจว่า จะให้แพทย์มี
อำนาจในการรักษามากน้อยเพียงใด ซึ่งท่าน
สามารถทำเช่นนี้ได้ มิใช่เพราะท่านอาจารย์มี
ความรู้ในการรักษาแบบพื้นบ้านเป็นอีกทางเลือก
เท่านั้น หากที่ลึกและสำคัญไปกว่านั้น คือ ราก-
ฐานความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ว่า ชีวิตของมนุษย์
นั้น ปกติสุขได้จากการ “ปฏิบัติธรรม” ของบุคคล
ผู้นั้น มิได้เกิดจากแพทย์หรือบุคคลอื่นใด โดย
คำว่า “ปฏิบัติธรรม” ในที่นี้ หมายถึงการทำหน้าที่
หรือมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องไปกับกฎเกณฑ์ของ
ธรรมชาติ (ธรรม) ได้แก่ กินอยู่พอเพียงอย่าง
เหมาะสมกับวัย ระบบนิเวศ (ฤดูกาล ผลผลิต ฯลฯ)
ทำงาน ออกกำลังกาย มีความสัมพันธ์อันดีกับ
สรรพชีวิตอื่นและธรรมชาติ ซึ่งตรงกับข้อเท็จจริง
ที่ว่าโรคสมัยใหม่ที่คร่าชีวิตหรือทำลายสุขภาพของ
คนเป็นอันมากในปัจจุบัน เกิดจากการละเลยต่อ
การปฏิบัติธรรมโดยนัยนี้ ไม่ว่าโรคมะเร็ง หัวใจ ไต
เบาหวาน ตับแข็ง อุบัติเหตุ ฯลฯ คือกินอยู่ไม่
เหมาะสม ไม่พอเพียง (จนไปก็เกิดโรค รวยไปก็เกิด
โรค) เครียด ทุกข์ใจในชีวิต ประมาทและโรคจาก
สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ฯลฯ

ในโลกทัศน์ของชาวพุทธ สุขภาพที่ดีของ
มนุษย์จึงมิได้เกิดจากการดลบันดาลของแพทย์เป็น
หลักใหญ่ หากเกิดจากการกระทำ (กรรม) ทั้งทาง
กาย วาจา ใจและการเรียนรู้ของบุคคลผู้นั้นต่อการ
กระทำของตนเองและผู้อื่น (สังคม ระบบนิเวศ)
รวมทั้งอยู่ภายใต้วิภวภูฏแห่งการเกิด แก่ เจ็บ ตาย
อันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ตามกาลเวลาอันควร ความ
ชราและความตายจึงมิใช่สิ่งน่ากลัว ที่จะต้องไป

ต่อสู้หรือวิ่งหนีเพราะเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง ด้วยความเชื่อนี้ แพทย์จึงมีอำนาจอันจำกัดขอบเขต และถูกกำกับบทบาทด้วย “ธรรม” เป็นเพียงผู้มาช่วยในภาวะที่กระบวนการตามธรรมชาติทำการเยียวยาไม่ได้-ไม่ทันการ หรือสร้างความทรมานมากและมีผลข้างเคียงอื่น ๆ ที่เสี่ยงอันตรายโดยไม่จำเป็น(หุ้กเศบของนายกษาก็อยู่ในกรณีนี้) แพทย์จึงมีความสำคัญอย่างแน่นอน แต่มิใช่ผู้มีอำนาจสร้างหรือชี้ขาดสุขภาพที่ดีของบุคคลโดยลำพัง หรือเป็นผู้มีอำนาจนำมนุษย์ออกจากความกลัวแก่-กลัวตาย กลัวไม่สวย ฯลฯ ได้อย่างแท้จริง และโดยสงบ

ช่วงสุดท้ายแห่งชีวิตของท่านอาจารย์พุทธทาส คือการแสดงโลกทัศน์ดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมในวัย ๘๗ พรรษาท่านปฏิเสธที่จะ “หอบสังขารหนีความตาย” ด้วยการแพทย์สมัยใหม่ และปฏิเสธวิธีการรักษาสุขภาพหรือต่อชีวิตด้วยวิธีการอื่นใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ท่านเคยปรารภกับพระผู้ใกล้ชิดว่า ไม่ควรนำทรัพยากรจำนวนมากมาการรักษาท่านซึ่งอายุมากแล้วเพียงคนเดียว เพราะมีผู้ต้องการและจำเป็นใช้และควรได้ใช้มากกว่าท่านอยู่อีกมาก

วิถีคิดทางสุขภาพแบบพุทธจึงเชื่อมโยงไปถึงวิธีการจัดการสุขภาพและระดับการใช้ทรัพยากรอย่างคำนึงถึงความสัมพันธ์กับสรรพชีวิตและปัจจัยอื่น ๆ ในโลกใบนี้ด้วยเสมอ ทำให้การแพทย์นำมาซึ่ง “สาธารณสุข” หรือความสุขของคนหมู่มากได้จริง เพราะทุกคน ทุกส่วน ทุกสิ่งในชีวิตรวม ธรรมชาติเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยทั้งหมด มิใช่ “สาธารณสุข” เพราะมี “ผู้รู้” และใช้อำนาจจากความรู้ที่ตัดสินใจ กำกับและจัดการอยู่โดยลำพัง เพราะ “อำนาจ” บนโลกทัศน์ที่ผิดพลาดย่อมนำมาซึ่งการเอาไรต์เอาเปรียบเสมอ ทั้งในระดับชีวิต สังคม และระบบนิเวศ.

การละเมิดสิทธิสตรีในธิเบต

๑ ต่อจากหน้า ๖๕

(องค์ที่ได้รับการรับรองจากองค์ทะเล ลามะ) และห้ามไม่ให้ประชาชนมีรูปขององค์ทะเล ลามะ และปั้นเซนลามะ ไว้ในครอบครอง โครงการนี้ยังรวมไปถึงการยอมรับความเป็นหนึ่งเดียวกับแผ่นดินแม่ (จีน) และปฏิเสธเอกราชของธิเบต โครงการการศึกษาเพื่อความรักชาตินี้มักกินเวลาหลายเดือน หากสามเนริรูปใดไม่สามารถปฏิบัติตามนี้ได้จะถูกขับไล่ออกจากสำนัก

นางวัง เตเซน เดินทางมาถึงเนปาลเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๓๓ เธอเป็นสามเนริที่สำนักเรคค ในเขตโตลิ่ง เธอถูกขับไล่ออกจากสำนักพร้อมกับสามเนริอีก ๘๒ รูป เพราะโครงการการศึกษาเพื่อความรักชาติ สำนักของเธอถูกปิดเพราะสามเนริต่อต้านคำแนะนำจาก “ทีมปฏิบัติการ” ที่ให้ละทิ้งองค์ทะเล ลามะ ตามคำบอกของเตเซน สามเนริถูกสั่งห้ามไม่ให้ไปอยู่กับสำนักอื่น และถูกวิตรอนเสรีภาพทางศาสนาอย่างสิ้นเชิง

การบังคับให้กุมกำเนิต

นโยบายจีนเรื่องการเคลื่อนย้ายประชากรจีนเข้ามาในธิเบตและการคุมกำเนิดนั้น เป็นความพยายามที่จะกำจัดชาวธิเบตให้สูญสิ้นไป รัฐบาลสนับสนุนแผนนโยบายที่มีการเลือกปฏิบัติและใช้ความรุนแรงกับชาวธิเบต

“ชาวนาและผู้เลี้ยงสัตว์เร่ร่อนในเขตปกครองตนเองของธิเบต สามารถมีบุตรได้ตามต้องการ” ตามนโยบายแห่งชาติว่าด้วยชนกลุ่มน้อยและการบังคับใช้ในประเทศจีน (กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒)

กฎหมายนานาชาติและกฎหมายในประเทศนั้นคุ้มครองสิทธิด้านการสืบพันธุ์ของผู้หญิงธิเบตแต่รัฐบาลจีนกลับใช้นโยบายการเลือกปฏิบัติและการกระทำที่ผิดกฎหมายเพื่อลดจำนวนประชากรธิเบต

“เป็นเรื่องจำเป็นที่เราต้องบังคับการทำหมั้นกับ คู่สมรสที่ไม่สามารถทำหมั้นหรือคุมกำเนิดเอง” Politics and Law Tribune หน้า ๘๙-๙๓ (ปกกิ่ง เมษายน ๒๕๓๖)

ปี ๒๕๓๖ ดร.เบลก เคอร์ รายงานถึง ปัญหาที่ ผู้หญิงและเยาวชนริเบตกำลังเผชิญ หนึ่งในรายงาน นั้นกล่าวว่า โรงพยาบาลในกรุงลาซามีการทำแท้งให้ กับผู้หญิง แม้ว่าจะต้อง ๙ เดือนแล้วก็ตาม โดยวิธี ฉีดสารเคมีที่เรียกว่า “สิวาเนอร์” ยาตัวนี้ไม่เป็นที่รู้จัก กันในโลกตะวันตก เขายืนยันว่ามีการฆ่าเด็กทารก ในโรงพยาบาลเพื่อควบคุมจำนวนประชากร ดร.เคอร์ พบว่า เบื้องหลังกฎระเบียบเรื่องการคุมกำเนิดชาว ริเบตก็คือ นโยบายการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

การวางแผนครอบครัวชาวริเบตเป็นเรื่องที่ รัฐบาลจีนให้ความสำคัญมาก ปี ๒๕๔๓ ในรายงาน ครึ่งปีแรก ยืนยันว่าจีนมีนโยบาย กำหนดให้ชาวริเบต มีบุตรได้ไม่เกิน ๒ คน รัฐบาลจีนพยายามปกปิด การละเมิดสิทธิเหล่านี้ภายใต้สถิติอันสวยหรูและ โครงการเพื่อผู้หญิงที่นาประทับใจต่าง ๆ

มีการกำหนดโควตาจำนวนเด็กเกิดใหม่ ถ้า ครอบครัวใดมีบุตรเกินโควตาจะถูกเลือกปฏิบัติและ ปรับอย่างหนัก เด็กที่เกิดมาเกินโควตาของรัฐบาล จะถูกปฏิบัติตั้งว่าไม่ใช่มนุษย์ พวกเขาจะไม่ได้รับการ ลงทะเบียน ส่งผลให้ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร บัตรปันส่วน การศึกษา หรือไม่ได้รับการ ถูกรองที่ดินตลอดชีวิต

ถ้าผู้หญิงท้องหลังจากมีบุตรครบโควตาแล้ว เธอจะถูกบังคับให้ทำแท้ง ถ้าเธอปฏิเสธ จะถูกบังคับ ให้ทำหมั้นหลังคลอด

การทำแท้งและการคุมกำเนิดที่รัฐบาลปฏิบัติ ต่อผู้หญิงริเบตมักเป็นอันตราย การทำแท้งและการ คุมกำเนิดจะทำในที่ ๆ เคลื่อนย้ายได้ โดยไม่มีการ รักษาหรือให้ยาภายหลัง มีผู้หญิงหลายรายเสียชีวิต ลงหลังจากนั้น เนื่องจากความสะเพร่าในการผ่าตัด การผ่าตัดมักเป็นการทำหมั้นถาวร หรือคุมกำเนิด ระยะเวลา รูปแบบการคุมกำเนิดที่ใช้กันทั่วไปคือการ ใส่ห่วงและการฉีดยาซึ่งเชื่อว่าจะมีผลอยู่ได้ ๓ ปี หรือ

ใช้ “นอร์แพลนท์” ซึ่งเป็นแผงฮอร์โมนระงับการ ตั้งครรภ์ฝังลงใต้แขน ผู้หญิงจำนวนมากกลัวการ ทำหมั้นและไม่รู้ข้อมูลที่แท้จริง จนไม่กล้าไปรับการ บริการด้านสุขภาพอนามัยทั่ว ๆ ไป.

คันโดร คี มาถึงอินเดียเมื่อปลายเดือนพฤษ- ภาคม ๒๕๔๓ ก่อนหน้านั้นเธอเป็นเจ้าหน้าที่ด้านการ วางแผนครอบครัว เมืองอาคาม เธอมีหน้าที่สร้าง ความตื่นตัวและตรวจตรานโยบายเรื่องการคุมกำเนิด เธอรายงานอย่างละเอียดถึงการปรับครอบครัว ที่มีบุตรเกินกำหนด สำหรับชาวนาและชนเผ่าเร่ร่อน ถูกกำหนดให้มีบุตรได้ไม่เกิน ๓ คน คนที่มีบุตรเกินนี้ จะถูกปรับไม่เกิน ๓,๐๐๐ หยวน ระยะเวลาการมีบุตร ก็ถูกกำหนดเช่นกัน ถ้ามีบุตรคนที่สองห่างจากคน แรกไม่เกิน ๓ ปี ครอบครัวจะถูกปรับ ๘๐ หยวน.

“เราคือเพื่อนนักโทษผู้เป็นกัลยาณมิตร ทางจิตวิญญาณ

เราอาจเป็นคนหนึ่งที่สามารถคว้าแก้ว อันมีค่านั้นมาได้

ไม่ว่าเราจะถูกทุบตีรุนแรงสักเพียงใด แขนของเราที่คล้องกันวันนี้จะไม่มีวันแยก จากกัน

เมฆหมอกที่ลอยมาจากทางตะวันออก มิได้ถูกเย็บติดเป็นผืนเดียว

สักวันดวงอาทิตย์

ได้เมฆหมอกนั้นจะปรากฏขึ้น

ฉันไม่รู้สักเสียใจ

ถ้าใครถามว่าทำไม

แต่ละวันจะผ่านไป

เวลาแห่งการปลดปล่อยจากที่นี่ จะมาถึง”

เพลงของสามเณรีในคุกตราปี ปี ๒๕๓๖

หมายเหตุ : ท่านสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

www.tchrd.org

พุทธศาสนา กับเทคโนโลยี

“อณาจักรของเทคโนโลยี กับอาณาจักรของศาสนา หรือศาสนจักรอยู่คนละส่วนกัน แต่ทั้งสองส่วนมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ เดิมพระศาสนจักรมีอิทธิพลกับชีวิตมนุษย์มาก แต่ตอนหลังถูกไล่ออกโดยเทคโนโลยีและวิถีชีวิตสมัยใหม่” ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ เปิดประเด็นการเสวนาเรื่อง “พุทธศาสนากับเทคโนโลยีจะอยู่ร่วมกันอย่างไร สอดคล้องสมดุลได้อย่างไร” ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-ราชมรรคา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๕

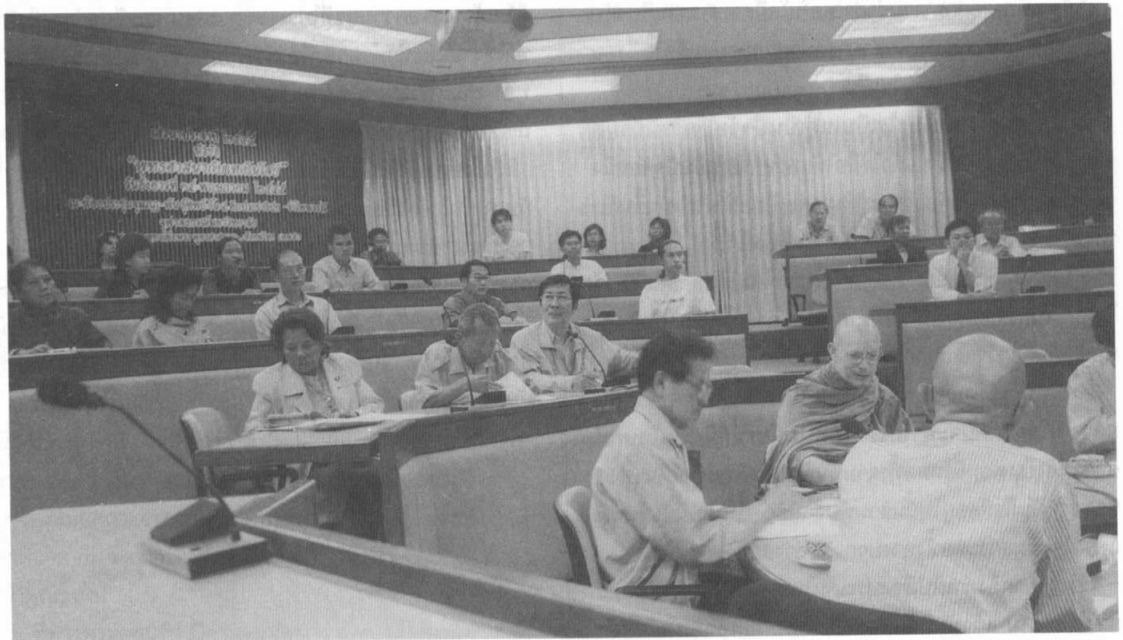
จากนั้น ดร.สมเกียรติ ก็ฟันธงว่า ศาสนากับเทคโนโลยีไปด้วยกันได้ยาก เพราะมันมีความขัดแย้งกันอยู่ลึกๆ ศาสนาต้อง

การมุ่งไปสู่การพัฒนาตัวเองของมนุษย์ ขณะที่เทคโนโลยีส่วนใหญ่ออกแบบมาด้วยจุดประสงค์ ๒ อย่าง คือ เพื่อการสงครามและแรงผลักดันในเชิงพาณิชย์ ฉะนั้นคำถามสำคัญในยุคที่เทคโนโลยีเป็นใหญ่ในสังคม คือ ศาสนาจะมีบทบาทช่วยให้สังคมกลับเข้าสู่สมดุลใหม่ได้อย่างไร

คุณสุทธิชัย หยุ่น ผู้ดำเนินรายการตั้งคำถามว่า หากมองเทคโนโลยีในแง่ดีบ้าง มันจะช่วยเรื่องศาสนาได้หรือเปล่า เช่น การสอนศาสนาผ่านอินเทอร์เน็ต

“มันเป็นเพียงการรับรู้ข้อมูล ซึ่งผมยังไม่คิดว่าจะสามารถเข้าถึงจิตใจ” ดร.สมเกียรติยืนยัน “พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นการพัฒนาตนเอง ฟังตนเอง ผูกตนเอง เทคโนโลยีมีแนวโน้มไป

บรรยายภาควิชาการเสวนา

อีกด้านหนึ่ง คือเรื่องอำนาจความสะดวกในเชิงกายภาพ ซึ่งอาจทำให้ยึดติดอยู่กับวัตถุ ชาติวัตถุแล้วเป็นทุกข์ง่ายขึ้น ขณะที่ศาสนาเน้นให้มนุษย์กลับไปหารากฐานของตัวเอง และพัฒนาจิตใจมากกว่าเรื่องกายภาพหรือการอำนวยความสะดวก

ด้านพระสันตปาปาให้ความเห็นว่าเทคโนโลยีในพุทธศาสนา คือ “การภาวนา” ถ้าพุทธบริษัทรู้จักใช้ก็จะขยายไปถึง ศิล สมาธิ และปัญญา “แต่เดี๋ยวนี้พระไม่ยอมศึกษาเรื่อง ศิล สมาธิ ปัญญา โยมอยากศึกษาอะไร พระก็อยากศึกษานั้น นั่น จึงคล้อยไปตามเทคโนโลยีที่อำนาจทหาร ทุนนิยม และ กามารมณ์ผลักดัน”

ส่วนความหวังที่จะให้เทคโนโลยีแห่งโลกปัจจุบัน อย่างเช่น อินเทอร์เน็ต เป็นเครื่องมือในการสอนศาสนานั้น ท่านถือว่าเป็น การเปิดประตูขั้นแรกเท่านั้น แต่คนที่สนใจธรรมะหากท่องจาก หนังสืออย่างเดียว ไม่ออกไปไหน อาจท่องจนเมา เมารธรรมะ ไม่ใช่รู้ธรรมะ”

ต่อคำถามถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีอย่างสื่อทีวีที่สามารถ นำข่าวสารความรู้ไปถึงเด็ก ๆ ในถิ่นทุรกันดาร พระสันตปาปา ตั้งข้อสังเกตว่า สิ่งแรกที่ต้องถามคือ เด็กเหล่านั้นจำเป็นต้อง ฟังผู้รู้จากแดนไกลหรือเปล่า ท่านเชื่อว่าในหมู่บ้านที่เด็กเหล่านั้นอยู่ จะมีบุคคลที่เหมาะสม ที่จะพูดคุยสั่งสอนเด็กเหล่านั้น “และอีกด้านหนึ่ง แม้จะมีสิ่งดี ๆ แฝงแพร่ ผ่านสื่อแบบดี ๆ เด็ก เหล่านั้นจะดูหรือเปล่า เราไม่ใช่อำนาจจะให้เขาดู บางคนอาจ คิดแปลงธรรมะให้เป็นเพลง เป็นหนังที่เด็กชอบ ก็ถามว่าเด็กดู ทำไม ดูเพื่อเอาสีสัน ดูเอาความสวดยความหล่อของพีรเซ็นเตอร์ ไม่ได้ดูเพื่อเอาธรรมะ ฉะนั้นเราไม่แน่ใจ คิดว่าเป็นความเชื่อ มากกว่าความจริง”

ผู้ดำเนินรายการ ถามข่าวเทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับ Information technology สามารถนำศาสนาผ่านสื่อไปถึงคน จำนวนมาก น่าจะยิ่งดีมิใช่หรือ

“พุทธศาสนาเองอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย การมีข้อมูล ธรรมะดีเป็นปัจจัยหนึ่ง แล้วใช้สื่อให้แพร่หลายก็เป็นปัจจัยหนึ่ง แต่ยังมีอีกหลายปัจจัยกว่าจะรู้ว่าผลจะเป็นอย่างไร มันขึ้นกับ บริบทของสังคมด้วย ตอบอย่างเบ็ดเสร็จไม่ได้

“แต่ถ้าดูเหตุปัจจัยทั้งหลาย คงยากที่จะได้ผล และคิดว่า ไมคุ้ม เนื่องจากเทคโนโลยีมีราคาแพง การทำที่สงบในทุกหมู่บ้าน คุ่มคากว่าและถูกกว่า”

หมอประเวศ วัสี กล่าวถึงเทคโนโลยีว่า โดยตัวมันเป็น กลาง ๆ สุดแต่คนจะนำไปใช้ เป็นประโยชน์ก็มี เป็นโทษก็มี อย่างเรื่องยีน ตอนนี้รู้หมดทั้งสามพันล้านตัวอักษรที่อยู่ใน DNA ของเรา มันมีรหัสอยู่ในนั้นสามพันล้านตัว ซึ่งตอนนี้นับรู้หมด แล้ว ก็จะมีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ

“ผมอยากตั้งท่านไปเรื่องประเด็นใหญ่ ว่าเทคโนโลยีเป็นตัว กำหนดสังคม แล้วมันมีลักษณะอย่างไร.. ตอนที่เทคโนโลยียัง

เป็นเรื่องการล่าสัตว์ สังคมเป็นสังคมที่อยู่กันเป็นกลุ่ม เมื่อพบ เทคโนโลยีเกษตร สังคมก็อยู่กันแบบหมู่บ้าน พอพบเทคโนโลยี อุตสาหกรรมก็เกิดเมืองโตขึ้น มาถึงตอนนี้ในยุคเทคโนโลยี Information สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใหญ่หลวงคือ มีเทคโนโลยีที่แพง มาก มันจึงเชื่อมกับการเกิดทุนนิยม ซึ่งทำให้คนแตกต่างกัน มาก

“คนที่รวยที่สุด ๓๐๐ คนในโลก มีทรัพย์สินสมบัติมากกว่าคน ๒,๐๐๐ ล้านคน และ ๒๐๐ คน อยู่ในอเมริกา”

“พอความต่างเกิดขึ้น คนก็ขัดแย้งกัน ความรุนแรงและ อะไรอื่น ๆ ก็เกิดขึ้น”

หมอประเวศชี้ทางออกว่าเราต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยี ต้อง เข้าใจว่าสังคมในอุดมคติของพุทธศาสนา อยากเห็นสังคมที่ มนุษย์อยู่ร่วมกันได้ดี ที่ท่านพุทธทาสภิกขุใช้คำว่า “ธรรมิก- สังคมนิยม” คือ การอยู่ร่วมกัน ไม่ใช่ตัวใครตัวมัน เป็นปัจเจกชน สุดโต่ง ทอดทิ้งกัน แต่ให้เป็นการคำนึงถึงกัน

“เพราะฉะนั้นเทคโนโลยีกับพุทธ ผมคิดว่าเราต้องศึกษา พุทธธรรมให้ดี และพยายามสร้างสังคมที่ดี ไม่เช่นนั้นเราจะ ไม่มีทางควบคุมผลร้ายของเทคโนโลยีที่เชื่อมกับทุนนิยม นี่เป็น จุดสำคัญที่คนไทยเข้าใจกันน้อยในทุกวันนี้”

ต่อคำถามที่ตั้งเป็นหัวข้อเสวนา “พุทธศาสนากับเทคโนโลยี จะอยู่ร่วมกันอย่างไรให้สอดคล้องและสมดุล” หมอประเวศชี้ว่า ต้องอาศัยพุทธเทคโนโลยี คือการเจริญสติ ฟังดูเหมือนยาก แต่จริง ๆ แล้ว ไม่ยาก

“มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่สามารถเห็นตัวเอง เห็น ความคิดของตัวเองได้ สติแปลว่าเรารู้กายเราเป็นอย่างไร หายใจเข้า หายใจออก เดินก็รู้ ก้าวอย่างต่าง ๆ ก็รู้ ความทุกข์สุข ก็รู้ แล้วจะเจอความสุขที่ไม่เคยเจอมาก่อน และอีกอย่างหนึ่ง ที่ ทำได้ง่ายและนำท่ามาก คือ การร่วมทุกข์ คนเดียวนี้มีความสุข เยอะ ความจน ความเจ็บ เป็นกำพวด และอีกร้อยแปด ถ้าเราร่วมทุกข์ ความทุกข์ของเราจะน้อยลง”

วงเสวนาวินิจฉัยไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนตายตัวว่า พุทธศาสนากับเทคโนโลยีจะอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ อย่างไร ในช่วงท้ายของการเสวนา หมอประเวศยกพุทธพจน์ตอนหนึ่งขึ้นมากล่าว เป็นการทิ้งท้ายวงเสวนาที่สวยงาม

“การชมหรือติเตียนไม่ใช่ธรรมะ’ ธรรมะคือการรู้ว่าอะไร ทำให้เกิดอะไร คือความเป็นเหตุเป็นผล ถ้าชมหรือติเตียน มันตายตัว เป็นการมองอย่างสรุป”.

พระกระเรื่องอย่างว่า พร้อมแก้ปัญหาอย่างไร?

ก ไม่ใช่แต่เฉพาะพระบ้านเรา ที่มีปัญหาเรื่องอย่างว่า พระฝรั่งก็มี และมีมากด้วย และเรื่องที่จะทำให้พระเสียหายมาก และบ่อย ก็คงหนีไม่พ้น ๒ เรื่อง

หนึ่ง เรื่องเงิน

สอง เรื่องอย่างว่า

ที่ออกจะประหลาดก็คือว่า พระฝรั่งนิกายโรมันคาทอลิกที่มีปัญหา ส่วนมากจะมีปัญหาเรื่องเซ็กซ์กะเด็กผู้ชาย ถ้าจะพูดโดยไม่เกรงใจ กัน ก็คือเรื่องทำอะไรเพี้ยนๆ กะเด็ก ๆ ผู้ชายที่กระเดียดไปทางเซ็กซ์ เช่น อัดถั่วดำบ้าง ลูบคลำเด็ก ๆ บ้าง อะไรทำนองนี้ ไม่ค่อยเป็นข่าวเกี่ยวกับเด็ก ผู้หญิงเท่าไร

และที่ออกจะประหลาดยิ่งไปกว่านั้นก็คือ พอจับได้ไล่ทัน หรือถูกฟ้องร้อง ท่านก็รับหน้าตาเฉย

คำถามจึงมักกะขมวดประเด็นที่ว่า พระฝรั่งน่าจะมีความทำนองโรคจิตกระมัง จึงเล่นพิเรนทร์กะเด็ก จนบางครั้งมีข่าวว่าเด็กที่ถูกพระ ประทุษร้ายทางเพศ พอโตขึ้นมีปมด้อย คิดไปคิดมากก็คว่ำปิ่นไปโลยิงพระ ฝรั่งแทบตาย

เรื่องเกี่ยวกับพระ ไม่ว่าจะพระไทย พระฝรั่ง หรือว่าพระชาติไหน ๆ เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ผู้บริหารองค์กรของพระก็คงจะหนักใจไม่ใช่ น้อย เพราะอย่างน้อยที่สุดพระก็คือมนุษย์ และขึ้นชื่อว่ามนุษย์ถ้ายังไม่ สำเร็จคุณธรรมขั้นสูง ก็อดที่จะผลอไม่ได้

ฝรั่งแก้ปัญหา หรือป้องกันปัญหาย่างนี้ครับ

วัดกลุ่มโรมันคาทอลิกถอดยศปลดตำแหน่งพระจำนวน ๒๑๔ ท่านในปีนี้ ด้วยข้อหากระทำปู้ยี่ปู้ยำเด็ก ๆ ซึ่งมีเรื่องมีราวกันมาช้อยหลังไป ตั้งแต่ศวรรษที่ ๑๙๖๐ คือประมาณห้าทศวรรษมาแล้ว

สำนักข่าวหนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ เคยทำการสำรวจเรื่องราวเหล่านี้ และพบว่า มีพระนิกายโรมันคาทอลิกที่เป็นชาวอเมริกันจำนวน ๘๕๐ท่านถูกจับปลดจากตำแหน่ง เพราะบางองค์มีฆตบาปบรรดาศักดิ์ทางพระ ฝรั่งสูงถึงระดับบิชอป หรือคาดินาล ก็มี ซึ่งถ้าจะเปรียบเทียบกับพระไทยก็ คงสูงระดับท่านเจ้าคุณขึ้นไป

ที่ทางพระยอมรับ มีจำนวนน้อยกว่าที่หนังสือพิมพ์ทำการ

สำรวจมากมายนัก

วิธีการสำรวจ ก็ใช้วิธีสอบถามตรง ๆ ส่วนใหญ่พระฝรั่งก็ตอบตรง ๆ แต่ที่ไม่ตอบก็มี กรรมการพระระดับบิชอปจากทั่วประเทศสหรัฐสั่งให้ สึกพระที่จับได้ว่าทำมิดมีร้ายกะเด็กทันที แม้จะมีข้อแม้ว่า พระที่เคยเป็น ชาวในอดีตก็ขอให้แล้วกันไป คืออาจจะถอดจากตำแหน่ง แต่ไม่ถึงกับให้สึก แต่ก็อย่างว่า ข้อมูลในเรื่องแบบนี้ไม่มีการยืนยันแน่นอน และแถมมีการปิดบังเพื่อปกป้องกันด้วยซ้ำ ซึ่งก็ทำให้พระผู้ใหญ่ไม่รู้จะตัดสินใจในการวาง มาตรฐานของพระอย่างไรดี

สรุปว่า ฝรั่งเอง ก็ไม่ได้วิเศษไปกว่าพระไทยหรือคนไทย ที่ยังคงหาบทสรุปในการวางกฎเกณฑ์อะไรเกี่ยวกับพระไม่ได้ แม้ว่าพระระดับบิชอป ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง จะเพียรพยายามประชุม และหาวิธีอย่างไร ก็ยังตกลงกันไม่ได้

หนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ก็กล่าวไว้ว่า แม้กระทั่งตัวเลขข้อมูลพระที่กระทำความผิด ก็ยังไม่มี เพราะพระไม่ได้เก็บข้อมูลไว้ ซึ่งก็เท่ากับว่า ที่ไม่เก็บข้อมูล เพราะไม่อยากจะให้มีการเปิดเผย หรือย้อนหลังไปชุดคู่ย กระมัง

แต่นำสรรเสริญอย่างหนึ่งในการหาวิธีแก้ปัญหาของฝรั่งที่ไม่ค่อยเหมือนไทยก็คือ

เขาจะให้พระแก้ไขปัญหา หรือหาแนวทางป้องกัน โดยที่ฝ่ายฆราวาสไม่ได้เข้าไปยุ่งด้วย อย่างดีก็แค่คอยสนับสนุนเท่านั้น ปัญหาเกิดที่ ไหน ฝรั่งเขาจะให้ที่นั่นแก้กันเอง

ทำให้หนักถึงการที่พวกเราชาวไทยยังคิดไม่ตกเลยว่า จะให้พระแก้ปัญหากันเอง

หรือว่าจะให้ฆราวาสคอยตามไล่สีพระ

ว่ากันไปว่ากันมาจนกระทั่งฆราวาสทะเลาะกับพระ และพระทะเลาะกับพระ

คราวที่ผ่านมาจากฝ่ายหลวงตามหาบัว ก็ทะเลาะจนเกือบจะมีการ ลงไม้ลงมือกะฝ่ายที่สนับสนุนมติมหาเถรสมาคม จนกระทั่งชาวบ้านออกมา ให้อิวจอนพระว่า นิมนต์หยุดทะเลาะกันเถอะครับ.

ท่องไปในชีวิตและงาน

กองบรรณาธิการ สัมภาษณ์และถ่ายภาพ

หม้อบสกไนต์เวียงแหง

ทำไม?

...และเพื่อใคร?

บทสัมภาษณ์ พระฐานี จิตวิริโย

ณ วัดก่องลม อำเภอเวียงแหง วันที่ ๘ เมษายน เวลา ๑๔.๑๐ - ๑๕.๐๐ น.

อำ

เภอเวียงแหงอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร โดยทางหลวงหมายเลข ๑๐๗ ผ่านอำเภอแมริม อำเภอแม่แตง และอำเภอเชียงดาว ก่อนจะแยกออกไปทางด้านซ้าย เข้าทางหลวงหมายเลข ๑๓๒๒ ที่คดเคี้ยวข้ามภูเขาสูง มุ่งตรงไปยังอำเภอเวียงแหง และสิ้นสุดถนนสายนี้ที่บ้านหลักแต่ง ตำบลเปียงหลวง ตำบลเล็ก ๆ ประดุจประเทศพม่า เพื่อนบ้านด้านตะวันตก ซึ่งถึงบัดนี้ก็ยังหาข้อยุติเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันสมประโยชน์กับไทยไม่ได้

ในอดีต หากข้าราชการคนใดถูกย้ายไปรับหน้าที่ที่ “เวียงแหง” กล่าวกันว่า คำสั่งนั้นให้ความรู้สึกถึงการลงโทษ ไม่ต่างจากการเนรเทศสักเท่าใดนัก ด้วยเหตุว่าเวียงแหงนั้นไกลปืนเที่ยง ขนาดเมื่อชาวบ้านจะออกมาทำธุระที่อำเภอเชียงดาว ซึ่งอยู่ใกล้ที่สุด ก็ยังต้องรอนแรมผ่านป่าดงรังรกที่บบนดอยสูงนานถึง ๒ วัน ๒ คืน

แม้กระทั่งบัดนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ รถประจำทางจากเชียงใหม่ไปเวียงแหง และจากเวียงแหงมาเชียงใหม่ ก็มีเพียงวันละ ๒ เที่ยวเท่านั้น

ถนนสู่เวียงแหงในปัจจุบันลาดแอสฟัลท์อย่างดี ตัดผ่านเขตอุทยานแห่งชาติเชียงดาวทั้งพื้นที่ราบและภูดอย เมื่อไต่ระดับไปถึงรอยต่อระหว่างเชียงดาวกับเวียงแหง หากฟ้าโปร่ง จะเห็น “ดอยหลวงเชียงดาว” อยู่ซ้ายมือ ความสูง ณ จุดนั้นไล่เลี่ยกันกับยอดดอยหลวงที่เดียว

ต่อเมื่อลดระดับลงไปได้ระยะหนึ่ง ก็พบศาลาเล็ก ๆ ยูริททาง เป็นจุดชมทิวทัศน์มุมกว้างของ “เวียงแหง” ซึ่งจะปรากฏให้เห็นเป็น “แอ่งกระทะ” ขนาดใหญ่ โอบล้อมไปด้วยเทือกเขาสูง

จากดินแดน “ลับแล” ในอดีต ไม่นานมานี้ ก็มีความพยายามจากภาครัฐหลายต่อหลายครั้ง ที่จะ “ขาย” อำเภอเล็ก ๆ แห่งนี้ให้กับ “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” ไม่ว่าจะเสกสรรปั้นแต่งเรื่องราวของ “สมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ให้ผูกโยงกับดินแดนแห่งนี้ให้ได้

หรือกระทั่ง พยายามผลักดันให้ “นางพญาเสือโคร่ง” กลายเป็นไม้ประจำเมือง ทั้งที่ชาวบ้านแทบจะทั้งอำเภอ เพิ่งพบเห็นต้นไม้ชนิดนี้เข้ามางอกงามในเวียงแหงได้ไม่กี่ปีมานี้เอง

แต่แล้ว ความพยายามแบบลองผิดลองถูกดังกล่าว ก็ถูกการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยลอบออกไป จากนโยบายของทุกหน่วยงาน เมื่อรัฐวิสาหกิจแห่งนี้ ค้นพบว่า “เวียงแหง” อุดมไปด้วยถ่านหินลิกไนต์ปริมาณนับสิบนับร้อยล้านตัน ทั้งยังอยู่ในระดับต้นชนิดที่แทบไม่ต้องขุดเจาะ เพราะหลายจุดสำรวจมีลิกไนต์อยู่ในระนาบเดียวกับผิวดินเท่านั้น

ถึง

วันนี้ยังไม่มีความชัดเจนใด ๆ จากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตว่าจะสร้างเหมืองลิกไนต์ขึ้นที่เวียงแหงหรือไม่ ทราบกันแต่ว่า ในระยะ ๘-๙ ปีมานี้ “โครงการพัฒนาเหมืองลิกไนต์เวียงแหง” มีของใช้และยามาแจกชาวเวียงแหงอยู่บ่อยครั้ง บางคราว ก็มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ออกมาตรวจรักษาโรคให้ชาวบ้านโดยไม่คิดมูลค่า

กระทั่งเมื่อพุทธบริษัทชาวเวียงแหงจะบูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุแสนไห ศาลาสถานคูบ้านคูเมือง รัฐวิสาหกิจผู้เชี่ยวชาญการสร้างเขื่อนและโรงไฟฟ้า ก็รับอาสาเป็นเจ้าภาพ

แถมด้วยการขนอิฐตัวหนอนที่ทำจากถ่านลิกไนต์ข้ามดอยสูงมาปูลานพระบรมธาตุ เพื่อแสดงคุณประโยชน์ของถ่านหินชนิดนี้แก่สายตาชาวเวียงแหง

วิกิ

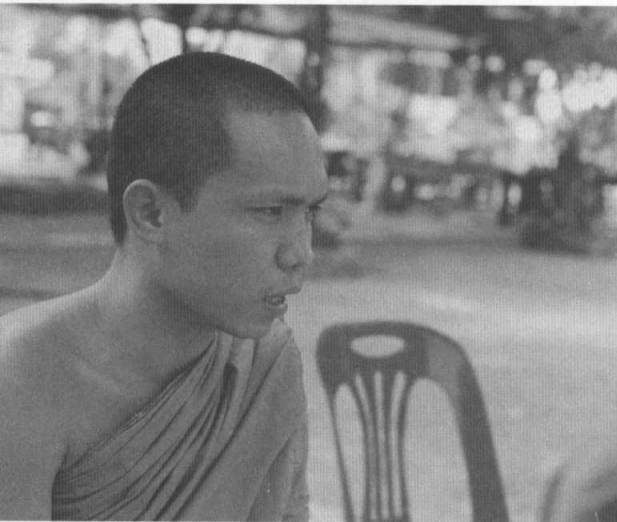
ชีวิตของชาวเวียงแหงกำลังจะเปลี่ยนไปหรือไม่ก็สุดที่จะคาดเดา... แต่ภาพวัวคู่เทียมเกวียนบรรทุกตบใบตองตึง ที่ได้พบเห็นบนถนนคอนกรีตหน้าวัดกองลม หรือภาพของตัวเมืองเล็ก ๆ ที่ยังไม่มิมินมาร์ท ไม่มีร้านขายรถยนต์ แต่กลับมีแปลงนาขั้นบันไดไล่ระดับอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไม่มากนัก อาจจะไม่มีให้เห็นอีกต่อไปแล้ว

เมื่อในอนาคตอันใกล้ดินแดนในหุบเขาแห่งนี้จะต้องถูกกดดันให้เสียสละ ทั้งทรัพยากรในท้องถิ่น และวิถีชีวิตอันเรียบง่ายของตน ด้วยข้ออ้างอันศักดิ์สิทธิ์จากหน่วยงานของรัฐหลายฝ่าย ว่าต้องยอมให้สร้างเหมืองลิกไนต์ “เพื่อชาติ” และ “เพื่อส่วนรวม”

◎ **ทราบเรื่องการมาสร้างเมืองลิกไนต์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตตั้งแต่เมื่อไร**

พระฐานี : ชาวการสร้างเมืองลิกไนต์ของการไฟฟ้า นี่จริงๆ แล้วมีมาหลายปี แต่ที่ทราบ ก็คือช่วงสองสามปีที่ผ่านมา เป็นช่วงที่ชาวบ้าน รวมถึงคนในอำเภอเวียงแหงเริ่มจะตื่นตัวกันมาก เกี่ยวกับชาวการสร้างเมืองลิกไนต์ที่เวียงแหง

◎ **ทราบเพราะการไฟฟ้าฝ่ายผลิตเข้ามาประชาสัมพันธ์ ให้ข่าวสารข้อมูลกับชาวบ้าน หรือว่าได้ทราบข่าวจากทางใด**

พระฐานี : ทราบหลังจากที่ได้เรียนจบแล้วก็มาอยู่ในพื้นที่ประมาณ ๒ ปี ก่อนนี้ไป ๆ มา ๆ ได้เห็นและได้ทราบข่าวว่าจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการไฟฟ้าบ้าง ส่วนหนึ่งก็บอกว่า มาจากโครงการที่จะมีการขุดเหมืองลิกไนต์ที่เวียงแหง ก่อนนี้ก็ไม่มีความชัดเจนเท่าไรนัก แต่พอนานเข้าๆ ก็เป็นที่แน่ชัดขึ้น

ช่วงสองปีที่ผ่านมาเป็นช่วงที่ผมเองได้ทราบจากชาวบ้าน และจากที่การไฟฟ้าเองมาให้ความรู้ มาประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน..ในพื้นที่

◎ **การไฟฟ้าฝ่ายผลิตทำการประชาสัมพันธ์ใน**

ลักษณะใด

พระฐานี : ต้องบอกว่าผมเองไม่ได้สนใจกับการกับการประชาสัมพันธ์ของการไฟฟ้าฯ เท่าไรนัก สิ่งที่ทำให้ผมสนใจ และต้องเริ่มต้นติดตามเรื่องนี้ ก็เพราะว่ามันเป็นเรื่องใกล้ตัว และเป็นสิ่งที่เราเองก็ต้องร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับรู้กับชาวบ้าน ในฐานะที่เราเป็นคนเวียงแหง

และอีกส่วนก็คือ ตลอดเวลาที่ผมออกพบปะกับชาวบ้าน หรือผมมีกิจกรรมอะไรในพื้นที่อำเภอเวียงแหงนี้ พบว่าชาวบ้านมีข้อสงสัยตลอดมาว่า ที่ผ่านการไฟฟ้าฯ เข้ามาทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุย การเอาของมาแจก หรือแม้กระทั่ง การนำเจ้าหน้าที่แพทย์เคลื่อนที่มาในพื้นที่นี้...

ชาวบ้านเกิดความเคลือบแคลงใจ..สงสัย ว่าเข้ามาทำอย่างนั้นทำไม ก็ถามผมส่วนหนึ่ง ผมเองก็พยายามที่จะหาคำตอบ โดยการที่เราก็ตอบหาความรู้ในเรื่องของลิกไนต์บ้าง พยายามที่จะหาข้อมูลความเคลื่อนไหวของการไฟฟ้าบ้าง

◎ **การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเคยชี้แจงกับชาวบ้านอย่างเป็นทางการเป็นกิจลักษณะบ้างไหมว่าจะมาสร้างเมืองถ่านหินลิกไนต์ และบอกหรือไม่ว่าการทำเหมืองลิกไนต์ จะมีผลดี-ผลเสีย มีคุณมีโทษอย่างไร ชาวบ้านจะได้อะไร และสูญเสียอะไร?**

พระฐานี : เท่าที่ผมทราบ และชาวบ้านก็ทราบกันดีทุกคนก็คือ **ไม่มี**การชี้แจงในลักษณะที่ถามเลย ตรงกันข้าม ที่ผ่านมาสักที่การไฟฟ้าฯ ทำก็คือ นำผู้นำชาวบ้าน นำตัวแทนของชาวบ้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง..ส่วนน้อยเท่านั้นเอง ไปศึกษาดูงาน กิ่งดูงานกิ่งทองเที่ยวพาไปที่แม่เมาะบ้าง พาไปเชียงใหม่จังหวัดพะเยาบ้าง และก็แน่นอน การที่พาไปดูงานนี้ เท่าที่ผมสอบถามผู้ที่ไปดู-ไปทัศนศึกษามา ก็บอกว่า เขาได้เห็นแต่สิ่งที่ดี ๆ ส่วนสิ่งที่ เป็นข้อมูลอีกด้านหนึ่ง หรือด้านที่เป็นผลกระทบนี้จะไม่ได้รับรู้เลย

สิ่งที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดก็คือ ชาวเวียงแหงเราทุกคนเห็นว่า การไฟฟ้าฯ เองให้ข้อมูลในลักษณะเหรียญด้านเดียว ในอีกด้านหนึ่ง

ชาวบ้านไม่ได้รับทราบ

นี่เป็นความไม่สบายใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอยู่ ผมเองไม่สบายใจในฐานะที่เราเป็นพระสงฆ์ในพื้นที่ ว่าการที่การไฟฟ้าทำอย่างนี้นะ เหมือนหนึ่งเป็นการโฆษณาชวนเชื่อหรือเปล่า? ซึ่งเราก็ไม่แน่ใจ เพราะถ้าหากการไฟฟ้าฯ เองคิดว่าชาวบ้านเป็นพวกหรือว่าเป็นพวกเดียวกับชาวบ้านนี่ สิ่งที่การไฟฟ้าฯ ที่จะต้องทำก็คือ เขาจะต้องบริสุทธิ์ใจ แล้วก็นำเสนอข้อมูลทั้งสองด้าน

แต่ที่ผ่านมาก็ไม่ใช่อย่างนั้น ชาวบ้านจะได้รับรู้ข้อมูลในด้านที่เป็นลักษณะที่เป็นผลดีเท่านั้น ว่า...ชาวบ้านจะมีงานทำ ชาวบ้านจะมีรายได้ แต่ในสิ่งที่เป็นมลภาวะหรือผลกระทบต่าง ๆ การไฟฟ้าฯ ไม่ได้พูดถึงเลยแม้แต่น้อย ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบเป็นความต้องการของชาวบ้านเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่รู้ว่าจะไปรับทราบได้จากที่ไหน

● **หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือไปจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เคยมาพบปะชาวบ้าน ให้ข้อมูลชาวบ้านโดยตรงบ้างหรือเปล่า?**

พระธรรมา : ข้อมูลในลักษณะของการทำเหมืองแล้วก็ผลกระทบต่าง ๆ นั้นนะ สำหรับหน่วยงานในราชการในอำเภอเวียงแหงนี้ผมเข้าใจว่าอย่างนี้ คือ การกระจายข้อมูล การทำความเข้าใจกับชาวบ้านนี้ ยังเป็นลักษณะ TOP DOWN อยู่ คือเรียกผู้นำไปประชุม แล้วพูดกับผู้นำ โดยหวังว่าผู้นำจะมาพูดกับชาวบ้าน ซึ่งก็มีส่วนน้อยที่ผู้นำเองจะมาพูดกับชาวบ้านจริง ๆ บางทีข้อมูลเหล่านี้ก็ไม่ได้ถึงชาวบ้านอย่างแท้จริง

ผมมักจะได้อินทางหน่วยงานราชการ...ทางอำเภอ พูดกันนักหนา มักจะพูดเหมือนหนึ่งเป็นตัวแทนของชาวบ้านว่า ๗๐% บ้าง ๘๐% บ้างของประชาชนของชาวอำเภอเวียงแหง ที่มีความเห็นอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งเมื่อเราอยู่ในพื้นที่จะเห็นได้ว่าไม่ใช่ความจริงเลย

สิ่งที่แท้จริงก็คือว่า ชาวบ้านอีกจำนวนมากยังไม่ได้รับข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่เกิดจากการไฟฟ้าเองหรือ

ข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ขาดไปในพื้นที่

● **เคยมีการสำรวจประชามติ หรือมาสอบถามความคิดเห็น เข้ามารับฟังข้อมูล - แลกเปลี่ยนข้อมูล หรือในลักษณะของประชาพิจารณ์บ้างหรือเปล่า?**

พระธรรมา : ไม่เคยมีนะครับ แต่ที่มีนี่คือช่วงสองสามเดือนก่อน ทางกรไฟฟ้าฯ เองเคยนำเจ้าหน้าที่ของเขา และนัดผู้สื่อข่าวเข้ามา แล้วก็ทำในลักษณะที่เขา ชาวบ้าน เอาประชาชนไปที่ว่าการอำเภอ ซึ่งชาวบ้านประชาชนที่ไปก็เป็นตัวแทนในหมู่บ้าน ที่ไปกันไม่กี่คนนะฮะไม่กี่คนที่ไป

สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ชาวบ้านไม่ค่อยที่จะได้รู้อะไรมากนักนะครับ เพราะว่าข้อมูลต่าง ๆ นั้นเขาก็ไม่ค่อยจะได้รับอย่างเต็มที่ บางทีก็ถาม ๆ กันว่า เอ๊ะ!...จะมีการทำประชาพิจารณ์ใหม่ การไฟฟ้าฯ เขาจะมาถามความเห็นของชาวบ้านใหม่? เขาก็รอกันอยู่ แต่ก็ยังไม่เคยเห็นในลักษณะที่มีการจัดเวที

ที่ผ่านมาก็จะเป็นเวทีอีกแบบหนึ่ง คือการไฟฟ้าฯ เองเป็นผู้จัดในลักษณะที่จะต้องเชิญชาวบ้านมารับของ แล้วในช่วงที่รับของ ก็จะบอกว่า นี่คือของจากโครงการพัฒนาเมืองนะ แล้วจะบอกว่าจะทำนั้นทำนี่ ในลักษณะที่เขาต้องการ

อีกอย่างหนึ่งก็คือว่า เท่าที่ผมทราบมา ไม่มีหมู่บ้านไหนเลยที่มีการประชุมแล้วพูดกันในเรื่องลึกในดิ่ง โดยเฉพาะ ไม่เคยมีเวทีไหน...

เวทีอำเภอก็อย่างที่ผมบอก ว่าชาวบ้านส่วนหนึ่งเขาก็ยังคงตะขิดตะขวงใจ แล้วก็ไม่กล้าแสดงออกที่จะถาม ถึงความเป็นไปเป็นมา เพราะว่าในลักษณะการประชุมอย่างนั้น เป็นการประชุมอย่างเป็นทางการ ชาวบ้านก็ได้แต่ไปนั่งฟัง และชาวบ้านที่ไปก็เป็นเพียงตัวแทนไม่กี่คน และไม่ก็หมู่บ้านที่ได้ไป

● **เมื่อสภาพการณ์เป็นไปอย่างนั้นชาวบ้านมีปฏิกิริยาอย่างไร ทั้งที่เป็นตัวแทนชาวบ้านอย่างไร อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือว่าชาวบ้านในระดับ**

ที่เป็นประชาชนทั่วไป มีความสนใจกับเรื่องนี้ มีปฏิกริยากับเรื่องนี้ได้อย่างไร

พระธรรมา : ตามความเห็นของผมพอจะแบ่งชาวบ้านออกเป็น ๓ ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่งคือ ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่จะทำเหมืองฯ ซึ่งชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่ทำการนี้ส่วนหนึ่งเค้ามีที่ดิน การไฟฟ้าเองก็ไปพูดกับชาวบ้านพวกนี้ว่าจะได้รับการตอบแทน จะได้ขายที่ดินซื้อที่ดิน ลูกหลานของเจ้าของที่นั่นแหละ จะได้รับการพิจารณาว่าจะได้ทำงานในเหมืองเป็นอันดับแรก

ชาวบ้านส่วนนี้เมื่อได้รับข้อมูลอย่างนี้ไปนี่ก็ แน่นอน... เขาก็ต้องการ และมีความหวังที่จะทำงานหรือเชื่อตามข้อมูลที่การไฟฟ้าฯ บอก เพราะฉะนั้นพวกนี้ก็รู้สึกว่...เชื่อตามที่การไฟฟ้าบอก ก็บอกว่าคงไม่มีผลกระทบอะไรนะ

ส่วนที่สองก็คือ ส่วนที่เป็นแกนนำ เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน แล้วก็ อบต. ต่าง ๆ ซึ่งพวกนี้แน่นอนว่าเขาได้ไปดูงานมาแล้ว การที่ไปดูงานมา การที่เค้าไปแล้วกลับมาเนี่ยเค้าก็มีความเห็นส่วนหนึ่งว่า "...ก็ไม่มีปัญหาอะไรนะที่เขาไปดูมา..." แต่หลายคนก็พูดเหมือนเสียงเดียวกันว่า ที่ไปดูนี่เค้าก็บอกว่าเหมือนจะเอาของที่ดีให้ดูสิ่งที่ไม่ดีนี่เค้าก็อยากทราบอยุ่กฏ แต่ในขณะที่เข้าไปนั่นบางทีเค้าก็ไม่กล้าที่จะแสดงความเห็นอะไรออกมามากนัก

และก็เป็นที่น่าสังเกตอีกอย่างก็คือว่า ชาวบ้านพวกนี้เนี่ยเข้าไปก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะไปต่อรองว่าจะต้องไปขอดูที่นั่นที่นี้ ซึ่งการไปรณรงค์การไปดูแต่ละที่การไฟฟ้าฯ เป็นฝ่ายจัดขึ้น และคนที่เขามาต้อนรับก็เป็นคนที่การไฟฟ้าฯ จัดมา...นะครับ

ซึ่งสองประเภทที่ผมบอกไปนี่ ถ้าคิดเป็นร้อยละก็ไม่มากเท่าไร...

แต่ชาวบ้านที่อยู่ธรรมดา ชาวบ้านที่ทำมาหากินอยู่ทั่วไป และก็ไม่ได้อยู่ใกล้พื้นที่ที่เค้าจะขุดเจาะนี่นะครับ แล้วก็ไม่ได้มีที่ดินมีอะไรที่จะไปขายไปอะไรนี้ ชาวบ้านส่วนนี้มีความวิตกกังวลเป็นส่วนมาก ความวิตกกังวลของเขาก็ทั้งเรื่องของอากาศ ทั้งเรื่องของน้ำ ทั้งเรื่องของมลพิษ หรือผลกระทบต่าง ๆ ซึ่งเขาก็บอกว่าเขาไม่ได้ทราบเลย *ความเห็นของชาวบ้านเหล่านั้น*

มีอีกเป็นจำนวนมาก ที่ยังวิตกกังวลอยู่

๑) ทราบมาว่ามีความพยายามที่จะบอกกับชาวบ้านว่าลิกไนต์เป็นทรัพยากรของชาติ ชาวบ้านจะต้องเสียสละกับเรื่องนี้ เพื่อส่วนรวม ที่มาที่ไปของข้อมูลนี้ ของข่าวนี้นี้เป็นอย่างไร

พระธรรมา : อย่างที่ผมบอกนะครับ ว่าการไฟฟ้าเองพยายามหาความชอบธรรมที่จะดำเนินการโครงการนี้ให้ ได้เนื่องจากว่าลงทุนมาเยอะ เพราะฉะนั้นสิ่งหนึ่งที่ผมเห็นและเป็นกังวลก็คือ การขวยโอกาสของการไฟฟ้าในฐานะผู้คิดว่าตัวเองรู้กฎหมาย นี่ประการที่หนึ่งนะละ

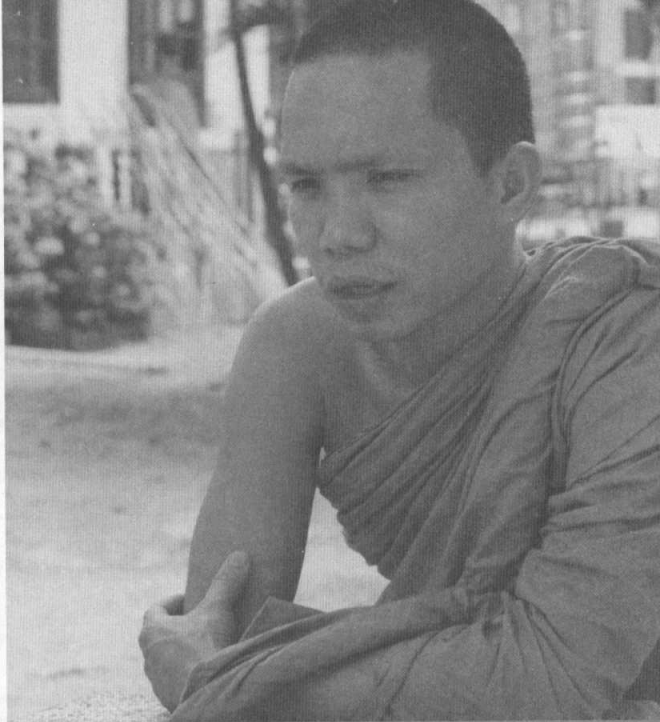
ประการที่สองก็คือว่า หาสบของโอกาส เพื่อที่จะเอาเหตุผลต่าง ๆ มาอธิบาย อย่างกรณีที่ถ้ามนี้ก็คือการอ้างว่าลิกไนต์เป็นทรัพย์สินสมบัติของสาธารณะ ซึ่งต้องนำไปใช้เพื่อประเทศชาติ ซึ่งจริง ๆ แล้วชาวบ้านเองส่วนหนึ่งก็กังวล แล้วเกิดความระอ้าใจอยู่เหมือนกัน ว่าทำไมไม่ต้องมาอ้างอย่างนี้ ทำไมไม่ต้องเอาเหตุผลนี้มาอ้าง

ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วหน่วยงานของราชการหรือการไฟฟ้านี้ต้องเปิดกว้าง คำว่าเปิดกว้างก็คือว่า ต้องบอกให้ประชาชนที่นี้รู้ว่าลิกไนต์ที่อยู่ในพื้นที่ของเขาจริง ๆ แล้วมันเป็นทรัพย์สินสมบัติของท้องถิ่น ท้องถิ่น และชุมชนก็มีอำนาจและมีสิทธิที่จะมาจัดการในเรื่องนี้

แต่สิ่งนี้ก็แสดงให้เห็นว่า การไฟฟ้าฯ ก็โกหกนะละ เอาความชอบธรรมที่ชาวเวียงแหงไม่ค่อยจะได้รับความยุติธรรมเท่าไรหรอกมาพูด และสิ่งหนึ่งที่มีการไฟฟ้าอ้างมาตลอดก็คือว่า อ้างว่า

หนึ่ง อำเภอเวียงแหงนั้นเป็นประชารณมีน้อย สอง ห่างไกลชุมชนเมือง ซึ่งในกรณีที่เกิดผลกระทบอะไรก็เคลื่อนย้ายราษฎร เคลื่อนย้ายประชาชนได้ง่าย

ซึ่งนี่ก็แสดงให้เห็นว่าการไฟฟ้ากำลังคิดอะไรอยู่ และก็กำลังดูถูกชาวอำเภอเวียงแหง ทั้งที่ว่า มีประชารณน้อย(จะทำอย่างไรก็ได้..ไม่มีกำลังจะคัดค้าน)และก็เพื่อให้ทำเพื่อประเทศชาติ(โดยมิได้คำนึง

ถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชาวเวียงแหง หรือสิทธิต่อทรัพยากรของชุมชน)

การไฟฟ้า เอาความชอบธรรมนี้มาอ้างซึ่งผมเองก็คิดว่ามันไม่ค่อยถูกต้องนัก

● มีแนวโน้มในลักษณะอย่างนี้ ตัวแทนชาวบ้าน เช่น อบต. หรือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีปฏิกริยาอย่างไร?

พระสุธาณี : สิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้นำของอำเภอเวียงแหง ไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและก้ออบต. ก็คือ...

ส่วนหนึ่งผมเข้าใจว่า การครอบงำจากหน่วยงานของรัฐ เช่น ทางอำเภอก็ยังมียู่ เพราะฉะนั้น ปฏิกริยาบางครั้งก็ยากที่จะแสดงออกว่าไม่เห็นด้วย ผมเคยคุยกับผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านหนึ่งนะ สะ ทานก็คุยให้ฟังว่า “..จริง ๆ แล้ว ผมนี้ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะว่าบ้านผมอยู่ใกล้พื้นที่มากที่สุด แล้วผมก็เป็นห่วงลูกหลาน แต่ผมพูดไม่ได้ เพราะผมทำงานกับอำเภอ...”

และการทำงานกับอำเภอนั้น โดยลักษณะของประชากรในพื้นที่อำเภอเวียงแหง ในบางหมู่บ้านของอำเภอเวียงแหงจะมีประชากรที่ใช้บัตรประจำตัวประชาชนของผู้ที่อยู่ในพื้นที่สูง(ชนเผ่า)บ้าง มีประชากรที่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนบ้าง ซึ่งในกรณีเช่นนี้เมื่อผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำหมู่บ้านต้องไปติดต่อกับทางอำเภออยู่เสมอ บรรดาผู้นำชาวบ้านจึงบอกว่าเขาอึดอัดใจที่จะแสดงจุดยืน เพราะว่าถ้าทางอำเภอทางฝ่ายปกครอง บอกให้สนับสนุน เขาก็จำเป็นที่จะต้องทำอย่างนั้น (เพื่อความสะดวกในการติดต่อเรื่องอื่น ๆ ให้กับลูกบ้านและตนเอง)

นี่เป็นเรื่องที่น่าห่วงใยอย่างหนึ่ง เรายังมองว่าผู้นำหมู่บ้านเองก็ไม่กล้าที่จะออกมาแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องนี้มากนัก

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ผมได้ยินจากเจ้าหน้าที่ของทางอำเภอเลย เขาเล่าว่าเคยมีการกล่าวในที่ประชุมที่อำเภอ เป็นการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าส่วนราชการ ว่า...ท่านนายอำเภอเป็นคนพูดเอง ว่า... “...ถ้าหากมีหน่วยงานข้างนอก หรือหน่วยงานไหนก็ตาม ผู้สื่อข่าวที่ไหนก็ตาม มาถามความเห็นเรื่อง

● โดยส่วนตัวมองเรื่องที่มีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตจะเข้ามาทำเหมืองลิกไนต์ที่เวียงแหงอย่างไร

พระสุธาณี : เมื่อทราบเรื่องนี้แล้วผมเป็นห่วง ความเป็นห่วงนี้ไม่ได้มาจากความคิดว่าเราจะไปเป็นศัตรูกับการไฟฟ้า หรือ เราเป็นศัตรูกับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น แต่สิ่งที่ผมวิตกกังวลก็คือ ไข่คำว่า “พัฒนา” ที่การไฟฟ้ามักจะอ้างนี้มันจะเป็นสิ่งที่มาหลอกลวง หรือว่ามาทำความเข้าใจคลาดเคลื่อนให้ชาวบ้านหรือเปล่า

ผมเองเป็นคนเวียงแหงโดยกำเนิด เพราะฉะนั้น ถ้าถามว่าต้องการให้เวียงแหงมีความเจริญรุ่งเรืองไหม ผมต้องบอกว่าต้องการ เพราะหากวันหนึ่งอำเภอเวียงแหงเศรษฐกิจดีหรือมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก็แสดงว่าปุ๋ยตายาย หรือพี่, น้อง, ลุง, ป้า, น้า, อา ที่อยู่ ในอำเภอเวียงแหงมีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ซึ่งนั่นหมายถึงว่าญาติพี่น้องของเราทั้งนั้นที่ดีขึ้น แต่สิ่งที่เราเป็นห่วงก็คือว่าคำ “การพัฒนา” ของการไฟฟ้าเอง ที่บอกว่า “..มาพัฒนาเหมืองเพื่อพัฒนาพื้นที่..พัฒนาชาวบ้าน” ผมว่านี่มันเกิดความคลาดเคลื่อนแล้วนะครับ มันจะกลายเป็นกลลวงให้ชาวบ้านเข้าใจผิด

ในความเข้าใจของผมเองต่อการพัฒนา หากผู้ที่จะมา จะมาเพื่อทำการพัฒนาจริง ๆ เวียงแหงของ

เรามีอะไรที่จะให้พัฒนาเยอะ หมายถึงว่า มีอะไรที่จะให้ทำมากกว่าการมาขุดเหมืองลิกไนต์

อย่างที่บอกแล้วว่า อำเภอเวียงแหงนี้หลากหลายด้วยวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นการที่จะทำให้เวียงแหงเป็นเมืองท่องเที่ยว จะทำการพัฒนาแบบยั่งยืน ผมว่าไม่จำเป็นที่จะต้องมาขุดลิกไนต์เพื่อที่จะมาอ้างว่าจะมีเงินเข้าสู่พื้นที่ปีละเท่าไรเท่าไรนั้นครับ ผมคิดว่าวิถีชีวิตและก็เป็นอยู่ ความเอื้ออาทร ของชาวอำเภอเวียงแหงนั้นมีค่ากว่าทุกสิ่ง

เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นโครงการไหนก็ตามที่เข้ามาแล้วทำลายมิติทางด้านจิตใจ มาทำลายทางด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ผมคิดว่าผมไม่เห็นด้วยนะครับ

แต่สิ่งหนึ่งที่ผมอยากจะเห็นก็คือ ความจริงใจของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานของรัฐหรือแม้ว่า กระทบ กฟผ. เองนะครับ ว่า...ถ้าหากคุณคิดว่าคุณจะมาทำการพัฒนาในเวียงแหงจริง ๆ สิ่งที่คุณน่าจะทำก็คือ คุณจะต้องทำอย่างบริสุทธิ์ใจ แล้วถ้าคุณคิดว่าชาวบ้านเป็นพวกเดียวกับคุณ และกฟผ.เองคิดว่าจะมาพัฒนาพื้นที่จริง ๆ นี้อย่างที่ผมบอก ว่ามีอะไรให้ทำได้อีกเยอะครับ

วิถีชาวบ้าน ความเป็นเกษตรกร วิถีชีวิตต่าง ๆ ที่เขาอยู่กันหมู่บ้าน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ควรที่จะได้รับการแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งการไฟฟ้าฯ เอง หรือว่าผู้ที่มีความสนอกสนใจที่จะพัฒนานี้ น่าจะทำนะครับ ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานของรัฐหรือใครก็ตาม.

ลิกไนต์ในอำเภอเวียงแหง ขอให้แนะนำมาถามที่ผม แล้วผมจะเป็นคนเดียวเท่านั้นที่จะตอบคำถามนี้..." นี่แสดงให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางที่เค้าก็ไม่กล้าแสดงออกเท่าไรหรอก

และที่เจอด้วยตนเองก็คือ เคยมีผู้สื่อข่าวขึ้นมาในเวียงแหง แล้วผมเองก็เป็นคนพาไปเยี่ยมในท้องที่ แต่พอไปสัมภาษณ์เข้าจริง ๆ พอเขารู้ว่า..มาถามเรื่องลิกไนต์ ก็ไม่กล้าพูด

นี่แสดงให้เห็นว่า ความเข้าใจของชาวบ้านส่วนหนึ่งยังคลาดเคลื่อน และยังถูกรอบงำจากหน่วยงานของรัฐ หรือแม้กระทั่งอำนาจกระแสของการเงินหรืออะไรก็แล้วแต่ ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าที่จะแสดงออก

● หากจะพูดในแง่ของชาติพันธุ์ หรือเผ่าพันธุ์ อำเภอเวียงแหงมีองค์ประกอบของสมาชิกในชุมชนอย่างไร?

พระสุธาณี : ในพื้นที่อำเภอเวียงแหงมีความหลากหลายด้านเผ่าพันธุ์มาก แม้ประชากรส่วนมากเป็นไทยใหญ่ก็จริง แต่ในพื้นที่ต่าง ๆ ประกอบไปด้วย ลีซอ คนเมือง (คนล้านนา-เชียงใหม่) กะเหรี่ยง ฯลฯ.

แม้ชาวไทยใหญ่เอง ก็ยังถูกแบ่งออกเป็นหลายประเภทนะครับ คือ เป็นไทยใหญ่ที่มีบัตรประจำตัวประชาชน..เป็นคนไทยตามทะเบียนราษฎรนะครับ ซึ่งในภาษาท้องถิ่นเนียเราบอกว่ามี ทร.๑๔ ส่วนหนึ่งก็เป็นไทยใหญ่ที่เป็น ทร.๑๓ ก็คือว่าพวกนี้ถือบัตรคนพื้นที่สูงบ้าง ผู้อพยพบ้าง ถือบัตรผู้ที่หนีภัยสงครามบ้าง ซึ่งก็มีอยู่จำนวนหนึ่ง นี่เป็นประชากรในอำเภอเวียงแหง นี่เป็นคนไตและส่วนหนึ่งก็เป็นชาวจีนฮ่อ

เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่าความหลากหลายของเผ่าพันธุ์ในอำเภอเวียงแหงนี้มีมาก แต่อย่างไรก็ตาม เข้าใจว่าความหลากหลายของเผ่าพันธุ์ในคนในอำเภอเวียงแหงนี้ ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการที่จะให้เขา มาแสดงความคิดเห็นอะไร ในการลักษณะการรวมกลุ่มก็เป็นหนึ่งเดียว เพราะว่าที่ที่ผ่านมามีเคยมีปรากฏการณ์ว่าการประชุมชุมนุมอะไรเนี่ยนะฮะ หรือว่าการแสดงความคิดเห็นนี้ เค้าก็ออกมาอยู่

แต่ในลักษณะโดยรวมแล้ว ถ้าพูดถึง... ถ้าเรา ย้อนไปจนถึงศึกษาถึงลักษณะนิสัยหรือว่าความเป็นอยู่ ของคนในเวียงแห่งจริงเนี่ยนะฮะ ส่วนหนึ่งเค้าชอบ ความสงบ ไม่ชอบการทะเลาะวิวาทหรือขัดแย้งบาดหมาง โดยเฉพาะแล้วการที่จะไปขัดแย้งกับหน่วยงาน ของรัฐหรือทางหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งนี่ บางที เขาก็ไม่อยากจะแสดงความคิดเห็น และเท่าที่ผ่านมาไม่เคยมีความขัดแย้งหรือการแสดงออกในลักษณะนั้น นะครับ

เพราะฉะนั้นคนโต(ไทยใหญ่)นี้ เขาบอกว่า ที่ส่วนหนึ่งอยู่ได้ เพราะว่าหลักหนึ่การทะเลาะวิวาท ขัดแย้ง เขาไม่ชอบ เข้าใจว่านี่เป็นพื้นเพลักษณะของ คนเวียงแห่งจริง ๆ

● **ข้อมูลจากภาครัฐที่ว่าประชากรในเวียงแห่งนี้ ไม่มากนักนั้น หมายถึงเฉพาะคนที่มิบัตรประจำตัวประชาชนหรือมีหลักฐานกับทางราชการ ไม่ได้นับรวมถึงชนเผ่าหรือเป็นผู้ที่ลี้ภัยสงครามเข้ามา ใช่หรือไม่?**

พระสุธาณี : แน่นออนครับ ที่การไฟฟ้าพยายามอ้าง หรือที่พยายามบอกอยู่ตลอดเวลาว่า จะมีการจ้างงาน จะมีผู้ที่ได้ทำงาน มีสิทธิ์ที่จะไปทำงานในเมือง ในกรณีที่เปิดเมือง ก็หมายถึงผู้ที่มิทะเบียนราษฎร หรือผู้ที่เป็นคนไทยเท่านั้น ที่บอกว่าอำเภอเวียงแห่งนี้ ประชากรน้อย ก็มาจากตัวเลขเฉพาะผู้ที่มิทะเบียนราษฎรเท่านั้น

● **ในความหลากหลายเผ่าพันธุ์มีวัฒนธรรมร่วมกันอย่างไร?**

พระสุธาณี : หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านก็มีความเป็นอยู่ของเขา ทำมาหากินของใครของมัน แต่เวลามีกิจกรรม เช่น งานบุญ หรือเป็นงานอะไรที่เป็นงานส่วนรวม ก็จะมีตัวแทนของแต่ละฝ่าย ของแต่ละเผ่า แต่ละที่ มารวมกัน มาช่วยกัน จะเป็นลักษณะอย่างนั้น

การติดต่อ การไปมาหาสู่ ก็มีอยู่ตลอดเวลา ยกตัวอย่าง เช่น มีอยู่สองสามหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยง ก็ติดอยู่กับบ้านคนพื้นเมือง ก็ไปมาหาสู่หรือ

แม้กระทั่งช่วงหลังมานี้ก็มีการแต่งงานกัน หรืออยู่ด้วยกันในลักษณะข้ามหมู่บ้าน ก็มีวิถีชีวิตร่วมกัน ตลอดมา

● **มีกิจกรรมทางศาสนาหรือมีกิจกรรมในเชิงประเพณีวัฒนธรรมที่หลาย ๆ เผ่าพันธุ์ได้มาทำร่วมกันหรือเปล่า?**

พระสุธาณี : มีอยู่สามถึงสี่งานที่เป็นกิจกรรมทางศาสนา ยกตัวอย่างเช่น งานสงฆ์น้ำพระธาตุแสนไห ซึ่งเป็นมติของประชาคมอำเภอเวียงแห่ง ว่าทุกหมู่บ้านจะต้องเข้าร่วม เพราะฉะนั้นแต่ละฝ่ายแต่ละบ้านก็จะเอาการแสดงของแต่ละเผ่า เอาอะไรมาร่วมกัน แล้วพระสงฆ์ ฆราวาส กำนันผู้ใหญ่บ้าน ทุกส่วนก็จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของงานวันนั้น

หรือกิจกรรมที่ทางราชการทางอำเภอ ยกตัวอย่างเช่น งานวันพ่อ งานวันปิยมหาราช อะไรอย่างนี้ ก็จะมีอย่างที่บอกว่าเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน มาร่วมกัน

● **บทบาทของพระสงฆ์ในอำเภอเวียงแห่ง กับชุมชน และญาติโยมศรัทธาต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันเพียงใด และอย่างไร?**

พระสุธาณี : ความสัมพันธ์ของพระสงฆ์กับชาวบ้านนี้มีมาก ในแง่ของการเป็นผู้นำด้านพิธีกรรม จะสังเกตเห็นว่าเวลาจะมีงานอะไรก็แล้วแต่ พระสงฆ์จะเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านในหมู่บ้านนั้น ๆ

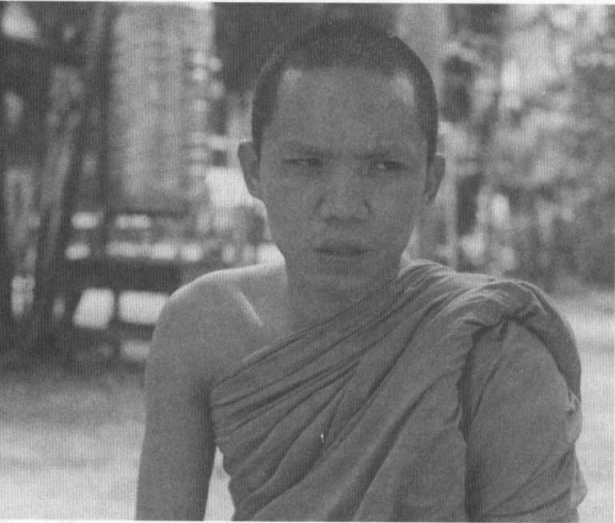
แต่อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ในอำเภอเวียงแห่งนี้ ต้องยอมรับอยู่อย่างหนึ่งว่า พระสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่จริง ๆ นี้จำนวนหนึ่งเป็นพระที่มาจากภูฐาน คือมาจากพม่า นี้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็คือพระหลวงตา เป็นพระที่มีอายุพรรษาน้อย คือบวชเมื่อแก่ แล้วมาปฏิบัติธรรม

ส่วนใหญ่ก็จะเป็นพระสงฆ์อย่างที่ว่ามานี้ ซึ่งถ้าจะพูดถึงความลึกซึ้งในด้านหลักธรรมคำสอนที่จะนำมาใช้กับชาวบ้านจริง ๆ หรือว่าการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาวบ้าน พัฒนาพื้นที่ พัฒนาชุมชนนี้ ในแง่ที่จะเป็นโครงการต่าง ๆ นี้มีน้อย

แต่จะเด่นในลักษณะที่ท่านยังมีความสัมพันธ์กับชาวบ้าน เวลาที่มีกิจกรรม มีพิธีกรรมอะไรที่ท่านยังมีส่วนร่วมตลอด เป็นที่ปรึกษาได้ ยังนำชาวบ้านได้

๑ **คณะสงฆ์ในอำเภอเวียงแหง หรือพระสงฆ์ตามวัดวาต่าง ๆ ท่านมีปฏิกริยาในเรื่องเหมืองลิกในตัวอย่างไรบ้าง?**

พระฐานี : คณะสงฆ์เคยนำเรื่องนี้เข้าสู่ในที่ประชุมแล้วมีมติออกมาว่า สิ่งหนึ่งที่พระสงฆ์เองจะต้องทำก็คือ หน้าที่ในการนำเอาข่าวสารข้อมูลไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ มาบอกกับชาวบ้าน

หลวงพ่เจ้าคณะอำเภอเอง ท่านก็ย้ายอยู่ตลอดเรื่อง **ความเป็นกลาง** คือไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ในลักษณะที่จะเป็นฝักฝ่าย ของฝ่ายไหนก็แล้วแต่ ไม่ให้พระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวในลักษณะนั้น

สิ่งที่พระสงฆ์ทำได้ และควรกระทำก็คือ ให้ความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสารเท่าที่ตัวเองทราบ...ให้กับชาวบ้าน

๑ **ญาติโยมได้มาพูดคุยปรึกษาหารือกับพระสงฆ์ในเรื่องเหมืองลิกในดหรือเปล่า?**

พระฐานี : ผมเป็นครูสอนอยู่ที่นี่ อาทิตย์หนึ่งผมจะอยู่ข้างบนนี้ (หมายถึงในพื้นที่อ.เวียงแหง-

บก.) ประมาณ ๕ วัน พอเสาร์ อาทิตย์ก็ต้องลงไปเชียงใหม่ ตลอดระยะเวลาที่อยู่ที่นี่ ไม่ว่าเราจะไปร่วมกิจกรรม ร่วมงานอะไร ก็จะมีชาวบ้านถามเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา

ส่วนหนึ่งผมเข้าใจว่า ชาวบ้านคงคิดว่าผมเป็นผู้ที่... บางทีเราไปทางเชียงใหม่หรือว่าในเมืองนี้นะครับ แล้วกลับขึ้นมา เราก็มีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสาร หรือเราสามารถติดต่อกับคนข้างนอกได้ เขาก็อยาก จะรู้ความเคลื่อนไหว

เพราะฉะนั้นกับตัวผมเอง หรือแม้กระทั่งกับพระหลายรูปนะครับ...พระท่านก็มาคุยให้ฟังว่า ชาวบ้านจะถามเรื่องนี้ตลอดเวลา แต่ก็มีพระบางรูปที่คุยให้ฟังว่าเวลาชาวบ้านมาถามแล้วตัวท่านก็ไม่ว่าจะตอบอย่างไร เพราะไม่มีข้อมูล

๑ **ทราบมาว่าที่เวียงแหงรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกค่อนข้างลำบาก**

พระฐานี : เป็นอย่างนั้นจริง ๆ ครับ หนังสือพิมพ์ที่เข้ามาก็ไม่กี่ฉบับ จำนวนช่องสัญญาณโทรทัศน์ที่จะรับได้ตามปกติ หรือรายการโทรทัศน์ ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารเองก็น้อย แม้กระทั่งข้อมูลที่เป็นบุคคล หมายความว่าบุคคลภายนอกนี้ นะครับก็มีน้อย

ต้องเข้าใจอีกอย่างหนึ่งว่า อุปสรรคส่วนหนึ่งก็คือปัญหาเกี่ยวกับการเดินทาง การติดต่อกันระหว่างชุมชนข้างนอกกับอำเภอเวียงแหงนี้ค่อนข้างไกลนะ ครับ ประการที่สองก็คือ ชาวบ้านเองนี่นะครับ บางทีเจอบุคคล กลุ่มบุคคลภายนอกเข้ามา ก็ไม่ค่อยที่จะกล้าสอบถามเท่าไรนัก บางทีไม่กล้าพูดด้วยด้วยซ้ำไป ถ้าหากเจอบุคคลภายนอกที่ไม่เคยจะเห็นหน้านี้นะครับ ที่จะมาพูดเรื่องลิกในด เรื่องอะไรนี่นะชะ

แต่สิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านฝากผมอยู่ตลอดเวลาก็คือว่า เวลาผมไปมหาวิทยาลัยหรือไปเรียน ไปที่ไหน เขาก็บอกว่าถ้าเจอผู้รู้ เจอนักวิชาการ เจอผู้ที่มีข้อมูล รู้ข้อมูลเรื่องนี้แล้ว ช่วยมาจัดประชุมให้หน่อย ช่วยมาทำความเข้าใจให้หน่อยในเรื่องของลิกในด

เพราะชาวบ้านบางที่เขาก็บอกว่า เค้าฟัง กฟผ. ฟังการไฟฟ้ามามากแล้ว เขาไม่ค่อยเชื่อในข้อมูลที่เขา

ฟังมาสักเท่าไร...นะครับ

๑ ในอนาคตข้างหน้าถ้าหากสถานการณ์ของการสร้างเมืองลิกไนต์ ยังดำเนินการต่อไปท่านจะทำอย่างไร?

พระธรรมา : ผมคิดอยู่ตลอดเวลา นะครับ ว่าถ้าโครงการพัฒนาเมืองเกิดขึ้นจริง ที่เป็นห่วงก็คือความขัดแย้งในชุมชน ที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดก็คือความบาดหมาง - ทะเลาะวิวาทกัน ระหว่างกลุ่มที่เห็นด้วยกับกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย กลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ กับที่กลุ่มไม่ได้รับผลประโยชน์ สิ่งที่น่าเป็นห่วงมาก

นั่นแสดงว่าโครงการเมืองฯ กำลังมาทำลายความสัมพันธ์ ทำลายมิติทางด้านจิตใจ ความเป็นที่เป็นน้องในชุมชน...ผมเป็นห่วงสิ่งเหล่านี้ และในฐานะที่เราอยู่ในพื้นที่ ก็ปฏิญาณตนไว้ว่า สิ่งที่เราจะต้องทำให้ดีที่สุด ก็คือการเข้าไปลดความขัดแย้งและทำความเข้าใจให้เกิดขึ้นให้ได้

เราเองเป็นพระสงฆ์ก็ต้องพูดความจริง แล้วก็ทำทุกอย่างด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพราะฉะนั้นโอกาสที่เราจะหาสิ่งไหนที่เราทำได้ เพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แล้วก็เกิดความเข้าใจตรงกัน ก็เป็นสิ่งที่ผมเองคิดว่า...คือแนวทางที่ถูกต้อง

๑ ถ้าจะทำโครงการลักษณะนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตหรือฝ่ายรัฐควรจะให้ข้อมูลข่าวสารระดับใดกับชาวบ้าน?

พระธรรมา : นี่เป็นสิ่งที่การไฟฟ้าฯ เองต้องฟังมากที่สุด นะครับ เพราะว่าเห็นความเห็นของชาวบ้านส่วนหนึ่ง เขาฝากผมมา

สิ่งที่การไฟฟ้าควรทำมากที่สุด คือ...เริ่มต้นด้วยความจริงใจ แล้วเปิดเผยข้อมูลทุกอย่างให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วม แม้กระทั่ง ยกตัวอย่างเช่น การไฟฟ้ากำลังไปทำเรื่องศึกษาผลกระทบ ทำ EIA แล้วก็ไปจ้างคนโน้นคนนี่เข้ามาทำ โดยไม่ให้โอกาสชาวบ้านมีส่วนร่วม และท้ายที่สุดถ้าหากผลการศึกษานั้นออกมาผลของการศึกษานั้นจะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริง?

หรือถ้าเกิดปัญหาขึ้นมา ก็จะเป็นเหมือนหลาย ๆ กรณีที่เกิดขึ้นในเมืองไทยของเรา ก็คือ สิ่งที่มีการไฟฟ้าชอบบวมบิบ หรือชอบที่จะแอบซ่อนเร้นอะไรไว้ พอถึงหัวระยะเวลาที่ปัญหาปรากฏขึ้น ก็กลายเป็นว่าการไฟฟ้าเองเป็นผู้ที่สร้างเงื่อนไขนั้น ๆ ขึ้นมา แล้วสิ่งนั้นเองจะเป็นปัญหากับชุมชน

เพราะฉะนั้น สิ่งที่มีการไฟฟ้าควรจะทำมากที่สุด ก็คือ การให้ชาวบ้านจริง ๆ มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการและมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ผมเองมีความเป็นห่วงเพราะเคยทราบมาว่ามีอีกหลายอย่างที่มีการไฟฟ้ารู้แต่ชาวบ้านไม่รู้ เป็นข้อมูลในลักษณะที่เป็นด้านลบ ซึ่งผมเองก็ไม่แน่ใจว่ามันเป็นความจริงหรือไม่ แต่ถ้ามันมีจริง ๆ การไฟฟ้าก็ควรที่จะเปิดเผย

๑ เช่นอะไร?

พระธรรมา : เช่น อดีตผู้ที่เคยทำงานการไฟฟ้าฯ เอง บอกว่า พื้นที่ของอำเภอเวียงแหงเป็นแอ่งกะทะและเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำสาละวิน เพราะฉะนั้น จึงมีความอุดมสมบูรณ์มากมาแต่เดิม เป็นไปได้ที่จะขุดพบก๊าซธรรมชาติ หรือ ที่ว่าอาจจะมีแผนฯ มินิโยบายที่จะตั้งโรงงานไฟฟ้าในพื้นที่อำเภอเวียงแหง ฯลฯ

สิ่งเหล่านี้จะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงก็แล้วแต่ การไฟฟ้าต้องออกมาชี้แจงและก็ทำความเข้าใจให้กับชาวบ้าน อย่างน้อยต้องมีฉันทามติหรือมีมติตกลงกันเบื้องต้น ว่า ในกรณีถ้ามันเป็นเป็นอย่างนี้เกิดขึ้นจริง ๆ การไฟฟ้าจะรับผิดชอบอย่างไร

ผมเองเคยร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย มีการเสนอสืบเสาะคำถาม ประเด็นส่วนหนึ่งก็คือ ในเรื่องของการตั้งโรงงานไฟฟ้า การไฟฟ้าฯ เองก็ไม่สามารถให้คำตอบในเรื่องนี้ได้ แสดงให้เห็นว่า การไฟฟ้ายังไม่ค่อยมีความจริงใจกับประชาชนเท่าไร

๑ นักวิชาการในท้องถิ่น เช่น จากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่หรือฝ่ายองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น ๆ ให้ความสนใจกับกรณีเวียงแหงนี้บ้างหรือไม่...เพียงไร?

พระธรรมา : มีกลุ่มนักวิชาการอยู่หลายกลุ่มนะครับ ที่ให้ความสนใจ แม้แต่คนในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ นะครับ แถวข้างล่าง (ที่ราบต่ำลงไปกว่าเขตเวียงแหง-บก.) ก็ให้ความสนใจ แต่ความสนใจนั้น ก็เป็นลักษณะการสอบถามความเคลื่อนไหวหรือสอบถามความเป็นไปของโครงการฯ ที่จะออกมาแสดงความคิดเห็นหรือมาร่วมกับชาวบ้านจริง ๆ นี่ไม่ค่อยมี ส่วนหนึ่งบอกว่ารอดูสถานการณ์ เพราะชาวบ้านในพื้นที่ยังไม่ออกมาแสดงความคิดเห็น ยังไม่ออกมาอย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้นเขาก็รอดูสถานการณ์ไปก่อน

แต่ก็ในกรณีที่มีโอกาสได้เจออาจารย์มหาวิทยาลัยต่าง ๆ หลาย ๆ ท่าน ท่านก็ให้ความเป็นห่วง และก็แนะนำในลักษณะที่ว่า มันคงมีผลกระทบ และสิ่งที่เราน่าจะทำมากที่สุดก็คือ เราทำอย่างไรที่จะนำเสนอข้อมูลให้ชาวบ้านได้รู้ ในลักษณะที่ว่า จะเกิดอะไรขึ้นถ้าหากมีโครงการนี้...

๑) คิดว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตจะสร้างเหมืองแร่หรือเปล่า?

พระธรรมา : การไฟฟ้าเองก็บอกว่า จะสร้างหรือไม่สร้างขึ้นอยู่กับการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม หรือที่เราเรียกกันว่า EIA และผลกระทบของทางด้านสังคม

นี่เป็นขั้นตอนหรือกระบวนการที่การไฟฟ้าชอบอ้าง ที่ไหนก็อ้างอย่างนี้อยู่เสมอ แต่ถ้ามองในอีกแง่หนึ่งก็คือ สีห้าปีที่ผ่านมาการไฟฟ้าเขาลงทุนมากนะครับ เพราะฉะนั้น ถ้าเรามองในแง่ที่ว่า การไฟฟ้าคือบริษัท ๆ หนึ่งซึ่งต้องการแสวงหากำไร ผมคิดว่าสิ่งที่ลงทุนไป เขาก็ต้องเอากลับคืน และก็คงจะต้องทำทุกวิถีทาง เพื่อที่จะให้เหมืองเกิดขึ้นให้ได้

๒) ไต่ถามมาว่า มีพื้นที่บางส่วนของพื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตซื้อไปจากชาวบ้านแล้ว มีจริงหรือเปล่า?

พระธรรมา : มีจริงครับ ส่วนหนึ่งในพื้นที่ดังกล่าว ก็คือที่การไฟฟ้าอ้างว่าซื้อเพื่อจะใช้เป็นที่พักโรงไฟฟ้า และสิ่งที่น่าเป็นห่วง และเห็นว่าการกำลังเกิดขึ้นก็คือ การไฟฟ้าฯ เองไปทำความเข้าใจ ไปให้ความหวัง

กับชาวบ้าน, กับประชาชนที่มีที่ดิน-ที่นา ในบริเวณที่การไฟฟ้าฯ จะไปขุดลิกไนต์ว่าจะได้ขายที่ดินในราคาแพงกว่าราคาประเมินบ้าง ขายได้แพงกว่าราคาในท้องตลาดทั่วไปบ้าง

นี่เป็นการสร้างกระแสความเคลื่อนไหวที่รุนแรงในช่วงระยะหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านเกิดความไขว้เขว ชาวบ้านหลายคนที่มีฐานะหน่อย ก็เข้าไปซื้อที่ ในที่ดินที่จะมาขุดลิกไนต์ แต่เจ้าของที่หลายคนก็ลังเลใจว่า เอ๊ะ!..เราจะขายดีไม่ขายดี หรือวันดีคืนดีเขาจะมายึดที่ดินไปหรือเปล่า หรือว่าจะได้ขายเองและได้ราคาสูง ผมเคยไต่ถามชาวบ้านคนหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินนะอะ เขาบอกว่าได้ยินมาจากเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าฯ บอกว่าที่ดินของคุณนี่รับรอง...คุณอยู่ในที่นี้นะคุณจะได้เป็นเศรษฐีเงินล้าน

นี่เป็นคำกล่าวที่เราต้องบอกว่า มันทำให้ความสับสนให้กับชาวบ้าน และผมยังไม่แน่ใจว่าทำไมการไฟฟ้าฯ ถึงได้พูดอย่างนั้นได้ เพราะคนเราเวลาพูดอะไรก็ต้องรับผิดชอบในคำพูดนั้น ๆ เพราะฉะนั้นน่าจะเอาความจริงมาพูดกัน

เราเคยเห็นหลายกรณีตัวอย่าง ที่ดินในโครงการพัฒนาต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งที่แม่เมาะเองปัจจุบันนี้ชาวบ้านก็มีความขัดแย้งกัน ถึงขั้นขึ้นโรงขึ้นศาล เนื่องจากไม่ได้รับค่าเวนคืน หรือค่าตอบแทนที่ดิน ซึ่งก็แสดงให้เห็นตัวอย่างหนึ่ง ว่ามันเป็นปัญหาขึ้นในเรื่องของที่ดิน และการให้ค่าตอบแทน

๓) ถ้าสร้างเหมืองที่เวียงแหงแล้วเกิดสภาพการณ์อย่างแม่เมาะจะทำอย่างไร?

พระธรรมา : ถึงแม้จะไม่เกิดสภาพอย่างแม่เมาะ ผมเองก็ไม่อยากจะให้สร้างครับ

เหตุผลเพราะการที่จะขุดลิกไนต์ออกไปนี้ พื้นที่โดยรอบของอำเภอเวียงแหงไม่ได้เหมือนในพื้นที่อื่น ๆ ที่นี้มีสภาพเป็นแอ่งกระทะ เพราะฉะนั้นบริบทของอำเภอเวียงแหง สภาพแวดล้อมของพื้นที่ ผมว่าจะเป็นปัญหา สิ่งที่จะกระทบจะมากกว่าแม่เมาะด้วยซ้ำไป แม่เมาะเป็นโรงงานไฟฟ้า ซึ่งผมเข้าใจว่าเขาทำมาหลายสิบปีแล้ว ปัญหามันเกิดขึ้นกับชาวบ้านที่นั่น

ที่ต้องย้ายบ้านบ้าง ต้องซื้อออกซิเจนมาใช้บ้างนี่นะ ครับ พอเราเห็นอย่างนี้ ผมยังคิดเลยว่า...เคยคุย ๆ กันไว้ว่า ถ้าเป็นอย่างนี้ โดยที่เวียงแหงเป็นอำเภอปิด เราคงไม่มีสิทธิ์ที่จะไปอยู่ไหน ๆ แล้ว นอกจากว่าต้อง หนีกลับไปอยู่พม่า

และเมื่อพูดถึงพม่า ผมมีความเห็นเพิ่มเติมนะ ครับ ว่าทางพม่าด้านฝั่งแม่สายนี้ก็ยังมีลีกไนต์ เมื่อทาง พม่าเขาจะ खुด ทางกรไทยไปต่อต้าน ไทยไม่ยอมให้ खुดนะครับ

เพราะฉะนั้นจะสังเกตได้ว่า แม้แต่ฝั่งพม่าเอง ห่างจากชายแดนไทย ๑๓ กิโลเมตร ยังไม่ให้เราสร้าง ผมจึงแปลกใจ ว่าทำไมเวียงแหง ที่เป็นดินแดน ประเทศไทยแท้ ๆ ทำไมจึงอยากให้เราสร้าง

คนเวียงแหงเองก็น่าคิดเหมือนกัน ว่าคนเวียง- แหงกำลังถูกมองว่าเป็นอะไรของสังคมไทย

● *พอจะทราบบ้างไหมว่า กรมทรัพย์ฯ กับกรม ป่าไม่คิดอย่างไรกับเรื่องนี้?*

พระฐานี : ก็ทราบพอ ๆ กับชาวบ้านทราบ คือ ที่ผ่าน มานี้ เราจะเห็นรถของหน่วยงานราชการที่ติดข้างรถ ว่า นี่คือรถกรมทรัพย์ฯ นี่คือรถกรไฟฟ้าฯ นี่คือของ ทหาร เข้ามาแล้ว เขาก็ไปทำกิจกรรมของเขา บางที เค้าก็จะมาสำรวจพื้นที่หรือมาทำอะไรก็แล้วแต่ แต่ ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วม ชาวบ้านเองก็ได้แต่สงสัยว่า มาทำไม

● *ชาวบ้านได้มีส่วนรู้เห็นกับการ खुดเจาะสำรวจ และเก็บตัวอย่างลิกไนต์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต หรือไม?*

พระฐานี : นอกจากจะไม่มีส่วนรู้เห็น ยังไม่มีส่วนร่วม แม้กระทั่งที่รู้ว่าสิ่งที่เค้าเอาไปนี่มันคืออะไร...นะ ครับ

หรือแม้กระทั่งลิกไนต์นี้ ผมเข้าใจว่าชาวบ้านอีก จำนวนมากยังไม่เคยเห็นลิกไนต์ และที่การไฟฟ้ามา ทำอะไรหลาย ๆ อย่าง บางทีมาเจาะเอาตัวอย่าง เอา อะไรไปนี่ ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วม .

พระฐานี จิตวิริโย

เป็นชาวเวียงแหงโดยกำเนิด

เกิดที่บ้านจอง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง มีเชื้อสายคนไต (ไทยใหญ่) เช่นเดียวกับประชากร ส่วนใหญ่ของอำเภอเวียงแหง

- ศึกษาจนจบชั้นประถม แล้วบรรพชาเป็นสามเณร รุ่นที่ ๑ ในโครงการสามเณรธรรมทายาทของอำเภอ เวียงแหง
- บรรพชาแล้วศึกษาภรรมอยู่ที่วัดมะกายอน เป็น เวลา ๑ ปี จึงเดินทางเข้าตัวเมืองเชียงใหม่
- ศึกษาทั้งนักธรรมและมัธยมศึกษาโดยพักอยู่ที่ วัดบุปผาราม และศึกษาในระดับมัธยมที่โรงเรียนวัด เขตพุน
- อุปสมบทที่วัดบุปผารามเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘
- เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีและโทที่มหา- วิทยาลัยแม่ใจ (จบปริญญาตรีสาขาเศรษฐศาสตร์ สหกรณ์ และจบปริญญาโทในสาขาส่งเสริมการ เกษตร) โดยเป็นพระภิกษุรูปแรกที่จบการศึกษา ระดับมหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้
- ร่วมกับเจ้าคณะอำเภอเวียงแหงองค์ปัจจุบัน ก่อตั้ง โรงเรียนปริยัติธรรมขึ้นที่วัดกองลม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ปัจจุบันโรงเรียนนี้จัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา ปีที่ ๖ มีนักเรียนเป็นภิกษุสามเณรทั้งหมด ๑๘๒ รูป (สถิตเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๕)
- ร่วมก่อตั้งและเป็นประธานกลุ่มศิษย์วัดกองลม- คนรักเวียงแหง ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกอยู่ในทุก ๆ หมู่บ้าน โดยสมาชิกทั้งหมดมาจากผู้เคยร่วมบรรพชา สามเณรธรรมทายาทของอำเภอเวียงแหง ตั้งแต่ รุ่นที่ ๑ ถึงรุ่นที่ ๑๕ (รุ่นปัจจุบัน)

สถานที่ติดต่อ :

พระฐานี จิตวิริโย

วัดกองลม ต.เมืองแหง อ.เวียงแหง

จ.เชียงใหม่ ๕๐๓๕๐

โทร. ๐-๕๓๔๗-๗๐๔๙, ๐-๕๓๔๗-๗๒๓๑

ประชุมใหญ่เสขียธรรมครั้งที่ ๑๓

กลุ่มเสขียธรรมอย่างก้าวเข้าสู่ปีที่ ๑๓ ในแต่ละปีก็จะมีการประชุมใหญ่หนึ่งครั้ง เพื่อทบทวนการทำงานของกลุ่มฯ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ร่วมกัน พักผ่อนหย่อนใจ และให้สมาชิกได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานซึ่งกันและกัน

ในปีที่ประชุมกรรมการดำเนินงานได้เลือกสถานที่จัดประชุมใหญ่ที่วัดศรีบุญเรือง อ.เมือง จ.แพร่ ระหว่างวันที่ ๑-๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ ที่ผ่านมา โดยให้พระสมาชิกจากศูนย์ทัพบกนิมิตร อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ เป็นผู้จัดกระบวนการประชุม ซึ่งในปีนี้มีพระสมาชิกเข้าประชุมใหญ่ ๒๘ ท่านด้วยกัน

การประชุมวันแรกและในภาคเช้าของวันที่สอง สมาชิกที่มาประชุมได้ช่วยกันวิเคราะห์ปัจจัยภายใน-ปัจจัยภายนอก และหาจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่มฯ โดยเริ่มวิเคราะห์ตั้งแต่หลักการ-วัตถุประสงค์-ข้อวัตร, สมาชิก-กรรมการดำเนินงาน, การเรียนรู้ของกลุ่ม, และวิเคราะห์ไปถึงการดำเนินงานของภาครัฐ-เอกชนและชุมชน ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ ในด้านจุดแข็งภายในหลายท่านเห็นว่า จุดเด่นของกลุ่มที่สำคัญก็คือ การทำงานทวนกระแส, การประยุกต์พุทธธรรมมาพัฒนาสังคม และให้ชุมชนพึ่งตนเอง ทั้งนี้โดยมีปัจจัยภายนอกหนุนเสริมให้เกิดแนวทางการดำเนินงานดังกล่าว อาทิ คณะสงฆ์อ่อนแอ และมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการทำงาน จึงทำให้กลุ่มเสขียธรรมโดดเด่นขึ้นมาท่ามกลางปัญหาดังกล่าว

ส่วนในภาคบ่ายวันที่ ๒ กลุ่มเสขียธรรมไปดูงานการย้อมผ้าหม้อห้อมด้วยต้นครามของกลุ่มศรีวรรณ และดูหัตถกรรมตีเหล็กที่บ้านร่องฟอง ซึ่งอยู่ห่างออกไปจากใจกลางเมืองแพร่ทางทิศใต้ประมาณ ๑๖ กิโลเมตร สถานที่ดูงานทั้งสองแห่งนี้ ไม่เป็นที่ประทับใจเท่าใดนัก เนื่องจากการรวมกลุ่มกันไม่ได้เป็นไปเพื่อแก้ปัญหาปากท้องของตนอย่างจริงจัง หากแต่เป็นกลุ่มคนเพียงไม่กี่คนที่ทนเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผ้าหม้อห้อมของบ้านทุ่งไ้ย้งไม่ได้ ที่หันไปใช้สีเคมีย้อมผ้าแทนต้นคราม บ้านศรีวรรณซึ่งเป็นสถานที่ย้อมผ้าและจัดจำหน่ายจึงพยายามที่จะรักษาการย้อมผ้าแบบดั้งเดิมของบ้านทุ่งไ้ย้งไว้เท่านั้น ที่บ้านร่องฟองก็เช่นกัน ไม่ได้มีกลุ่มชาวบ้านที่ต้องการพึ่งตนเองอย่างจริงจัง เพียงแต่ชาวบ้านรับจ้างตีมีดจากโรงงานที่เข้ามาว่าจ้างถึงในหมู่บ้าน เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำไม่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน

เช้าของวันที่ ๓ การประชุมได้เริ่มขึ้นอีกครั้ง ที่ประชุมได้เลือกกรรมการดำเนินงานกันใหม่ โดยปรับปรุงเงื่อนไขของปีที่แล้วคือ สมาชิกที่ได้รับการเสนอชื่อต้องเคยเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอย่างน้อย ๑ ปี และต้องเป็นผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อจากสมาชิก โดยผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อไม่จำเป็นต้องอยู่ในที่ประชุม และที่สำคัญต้องได้รับการรับรองจากสมาชิกอย่างน้อย ๒ รูป ในปีนี้มีผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการดำเนินงานทั้งหมด ๘ ท่าน มีกรรมการชุดเก่าที่ได้รับเลือกใหม่ ๔ ท่าน ได้แก่ พระกิตติศักดิ์ กิตติโสภโณ, พระชัยยน อาจาโร, พระบุญมี ติสุโสโร, พระชาย วรธมโม ส่วนอีก ๔ ท่านที่ได้รับเลือกเข้ามาใหม่ครั้งนี้ ได้แก่ พระภูวดล ปิยสิโล, พระมหาประภูติ มหาภิกขุขมโน, พระวิมล วิมล และแม่ชีสุบิน ผลไม้ เป็นต้น

ต่อจากนั้นที่ประชุมเสนอให้มีผู้ประสานกลุ่ม ฯ และกรรมการกองทุนเสขียธรรม เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ ๑.) ประสานงานระหว่างกรรมการกับสมาชิก และศพพ., ๒.) รวบรวมและแจ้งข่าวสารกิจกรรมแก่สมาชิกของกลุ่ม, และ ๓.) ดูแลทะเบียนสมาชิก เพื่อที่จะทำฐานข้อมูลและขับเคลื่อนงานให้ดำเนินไปด้วยดี มีทุนดำเนินงาน ในส่วนกรรมการกองทุนดังกล่าว ที่ประชุมเสนอสัดส่วนของกรรมการกองทุนฯ (๓ : ๓ : ๑ คือ ๑.) ให้มีกรรมการดำเนินงาน ๓ ท่าน โดยให้ที่ประชุมกรรมการดำเนินงานเลือกกันเองที่จะเข้ามาเป็นกรรมการกองทุน ๒.) เลือกจากที่ประชุมใหญ่ ๓ ท่าน และให้มีเจ้า

มอส. จับมือ ศพพ. ใช้วิทยุสื่อสารธรรมะเพื่อรับใช้สังคม

Sายการ ๙๒ สนทนา. ช่วงเวลาสังคมของเรา ซึ่งจัดทำโดย มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) และศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา เห็นความสำคัญของการนำธรรมะมาสร้างสรรคสังคม ได้ร่วมมือกับคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.) ใช้สื่อวิทยุเพื่อส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ แม่ชี ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มุ่งหวังนำธรรมะมาแก้ปัญหาสังคม

น.ส.เสาวลักษณ์ ประทุมทอง ผู้ประสานงานรายการวิทยุ ๙๒ สนทนา เปิดเผยว่า มอส. ได้เผยแพร่ปัญหาสังคมผ่านสื่อต่าง ๆ มา โดยตลอด รายการวิทยุเป็นสื่อหนึ่งที่ดำเนินการอยู่ โดยจะนำปัญหาสังคมมาเผยแพร่และร่วมหาทางออกให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างสันติ และเป็นธรรม ที่ผ่านมา การนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับ

ศาสนธรรมกับการรับใช้สังคมยังมีน้อยอยู่ เมื่อทราบว่า ศพพ. มีเครือข่ายการทำงานกับนักบวชในชุมชนต่างๆ จึงเล็งเห็นประโยชน์ที่จะนำมาเผยแพร่ให้สาธารณชนรับทราบเพื่อให้เห็นแบบอย่างของพระสงฆ์ แม่ชีที่ดี สามารถนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาชุมชน ตลอดจนนำไปแก้ปัญหาสังคมต่าง ๆ ซึ่งสื่อกระแสหลักไม่ค่อยเห็นความสำคัญ มักเสนอแต่เรื่องราวของพระภิกษุทำความผิด ทั้งที่ความเป็นจริงยังมีนักบวชผู้มีศีลมีธรรมกำลังปฏิบัติหน้าที่อย่างขะมักหมั่นอยู่เป็นจำนวนมาก

ความร่วมมือระหว่าง ศพพ. และ มอส. เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนที่ผ่านมา โดยในครั้งแรกนำเสนอเรื่องนักบวชหญิงกับการนำพุทธธรรมมารับใช้สังคม ออกอากาศเมื่อวันที่ ๒ เมษายน วิทยากรรับเชิญได้แก่ แม่ชีประทีป ขวัญอ่อน จากสถาบันแม่ชีไทย แม่ชีจุฑาภรพรสุทธิ และพระชาย วรรณโม ครั้งที่สองเสนอเรื่องนักบวชฆราวาสร่วมใจธรรมยาตราเพื่อทะเลสาบสงขลา มีพระโรเบิร์ต สุนติกโร พระชัยยศ ยโสโร และคุณอิสรา เจียมวิทยานุกูล เป็นวิทยากร ออกอากาศวันที่ ๑๙ พฤษภาคม

รายการ ๙๒ สนทนา. ช่วงเวลาสังคมของเรา ออกอากาศทุกวันอังคาร ทางคลื่น FM ๙๒ เมกะเฮิรตซ์, AM ๑๑๖๑ กิโลเฮิรตซ์ เวลา ๙.๐๕-๑๑.๐๐ น. ทั้งนี้ จะมีการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับพุทธธรรมรับใช้สังคมมาสู่สาธารณชนทุกอังคารที่สองของเดือน ผู้สนใจขอยืมเทปที่ออกอากาศไปแล้วหรือหัวข้อที่จะเสนอต่อไปสามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ศพพ. โทร. ๐-๒๓๑๔-๗๓๕๕.

ป่วยเสวนาคาร

อนุสรณ์สถานเพื่อสืบสานอุดมการณ์สันติประชาธรรม

กิจกรรม : เสวนาทุกวันเสาร์ เวลา ๑๓.๐๐-๑๕.๐๐ น.

ชมรมศิลปะเด็ก โรงเรียนวัดปทุมคงคา

เวลา ๑๔.๐๐-๑๕.๐๐ น.

ณ ป่วยเสวนาคาร วัดปทุมคงคาอาราชาวรวิหาร (ฝั่งโรงเรียน)

ถ.ทรงวาด เขตสัมพันธวงศ์ กทม. ๑๐๑๐๐

โทร. ๐-๒๔๓๓-๙๓๓๑-๒ ต่อ ๑๐๘

<http://www.siam21.org>

e-mail : puey_u@hotmail.com

พ.ร.บ.คณะสงฆ์
เรื่องเก่า ที่เขียนใหม่
ข้อคิดเก่า

พ.ร.บ.คณะสงฆ์
เรื่องเก่าที่เขียนกันใหม่
ข้อคิดเก่าๆ ของพระธรรมปิฎก
(ป.อ. ปยุตฺโต)

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิพุทธธรรม
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕
สนใจติดต่อได้ที่ มูลนิธิพุทธธรรม
โทร. ๐-๒๕๕๐-๕๑๒๗

คริสต์มาสปริศนา

The Christmas Mystery
โยสไตน์ คอร์ดอร์ เขียน
พรศิริ แบลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย
จัดพิมพ์โดย มูลนิธิโกลดคิมทอง
พิมพ์ครั้งที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๕
กระดาษกวีรีต ๒๘๘ หน้า
ราคา ๒๒๐ บาท

คิดใหม่ ทำใหม่ กับการเรียนรู้และการศึกษา ด้านป่าไม้

โจ บีเดอร์ เขียน
สรชัย มัลลิกะมาลย์ แปล
จัดพิมพ์โดย แผนงานสนับสนุนป่าชุมชน
ในประเทศไทย ศูนย์อบรมศาสตร์
ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
สนใจติดต่อได้ที่
โทร. ๐-๒๙๔๐-๕๗๐๐

เหตุเกิด พ.ศ. ๑

- เล่ม ๑ วิเคราะห์กรณี พุทธปริณิพพาน
- เล่ม ๒ วิเคราะห์กรณี ปฐมสังคายนาและภิกษุณีสงฆ์

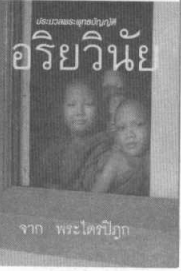
เมตตานนโท กิกขุ เขียน
คำนิยมโดย ส.ศิวรักษ์
จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์พระอาทิตย์
พิมพ์ครั้งที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๕
ราคาเล่มละ ๒๐๐ บาท

อริยวินัย

ประมวลพุทธบัญญัติ
จากพระไตรปิฎก
รวบรวมและเรียบเรียงโดย

พระปลัดประสาร สุตธมโม
พระมหาภูมิมชชา อคฺคปัญโญ
พระมหาวิโรพงษ์ วีรวโร
พระมหาตณัย ปกฺคสุโร
พิมพ์ครั้งแรก เมษายน ๒๕๔๕
สนใจติดต่อได้ที่ วัดเขาวังราชบุรี
ต.หน้าเมือง จ.ราชบุรี ๗๐๐๐๐
โทร. ๐-๓๒๓๑-๒๗๒๕

รายงานบัญชีสมาชิกเสขียธรรม

๑. คุณกิตติศักดิ์ นุชประเสริฐ ๕๐๐ บาท
๒. คุณชรินทร์ งามไตรเลิศ ๕๐๐ บาท
๓. คุณกานดา สายงาม ๕๐๐ บาท
๔. คุณชัชชาติ ศิริบุญย์ ๒๐๐ บาท
๕. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ๒๐๐ บาท
๖. ดร. อาช่าพล ธีรพานนท์ ๖๐๐ บาท
๗. พระบุญสม กาญจนสถโม ๒๐๐ บาท
๘. คุณประภท บวรชัยพร ๕๐๐ บาท
๙. คุณเชวง พิลาเรืองรอง ๒๐๐ บาท
๑๐. คุณเครือพันธ์ ท้ามาหากิน ๕๐๐ บาท
๑๑. คุณเอกณัฐ ณัฐปานีธรรม ๕๐๐ บาท
๑๒. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๐๐ บาท
๑๓. คุณประเสริฐ หิรัญสกุลวัฒน์ ๕๐๐ บาท
๑๔. คุณชนินทร์ ชินะรังษี ๕๐๐ บาท
๑๕. คุณนพพร พิลาลา ๒๐๐ บาท
๑๖. คุณชัยนาท จิตวิวัฒน์ ๕๐๐ บาท
๑๗. พ.ญ. สัมพันธ์ ณ ถลาง ๕๐๐ บาท
๑๘. คุณทัศนียา สุวรรณโณ ๕๐๐ บาท
๑๙. คุณปานจิตต์ แก้วสว่าง ๒๐๐ บาท
๒๐. คุณไม้มหอม บุญสภาพ ๕๐๐ บาท
๒๑. คุณพูนรัตน์ คุรงศิริยะ ๒๐๐ บาท
๒๒. พระวิโรจน์ สุทธิโร ๒๐๐ บาท
๒๓. คุณสมมาลี อุดมสมบูรณ์ดี ๕๐๐ บาท
๒๔. คุณภาวดี อุดมสมบูรณ์ดี ๒๐๐ บาท
๒๕. คุณเลอพงษ์ เสาวลักษณ์พรรณ ๒๐๐ บาท
๒๖. คุณปวีณา วัลย์เสถียร ๒๐๐ บาท
๒๗. คุณอรพรรณ ปิณฑนีโอวาท ๕๐๐ บาท
๒๘. คุณลจิด วงศ์สิโรจน์กุล ๕๐๐ บาท
๒๙. คุณวิจิต เปาโนล ๕๐๐ บาท
๓๐. คุณกุลวีร์ ปรากฏพรพิพัฒน์ ๕๐๐ บาท
๓๑. คุณกรรณา พลเดช ๒๐๐ บาท
๓๒. คุณนิธิวัฒน์ อภิณธีราร ๕๐๐ บาท
๓๓. คุณสุชาติ คุณรักษา ๕๐๐ บาท
๓๔. คุณอัญชลี ธีระรัตนานนท์ ๒๐๐ บาท
๓๕. คุณแจ่มใส รัตนมาลี ๒๐๐ บาท
๓๖. คุณวรศิลป์ ว่องวานิชวิวัฒน์ ๖๐๐ บาท
๓๗. คุณสมศักดิ์ ศรีสำราญ ๒๐๐ บาท
๓๘. พระสุวรรณ เดชวโร ๒๐๐ บาท
๓๙. คุณวันสถนันท์ อังคสิงห์ ๕๐๐ บาท
๔๐. คุณรัฐนันท์ จงรัชตวิบูลย์ ๕๒๐ บาท
๔๑. คุณธีระพัฒน์ สกลนภา ๒๐๐ บาท
๔๒. น.อ.ทวิ คุนเจริญ รน. ๕๐๐ บาท
๔๓. คุณสิน พงษ์ชาบุญพร ๒๐๐ บาท
๔๔. คุณฉวีระ จันทร์มี ๒๐๐ บาท
๔๕. พ.ญ. จุฬาทิพ เปรมโยธิน ๒๐๐ บาท
๔๖. คุณสุรัชย์ เศรษฐพันธ์ ๒๐๐ บาท
๔๗. คุณสุจินต์ นัยเนตร ๕๐๐ บาท
๔๘. คุณรักพงษ์ วัชรพรสุนทร ๒๐๐ บาท
๔๙. คุณสุนทร วงศ์จอมพร ๒๐๐ บาท
๕๐. คุณประนอม สมมัง ๕๐๐ บาท
๕๑. ดร. ดร. จิราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ ๒๐๐ บาท
๕๒. คุณกัลยา ก้านแก้ว ๕๐๐ บาท
๕๓. คุณอภิวัฒน์ ยาบประเสริฐ ๒๐๐ บาท
๕๔. โรงเรียนบางแคเหนือ ๒๐๐ บาท
๕๕. พระเสถียรภูมิ โสภโณ ๒๐๐ บาท
๕๖. พม. พิชิต คุมริบุญโญ ๒๐๐ บาท
๕๗. คุณจรรยา สุปรรณ ๒๐๐ บาท
๕๘. คุณอนุพงษ์ เทพวรินทร์ ๒๐๐ บาท
๕๙. คุณอำนาจพร อินทวิติ ๕๐๐ บาท
๖๐. คุณจุลทัศน์ อุบัติฉาย ๒๐๐ บาท
๖๑. ชิสเตอร์เสาวณีย์ น่านวล ๕๐๐ บาท
๖๒. แมชีโหเราะ ทิพย์ทัศน์ ๑,๐๐๐ บาท
๖๓. คุณสมโภชน์ อุไรโรจนาร ๒๐๐ บาท
๖๔. คุณณภัทร โรจนานุตร ๒๐๐ บาท
๖๕. พระบุญชู ดิสโร ๒๐๐ บาท

รายงานบัญชีสมาชิกอุปถัมภ์

๑. คุณกานดา สายงาม ๒๐๐ บาท
๒. คุณอัยยวัชร เทียรรัชไชย ๒๐๐ บาท
๓. คุณปวีณา วัลย์เสถียร ๒๐๐ บาท
๔. คุณสมใจ ชื่นวัฒน์ปณิธิ ๒๐๐ บาท
๕. คุณเศรษฐีทิพย์ เทียรรัชไชย ๒๐๐ บาท
๖. คุณพงษ์ณัฐ เทียรรัชไชย ๒๐๐ บาท
๗. คุณธนาภ เทียรรัชไชย ๒๐๐ บาท
๘. คุณอัยยวัชร เทียรรัชไชย ๒๐๐ บาท
๙. คุณสมมาลี อุดมสมบูรณ์ดี ๒๐๐ บาท
๑๐. คุณภาวดี อุดมสมบูรณ์ดี ๕๐๐ บาท
๑๑. คุณวิรัช อุดมสมบูรณ์ดี ๒๐๐ บาท
๑๒. คุณสมสิน อุดมสมบูรณ์ดี ๒๐๐ บาท
๑๓. คุณสุวรรณ อุดมสมบูรณ์ดี ๒๐๐ บาท
๑๔. คุณเยี่ยมเขา แซ่เตียว ๒๐๐ บาท
๑๕. คุณดวดี วนวิทย์ ๕๐๐ บาท
๑๖. เจ้าอธิการปวิวัฒน์ อาภัสสรโร ๕๐๐ บาท

สมาชิกรวมเสขียธรรมวันนี้

สมัคร ๑ ปี

แถมหนังสือชุดพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)

๑. เมืองไทยจะวิฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิบริต ราคา ๔๕ บาท
  ๒. สถานการณ์พุทธศาสนา พลิกหายนะเป็นพัฒนา ราคา ๕๕ บาท
  ๓. แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ราคา ๖๕ บาท
  ๔. วินัย เรื่องใหญ่กว่าที่คิด ราคา ๓๕ บาท
- รวม ๒๐๐ บาท**

สมัคร ๒ ปี

แถมหนังสือชุด ส.ศิวรักษ์

๑. วิเคราะห์โครงสร้างสังคมแบบพุทธ ราคา ๑๓๐ บาท
  ๒. ลอกคราบสังคมสงฆ์ ราคา ๑๔๐ บาท
  ๓. ความเข้าใจในเรื่องพระรัตนตรัยจากมุมมองของ ส.ศิวรักษ์ ราคา ๑๕๐ บาท
- รวม ๔๒๐ บาท**

นมัสการ/เรียน...สมาชิกรวมเสขียธรรม...ทุกท่าน

กรุณาติดต่อฝ่ายสมาชิกฯ เพื่อยืนยันสมาชิกภาพ และชำระค่าสมาชิก ๒๐๐ บาท/ปี ตามมติที่ประชุมใหญ่ ครั้งที่ ๑๓ สอดถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ :

ฝ่ายสมาชิกกลุ่มเสขียธรรม โทร. ๐-๒๓๑๔-๗๓๘๕-๖

เฉพาะสมาชิกและผู้เข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายเสขียธรรมเท่านั้น
 มีได้หมายรวมถึงสมาชิก "จดหมายข่าวเสขียธรรม"

ใบสมัครสมาชิก เสชียธรรม

ข้าพเจ้า พระ แม่ชี นาย นาง น.ส.

ฉายา/นามสกุล .....

อายุ ..... ปี พรรษา .....

การศึกษา นักรธรรม ..... บาลี ปริยญา .....
 ปริยญาตรี สูงกว่าปริยญาตรี
 มัธยมศึกษา, ปวช., ปวส.
 อื่น ๆ (ระบุ) .....

อาชีพ รับราชการ, รัฐวิสาหกิจ ทำงานเอกชน
 ธุรกิจส่วนตัว นักศึกษา
 อื่น ๆ (ระบุ) .....

รายได้/เดือน ..... งานอดิเรก .....

หนังสือที่ขอบอ่าน ๑. ....
๒. ....

สมัครเป็นสมาชิก หนังสือ "เสชียธรรม"

สมาชิกใหม่ ต่ออายุสมาชิก (เลขสมาชิกเดิม.....)

เป็นเวลา ..... ปี (ปีละ ๒๐๐ บาท ๔ ปี) เป็นเงิน ..... บาท
เริ่มรับตั้งแต่ฉบับ .....

สถานที่ส่งหนังสือ .....

รหัสไปรษณีย์ ..... โทรศัพท์ .....

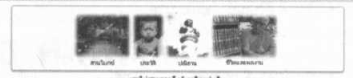
โดยได้แนบ ธนาณัติ ตัวแลกเงินไปรษณีย์ เช็คของขวัญ

ส่งจ่ายในนาม นางพุลฉวี เรืองวิฆาธร (ปน.หัวหมาก)
ส่งมาที่ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)
๒๙/๑๕ ซอยรามคำแหง ๒๑ (นครศรี) ถนนรามคำแหง
แขวงวังทองหลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๕-๒๕๕๕
๑๐๐ ปีชาตกาลพุทธทาสภิกขุ
"ร่วมศึกษาเพื่อสืบสานปณิธานพุทธทาส"

พบกับ เสชียธรรมฉบับออนไลน์ ได้ที่นี่

เราไม่เคยคิดที่จะมีหนังสือเสชียธรรมฉบับออนไลน์...
นี่คือก้าวแรกของการพัฒนาสู่เสชียธรรมฉบับออนไลน์
ฉบับแรก...
ผู้จัดทำ: ธีรยุทธ บุญญาภรณ์

พุทธทาสศึกษา

หน้าใหม่...
รำลึกครบรอบ ๙ ปี
วันคล้ายวันเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระญาณสังวร
พุทธทาสภิกขุ...
๑. **ชีวิตเสชียธรรม**
๒. **บทความพิเศษ**
๓. **บทกวี**
๔. **นิทรรศการ**
๕. **นิทรรศการพิเศษ**
๖. **นิทรรศการพิเศษ**
๗. **นิทรรศการพิเศษ**
๘. **นิทรรศการพิเศษ**
๙. **นิทรรศการพิเศษ**
๑๐. **นิทรรศการพิเศษ**

พุทธทาสศึกษา
www.buddhadasa.org
ศึกษาเพื่อสืบสานปณิธานพุทธทาส

บอกบุญ

วัดไทยในอินเดีย

ขอรับบริจาคพระไตรปิฎก

โดยจะบริจาคเป็นทุนทรัพย์หรือตัวเล่ม ก็ได้
ผู้สนใจแจ้งความประสงค์มาที่

เสชียธรรม

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๓๑๔-๗๓๘๕-๖
e-mail : ticed@hotmail.com

คู่มือ

หนังสือเสขียธรรมฉบับนี้อยู่ใน
ระยะเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบ
โดยตรง จึงออกจะซุกซนและ
สับสนในการนำเสนอหนังสือน่าสนใจ
ใหม่ ๆ ไปบ้าง กองบรรณาธิการเชื่อมั่น
ว่า ในฉบับต่อ ๆ ไป ปัญหาและอุปสรรค
คงได้รับการแก้ไข เพื่อสามารถให้บริการ
กับท่านผู้อ่าน และสมาชิก "คู่มือหนังสือ
เสขียธรรม" ได้ตามปกติ

แต่อย่างไรก็ตาม ทั้ง "วิถีแห่งผู้นำ
เซ็น" และ "โลกใบเล็กของอินเดีย" ก็
นับว่าน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในฐานะ
อาหารสมอง ที่มีทั้งรสชาติและคุณ-
ประโยชน์อยู่ในตัวเอง และในฐานะเครื่อง
มือ ซึ่งจะช่วยเปิด "พรหมแดนแห่งความรู้"
ให้กับผู้อ่าน

การก้าวออกไปจากร่มเงาของอิทธิพล
นั้นมีหลายทาง แต่ "ทาง" ทุกสาย ก็เริ่ม
ต้นจากใจที่เปิดกว้าง และอ่อนน้อมต่อม-
ตนต่อการเรียนรู้

กองบรรณาธิการหวังว่า "หนอน
หนังสือ" ทุกท่านจะมีความสุขกับการ
อ่าน และการร่วมเดินไปบนทางสาย
นี้...กับเรา

กองบรรณาธิการฯ

.....

วิถีแห่งผู้นำเซ็น

โทมัส เคลเลอร์ แปลเป็นภาษาอังกฤษ

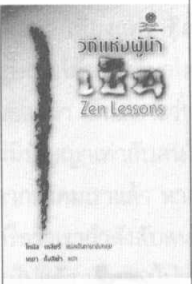
เดชา ตั้งสีฟ้า แปล

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ราคา ๑๒๐ บาท

เป็นหนังสือรวบรวมคำสอนของ
อาจารย์เซ็น ผู้เพียรฝึกฝนตนอย่างจริงจัง
แม้จะเป็นบันทึกเมื่อ ๔๐๐-๑,๐๐๐ ปีที่
แล้ว แต่ยังมีเนื้อหาสาระสมสมัย ไม่ว่า
ท่าทีต่อชีวิตและโลก แนวทางการฝึกฝน
พัฒนาตนและดำเนินชีวิตท่ามกลาง
ชุมชนหรือสังคม ตลอดจนคุณธรรม
สำหรับผู้นำทั้งหลาย

ในท่ามกลางสังคมที่ผู้ร่อนและ
คุณธรรมค่อย ๆ เลือนหาย มาตรฐาน
ความดีงามถูกกลดทอนจนเกิดคำถามว่า
"สังคมอ่อนแอเพราะคนดีที่แท้" การอ่าน

บันทึกเล่มนี้จะช่วยให้เห็นแนวทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในการ
ดำรงตนอย่างสง่างามโดยไม่เย่อหยิ่ง เหมือนดังเช่น
อาจารย์เซ็นได้เคยปฏิบัติมา

โลกใบเล็กของอินเดีย

อุดร วงษ์ทับทิม รวบรวมแปล

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ราคา ๑๓๐ บาท

หนังสือ โลกใบเล็ก ของอินเดีย เป็นหนังสือที่ใช้ภาษา
เรียบง่าย อ่านสนุก เนื้อเรื่องแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรก
เป็นนิทาน-บทเพลง เป็นตอนสั้น ๆ โดยพยายามนำเสนอ
ให้เห็นถึงภูมิปัญญา และคติชนวิทยาของชนเผ่าต่าง ๆ ของ
อินเดียที่สืบทอดกันมาช้านาน ส่วนที่สองเป็นบันทึก-
เรื่องสั้น ส่วนนี้ได้นำเสนอการพยายามที่จะดำรงรักษา
ชนบประเพณี และวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า
โดยผ่านการเผชิญกับบุคคลผิวขาวที่เข้ามาบุกกร การสู้รบ
การลงนามในข้อตกลงต่าง ๆ กับผู้แทนของรัฐบาล การมี
ปฏิสัมพันธ์กับพ่อค้า หมอสอนศาสนา ผู้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน
ใหม่ รวมทั้งทหาร

หนังสือเล่มนี้ยังได้สะท้อนประสบการณ์ ประวัติศาสตร์
แห่งความปวดร้าว ความขมขื่น อันยาวนานที่พวกชนเผ่า
ได้สัมผัสรับรู้ และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง
ในฐานะเป็นมรดกของเผ่าพันธุ์.

การใช้บริการคู่มือหนังสือเสขียธรรม

- ๑) หากท่านมีความต้องการหนังสือเล่มใดที่กองบรรณาธิการได้แนะนำผ่าน
คู่มือหนังสือแล้ว ขอได้ส่งจดหมายหรือไปรษณียบัตรแจ้งความจำนง พร้อม
ระบุชื่อหนังสือที่ท่านต้องการ มาให้ทางเจ้าหน้าที่ทราบ ทั้งนี้ โดยขอได้
ครั้งละ ๑ เล่ม โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ
- ๒) การให้บริการคู่มือหนังสือเสขียธรรมนี้ เพื่อจุดประสงค์สนับสนุนการศึกษา
ค้นคว้าของ ภิภษุ สามเณร และแม่ชี เป็นหลัก ดังนั้น ภายหลังจากที่
ผู้จัดทำได้ส่งหนังสือไปถวายแล้ว หากท่านมีความสนใจหนังสือเล่มอื่นอีก
ขอให้แสดงความจำนงพร้อมระบุชื่อหนังสือที่ต้องการ มาให้ทางเจ้าหน้าที่
ที่ทราบ และเขียนวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นได้จากการอ่านหนังสือ
เล่มก่อนมาด้วย

สำหรับท่านผู้อ่านที่เป็น **ฆราวาส** นั้น หากท่านสนใจหนังสือที่เรา
แนะนำ ก็สามารถสั่งซื้อผ่านทาง ศพพ. ในราคาพิเศษพิเศษ ๒๐% โดยส่ง
รายชื่อหนังสือที่ต้องการมาที่

คู่มือหนังสือเสขียธรรม

๒๙/๑๕ ซอยรามคำแหง ๒๑ (นครศรี) ถนนรามคำแหง

แขวงวังทองหลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

ธนาณัติสั่งจ่าย นางพูนฉวี เรืองวิชาวร ปณ.หัวหมาก

หลักการสำคัญที่เป็นแก่นแท้ของศาสนาให้ได้ หากเราไปจับส่วนที่เป็นรูปแบบหรือเปลือก เราก็จะได้แค่เปลือกไม่ได้ผลที่แท้จริงอันควรได้จากศาสนา ยังผลให้งานของเราสะท้อนได้แค่เปลือกของศาสนา ไม่มีหัวใจ แม้ว่าจะงานนั้น ๆ จะสร้างโดยใช้สัญลักษณ์ทางศาสนาก็ตาม ดังนั้นเราจึงต้องเริ่มต้นที่การศึกษาพุทธศาสนาอย่างจริงจัง เพื่อให้หัวใจของเราเป็นพุทธ เหมือนกับที่บรรพบุรุษของเราเป็น.

ท่านอาจารย์พุทธทาสเป็นผู้หนึ่งที่ริเริ่มในการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยอาศัยศิลปะเป็นเครื่องช่วยให้ผู้คนได้สัมผัสและเรียนรู้หลักธรรม, สอนโมกข์ถูกสร้างขึ้นโดยแนวคิดที่ท่านเรียกว่า *มหรสพทางวิญญาณ* ดังนั้นสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านได้จัดได้สร้างขึ้นภายในสวนโมกข์ ไม่ว่าจะเป็นโรงมหรสพทางวิญญาณที่เผยแพร่ธรรมะด้วยภาพ หรือลานหินโค้งที่จัดอย่างเรียบง่ายสอดคล้องกับธรรมชาติ และที่นั่นเราจะไม่พบโบสถ์หรือวิหารที่หรูหราอลังการเหมือนกับโบสถ์ของหลาย ๆ วัดที่สร้างขึ้นด้วยเงินหลายสิบล้าน มีแต่โบสถ์ธรรมชาติ พื้นปูด้วยทราย ผ่นังเป็นต้นไม้ หลังคาเป็นท้องฟ้า แต่คุณค่าทางจิตใจและในทางสุนทรียภาพดูจะมากกว่าโบสถ์ราคาหลายสิบล้านของหลาย ๆ ที่ได้ด้อยสบาย นี่สะท้อนว่าที่นั่นเป็นพุทธกันที่หัวใจไม่ใช่ที่เปลือก.

แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะของท่านอาจารย์พุทธทาส เท่าที่ข้าพเจ้าค้นดูจากหนังสือธรรมโฆษณีนี้น้อยกว่า ๕๐ เล่ม พบว่ามีเนื้อหาที่เกี่ยวกับศิลปะอยู่ ๓๗ เล่ม ข้าพเจ้ามิได้นำมารวบรวมไว้ในที่นี้ทั้งหมด เพราะเห็นว่าเกินจำเป็น เนื่องจากมีความที่ซ้ำซ้อนกันเกินไป และเท่าที่รวบรวมไว้ก็พอที่จะทำให้เราเห็นแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะของท่านฯ และพอที่จะเป็นแนวทางในการเชื่อมโยงศาสนากับศิลปะให้กับเราได้.

หลังจากที่ข้าพเจ้าตัดสินใจค้นเรื่องนี้ โดยใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๓ เดือน จึงได้เนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการ เมื่อดูเนื้อหาโดยภาพรวมแล้ว ก็พบว่าสิ่งที่ท่านพูดพอจะแบ่งออกเป็นสามภาคได้ คือ *แ่งดี หรือประโยชน์ของศิลปะ แ่งร้ายโทษ พิษภัยของศิลปะ* และ *ทางออกจากสวนที่เป็นโทษของศิลปะ* ในแต่ละภาคหลังจากที่ดูแล้วก็เห็นว่ายังพอที่จะจัดวางเป็นหัวข้อย่อย ๆ ได้อีก เพื่อให้เนื้อหาที่ออกมามีความเป็นระเบียบ จึงจัดแบ่งโดยใช้หลักอริยสัจได้ คือ สิ่งนั้นคืออะไร? (ทุกข์) เกิดมาจากอะไร? (สมุทัย) เพื่ออะไร? (นิโรธ) และโดยวิธีใด (มรรค) ทั้งนี้เป็นการจัดวางเพียงคร่าว ๆ เท่านั้น.

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ สำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับแนวคิดของท่านอาจารย์พุทธทาส หรือแนวคิดแบบพุทธแล้ว เมื่อท่านผู้บรรยายพูดถึงหลักธรรมต่าง ๆ เช่น เรื่องจิตว่าง เรื่องอตมมยตา เป็นต้น อาจเกิดความไม่เข้าใจ ซึ่งเป็นหน้าที่ของท่านเองที่จะต้องไปศึกษาเรื่องนั้น ๆ ให้กระจ่างก่อนจึงจะเข้าใจสิ่งที่ท่านผู้บรรยายต้องการจะสื่อได้ การศึกษาแนวคิดสำคัญของท่านอาจารย์พุทธทาส เราสามารถกระทำได้โดยอ่านจากหนังสือชุดธรรมโฆษณี่ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของท่าน หรือจะค้นคว้าเพิ่มจากรายชื่อหนังสือที่ได้อ้างอิงไว้แล้วที่เชิงอรรถท้ายเล่ม ซึ่งจะช่วยให้ท่านเข้าใจบริบทของเนื้อความที่ข้าพเจ้ารวบรวมไว้ได้ชัดมากขึ้น

ข้าพเจ้าเพียงหวังว่า *ศิลปะกับศาสนา* จะกลับมาเคียงคู่กันอีกครั้ง เพื่อสร้างสันติสุขให้แก่โลก แรงงานของข้าพเจ้าครั้งนี้ อาจเป็นเพียงการโยนหินถามทาง จะมีเสียงตอบกลับมาหรือไม่ อนาคตเท่านั้นที่จะเป็นเครื่องพิสูจน์.

อนาคตวัฒนธรรมไทย

แม้คำว่า **วัฒนธรรม** จะเกิดขึ้น โดยการบัญญัติศัพท์ของพระองค์เจ้าวรรณไวทยากรในสมัยรัชกาลที่ ๘ นี้เอง จากคำว่า culture และมีคำอธิบายต่างกันออกไปมีใช้น้อย หากพูดรวม ๆ แล้วก็คงเห็นพ้องต้องกันว่า คือวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคม โดยที่มีการสืบทอดมาแต่บรรพชนในอดีต

วัฒนธรรมไทย สะกดแคบเข้ามาในหมู่ของคนทีพูดภาษาดังกล่าว

ในแต่ละยุคสมัย มักจะมีคนห่วงถึงอนาคตของวัฒนธรรมไทย ดังก่อนที่พระนั่งเกล้าฯ จะสวรรคตนั้น ทรงพระราชปริวิตกในเรื่องพระธรรมยุตที่ห่มแหวก ตรัสว่านั่นมันวัฒนธรรมมอญ ถ้าต่อไปภายภาคหน้าพระกรุงศรีอยุธยาพากันห่มแหวกอย่างมอญ ผู้คนในอนาคตก็จะตราหน้าว่าวัฒนธรรมดังกล่าวเกิดขึ้นแต่ในรัชกาลของพระองค์ท่าน

ครั้งมาถึงรัชกาลที่ ๕ ไทยเราคบค้าสมาคมกับฝรั่งมาก พระจุลจอมเกล้าฯ ทรงเป็นห่วงอนาคตของวัฒนธรรมไทย ว่าคนรุ่นใหม่จะคิดอย่างฝรั่งเขียนอย่างฝรั่ง โดยลืมกำเนิดดั้งเดิมของตน

เสีย ถึงกับโปรดให้ตั้งโบราณคดีสโมสรขึ้นเพื่อสืบค้นหาวัฒนธรรมจากอดีตเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับปัจจุบันและอนาคต และวรรณคดีสโมสรที่โปรดให้ตั้งขึ้นนั้นก็เพื่อสอบสวนในเรื่องการใช้ภาษาไม่ให้หันเหินไปเป็นอย่างฝรั่ง ทั้งทางอักษรวิธี วจีวิทยาฯ รวมถึงการใช้วิสามานยนาม และการทับศัพท์

เมื่อเกิดเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นในปลายรัชกาลที่ ๗ ในปีพ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ม.จ.วรรณไวทยากรได้ทรงแสดงปาฐกถา ณ สยามคยาจารย์สมาคม ในวันรัฐธรรมนูญของปีถัดไป ทรงย่ำว่าอะไร ๆ ในเรื่องของความเป็นไทยจะเปลี่ยนไปในทุก ๆ ทาง โดยมีฝรั่งเป็นตัวนำ ไม่ว่าจะยอมตามหรือไม่ก็ตาม แม้จนอาหารการกินอยู่ การแต่งตัว บ้านเรือน รวมถึงการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจพาณิชย์การ หากมีสิ่งเดียวที่จะเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยคือภาษา ถ้าช่วยกันกำหนดทิศทางของภาษาให้ดำรงคงไว้ซึ่งอัจฉริยภาพ ภาษาไทยจะเป็นพازهที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรมไทยในอนาคต กล่าวคือเราจำเป็นต้องรับความคิดใหม่ ๆ จากตะวันตก โดยปิดกั้นไว้ไม่ได้อีก

ต่อไปแล้ว อย่างน้อยในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น มีการห้ามสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง ห้ามสอนการเมืองในระบบประชาธิปไตย ต่อแต่นี้ไป เราต้องรู้จักนำเอาความคิดและถ้อยคำของฝรั่งมาผูกศัพท์หรือบัญญัติศัพท์ขึ้นให้เป็นภาษาไทย โดยพระองค์ท่านทรงเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในเรื่องการบัญญัติศัพท์ ตั้งแต่คำว่า **รัฐธรรมนูญ** เรื่อยไปจนคำว่า **บริการ** พร้อมกันนั้นก็ทรงเป็นนายกคนแรกของราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นตัวกำหนดอนาคตของวัฒนธรรมไทย และการบัญญัติศัพท์ภาษาไทยใหม่ ๆ ก็เป็นหน้าที่ของราชบัณฑิตยสถาน โดยที่ราชการไทยต้องใช้ศัพท์บัญญัติเหล่านี้ในเอกสารต่าง ๆ ของทางราชการอีกด้วย

พร้อมกันนั้น นายกรัฐมนตรี ป.พิบูลสงครามและภรรยา ก็สนใจในเรื่องวัฒนธรรมไทยเช่นเดียวกัน จนถึงกับออกฎุสนิยาม ให้ประชาชนหันเหินเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามที่รัฐบาลกำหนด เช่น จำต้องเลิกกินหมาก เลิกนุ่งโจงกระเบน โดยหันมาแต่งตัวตามอย่างฝรั่งกันทั้งประเทศ เพราะผู้นำประเทศถือว่าวัฒนธรรมดั้งเดิม

ของเรานั้นเรอรัล้าสมัย ใน
อนาคตเราต้องศรีวิไลอย่างฝรั่ง
ท่านนายกถึงกับปรารถนอยาก
เห็นกรุงเทพฯ ให้เต็มไปด้วยปล่อง
ไฟของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่ง
แสดงถึงความทันสมัย ไม่ให้มีแต่
ยอดพระปรางค์พระเจดีย์ พร้อม
กันนั้น ท่านก็ให้ออกหนังสือ *วัฒน-
ธรรมสาร* ของทางราชการ ถึงกับ
ตั้งกระทรวงวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น
เอาเลยด้วยซ้ำ โดยสั่งให้เปลี่ยน
อักษรวิธี ตลอดจนคำศัพท์ต่าง ๆ
จนเกือบจะเรียกได้ว่าไม่ให้มีคำที่
แสดงความต่ำสูงกันในสังคมไทย
อีกต่อไป สรรพนาม ก็ให้มีแต่ ชัน
กับ ท่าน แม้จะยังไม่เลิกราชาศัพท์
ก็ทำให้ง่ายขึ้น แม้จนเพลงสรร-
เสริญพระบารมี ก็ตัดทอนให้สั้นลง
โดยที่เพลงชาติมีความสำคัญยิ่ง
กว่า กรมศิลปากรออกกฎให้ละคร
ชาติรีของชาวบ้านแสดงได้แต่เรื่อง
ที่ทางราชการกำหนดเท่านั้น ฟังดู
คล้าย ๆ สมัยแก๊งสี่คนที่เมืองจีน ซึ่ง
กำหนดให้จิวเล่นได้ไม่กี่เรื่อง และ
ต้องเล่นเรื่องที่พรรคคอมมิวนิสต์
กำหนดให้เล่นอีกด้วย (จีนเรียก
การกระทำช่วงนั้นว่าเป็น *กวาร
ปฏิวัติทางวัฒนธรรม*) เป็นแต่คน
ไทยเก่งกว่าจีน หรือโครงสร้างทาง
สังคมไทยยืดหยุ่นได้มากกว่าจีน
ละครที่ชาวบ้านหามาเล่นแก้บน
ก็จะเล่นตามเรื่องที่กรมศิลปากร
กำหนด เช่นเรื่อง *สังข์ทอง* แต่แล้ว
พระสังข์ให้หาละครมาเล่นให้ดูอีก
ที่ ละครซ็อนละครจึงเล่นเรื่องอื่น ๆ
ได้ตามใจปรารถนา หากยังอยู่ใน
กรอบของเรื่องใหญ่ คือเรื่อง *สังข์-*

ทอง นั้นเอง

๒

ที่ยกเอาเรื่องในอดีตมาเอ่ย
ไว้ให้ปรากฏ ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า
การกำหนดให้อนาคตของวัฒน-
ธรรมเป็นไปเช่นไร มักไร้ผล ดัง
พระไทยเวลานี้ก็ห่มแหวกกันมาก
กว่าที่ห่มคลุมตามแบบอย่างของ
พระกรุงศรีอยุธยาเป็นไหน ๆ ก็ใน
เมื่อพระไทย พระมอญคบหา
สมาคมกัน อะไรสะดวกกว่าและ
ได้รับการอุดหนุนในทางสังคมยิ่ง
กว่า แนวโน้มของวัฒนธรรมก็ย่อม
เป็นไปเช่นนั้น ถ้าพระจอมเกล้าฯ
โปรดให้พระธรรมยุตเลิกห่มแหวก
ตามที่ทรงรับสารภาพไว้ในรัชกาล
ที่ ๓ ก็ยากที่พระไทยจะห่มแหวก
สืบต่อมาได้ โดยที่ในเวลานั้น
พระราชทานเป็นตัวกำหนดในทาง
วัฒนธรรมทั้งของอาณาจักรและ
ศาสนจักร

ครั้นมาถึงรัชกาลที่ ๕ แม้จะ
ทรงพยายามหาทางให้ภาษาไทย
ปลอดไปจากมลพิษของภาษาฝรั่ง
ก็ไม่สามารถจะสะกัดกันไว้ได้
โดยที่พระองค์ท่านเองก็โปรดใช้
ภาษาฝรั่งอยู่ด้วยเหมือนกัน
เพราะภาษาไทยในเวลานั้นมี
ไม่พอกับความเป็นไปในรัชสมัย
ที่เกิดขึ้นทั้งรถไฟ รถยนต์ โทรเลข
โทรศัพท์ ธนบัตร ไปรษณีย์ และ
ระบบบริหารราชการแผ่นดินอย่าง
ใหม่ รวมทั้งโรงเรียนและโรงพยาบาล
อย่างใหม่ โดยไม่จำต้องกล่าว

ถึงโรงมหรสพอย่างใหม่ ซึ่งมี
ภาพยนตร์เกิดขึ้นอีกด้วย

พระนั่งเกล้าฯ ทรงพระราช
ปริวิตกว่าในอนาคต คนคงโจมตี
กันว่าพระไทยไปห่มอย่างมอญมา
แต่รัชสมัยของพระองค์ท่านฉันใด
พระจุลจอมเกล้าฯ ก็ทรงพระราช
ปริวิตกว่าในอนาคต คนคงกล่าว
หากันว่าภาษาไทยกลายเป็นถือ
เอาแบบอย่างของภาษาฝรั่งมาแต่
รัชกาลของพระองค์ท่านฉันนั้น
โดยที่นี้เป็นจริงขึ้นทั้งสองกรณี

ในกรณีของจอมพล ป.พิบูล-
สงครามกับการกำหนดอนาคต
ของวัฒนธรรมไทยโดยใช้วิธีของ
เผด็จการนั้น ล้มเหลวในทันทีที่เขา
หลุดจากอำนาจ แต่บางอย่างก็ยังคง
สภาพของความเป็นเผด็จการ
ต่อมา ตามที่โครงสร้างทางสังคม
ยังเอื้ออำนวยกับความเป็นเผด็จ
การที่เนื้อหาสาระ แม้ในทางรูป
แบบจะเป็นประชาธิปไตยก็ตามที่
เช่น บังคับให้มีการเคารพธงชาติ
ทุกเช้าเย็น ส่วนการแต่งตัวอย่าง
เดิม ๆ มานั้น เมื่อถูกบังคับให้เลิก
เสียจนเป็นทศวรรษ ๆ แล้ว ก็ยาก
ที่คนจะกลับไปแต่งกายอย่างเดิม
ได้อีก เชกเซนคำว่า Thailand
คนส่วนใหญ่ก็แลไม่เห็นโทษของ
คำ ๆ นี้เอาเลยด้วยซ้ำไป

ในส่วนของพระองค์เจ้า-
วรธนไวทยากรกับการบัญญัติ
ศัพท์ของพระองค์ท่านนั้น ถ้ามอง
อย่างผิวเผิน ๆ ก็จะเห็นได้ว่าสามารถ
รักษาเอกลักษณ์ในทางภาษาไทย
ไว้ได้กับวัฒนธรรมของเรา แต่ถ้า
มองให้ลึกลงไป ก็จะเห็นได้ว่าเรา

ใช้ศัพท์บัญญัตินั้น ๆ ด้วยการรับเอาความคิดของฝรั่งมาอย่างเชื่อง ๆ โดยเราไม่เห็นโทษของอะไร ๆ ที่อยู่เบื้องหลังคำศัพท์นั้น ๆ เลย เช่น *โทรทัศน์* เป็นคำภาษาไทย (หรือภาษาแขกที่กลายมาเป็นไทย แทนคำว่า television) แต่ใครก็คนที่เห็นโทษของคำ ๆ นี้หรือเครื่องยนต์กลไกชนิดนี้ ซึ่งล้างสมองคนได้ยิ่งกว่าจะรับใช้ผู้ดูผู้ชม โดยเฉพาะก็ในเรื่องวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยมกับทุนนิยม ซึ่งเป็นตัวกำกับอยู่เบื้องหลังถ้อยคำทั้งหมด ยิ่ง มหาวิทยาลัย และสถาบันทางวิชาการ ก็เป็นภาษาไทย รวมถึง *ไทยคดีศึกษา* อีกด้วย แต่แล้วทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อมหาชนคนส่วนใหญ่หรือไม่ ความข้อนี้ข้าพเจ้าเคยแสดงบรรยายไว้แล้วในเรื่อง *อำนาจของภาษาและสถาบันทางวิชาการเพื่อใคร*

๓

จากที่เอ่ยมาแล้วอย่างย่อ ๆ ก็คงพอสรุปได้ว่าการกำหนดอนาคตของวัฒนธรรมไทยหรือวัฒนธรรมอื่นใด เป็นไปได้ยากหากพอจะมองเห็นแนวโน้มได้ ก็ต่อเมื่อเข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่าง ๆ (อย่างน้อยในกรณีของไทย ก็คือคนที่พูดภาษาร่วมกัน ในประเทศเดียวกัน หากไม่ต้องขยายไปถึงวัฒนธรรมไทยลาว หรือไทยใหญ่ที่พม่า ไทลื้อที่สิบสองปันนา ไทดำไทแดงที่

เวียดนาม และไทอาหมที่อินเดีย โดยจะใช้คำว่า *ไต* ก็ได้) อย่างชัดเจนเป็นกรณี ๆ ไป แล้วเข้าใจถึงแรงกดดันจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพลในแต่ละชุมชน และในประเทศอีกด้วย คือต้องเข้าใจถึงวัฒนธรรมทุนนิยม วัฒนธรรมบริโภคนิยม ซึ่งจะหลีกเลี่ยงได้ไหม และจะรู้เท่าทันได้แค่ไหน ทั้งนี้ยังไม่ได้กล่าวถึงโครงสร้างทางสังคม ที่เชื้อประโยชน์ให้กับวัฒนธรรมของผู้ที่มีอำนาจยิ่งกว่าวัฒนธรรมของผู้ไร้อำนาจ แต่ถ้าผู้ใช้อำนาจรู้จักตนเองและรู้จักองค์ประกอบอื่น ๆ ในทางวัฒนธรรม ก็อาจมีส่วนกำหนดอนาคตทางวัฒนธรรมของตนเองได้มีใช้น้อยเอาเลย

จะอย่างไรก็ตามคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หรือ คณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ คือ เสือกระดาษที่ไม่มีคุณูปการใด ๆ สิ้นกับวัฒนธรรมไทยที่เนื้อหาสาระ และไม่มีทางที่จะเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดอนาคตของวัฒนธรรมไทย

สมัยก่อนวัฒนธรรมไทยผูกติดอยู่กับพุทธศาสนา ดังทาลงกา พวกสิงหลเห็นว่าตนคือพุทธศาสนิก เห็นว่าพวกพมามีเป็นศัตรูไปเอาเลย แต่ทางไทยเรา ที่ จะเห็นว่าคนถือคริสต์หรืออิสลามเป็นศัตรูหรือไม่ใช่คนไทย ก็คงมีอยู่ แต่จำเพาะเพียงพวกหัวล้านหลังจำนวนน้อย ซึ่งไม่มีทางที่จะเข้าใจวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันได้ โดยอย่าให้เอ่ยถึงอนาคตเลย

พร้อมกันนั้นก็ต้องยอมรับว่า พุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทยเคยแนบสนิทกันมาก หากในบัดนี้แยกทางออกจากกันไปมาก จะมีโยงโยถึงกันก็แต่ในทางพิธีกรรมบ้างเท่านั้น โดยที่พิธีกรรมที่ไม่รู้จักปรับตัวให้ทันสมัย ก็ไม่อาจมีอนาคตได้ด้วยเช่นกัน

ที่สำคัญก็คือวัฒนธรรมอันหลากหลายในสังคมสยาม ซึ่งรวมถึงชุมชนที่ไม่ใช่คนไทย และไม่ใช่ชาวพุทธนั้น ช่วยให้เราร่ำรวยในทางต่าง ๆ และเพิ่มความมีใจกว้างให้เราอีกด้วย (พร้อมกันนั้นก็ ต้องตราไว้ด้วยว่าระบบการศึกษา และระบบราชการของไทย ได้ทำลายความหลากหลาย และความร่ำรวยของวัฒนธรรมสยามในท้องถิ่นต่าง ๆ ไปได้มาก) แต่แล้วบัดนี้ ศาสนาใหม่ที่เลวร้ายคือระบบทุนนิยมและวัฒนธรรมแห่งการบริโภค ซึ่งผูกติดอยู่กับบรรษัทข้ามชาติและอภิมหาอำนาจ ซึ่งมีอำนาจเหนือรัฐบาลไทยและประเทศเล็กประเทศน้อยแทบทั้งหมด ทั้งยังเป็นตัวกำหนด ให้วัฒนธรรมอันหลากหลายกลายไปเป็นวัฒนธรรมหนึ่งเดียว ที่อาจเรียกว่า วัฒนธรรมอเมริกันอย่างเร็วก็ได้ หากไม่ก็ต้องใช้คำว่า วัฒนธรรมในระบบโลกาภิวัตน์ของแม็กเวิร์ล ซึ่งรวมถึงอาหารแตกต่วนอย่างแม็กโดนัลด์ และน้ำขวดอย่างโคโล่า และกางเกงยีนตลอดจนฮอลลีวูด และดิสเนย์-แลนด์

เราจะยอมให้บริบทดังกล่าว

นำเอาวัฒนธรรมไทยไปสู่อนาคต ได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเรารู้จัก วัฒนธรรมของเราในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด โยงใยไปถึงวัฒนธรรมในอดีตอย่างมีวิจารณญาณ เพียงได้อีกด้วย แล้วจึงใช้สติและปัญญา มาพิจารณาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

ถ้ามีประชาธิปไตยเป็น เนื้อหาสาระ เคารพคนส่วนใหญ่ อย่างให้เกียรติกันที่ศักดิ์ศรี และมี ใจกว้างในการหาหรือกันที่แก่นของ ความเป็นไทย (และไท) ไม่ใช่ เปลือกกระพี้แห่งความเหลื่อมล้ำ ต่ำสูงทางสังคม หรือหลงไปใน ความยิ่งใหญ่ของวีรบุรุษวีรสตรี ในอดีต โดยไม่ให้ความสำคัญกับ คนเล็กคนน้อยเอาเลย แล้วเราก็น่าจะหาทางไปพันบริบททาง วัฒนธรรมจากอภิมหาอำนาจและ บรรษัทข้ามชาติได้ เพราะของแท้ ย่อมชนะของปลอมได้ ธรรมะย่อม ชนะอธรรมได้ แม้จะไม่ง่ายนัก ก็ตาม

ธรรมะในที่นี้หมายถึงความ ถูกต้องดีงาม วัฒนธรรม ก็แปลว่า ความงอกงาม ในขณะที่ลัทธิ บริโภคนิยมคือหายนะยิ่งกว่า วัฒนธรรม โดยที่มนุษย์ก็เดินไปสู่ ความหายนะได้ไม่ยาก แต่ถ้าใช้ สติปัญญาเป็นแกนกลาง แล้วรวม พลังทางความถูกต้องดีงามของ มหาชน ร่วมกันทำความเข้าใจ อะไร ๆ ให้ได้อย่างชัดเจน หมายความว่าต้องกล้าปฏิเสธความ หน้าไหว้หลังหลอก หรือการถือเอา ความเท็จมาเป็นจริง หรือเอา

ความเท็จมาเป็นของดี รวมถึง การสยบยอมกับอำนาจมืดใน ทุก ๆ ทาง ไม่ว่าอำนาจนั้นจะ ครอบงำอยู่ทางจิตได้สักกี่ก็ตาม แม้จนคำว่า ชาติ ศาสนา พระ- มหากษัตริย์ก็ต้องเข้าใจให้ชัดเจน อย่างมีวิจารณญาณ โดยไม่เห็น ว่าสถาบันใดศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์ จนแตะต้องไม่ได้ หากสร้างความ เคารพตัวเองขึ้นได้ และพุงให้ ชุมชนเข้มแข็งขึ้นได้ในทางความ

เสมอภาค อย่างมีภราดรภาพแล้ว ไซ้ร้ ต้องร่วมกัน กล้าพูดกล้าทำ ร่วมกันอย่างทันท่วงที หากเป็นไปได้ถึงเพียงนี้ น่าที่จะมีทางกำหนด อนาคตของวัฒนธรรมไทยไป ในทางที่สร้างสรรค์งอกงาม อย่าง ถูกต้องกับสภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติและอย่างมีสันติสุข พร้อม ๆ ไปด้วย

การ์ตูน by WALLOP

❤️
 เสี่ยงจากโลภศพ
 เตรียมอย่างดีที่สุด
 เตรียมสำหรับตายให้ดีที่สุดอย่างไร?
ตอบ : อยู่ให้ดีที่สุด!
 เตรียมสำหรับอยู่ให้ดีที่สุดอย่างไร?
ตอบ : เตรียมพร้อมสำหรับที่จะตายนะซี!
พุทธทาสภิกขุ

20 บาท

โลกหมุนอยู่รอบ จิตใจของคน

เข่าว่ากันว่า โลกหมุนอยู่รอบดวง
 อาทิตย์, แต่เราเห็นว่า หมุนอยู่รอบ
 จิตใจของคน ซึ่งหมุนอยู่รอบๆ
 อูปาทานิยธรรมอีกชั้นหนึ่ง, ถ้า
 จิตหมุน โลกก็หมุน, จิตหยุดหมุน
 โลกก็หยุดหมุน

❤️
ไม่มีศาสนา
ไม่มีชีวิตและไม่ยุ่งฟ้า
 ถ้าผู้รู้ธรรมะเข้าถึงเนื้อธรรมะ
 ของศาสนาแล้วจะรู้สึกเหมือนกัน
 แม้จะพูดว่า มีพุทธ มีคริสต์ มีอิสลาม
 อะไร ก็จะไม่พูดว่า ข้าวมินท์เหมือนกัน
 ถ้ารู้ธรรมะยิ่งขึ้นไปอีกจนถึงขั้นสูงสุด
 ก็จะรู้สึกว่า ไม่มีสิ่งทีเรียกว่าศาสนาเลย
พุทธทาสภิกขุ

25 บาท

❤️
ปั้นมนุเชย
แต่ยังเด็ก
 ใ้เด็กๆ ของเรากล้ากันว่า
 ถ้าพี่สาวเทวดามีจริง
 ทำไมสร้างบ้านเรือนอยู่เองไม่ได้
 ถ้าเทวดาเก่งจริง
 ทำไมไม่ทำบ้านเรือนเอาเองบ้าง
พุทธทาสภิกขุ

15 บาท

❤️
นิพพาน
สำหรับทุกคน
 นิพพาน เป็นธรรมชาติที่มีอยู่ในที่ทั่วไป
 เมื่อบุคคลไม่มีความร้อนใดๆ
 ก็หมายความว่า
 กำลังดื่มกับพระนิพพาน
พุทธทาสภิกขุ

20 บาท

ประสงค์จะแจกเป็นธรรมทานในงานพิธีกรรม

สั่งซื้อตั้งแต่ 100 เล่มขึ้นไป จะได้รับส่วนลดพิเศษ

ติดต่อ

สำนักพิมพ์สุภาพใจ 14/349-350 หมู่ 10 ถนนพระราม 2 (ซอย 38) แขวงบางมด เขตจอมทอง
 กรุงเทพฯ 10150 โทรศัพท์ 0-2415-6797 โทรสาร 0-2416-7744 E-mail sjbook@yahoo.com

เรื่องเล่าหลังกำแพง..วัด

ศาลเจ้าแม่ทับทิม นั้น ตามปกติเป็นศาลเจ้าจีน และมักตั้งอยู่ริมน้ำ ที่คนเดินเรือชาวจีนเช่นไห่บันบาน แต่ศาลเจ้านี้ตั้งอยู่ภายในกรมแผนที่ทหารบก และเจ้าแม่ก็เป็นไทย เข้าใจว่าจะเป็นเจ้าจอมทับทิมที่ถูกประหารชีวิตในรัชกาลที่ ๔ ด้วยข้อกล่าวหาว่าได้หนีตามพระปลัด วัดราชประดิษฐ์ ออกไปจากพระบรมมหาราชวัง แล้วไปได้เสียกัน จึงถูกประหารชีวิตทั้งคู่ ดั่งหม่อมแอนนา ลีโอโนเวนส์เขียนเล่าไว้

ณ ที่ตั้งศาล เข้าใจว่าเป็นที่เจ้าจอมทับทิมถูกโบยจนสลบหรือตายคาหาวายก็ได้ ภายหลังทรงสลดพระราชหฤทัยโปรดให้เผาศพ แล้วบรรจุอัฐิไว้ที่พระเจดีย์ในวัดสระเกศ สมเด็จพระสังฆราช (อยู่ ญาโณทโย) เคยรับสั่งว่าพระเจดีย์เจ้าจอมทับทิมมีที่วัดนั้น เพิ่งมาชื่อไปสมัยพัฒนาวัด ในยุคที่เจ้าพระคุณท่านเป็นอธิบดีสงฆ์เอง

ศ. ๑๒๕๖

